DEMOKRASİNİN 50 Yılı

1945-1995

1

RADİKAL

DEMOKRASİNİN 50 YILI 1945-1995

Bir memlekette namus erbabı,
laakal namussuzlar kadar cesur olmalıdır.

İsmet İnönü

CİLT 1
1945-1970

AYDIN KİTAPLAR

YAYIMA HAZIRLAYANLAR

yayın müdürü
Hakkı DEVRİM

yayın kurulu
İlhan TURALI
Zeynep ÇAĞLIYOR, Tankut GÖKÇE, Hasan KINCAL
Tamer ERDOĞAN, İsa ÖZTÜRK

yayın kurulu yardımcıları
Meliha DÜZDURAN, Bülent AYDIN, Döndü DÜZDURAN, Hakkı YÜKSELEN

sayfa düzeni
Zeynep ÇAKIR, Taner BÖRÜ
Hulusi ORAN

dizgi
Lerna ADSIZ
Yasemin ÇATAL, Banu KAFADAR, Gülhan ŞAHİN

resimleme
Yakup BALIKÇI, Erkan GÜRBÜZ
Milliyet Bilgi Belge Merkezi
Hürriyet Dokümantasyon Merkezi

kapak düzeni
Ayşe AKYÜREK

fotoğraf
Garbis ÖZATAY, Ahmet DUMANLI, Yalçın ÇINAR
İbrahim SEDEF

prepres
Hakan ELİPEK, Uğur SÖNMEZ, Berkalp DİKMEN

renkayrım
Şeyhmuz ÖZKERİM, İlyas TOPRAK, Eyüp ÖZKERİM, İrfan ERKUT
Melih KALKAN, Nihat AKSOY, Salih ÖZTEN, Erdal ALTIPARMAK, Rafet DÖNMEZ

monotip
Ergün AKEL, Hüseyin YILDIZ, Servet BULUT, Yüksel YILBAŞI
Mehmet AKBAŞ, Erol SEYİTOĞLU, Gökhan GÜLŞEN, Ersan SARIAL

montaj
Milliyet Montaj Servisi

ÖNSÖZ

Geçmişte olup bitenler ile arada geçen zamanın boyutunu, bir başka söyleyişle, tarihin derinliğini algılamakta güçlük çekeriz.

O günleri yaşayanların ağzında Millî Mücadele veya İstiklal Harbi, bugünkü adıyla Kurtuluş Savaşı hikâyelerini ben ilkin babamdan dinledim. 1935 ertesiydi, ilkokula başladığım yıllar. Babam, lise öğrencisi arkadaşıyla birlikte erken yaşta gönüllü olarak katılmıştı Millî Mücadele'ye. Babam on üç, on dört yıl öncesinde olanları ağzına baktırarak anlatır, ama ben, asırlar öncesine ait savaş hikâyeleriymiş gibi dinlerdim. İnsanoğlu için yaşamadığı geçmiş zamanı algılamanın güçlüğünü çok sonraları anladım; kendi çocuklarıma, mesela 27 Mayıs olaylarını anlatırken. Onların da beni merakla dinlediklerini, ama yakın geçmişte olanlarla kendi aralarında canlı, sıcak bir ilişki kuramadıklarını gördüm. Bugün de, mesela 27 Mayıs'ı elli yaşına gelmişlerle dünkü olaylarmış gibi konuşabilirsiniz. Açın aynı konuyu, kırk yaşındakilerin gözlerindeki uzaklığı hemen fark edeceksiniz.

Tarihçiler çok yakın geçmişle ilgilenmeyi pek sevmezler. Bilgilerin zaman süzgecinden geçmesini, belgelerin tamamlanmasını, sanki yaşanan tarihin soğuyup durulmasını beklemeyi tercih ederler. Günü gününe yaşanan olaylar gibi, yakın tarihi yazmak da bu yüzden gazetecilere kalır.

Demokrasinin 50 Yılı, Türkiye'de son yarım yüzyılı birlikte yaşayan nesiller için bir buluşma yeri olarak tasarlandı. Yaşlılar ve gençler, yakın tarihimizi yaşayanlar ve hikâye gibi dinlemiş olanlar, umarım bu buluşma yerinde daha kolay anlaşacaklar. Türkiye'nin buna ihtiyacı var.

Demokrasinin 50 Yılı ansiklopedi değil, bilinen kronolojilere de benzemez. Yaşlı ve genç ansiklopedicilerden oluşan bir ekip (aralarında gazeteciler de var), son elli yılın gazetelerini gün gün taradı. Geçen yılları ay ay değerlendirerek, her ay için başlı başına bir gazete hazırladı; haberleri ve resimleriyle. *Milliyet Bilgi Belge Merkezi*'nden, *Hürriyet Dokümantasyon Merkezi*'nden ve *Basın Müzesi* arşivinden faydalanıldı. Bütün olayları, sorunları ve insanlarıyla iki cilde sığdırılan elli bir yıl (1 ocak 1945'ten 31 aralık 1995'e), 612 ay, 18 615 gün... Dile kolay! Tarama ve değerlendirme çalışmalarının başında bulunan değerli dostum ve meslektaşım **İlhan Turalı**'ya teşekkür borçluyum. Örneği olmayan bir ilki gerçekleştirmiş olan ekip arkadaşlarımı da kutluyorum.

Radikal *Demokrasinin 50 Yılı*'yla okurlarına benzersiz bir kaynak kitap vermektedir.

Hakkı DEVRİM

1945

Ocak

1. İstanbul Hocapaşa Maliye Şubesi soyuldu; 105 000 lira çalındı.
2. Yurtta 329 tifüs olayı tespit edildi.
3. Türkiye, Japonya'yla siyasî ve iktisadî ilişkilerini kesti.
7. Mersin-Ulukışla ve Tarsus-İskenderun şoseleri açıldı.
8. İskenderun iskelesi işletmeye açıldı.
10. Teşkilatı Esasiye Kanunu (Anayasa) dilinin Türkçeleştirilmesi Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildi.
15. Halka verilen ekmek oranı artırıldı; 7 yaşına kadar olanlar 450 g, ağır işçiler 900 g ekmek alacak.
18. İstanbul'da halk, 79-81 randımanlı undan yapılan ekmeğe hücum etti; 60 fırının çıkardığı ekmek 3 saatte tükendi.
19. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Hulusi Alataş, sağlık nedenleriyle görevinden çekildi.
20. İngiltere'de öğrenim gören 50 Türk öğrencisine pilot brövesi takıldı.
21. Birkaç gündür süren ekmek darlığı, İstanbul Belediyesi'nin girişimiyle son buldu.
23. ABD'ye 22 000 ton kuru üzüm satıldı; 40 milyon lira döviz sağlandı.
24. Millî Savunma Tahvilleri satışı sona erdi; 35 milyon liralık tahvilin tamamı satıldı.
28. İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü, ortaokul ve lise öğrencilerinin kahvehanelerde oturmasını yasakladı.
30. Bir Romen ticaret heyeti Türkiye'ye geldi; Romenlerden petrol alacağız.

ÖLÜM

1. Yazar Güzide Sabri.
12. *Tasviri Efkâr* gazetesi başyazarı Velid Ebüzziya.

İlköğretim seferberliği başarıya ulaştı

Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yle birlikte.

4 ocak - Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel radyoda yaptığı bir konuşmada, geçtiğimiz Cumhuriyet Bayramı'nda Köy Enstitüleri'nden 1 996 öğretmenin mezun olduğunu ve bu gençlerden 1 878'inin 1 744 köye atandığını açıkladı. Hasan Âli Yücel konuşmasında, Millî Eğitim Teşkilatı mensupları ile tüm vatandaşların, köylerinde şimdiye kadar eşine rastlanmayan bir hızla, bir yıl gibi kısa bir sürede yasa gereğini yerine getirebilmek için geceli gündüzlü çalıştıklarını söyledi.
Hasan Âli Yücel, « Bütün Anadolu'ya yayılan bu çalışmalar sonucunda bir yılda 1 530 köyde, 595'i yeni, 948'i tadil edilmek suretiyle 1 543 okul binası, 1 430 işlik ve 1 546 öğretmenevi yapıldı » dedi.

Türk ekonomisine İngilizlerden övgü

21 ocak - Ingiltere'de ayda bir yayımlanan *Great Britain and East* dergisi son sayısında, Türkiye ekonomisiyle ilgili bir yazı yayımladı. Yazı, savaşın Türk ekonomisine etkisini incelerken, Türkiye'nin ekonomik kaynaklarının savaş sonunda daha da genişleyeceği sonucuna varıyor. Yazıda, Türkiye'nin içinde bulunduğu malî yıl bütçesinde 952 milyon lira gideri olduğu, bunun 900 milyonunun vergilerle, 50 milyon kadarının da istikrazlarla karşılandığı belirtiliyor ve şöyle deniyor: « Bu, şüphesiz Türk maliyesi için dikkat çekici bir başarı ve Türk karakterinin sağlamlığı ve vatanseverliğinin işaretidir ».
Devlet borçlarının, 1914'te 1 milyar 400 milyon lira olduğunu belirten yazı, borçlara ayrılan amortisman tutarının yıllık masrafların ortalama yüzde 20'sini bulduğuna işaret ediyor. Savaş yıllarında tedavüldeki Türk lirasının 190 milyondan 952 milyona çıktığını ve Türkiye Merkez Bankası'ndaki altın karşılığının 26 tondan 195 tona yükseldiğini belirten yazı, 1 milyona yakın kişinin silah altında olmasına rağmen, tarım ürünlerinde artış beklendiğini vurgulayarak, ülke halkının disiplinli, kanaatkâr ve çalışkan olduğunu belirtiyor.

Maliye şubesini soyanlar yakalandı

3 ocak - 1 ocakta İstanbul Hocapaşa Maliye Şubesi'ni soyanlar yakalandı. Çalınan 105 000 liranın önemli bölümü, şubeden 15 gün önce istifa eden memur Ömer Birim'in Karagümrük'teki evinde bulundu. Gözaltında tutulan 5 şube memurunun sorgusu sürüyor.

Ofis perakende kömür satacak

6 ocak - İstanbul'un mangal kömürü ihtiyacını karşılamak ve kömürcülerin ellerindeki malları saklayarak sunî darlık yaratmalarını önlemek amacıyla, bugüne kadar 200 kg'dan aşağı satış yapmayan Mahrukat Ofisi'nin, her isteyene asgarî 50 kg'a kadar perakende kömür satması kararlaştırıldı.

Müttefik kuvvetleri Ardenler bölgesinde üstünlüğü ele geçirdi

23 ocak - Kar fırtınalarına ve 1 m'yi aşan kar seviyesine rağmen, Almanlar Ardenlerdeki mevzilerinden çıkartıldılar. Çarpışmaların dönüm noktası, geçen ayın sonunda hava şartlarının düzelmesiyle başladı. Harekete geçen Müttefik ağır bombardıman uçakları, Müttefik hatlarına 100 km kadar giren Alman birliklerini ve ikmal hatlarını yerle bir ederken, yakıt ve cephanelerinin de yetersiz düzeye inmesine sebep olmuştu. Amerikalıların kullanım dışı kalmış teçhizat depolarını ele geçirmek isteyen Almanlar, saldırı güçlerinin çökertilmesi üzerine geri dönmek zorunda kalmışlardı. Müttefikler, Almanların Ardenlerdeki son müstahkem mevkii Saint Vith'i de ele geçirdi.

Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun dili Türkçeleştirildi

10 ocak - İzmir Milletvekili Şükrü Saracoğlu ve 222 arkadaşınca imzalanan Teşkilatı Esasiye Kanunu'ndaki (Anayasa) eski ve yabancı kelimelerin Türkçe karşılıklarıyla değiştirilmesine dair kanun teklifi Meclis'te görüşülerek kabul edildi. Meclis ayrıca, Erzincan Milletvekili Behçet Kemal Çağlar'ın ay adlarının değiştirilmesini isteyen önergesini de görüştü ve kabul etti.

Türkçeleştirilen bazı kelimeler şunlar:
Teşkilatı Esasiye Kanunu: Anayasa
Cumhurreisi: Cumhurbaşkanı
Başvekil: Başbakan
Vekil: Bakan
Mebus: Milletvekili
Mahkeme-i Temyiz: Yargıtay
Beyanat: Demeç
Müstantik: Sorgu yargıcı
Müddeiumumî: Savcı
Celse: Oturum
Teşrinievvel: Ekim
Teşrinisani: Kasım
Kânunuevvel: Aralık
Kânunusani: Ocak

8 ocak gününe ait radyo programı

Ankara Radyosu

7.28	Açılış ve program
7.30	Memleket saat ayarı
7.30	Spor saati (Vücudumuzu Çalıştıralım)
7.40	Ajans haberleri
7.55	Müzik (Pl)
8.30	Kapanış
12.29	Açılış ve program
12.30	Memleket saat ayarı
12.30	Müzik (karışık şarkılar)
12.45	Ajans haberleri
13.00	Müzik (2 No'lu Radyo Salon Orkestrası)
13.30	Kapanış
17.59	Açılış ve program
18.00	Memleket saat ayarı
18.00	Müzik (fasıl)
18.30	Konuşma (Tarım Saati)
18.45	Müzik (şarkılar)
19.00	Ajans haberleri
19.20	Geçmişte Bugün
19.25	Minik Salon Orkestrası
20.15	Radyo Gazetesi
20.45	Müzik (Radyo Korosu; Yurttan Sesler)
21.05	Müzik (Riyaseticumhur Orkestrası)
21.50	Opera aryaları
22.10	Müzik (Arnold [Pl] Bax Sonat; Türkiye'de ilk çalınış)
23.00	Kapanış ve program

Auschwitz vahşeti gözler önünde

27 ocak - Kızıl Ordu'nun Almanya ve Polonya içlerine ilerleyişi sürerken, Mareşal Zukov'un birlikleri Auschwitz'deki Alman toplama kampına girdi.

Avrupa'nın dört bir yanından getirilmiş Yahudilerin yanı sıra, Polonyalılar ve Çingenelerin kitleler halinde öldürüldüğü veya ölünceye kadar çalıştırıldığı kamp, uzun zamandır « ölüm makinesi » olarak ün yapmıştı. Sovyet tankları Auschwitz kampının kapılarını kırdığında kamp sakinlerinin büyük bir kısmı Almanya'ya doğru yola çıkarılmıştı bile. Sovyet askerleri kampa girdiklerinde sadece, açlık ve hastalıktan ölmek üzere olan 5 000 kişi ve iskelet haline gelmiş ceset yığınlarıyla karşılaştılar.

Toplama kamplarında gaz odasına gitmekten kurtulanlar.

1945

Şubat

1. İstanbul güzel bir müzeye kavuştu; Atatürk Bulvarı'ndaki Gazanferağa Medresesi'nde düzenlenen Belediye Müzesi, Vali ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar tarafından açıldı.
2. Zeytinyağı fiyatları düzenlendi.
3. Irkçılık-Turancılık davası başladı.
4. Roosevelt, Churchill ve Stalin, Yalta'da bir araya geldi.
4. Tekel'in Seylan'dan getirdiği çayın bayilere dağıtımı başladı.
5. Türk Hava Kurumu Başkanı Şükrü Koçak, Türkiye'de uçak motoru fabrikası kurulacağını açıkladı.
6. Sıtmayla savaş için kongre düzenlendi.
9. Yunanistan Kral Naibi Damaskinos, « Yunan milleti karanlık günlerde Türk milletinin Yunanistan'a yaptığı iyiliği derin bir şükranla anacaktır » dedi.
10. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, halkın ihtiyacının karşılanması için doktorların nöbet tutmasını kararlaştırdı.
11. Yalta Konferansı sona erdi.
13. Türkiye ile Yunanistan arasındaki ticaretin geliştirilmesi için, Pire-İstanbul deniz seferlerine başlanmasına karar verildi.
13. Türkiye, ABD'den 3 yolcu uçağı aldı; 22 kişilik uçaklar 15 martta hizmete girecek.
15. Çiftçiyi Topraklandırma kanun tasarısı hazırlandı ve görüşmeye sunuldu.
15. Millî Piyango İdaresi bu yıl 5 813 107 lira kâr sağladı.
16. Bakanlar Kurulu, Yunan adalarından zeytinyağı ithal edilmesini kararlaştırdı.
19. Karaborsada ampul fiyatı 3 liraya çıktı; ABD'den ve İngiltere'den ampul getirtilecek.
22. İstanbul'da, taşradan gelenlere aracılık eden 5 doktor simsarı yakalandı.
23. Türkiye, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti.
24. TBMM, Birleşmiş Milletler Beyannamesi'nin imzalanması konusundaki teklifi onayladı.

Yalta Konferansı sona erdi

4-11 Şubat arasında toplanan Yalta Konferansı'nda Churchill, Roosevelt ve Stalin.

11 şubat - ABD Başkanı Roosevelt, İngiltere Başbakanı Churchill ve SSCB lideri Stalin'in katılımıyla Yalta'da toplanan konferans sona erdi. Yayımlanan ortak tebliğ Ankara'da sevinç yarattı; siyasî çevreler konferansı « İngiltere ile SSCB arasındaki işbirliği ve beraberlik Türkiye için ancak fayda getirir. Müttefikler hiçbir zaman bu kadar kuvvetli ve beraber görünmemişlerdi » şeklinde yorumladılar.

Yalta'da Almanya'nın nasıl parçalanıp bölüneceği ve cezalandırılacağı konusunda anlaşmaya varan üç lider, Japonya'nın işgali ve ayrıca savaş sonrası edinilecek nüfuz bölgeleri konusunda da anlaştılar. Almanya'nın kayıtsız şartsız teslimini öngören resmî tebliğde, çatışmalar sona erdiğinde ABD, İngiltere, SSCB ve Fransa'nın her birine belirli bir bölgeyi işgal hakkı tanınıyor.

Şubat ayındaki bombardımanlar sonucu harabeye dönen Dresden şehrinden bir görünüm.

Bombalanan Dresden yerle bir oldu

14 şubat - İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri ve Amerikan Hava Kuvvetleri'nin bombardımanı sonunda Dresden yıkıntı haline geldi. 1 milyon nüfuslu şehirde ölü sayısının 130 000 civarında olduğu sanılıyor, yaralı 400 000'in üzerinde. 13 şubatta, gece yarısına doğru 800 dört motorlu Lancaster bombardıman uçağı şehrin üzerine tonlarca yangın bombası ve patlayıcı bıraktı. 14 şubatta ise 400'ün üzerinde Amerikan bombardıman uçağı, harabe halindeki şehrin üzerinde görünerek ayakta kalan bütün hedefleri bombaladı.

İlaç karaborsası

26 şubat - Avrupa'dan ithal edilen Ültraseptil ve Kalsiyum Sandoz adlı ilaçları karaborsada satanların, şimdi de bu ilaçların Türkiye'de yapılanlarını üzerine Avrupa etiketi yapıştırarak karaborsaya sürdükleri anlaşıldı.

Koyun eti darlığı

24 şubat - İstanbul Belediyesi, son günlerde iyice artan koyun eti sıkıntısını gidermek için, diğer şehirlerden denizyolu ve demiryoluyla 4 000 koyun getirerek mezbahada kesim yaptı. Böylece sıkıntı biraz önlenmiş oldu.

Türkiye Cumhuriyeti, Almanya ve Japonya'ya karşı savaş ilan etti

23 şubat - Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa'nın 19. maddesi gereği yapılan çağrı üzerine saat 17.00'de Mustafa Abdülhalik Renda başkanlığında toplanarak, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti.

Meclis'te ilk sözü Dışişleri Bakanı Hasan Saka aldı ve hükûmet teklifini Meclis'in onayına sundu.

Daha sonra söz alan Başbakan Şükrü Saracoğlu, Birleşmiş Milletler Beyannamesi'nin imzalanması konusunda hükûmet tarafından hazırlanan teklifin Meclis'te onaylanmasını istedi. Başbakan Saracoğlu, « Bu iş için alınacak müspet kararın Türk milletine büyük faydalar temin edeceğine hükûmetimiz emindir » dedi.

Tarihî karar, Büyük Millet Meclisi'ndeki 401 üyenin alkışları arasında oybirliğiyle alındı. Başbakan Şükrü Saracoğlu, Meclis'in her zaman olduğu gibi bu konuda da gösterdiği birliğe teşekkür etti.

Türkiye, savaşın başlamasından hemen sonra 19 ekim 1939'da İngiltere ve Fransa ile imzaladığı antlaşmaya göre, Fransa ve İngiltere'nin katıldığı bir savaş Akdeniz'e yayılırsa bu ülkelere yardım edecekti. 1940 yazında İtalya savaşa girince İngiltere ve Fransa Türkiye'nin savaşa katılmasını istemişler, ancak Fransa'nın Almanya karşısında uğradığı yenilgi üzerine bu istekten vazgeçmişlerdi. Almanya'nın Balkanlara inmesi üzerine İngiltere ocak 1941'de Türkiye'nin savaşa girmesini istedi. Ancak Türkiye savaş dışı durumunu korudu ve 17 şubat 1941'de Bulgaristan'la, 18 haziran 1941'de de Almanya'yla birer saldırmazlık paktı imzaladı. Almanya'nın 22 haziranda SSCB'ye saldırması Türkiye için yeni bir durum yarattı. Ancak bu aşamada Müttefikler, Türkiye'yi savaşa katılması için zorlamadılar. 1943 başında savaş kendi lehlerine döndüğünde sonuca daha çabuk ulaşmak için Türkiye'nin savaşa girmesi gerektiğini düşünmeye başladılar.

Cumhurbaşkanı İnönü'nün İngiltere Başbakanı Winston Churchill'le ocak 1943'te Adana'da, Churchill ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt'le aralık 1943'te Kahire'de yaptığı toplantılarda Türkiye'nin savaşa katılması sorunu görüşülmüş, Türkiye savaşa katılmayı ilke olarak kabul etmekle birlikte, yeterli askerî hazırlığının bulunmadığını öne sürerek savaşa katılmaya pek istekli olmamıştı. Bu durum Türkiye ile Müttefikler arasında bir güven bunalımının doğmasına sebep olmuş, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'ye yaptığı askerî yardımı durdurmuştu. Ancak bu arada Türkiye, 2 ağustos 1944'te Almanya, 6 ocak 1945'te de Japonya'yla diplomatik ve ticarî ilişkilerini keserek Müttefiklerden yana tercihini açıkça ortaya koymuştu. Türkiye'nin Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmesi, Birleşmiş Milletler'e kurucu üye olarak katılma imkânını sağlayacak.

Dışişleri Bakanı Hasan Saka Meclis'teki konuşması sırasında.

Valilik emrine verilen kamyonlar

13 şubat - Bakanlar Kurulu, resmî hizmetlerde kullanılmak üzere İstanbul Valiliği emrine 15 yeni kamyon tahsis edilmesini kararlaştırdı. Valilik, bunları ihtiyacı olan resmî kurumlara dağıtacak.

Ancak İstanbul şehrine getirilecek söz konusu 15 kamyondan 5'inin Tramvay İdaresi'ne verilerek, üzerlerine otobüs karoseri takılıp trafiğe çıkarılması ve böylece şehir halkının giderek artan vasıta sıkıntısının önlenmesi de düşünülüyor.

İstanbul'da ihtikâr aldı yürüdü

27 şubat - İstanbul Valiliği Millî Korunma Kontrolörlüğü'ne bağlı 16 kontrolör, Beyoğlu'nda 14 büyük mağazada anî kontroller yaptı. Kontroller sonucu ünlü gömlekçi Zara, kunduracı İsmail Kemal, şapkacı Femina ve Manisot, züccaciyeci Pastellas ile Altın Çizme ve Kiğılı firmaları ihtikâr (vurgunculuk) iddiasıyla Millî Korunma Mahkemesi'ne verildiler.

Okullarda temizlik

26 şubat - Okullarda tifüsle mücadeleye devam ediliyor. Önlem olarak erkek öğrencilerin saçlarını uzatmaları yasaklandı. Fazla uzatanların saçı alabros kesilecek, kız öğrencilerin saç temizliği her gün kontrol edilecek.

Şişli'de cami inşaatı

28 şubat - İstanbul Şişli'de, eski süvari karakolunun bulunduğu yerde inşasına karar verilen yeni caminin toprak tesviyesi sona erdi. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden ödenek gelir gelmez inşaata başlanacağı bildirildi.

1945

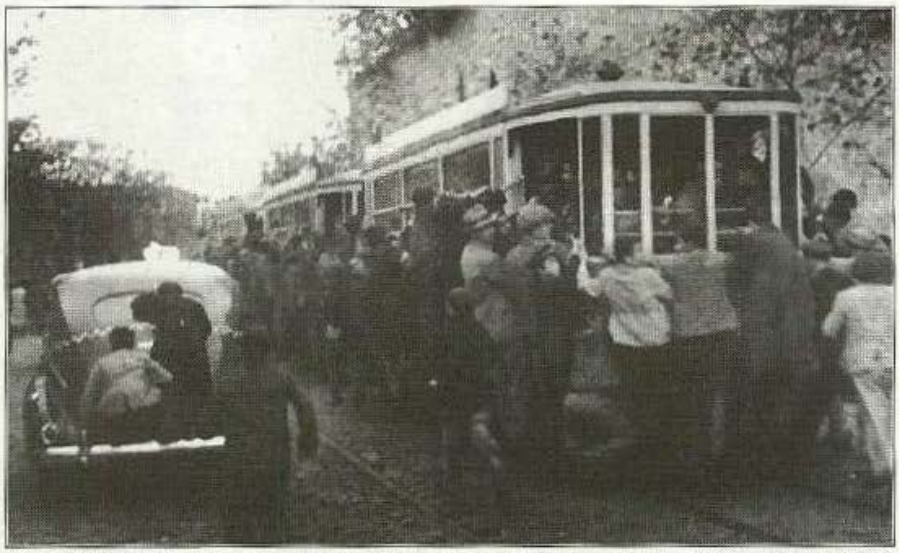
Mart

1. 1945 yılı bütçesi Meclis'e sunuldu; 7 aylık bütçe 595 834 898 lira.
1. Birleşmiş Milletler Beyannamesi, Washington'da Türkiye tarafından imzalandı.
3. Türkiye-İngiltere ticarî görüşmeleri Londra'da başladı.
4. Türkiye, San Francisco Konferansı'na davet edildi.
8. İstanbul'da sıtmayla savaş başladı.
12. Yeşilay'ın 25. kuruluş yıldönümü kutlandı.
13. İstanbul İl Genel Meclisi, İstanbul'un 5 yıllık imar planını kabul etti.
14. Sıtmayla Savaş Kanunu kabul edildi.
15. İthal edilen 90 milyon ünite penisilinin bir miktarı Kızılay'a satılacak.
16. San Francisco Konferansı'na katılacak Türk heyeti belli oldu; heyete Dışişleri Bakanı Hasan Saka başkanlık edecek.
19. SSCB, Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nı feshetmek istediğini bildirdi; Dışişleri Bakanı Molotov'un bu açıklaması dünyada yankılar uyandırdı. ☞
19. İspanyol nezlesi İstanbul'u sarsıyor.
19. Çukurova'da deprem; Adana, Ceyhan ve Kozan'da 29 kişi öldü, 328 ev yıkıldı. ☞
22. ABD ve İngiltere'ye milyonlarca ampul sipariş edildi.
23. İstanbul'daki ilkokullar, İspanyol nezlesi dolayısıyla 12 gün tatil edildi.
30. Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi Selim Sarper, Ankara'ya dönmek üzere yola çıktı.

ÖLÜM

5. Dilci İbrahim Necmi Dilmen.
27. Yazar Halit Ziya Uşaklıgil. ☞

Aylık tramvay kartları kaldırılıyor

Bir pazar günü Şeref Stadı'nda maç sona ermiş. Her zaman tek bir römork takılan Bebek-Eminönü tramvayına iki römork takılsa da yetmiyor.

30 mart - Tramvay İdaresi, tramvaylardaki kalabalığın giderilmesi için önlemler aldı. İlk zamanlar 200-300 kişiyi bulan aylık kart sahiplerinin sayısı sonradan 4 000 kişiye yükseldi. İdare, bu kart sahiplerinin günde 20 defa tramvay değiştirdiklerinde, tramvaylarda 80 000 kişilik yer işgal ettiklerini göz önüne alarak, aylık kartları kaldırmayı kararlaştırdı.

Tünel seferleri kısıtlanıyor

20 mart - İETT İdaresi'nin ABD'ye ısmarladığı tünel kayışlarının ancak mart sonuna doğru gelebileceği bildirildi. Belediye, halen kullanılan kayışların daha çok yıpranmaması için, tünel seferlerini 10.00-12.00 ile 14.00-18.00 saatleriyle sınırlandırdı.

Çukurova'da deprem

19 mart - Saat 10.55-12.20 arasında Çukurova bölgesinde şiddetli depremler oldu. Gelen ilk bilgilere göre Adana, Ceyhan ve Kozan'da ölü sayısı 29'u, yaralı sayısı da 135'i buldu, 328 ev de tamamen yıkıldı. Bazı köylerden hâlâ haber alınamıyor.

Yünlü kumaş vurgunu

13 mart - Yünlü kumaş piyasasında ortaya çıkarılan 10 milyon liralık ihtikâr olayı hakkındaki Millî Korunma tahkikatı sona erdi. Tutuklanan 40 kişi arasında Nuri Abdurrahman Malta Fabrikası sahipleri Nuri, Ali ve Mehmet Abdurrahman, fabrikatör Sahak Altıparmak ve Mihal Çekvasimli de bulunuyor.

Zeytinyağı satacak bakkallar

8 mart - Zeytinyağı satışlarının düzenlenmesi hakkındaki kararname gereğince İstanbul Valiliği'nde kurulacak bir komisyon, zeytinyağı satacak bakkalları tespit ederek açıklayacak.

Türk-Sovyet Antlaşması feshedilecek mi?

19 mart - BBC Radyosu yayınında, SSCB Dışişleri Bakanı Molotov'un aralığın 17'sinde sona erecek olan Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nı yeni koşullara uyum sağlamadığı gerekçesiyle feshetmeyi düşündüklerini açıkladığını bildirdi. Bu konuda Sovyet *Izvestia* gazetesi de şunları yazdı:

« Şimdiki savaşın koşulları içinde Türk-Sovyet ilişkileri bütünüyle memnuniyet verici değildir. Bugünden bütünüyle farklı bir ortamda imzalanan bu antlaşmanın yürürlükte kalması, saldırganı ezmeye uğraşan demokrat memleketlerin barışsever milletler arasında sağlam bir barış temelinin daha şimdiden atılması işiyle meşgul bulunduğu bir sırada, ne âkit tarafların menfaatleri ne de genel olarak milletlerarası ilişkilerin ilerdeki gelişmeleri bakımından fayda sağlayacaktır ».

17 aralık 1925'te imzalanan Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması, taraflardan birinin saldırıya uğraması halinde diğerinin tarafsız kalmasını, tarafların birbirleri aleyhine diğer devletlerle ittifak ve siyasî antlaşmalar yapmamalarını öngörüyor. 3 yıl için imzalanan antlaşma, 1929'da, 1931'de ve son olarak da 7 kasım 1935'te 10 yıl süreyle uzatılmıştı.

1945

Halit Ziya Uşaklıgil öldü

Halit Ziya Uşaklıgil.

27 mart - Ünlü romancı Halit Ziya Uşaklıgil İstanbul Yeşilköy'deki evinde 79 yaşında öldü. 1909-1912 yıllarında Sultan Reşad'ın mabeyn başkâtipliğini yapan Halit Ziya, Cumhuriyet döneminde Yeşilköy'deki evinde inzivaya çekilmişti.

Eserlerinin sağlam kurgusu ve psikolojik derinliğiyle modern Türk romanının kurucusu sayılan Halit Ziya Uşaklıgil, 1896 yılından itibaren Edebiyatı Cedide topluluğuna katılmış, kendisine daha ilk andan itibaren büyük ün kazandıran « Mai ve Siyah » ve « Aşk-ı Memnu » romanlarını *Servetifünun* dergisinde yayımlamıştı.

Romanlarında toplumun aydın veya varlıklı kesimlerini konu alırken, hikâyelerinde daha çok halktan kişileri işleyen Halit Ziya Uşaklıgil, Edebiyatı Cedide'nin ağdalı diliyle yazdığı eserlerini daha sonra sadeleştirmek gereğini duydu. Kitaplaşmış 6 romanı ve 150 kadar hikâyesi bulunan Halit Ziya, hatıralarını da « Kırk Yıl » ve « Saray ve Ötesi » adlı kitaplarında topladı.

Doktor simsarlığının önlenmesi

3 mart - Doktorlar, son günlerde sayıları hızla arttığı anlaşılan doktor simsarlarıyla (22 şubatta tam 5 simsar yakalanmıştı) mücadele için İstanbul Etibba Odası'nda bir toplantı yaptılar.

Oda Başkanı Profesör Mim Kemal Öke, güvenlik güçlerinin simsarlara savaş açtığını belirterek, « Doktor gibi aydın kişilere simsar kullanmak yakışmıyor » dedi.

Nisan

3. Moskova Büyükelçisi Selim Sarper Ankara'ya geldi.
4. Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nın Moskova tarafından feshi talebi karşısında Türk hükûmeti resmî cevabını verdi: « Yeni bir muahede (antlaşma) için Sovyet tekliflerini bekliyoruz ».
4. Buğday stoku 800 000 ton.
5. Moskova Büyükelçisi Selim Sarper, Başbakan Saracoğlu ve Dışişleri Bakanı Saka tarafından kabul edildi.
6. Türk heyeti Birleşmiş Milletler Konferansı'na katılmak üzere ABD'ye gitti.
9. Şehir Tiyatrosu rejisörü Muhsin Ertuğrul'un istifa ettiği haberi yalanlandı.
11. Almanya'da bulunan Türkler bir İsveç vapuruyla yurda getirildi. ☞
11. Büyük Millet Meclisi'nde Türkçeleştirilen içtüzük kabul edildi. ☞
12. ABD Başkanı Roosevelt'in ölümü Türkiye'de de üzüntü yarattı; Cumhurbaşkanı İnönü bir başsağlığı mesajı yayımladı. ☞
12. İktisat Bakanlığı halka basma ve kaputbezi dağıtmayı kararlaştırdı; nüfus başına 5 m kaputbezi veya basma verilecek. ☞
16. Memurlara ikramiyenin hafta sonu verilmesi kararlaştırıldı.
19. ABD'nin yeni Başkanı Harry Truman, Türk Büyükelçisi Hüseyin Ragıp Baydur'u kabul etti.
20. Suudî Arabistan Kralı Abdülaziz, Cumhurbaşkanı İnönü'ye bir kılıç hediye etti.
22. Sümerbank yünlü kumaşa metrede 4-5 lira zam yaptı.
25. San Francisco'da Birleşmiş Milletler Antlaşması için görüşmeler başladı. ☞
28. Mussolini İtalyan partizanları tarafından kurşuna dizildi. ☞
30. Sovyet Birlikleri Berlin'e girdi; Hitler intihar etti. ☞

ÖLÜM

12. Franklin Delano Roosevelt. ☞
28. Benito Mussolini. ☞
30. Adolf Hitler. ☞

Türkçeleştirilen içtüzük

11 nisan - Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen içtüzüğün Türkçeleştirilmesi hakkındaki kanuna göre Meclis komisyonları bundan böyle şu adlarla anılacak: Anayasa Komisyonu (Teşkilatı Esasiye Encümeni), Dilekçe Komisyonu (Arzuhal Encümeni), Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu (Meclis Hesaplarını Tetkik Encümeni), Sayıştay Komisyonu (Divanı Muhasebat Encümeni), Bayındırlık Komisyonu (Nafıa Encümeni), Tekel Komisyonu (İnhisarlar Encümeni), Millî Eğitim Komisyonu (Maarif Encümeni), Millî Savunma Komisyonu (Millî Müdafaa Encümeni), Ulaştırma Komisyonu (Münâkalât Encümeni).

Almanya'daki Türkler yurda döndü

11 nisan - Savaş sırasında Almanya'da mahsur kalan ve günlerden beri yurda gelmeleri beklenen diplomat, öğrenci ve diğer vatandaşlarımızı taşıyan Drottningholm adlı İsveç gemisi sabah saat 9.00'da İstanbul limanına geldi. Yolcuları İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar karşıladı. Almanya'dan dönen Türkler, Almanya'nın yiyecek durumunun çok kötü olduğunu, halkın sadece patates yiyebildiğini, Alman şehirlerinin enkaz haline geldiğini ve halkın bedbin olduğunu söylediler.

İstanbul-Pire vapur seferleri kaldırıldı

20 nisan - Devlet Denizyolları İdaresi, Konya vapuruyla evvelki hafta başlatılmış olan, Yunanistan'ın Pire limanıyla İstanbul arasındaki deniz seferlerini, yolcu azlığı nedeniyle kaldırma kararı aldı.

Hava parası isteyenler

19 nisan - İstanbul Suadiye'de bir köşkün sahibi olan 11 kişinin, yazlık olarak kiraya verecekleri köşklerine hava parası istedikleri tespit edildi. Söz konusu kişiler hakkında evrak düzenlenip Millî Korunma Mahkemesi'ne verildi.

Amerika'dan kullanılmış hazır elbise geliyor

11 nisan - ABD'ye kullanılmış hazır elbise için sipariş verildi. Hazır elbiseler 3,5 dolara satın alınacak. Bu elbiseler dikilmiş olduğu için 16 lira gümrük alınması gerekecek ve böylece satış fiyatı 25-30 lirayı bulacak.

Roosevelt öldü, Truman ABD başkanı

12 nisan - ABD Başkanı Franklin Delano Roosevelt 63 yaşında Warm Springs'te öldü.
Başkan Roosevelt'in, omuriliğindeki rahatsızlığının tedavisi için 20 yıldır düzenli olarak gittiği Warm Springs'teki Pine Mountain'da geçirdiği beyin kanaması sonucu hayatını kaybettiği açıklandı.
1910 seçimlerinde Demokrat Parti'den senatör olan Roosevelt, 1921'de çocuk felcine yakalanarak kötürüm kalmasına karşın, önce New York valisi (1929-1932), sonra da başkan seçildi (1932). Roosevelt başkanlık görevine başladığında ülkedeki bankaların çoğu kapanmış, sanayi üretimi düşmüş, işsiz sayısı 13 milyonu aşmış, çiftçiler büyük bir darboğaza girmişti. Roosevelt bu bunalımı aşmak için *New Deal* (Yeni Düzen) adlı yasal düzenlemeleri uygulamaya koydu ve ABD halkının desteğini kazandı. 1936 ve 1940'ta yeniden başkan seçildi. 1941'de İngiltere ve müttefiklerine yardım sağlanmasını öngören Ödünç Verme ve Kiralama Yasası'nın kabulünü sağladı, Churchill'le Atlantik Sözleşmesi'ni imzaladı. Pearl Harbor baskınından sonra ABD'yi savaşa soktu. 1944'te tekrar seçilen Roosevelt, Yalta'da yapılan görüşmelerdeki uzlaşmacı tutumuyla SSCB'yle bozuşmayı önlemişti.
Roosevelt iki hafta daha yaşayabilseydi, 25 nisanda San Francisco'da toplanması öngörülen Birleşmiş Milletler Konferansı'nı görebilecekti. Savaşı ortadan kaldıracak uluslar üstü bir organı yaşatma çabaları, onun kişisel teşebbüslerine çok şey borçludur.
Başkan Yardımcısı Harry Truman, Beyaz Saray'da ABD'nin 33. başkanı olarak yemin etti. Missourili küçük bir çiftçi ailesinin oğlu olan Truman, başkan yardımcısı olana kadar ülke çapında bir üne sahip değildi.

Dördüncü defa başkan seçilen Franklin Delano Roosevelt halkı selamlarken, arkasında Başkan Yardımcısı Harry Truman görülüyor.

Amerika Birleşik Devletleri'nin 33. Başkanı Harry Truman.

San Francisco Konferansı başladı

25 nisan - Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 46 ülkenin temsilcileri, Milletler Cemiyeti'nin yerini alacak Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kuruluşunu planlamak üzere San Francisco'daki opera binasında toplandı. Ölen Franklin Roosevelt'in yerine Amerika Birleşik Devletleri başkanı olan Harry Truman, konferansa Beyaz Saray'dan telefonla seslenerek, « Sizlerin bir araya gelerek yapacağınız işler gelecekteki yeni bir savaşı imkânsız kılacaktır » dedi.
San Francisco Konferansı'nın temelleri 1944 sonbaharında Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Sovyetler Birliği ve Çin temsilcilerinin bir araya geldiği Dumbarton Oaks'ta (ABD) atıldı. 1945 şubatında Roosevelt, Churchill ve Stalin'in bir araya geldiği Yalta Konferansı'ndaysa, 1 mart 1945'e kadar Mihver Devletleri'ne savaş açmış ülkelerin temsilcilerinden oluşan bir « Birleşmiş Milletler Konferansı »nın toplantıya çağrılması kararlaştırılmıştı.

Basma ve kaputbezi dağıtılacak

12 nisan - İktisat Bakanlığı, yurttaşların giyim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bütün illerimizde basma ve kaputbezi dağıtılmasını kararlaştırdı. Dağıtımlar 5 metre basma veya kaputbezi olarak Yerli Mallar Pazarları'nda yapılacak.
Öte yandan Toprak Mahsulleri Ofisi de, büyük küçük farkı olmaksızın nüfus başına 2 kilo ekstra un dağıtacak.

Mussolini'nin hazin sonu

Benito Mussolini, Alman askeri kılığında İsviçre sınırını geçmek isterken, Como Gölü yakınlarındaki Dongo'da İtalyan partizanlarınca yakalandı. Duçe ve yanındakiler komünist önder Cino Moscatelli'nin başkanlık ettiği kısa bir yargılamadan sonra ölüme mahkûm edildiler ve makineli tüfeklerle kurşuna dizildiler. Milyonlarca kişiyi peşinden sürükleyen Duçe ve sevgilisinin cesetleri Milano yakınındaki bir benzin istasyonunda günlerce asılı kaldı.

Mussolini ve Clara Petacci kurşuna dizildikten sonra.

Mussolini.

28 nisan - İtalya'nın faşist lideri Benito Mussolini ve metresi Clara Petacci, İtalyan partizanları tarafından kurşuna dizildi ve cesetleri Milano yakınlarında Piazza Loretto'daki bir benzin istasyonunda ayaklarından asılarak teşhir edildi.

1914'te İtalyan Sosyalist Partisi'nin yayın organı *Avanti*'nin yayın yönetmeni olan Mussolini, bu görevi sırasında önce İtalya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesine şiddetle karşı çıktı, antimilitarist görüşleri savundu. Ancak bir süre sonra fikir değiştirerek, milliyetçi ve militarist bir siyaseti savunmaya başladı; Sosyalist Parti liderleriyle arası açıldı ve gazetenin yönetiminden uzaklaştırıldı.

Bu tarihten sonra Mussolini, Fransızların malî desteğiyle kurduğu *Il Popolo d'Italia* gazetesindeki aşırı milliyetçi yazılarında faşist görüşlerini ortaya koydu. 1919'da İtalyan Faşist Partisi'nin çekirdeği olan silahlı Fascio savaş birliklerini kurdu. 1921 yılında Milano'dan milletvekili seçilen Mussolini,çok geçmeden iktidarın kendisine verilmesini istemeye başladı. 1922'de aşırı solcu gruplar tarafından desteklenen bir grevi kırdı. Napoli'de 40 000 kişinin katıldığı bir mitingde, iktidar kendilerine verilmezse Roma'ya yürüyerek yönetimi zorla ele geçireceklerini söyledi. 4 gün sonra faşist gruplar 4 ayrı koldan Roma'ya yürüyüşe geçtiler. Kral III. Vittorio Emanuele, ünlü Roma Yürüyüşü'nün ardından hükûmeti kurma görevini Mussolini'ye verecekti.

Mussolini, 1925'te tüm yetkileri elinde toplayarak gerçek « Duçe » yani lider oldu ve ülkeyi bir diktatör gibi yönetmeye başladı. 1940'ta İtalya'yı Hitler Almanyası saflarında savaşa sokan Mussolini, İtalya'nın çeşitli cephelerde verdiği ağır kayıplar yüzünden, faşist hükûmet içinde bile tepki almaya başladı. 24 temmuz 1943'te, Faşist Parti'nin Ciani, Grandi, De Bono gibi ileri gelenleri Kral'dan Duçe'nin yetkilerini elinden almasını istediler. Ertesi gün Abruzzi'de gözaltına alınan Mussolini, Alman paraşütçülerince kurtarıldı ve Hitler'in isteğiyle Alman işgalindeki Kuzey İtalya'da küçük bir kukla devlet kurdu. Bu arada Müttefikler Alman mevzilerini yararak hızla kuzeye doğru ilerliyordu. Mussolini İnnsbruck'a doğru çekilen konvoylardan birinde Alman askeri kılığında sınırı geçmeye çalışırken yakalandı.

Kızıl Ordu Berlin'de; Hitler intihar etti

30 nisan - Sovyet tanklarının Berlin'e girişinden sonra Kızıl Ordu askerleri, şehrin üçte birini kontrol altına aldı ve batıdaki karayolu ve demiryolu kavşağı Spandau'ya doğru yöneldi. Tam bir panik halinin hâkim olduğu şehirde Alman askerleri silahlarını bırakarak kaçmaya başladı. Her yer cesetlerle dolu. Şansölyelik binasının altındaki yer altı kalesinden var olmayan kuvvetlere emirler veren Hitler, öğle saatlerinde Sovyet askerleri şansölyelik binasının kapılarını zorlarken tabancayla intihar etti. İki gün önce evlendiği Eva Braun da ölüm yolculuğunda Hitler'i yalnız bırakmadı, ancak zehiri tercih etti. Öyle görünüyor ki III. Reich'ın Göring, Himmler gibi liderleri savaşın kaybedildiğini anlayarak Berlin'den kaçtılar. Sadece Hitler, kafasındaki düşlere kendini kaptırarak olmayan ordularına, karşı saldırı için emir vermeye devam etti. Fakat son günlerinin bu kuruntusu, « arî Alman ırkı »ndan söz ettiği, parti arkadaşlarını öldürttüğü veya Yahudileri yok etmeye koyulduğu « zafer yılları »nın emirleri ve eylemleri kadar tehlikeli değildi.

İkinci Dünya Savaşı'nın son kurbanlarından biri de Adolf Hitler oldu.

16 nisan 1945: ilk Sovyet askerleri Berlin'de.

Birinci Dünya Savaşı'nda Bavyera ordusunda çarpışan Hitler, 1921'de Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'ni kurdu. SA diye bilinen saldırı birliklerini örgütleyerek, Münih'te başarısız bir darbe girişiminde bulundu (1923). Hapse mahkûm edildi ve cezaevinde « Kavgam » adlı kitabı yazarak nazizmin aşırı milliyetçi ve ırkçı doktrinini açıkladı. 1925'ten itibaren partisini güçlendirdi, başta SS'ler olmak üzere birçok mücadele ve propaganda örgütü kurdu; 1918 hezimeti ve Versailles Antlaşması'nın ayıbından kurtulamamış olan Almanya'da, 1929'daki korkunç enflasyon yükünü omuzlarında hisseden halkı, orduyu, işadamlarını etkilemeyi bildi; 1933'te başbakan olarak iktidara geldi. Cumhurbaşkanı Hindenburg'un ölümü üzerine (1934) bütün yetkileri elinde topladı, « Reichführer » oldu ve Gestapo diye bilinen gizli polis teşkilatı sayesinde tüm muhalefeti sindirdi. Hitler, üç yıl içinde Versailles Antlaşması'yla Alman ordularına konan tüm kısıtlamaları kaldırdı ve Fransa'nın hiçbir tepkisiyle karşılaşmadan Rheinland'ı yeniden işgal etti. Artık sıra, yıllardan beri Almanya'yla birleştirmek istediği Avusturya ve Çekoslovakya'nın ilhakına gelmişti. 1938'de Avusturya ve Çekoslovakya'yı işgal eden Hitler, yayılmacı emellerini sürdürerek Polonya'ya da girince İkinci Dünya Savaşı patladı.

22 mayıs 1939: Hitler, Çelik Pakt'ı imzalamak üzere Almanya'ya gelen Kont Ciano'yla birlikte Berlin halkını selamlıyor.

Bavyera Önalpleri'ndeki Berchtesgaden'de yer alan Kartal Yuvası, Hitler'in en çok sevdiği eviydi. Führer Kartal Yuvası'nda Eva Braun'la birlikte görülüyor.

1945

Mayıs

1. Dışişleri Bakanı Hasan Saka, ABD Dışişleri Bakanı Stettinius'la görüştü.
2. Hasan Saka, San Francisco Konferansı'nda konuşma yaptı.
3. Türkiye-İngiltere Ticaret Antlaşması, İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nda imzalandı.
5. Cumhurbaşkanı İnönü, ABD Başkanı Truman'ı tebrik etti.
7. Almanya'nın teslim oluşu Türkiye'de sevinç yarattı. ☞
10. İstanbul halkı Millî Şef İnönü'ye minnet ve şükranlarını bildirdi.
11. Meclis, Millî Şef İnönü'ye şükranlarını bildirdi. ☞
14. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu tasarısı Meclis'te görüşülmeye başladı. ☞
14. Millî Şef İnönü, Büyük Millet Meclisi'ne teşekkür etti. ☞
15. Ekmek karneleri haziran sonunda kaldırılıyor.
16. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu tasarısının görüşmeleri Meclis'te hararetli tartışmalara yol açtı. ☞
17. Şeyh doktorun davası yeni bir safhaya girdi. ☞
18. Büyük Millet Meclisi, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun 8 maddesini kabul etti.
19. Millî Şef İnönü, Gençlik Bayramı mesajında siyaset ve fikir hayatında demokrasi prensiplerinin geniş ölçüde etkili olacağını açıkladı; bu konuşmasıyla İnönü, Türkiye'de demokrasiye geçiş sürecinin ilk işaretini vermiş oldu.
21. 7 aylık bütçe görüşmesi Meclis'te başladı; yeni bütçede gelir 537 milyon, gider 603 milyon lira. ☞
24. Türkiye'de hayat pahalılığının 1942'de yüzde 115 arttığı açıklandı. ☞
26. Yeni bir Türk-Sovyet paktı için girişimde bulunacak olan Moskova Büyükelçisi Selim Sarper, Moskova'ya döndü.
27. Babaeskili İbrahim, yağlı güreşte başpehlivan oldu.
29. Hükûmet 7'ye karşı 366 oyla güvenoyu aldı.
31. Ticaret Bakanı Celal Sait Siren istifa etti, yerine Gümrük ve Tekel Bakanı Raif Karadeniz atandı.

Meclis'in Millî Şef İnönü'ye teşekkürü

11 mayıs - Başbakan Şükrü Saracoğlu, Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı ve sık sık milletvekillerinin alkışlarıyla kesilen konuşmasında, İngiliz, Amerikan ve Sovyet devlet adamlarının meziyetlerinden bahsederek, savaş safında yer alan Türkiye'nin, elbette dünya barışı için de çalışacağını söyledi.
Daha sonra milletvekilleri, tarihin bu belki de en bunalımlı devresinde isabetli siyasetiyle en doğru yolu gören ve gösteren Cumhurbaşkanı İnönü'ye, Türk milleti adına minnet ve şükranlarını sunmayı kararlaştırdılar.

Millî Şef'in Millet Meclisi'ne teşekkürü

14 mayıs - Büyük Millet Meclisi'nin cuma günkü oturumunda, Avrupa'daki savaşın Müttefikler'in zaferiyle sona ermesi dolayısıyla Başbakan Şükrü Saracoğlu'nun yaptığı konuşmadan sonra, 120 imzalı bir önergeyle, tarihin en buhranlı bir devresinde siyasetimizi yerinde bir görüşle idare eden ve « en çok ve en iyi çalışmanın Türk milletine en iyi örneğini veren ve en iyi ve en doğru yolu gösteren » Millî Şef İsmet İnönü'ye Büyük Millet Meclisi'nin minnet ve şükranlarının arzı üzerine, Millî Şef İnönü de Meclis'e teşekkürlerini bildirdi.
Cumhurbaşkanı İsmet İnönü teşekkür mesajında, « Memleketin en iyi ve doğru yönde yönetimi ve ilerletilmesi, ancak milletimizin tek ve hakikî temsilcisi olan Büyük Millet Meclisi'nin eseri olabilir » dedi.

Başbakan Şükrü Saracoğlu, kendisini karşılamaya gelen İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar'la birlikte Haydarpaşa Garı'ndan çıkarken.

Meclis'teki bütçe görüşmelerinde hükûmete eleştiri

21 mayıs - 7 aylık bütçenin görüşülmesine Meclis'te başlandı. Bütçenin giderleri 603 404 824 lira, gelirleri de 537 843 525 lira olarak açıklandı. Bütçeyi eleştiren konuşmalar yapan Hikmet Bayur, Adnan Menderes, Emin Sazak ve Refik Koraltan, ülkenin bugünkü duruma düşmesinde hükûmetin suçlu olduğunu, birçok önlemin yetersiz kaldığını ve malî durumun da iyi olmadığını ileri sürdüler.

Başbakan Şükrü Saracoğlu: 110 ton altın biriktirdik

21 mayıs - Başbakan Şükrü Saracoğlu, Büyük Millet Meclisi'nde devam eden bütçe görüşmeleri sırasında hükûmete yöneltilen bazı sert eleştiriler üzerine, « Biz dar savaş yılları boyunca bütün bir orduyu beslemekle kalmadık, bunun dışında birçok işleri de ayakta tuttuğumuz gibi, üstelik elimizde mevcut olana ilaveten 110 ton daha altın biriktirdik » dedi.

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Meclis'te

14 mayıs - Büyük Millet Meclisi, Mustafa Abdülhalik Renda'nın başkanlığında toplanarak, çiftçiye toprak dağıtılması ve çiftçi ocakları kurulması hakkındaki kanun tasarısını görüşmeye başladı.

Arazisi olmayan veya yetmeyen çiftçileri veya daha önce çiftçi olmadıkları halde çiftçilik yapmak isteyenleri, aileleriyle birlikte geçimlerini sağlayacak araziye sahip kılma ve aynı zamanda yurt topraklarının sürekli işlenmesini sağlama amaçlarını güden kanun tasarısı hakkında Tarım Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu, « Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, artık gerçek bir cemiyet olmanın ve müstakil köylü ailelerinin çoğalma ve kökleşmesini sağlamanın yollarından biridir » dedi.

Daha sonra söz alan Seyhan Milletvekili Cavit Oral, « Ülke gerçeklerine uygun bir reform milletin ekonomik ve sosyal hayatını ne kadar kuvvetlendirirse, tersine, yalnız tek taraflı düşünce ve duygularla uygulamaya kalkışılan bir toprak rejimi de o milleti didişmeden, sosyal nifaktan kurtaramaz » diyerek tasarıyı eleştirdi.

Millet Meclisi'nin daha sonraki oturumlarında tasarı, nasyonal sosyalizm uygulamalarına benzetildi ve bazı maddelerin Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürüldü.

Şeyh doktor davası

17 mayıs - Şeyhlik ve kutbüzzamanlık iddiasında bulunmak ve iki kız kardeşin arasında bir su kulesi üzerine çıkarak Arapça ezan okumaktan sanık Doktor Fuat Gacar ile ona müritlik etmekten sanık Hatice, kızı Lütfiye, Lütfiye'nin kızları Şerife ve Zeynep, Şerife'nin görümcesi Necmiye ve komşuları Server'in duruşmalarına, Kadıköy Asliye Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Mahkemeye verilen bir dosyada sanık Doktor Fuat Gacar'ın Cerrahpaşa'da Kadirî şeyhliği hilatı giydiği ve tarikata katılmak isteyen kadınların önce çırılçıplak soyunmalarını şart koştuğu ileri sürüldü.

Taksim'de opera binası yapılacak

1 mayıs - İstanbul Taksim'de, halen Jandarma Satınalma Komisyonu Başkanlığı'nın faaliyette bulunduğu iki bina, Millî Emlak İdaresi tarafından İstanbul Belediyesi'ne devredildi. Daha sonra bu iki bina yıkılarak yerlerine İstanbul'a yakışır büyük bir opera binasının yapılması düşünülüyor.

Zeytinyağı dağıtma emri geldi

2 mayıs - İktisat Bakanlığı'nın zeytinyağı dağıtımına ilişkin kararı İstanbul Valiliği'ne bildirildi. Alınan karara göre zeytinyağı dağıtımı, mayıs ve haziran aylarına ait ekmek karnelerinin başındaki « U » harfli kuponla yapılacak.

Savaş sırasında hayat pahalılığı

24 mayıs - Milletler Cemiyeti'nin Amerika Birleşik Devletleri'nin Princetown şehrindeki İktisadî ve Malî İşler Bürosu tarafından yayımlanan araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de 1940 yılında hayat pahalılığı savaştan önceki düzeye oranla yüzde 21, 1942'deyse yüzde 115 arttı. Bu artış 1943 yılında durdu ve 1944 haziranında hayat yüzde 4 oranında ucuzladı.

Simit fiyatlarında ihtikâr (!)

15 mayıs - Bazı simitçi ve börekçiler savcılığa başvurarak, 72 kg'lık bir çuval undan 1 200 adet değil, 1 800 ve hatta 2 000 adet simit çıkabileceğini ve simidin 5 kuruş yerine 3 kuruşa satılabileceğini ve bugünkü durumda ihtikâr yapıldığını bildirdiler. İddia üzerine savcılık, Hasan Paşa Fırını'nda bir deneme yapma kararı aldı.

Almanya kayıtsız şartsız teslim oldu

7 mayıs - Almanya Reims'de, Müttefik Kuvvetler Başkomutanı General Eisenhower'ın karargâhını kurduğu tuğladan yapılmış küçük bir okulda kayıtsız şartsız teslim belgesini imzaladı. Antlaşmayı Almanya adına imzalayan General Jodl, « Bu imzayla Alman halkı ve silahlı kuvvetleri, sonucu daha iyi veya daha kötü de olsa, kendisini galiplerin eline teslim etmiştir » dedi. Antlaşmayı Müttefikler adına Eisenhower'in Kurmay Başkanı Bedell Smith imzalarken, Sovyet General İvan Suslapatov da şahit olarak hazır bulundu.

Birçok şehri harabeye dönen ve kayıplarının sayısı henüz tam olarak bilinmeyen Almanya'ya, yenilginin sessizliği ve hüznü çöktü.

1945

Menderes, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu tasarısını Meclis'te sert eleştirdi

16 mayıs - Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclis'te görüşülmesine devam edildi. Komisyon üyeliğinden istifa eden Aydın Milletvekili Adnan Menderes Meclis'te, kanun tasarısını şiddetle eleştiren bir konuşma yaptı.

Konuşmasına « Bugüne kadar Millet Meclisi'nin yaptığı kanunların, derinliğine ve genişliğine etkileri bakımından belki de en önemlisi üzerinde bulunuyoruz » diye başlayan Menderes, komisyon sözcülüğünden istifasının sebeplerini de şöyle açıkladı: « Komisyonumuz görevini bitirip son toplantısını yaparken, Sayın Başbakan gelerek bazı tekliflerde bulundu. Bu teklifler komisyonun üç ayı aşkın bir süredir üzerinde durduğu ve hatta hükûmet tasarısında da yer almış bazı prensiplerin değiştirilmesiyle ilgiliydi. Bunun üzerine, ilgili tüzük hükümlerine göre iki kere görüşülen madde ve hükümler üzerinde üçüncü bir görüşmenin yapılamayacağını ileri sürdüm ve bu durumda muhalefet şerhi koyarak konuyu yüksek huzurlarınıza getirmeye karar verdim. Komisyonun beni sözcü seçmesine minnettarım, fakat bu durumda bu görevi yapmam mümkün olmayacaktır. »

Konuşmasında, Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra, benimsenen « Köylü efendimizdir » parolasıyla aşar vergisinin kaldırıldığını, ancak buna mukabil çeşitli yollarla köylünün yükünün artırıldığını belirten Adnan Menderes, « Yirminci asrın ortalarına doğru geldiğimizde ilerleme baş döndürücü bir hız almış bulunuyor. Esefle kaydedelim ki arkadaşlar, 20 senedir karasabanla kağnı mücadelesinde başarı elde etmek şöyle dursun, buna başlayamadık bile » dedi.

Aydın Milletvekili Adnan Menderes.

Haziran

1. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Meclis'te fırtınalar kopardı; Meclis Başkan Vekili Mazhar Germen oturumu tatil etti. ☞
7. Serbest seçimler için ilk adım atıldı; CHP aday göstermeyecek.
8. Çalışma Bakanlığı kuruldu; ilk bakan Profesör Sadi Irmak. ☞
11. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu kabul edildi.
12. CHP'li 4 milletvekilinin parti tüzüğünde ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması ve rejimin demokratikleştirilmesi önerisi (Dörtlü Takrir) CHP Meclis grubunda reddedildi. ☞
15. İstanbul telefon şebekesi genişletilecek.
17. 6 ilde ara seçim yapıldı; İstanbul'dan Muhittin Üstündağ, Kocaeli'den Nihat Erim milletvekili seçildiler.
18. Hayatı ucuzlatma önlemleri alındı; Tekel maddelerinde ve nakliye ücretlerinde yüzde 10-15 oranında indirim yapıldı.
20. Malatya'da sel felaketi; 3 köy sel altında kaldı.
20. Ankara'da bir tıp fakültesi kurulması Meclis'te kabul edildi.
21. İlaç sıkıntısına son vermek için İsviçre'den ithalat yapıldı.
22. Tek tip ekmek çıkarılacak; francala imaline izin verildi.
22. İşçi Sigortaları ve İş Kazası Kanunu Meclis'te kabul edildi.
23. Şişli Camii'nin temeli atıldı.
23. Marmara Yat Kulübü, Çiftehavuzlar'da açıldı.
25. Türkiye ile ABD arasında Ödünç Verme ve Kiralama Antlaşması görüşmeleri başladı.
26. San Francisco Konferansı, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın imza töreniyle sona erdi. ☞
28. Türkiye, SSCB'ye Kars ve Ardahan'ın iadesi talebini reddettiğini açıkladı.

ÖLÜM

28. Gazeteci Yunus Nadi Abalıoğlu. ☞

Yunus Nadi Abalıoğlu.

Yunus Nadi öldü

28 haziran - *Cumhuriyet* gazetesinin sahibi ve başyazarı Yunus Nadi Abalıoğlu 65 yaşında Cenevre'de öldü. Gazeteciliğe Mektebi Hukuk'taki öğrenciliği sırasında *Malumat* gazetesinde başlayan Yunus Nadi, 1908'de Meşrutiyetin ilanından sonra *İkdam* ve *Tasviri Efkâr* gazetelerinde makaleler yazdı. 1911'de Aydın milletvekili seçildi. Eylül 1918'de çıkarmaya başladığı *Yeni Gün* gazetesi Millî Mücadele'yi destekleyen tutumu sebebiyle kapatılınca, nisan 1920'de Ankara'ya geçti ve *Yeni Gün*'ü burada yayımlamaya başladı. 1924'te kurduğu *Cumhuriyet* gazetesinin ölünceye kadar başyazarlığını yaptı. 1920-1943 arasında milletvekilliği yapan Yunus Nadi, gerek gazeteci, gerek siyaset adamı olarak Atatürk ilkelerine bağlılığıyla tanınmıştı.

Tünel seferleri durduruldu

1 haziran - Tünel kayışının son kontrolünde güvenlik sınırını aştığı görülerek seferler durduruldu. Yeni kayışın 15-20 günde getirilmesi bekleniyor.

Çalışma Bakanlığı kuruldu

8 haziran - Çalışma hayatıyla ilgili işleri düzenlemek, yürütmek ve denetlemek üzere Çalışma Bakanlığı kuruldu. Yeni bakanlığa atanan Profesör Sadi Irmak, « Amacımız çalışanların hayat şartlarını daha iyi hale getirmek ve verimi artırmaktır » dedi.

Dörtlü Takrir, CHP Meclis grubunda reddedildi

12 haziran - 7 haziran günü CHP Meclis grubu başkanlığına verilen ve altında Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuad Köprülü ve Refik Koraltan'ın imzaları bulunan takrir (önerge), CHP Meclis grubunda görüşülerek reddedildi. Sert tartışmalardan sonra sahiplerinin dışındaki bütün milletvekillerinin oylarıyla reddedilen önergede « Millî hâkimiyetin tek tecelli yeri olan Büyük Millet Meclisi'nde, hakikî bir murakabenin sağlanmasını, demokratik müesseselerin serbestçe doğup yaşamasına engel olan ve Anayasa'nın halkçı ruhunu takyid eden bazı kanunlarda değişiklik yapılması ve parti tüzüğünde de yine bu maksatların icap ettirdiği değişikliklerin hemen yapılması » talep ediliyordu. Önergede ayrıca, bütün dünyanın demokrasi yolunda hızla ilerlediği ve Türkiye'nin de bu akımın dışında kalamayacağı belirtilmekteydi. Önergenin reddi, parti içi muhalefetin partiden ayrılarak bir muhalefet partisi kurmasını sağlama amacına yönelik bir taktik olarak yorumlanıyor.

VATAN

C. H. P. Grupunda, 7 saat tartışma

Dört millet vekilinin, Parti tüzüğü ve bazı kanunlarda değişikliği hedef tutan önergesi reddedildi

Seçim işi çok kızıştı

Bir adayın ileri sürdüğü nokta

DÜNYANIN SİYASİ HAVASI

Gl. Eisenhower

İngiltere Kralı tarafından liyakat madalyasıyle taltif edildi

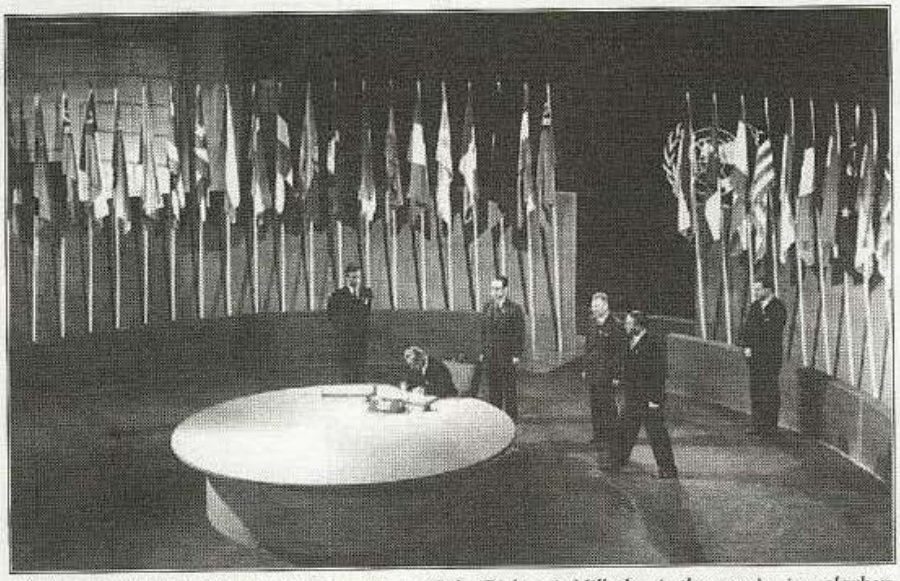
Generale şerefi hükmi ve Londra hemşerilği verildi

Trieste teslim alındı

Birleşmiş Milletler barışın hizmetinde

26 haziran - San Francisco Konferansı, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 51 devlet tarafından imzalanmasıyla sona erdi. Antlaşmayı ilk olarak elinde bir bambu dalıyla Çin adına Doktor Wellington Koo, sonuncu olarak ev sahibi ABD adına Dışişleri Bakanı Edward Stettinius imzaladı. ABD Başkanı Truman, « Şayet bu antlaşmaya birkaç yıl önce sahip olsaydık ve onu uygulamayı kuvvetle isteseydik, şimdi milyonlarca insan hayatta olurdu. Gelecekte de onu uygulamada tereddüt edersek şimdi hayatta olan milyonlarca insanın öleceği muhakkaktır » dedi.

Antlaşmada Birleşmiş Milletler'in ana görevi, ortak amaçlar doğrultusunda barışa yönelecek tehditleri ortadan kaldırmak olarak belirlendi. Bütün üyeler, böyle bir tehdit ortaya çıktığında Birleşmiş Milletler denetimindeki uluslararası güce silahlı kuvvetleriyle katkıda bulunmayı kabul ettiler. Antlaşma aynı zamanda insan hakları ve kendi kaderini tayin hakkı ilkeleri temelinde ilişkileri geliştirmeyi amaçlıyor; ekonomik, sosyal, insanî ve kültürel sorunların çözümünde uluslararası işbirliğini öngörüyor.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Hasan Saka Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı imzalarken.

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Meclis'te fırtınalar kopardı

1 haziran - Büyük Millet Meclisi'nde Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu görüşmeleri sert tartışmalara neden oldu. Başbakan Saracoğlu, eleştirilere cevap vererek « Çoğunluğa dil uzatmak doğru değildir. İki arkadaşımız kanunun bolşevizme, komünizme benzediğini söyledi. Yaptığımız doğrudur. Kanunda Türk kokusu vardır » dedi. Buna karşılık Manisa Milletvekili Hikmet Bayur, « Toprak sahibinin elinden alınır, buna karşılık şehirdeki arsalar ve vurguncunun elindeki milyonlar kalırsa bu vicdanları rahatsız etmez mi? » diye sordu. Bayur, « Bu tasarı dolayısıyla Atatürk'ün adı ortaya atıldı. Kâtibi olarak çalıştığım Atatürk belirsizliği hiçbir zaman sevmezdi. Atatürk dış siyasette ve her şeyde belirgin davranmış ve pürüzlü noktaları temizlemiştir » dedi.

Kütahya Milletvekili Alaattin Tiritoğlu, Başbakan Saracoğlu'na « Bana ders vermeye hakkınız yok » diyerek Meclis'i terk etti.

Basın Kanunu'nda değişiklik önerisi

13 haziran - İzmir Milletvekili Celal Bayar, Meclis'e verdiği bir önergede, gazete kapatma yetkisinin hükûmetten alınarak mahkemelere verilmesini istedi.

1945

Temmuz

2. Çeşme cinayeti failleri asıldı. ☞
5. Afyon'da dolu ve sel felaketi; 2 çocuk boğularak öldü.
6. Londra'da yapılacak Ticaret Odaları Kongresi'ne katılıyoruz.
7. Millî Kalkınma Partisi kuruluyor.
7. İstanbul-Londra uçak seferleri başlıyor.
8. Ankara-Paris uçak hattı açılıyor; ilk uçak Paris'ten geldi.
10. Dışişleri Bakanı Hasan Saka Londra'da; Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nın yenilenmesi ele alınacak. ☞
10. ABD Başkanı Truman'ın Boğazlar konusundaki açıklaması geniş yankılar uyandırdı.
12. İstanbul'daki Alman Hastanesi yandı.
13. İkinci parti kurma isteği, İstanbul'da Halil Güden adlı bir vatandaştan geldi.
15. Beşiktaş futbol takımı, Yunan Olimpiyakos takımını İstanbul'da 4-0 yendi.
16. Benzin darlığından Ankara'da taksiler çalışamadı.
17. Truman, Churchill ve Stalin, Potsdam'da bir araya geldi.
18. Millî Kalkınma Partisi'nin kurulmasına izin verildi. ☞
18. İstanbul'da döviz kaçakçıları mahkûm oldu. ☞
19. Bir polis dilenciden rüşvet alma suçundan yargılandı.
21. İstanbul'da orman yangınları arttı.
23. Cumhurbaşkanı İnönü uçakla Van'a gitti.
23. Limontuzu karaborsası yapan şebeke yakalandı.
25. Ticaret odaları, hayatı ucuzlatmak için rapor hazırladı. ☞
26. Zeytinyağı satışı serbest.
29. Ereğli limanının temel taşları Bayındırlık ve İktisat bakanlarınca atıldı.
30. Trakya'da Almanya hesabına casusluk yapan 15 kişi mahkûm oldu.
31. Aksaray Posta Müdürü, zimmetine 44 000 lira geçirmekten yargılandı.

Millî Kalkınma Partisi kuruldu

18 temmuz - Millî Kalkınma Partisi adıyla yeni bir parti kurmak için 7 temmuzda İçişleri Bakanlığı'na bir dilekçe veren ünlü işadamı Nuri Demirağ'a istediği izin verildi. Partinin kurucuları arasında Birinci Büyük Millet Meclisi'nde İkinci Grup adıyla bilinen muhalefet grubunun önderlerinden avukat Hüseyin Avni Ulaş ve yazar Cevat Rıfat Atilhan da bulunuyor.

Devletçilik uygulamalarına karşı çıkan Millî Kalkınma Partisi, liberal bir ekonomi politikasını benimsiyor. Seçimlerin tek dereceli olarak ve nispî temsil sistemine göre yapılmasını ve cumhurbaşkanının bir dönem için halk tarafından seçilmesini istiyor.

Millî Kalkınma Partisi'nin kurulması Türkiye'de tek parti döneminin resmen sona erdiğini gösteriyor.

Millî Kalkınma Partisi lideri Nuri Demirağ.

İngiltere'de İşçi Partisi iktidara geldi

26 temmuz - İşçi Partisi, İngiltere tarihinde ilk defa mutlak ve ezici bir çoğunlukla iktidara geldi. 5 temmuzda yapılan ve sonuçları 26 temmuzda açıklanan seçimde İşçi Partisi 393, Muhafazakâr Parti 213, Liberal Parti 12 ve bağımsızlar 22 sandalye elde etti.

İngilizler, savaş zamanında bir ulusal önder olarak saygı gösterdikleri Churchill'i barış zamanında istemediklerini gösterdiler. Kral VI. George'a istifasını sunan Churchill, « Bana zor günlerde tevdi edilen görevi bırakıyorum. Geriye sadece bu zor yıllarda beni gözünü kırpmadan destekleyenlere minnettarlığımı ifade etmek kalıyor » dedi. Yeni Başbakan Clement Attlee, « İşçi Partisi bütün sözlerini tutacaktır. Yeni bir döneme başlıyoruz » dedi. Yeni kabinede Dışişleri bakanlığına Ernest Bevin getirildi.

Hayatı ucuzlatmak

25 temmuz - İstanbul, Ankara ve İzmir ticaret odaları hayatı ucuzlatma konusundaki çalışmalarını tamamlayarak bir rapor hazırladılar. Rapora göre, üç yıl süreyle resmî ve özel inşaatların durdurulması, eski elbiselerin tersyüz edilerek giyilmesi ve devlet masraflarının derhal azaltılması hayatı ucuzlatacak.

Döviz kaçakçıları yargılanıyor

18 temmuz - Resmî senet, makbuz ve faturalar üzerinde tahrifat yaparak yurtdışına milyonlarca liralık döviz kaçıran şebeke üyelerinin yargılanması sona erdi. Duruşma sonunda kambiyo eski müdür yardımcısı Celal Kumbaracılar, kambiyo memuru Hikmet, gümrük memuru Emin, komisyoncu Mığırdıç ve Josef Televi 3'er yıl 6'şar aya, Kegesik 1 yıl 9 aya, Yako Aseo da 1 yıl 5 aya mahkûm edildiler.

Çeşme cinayeti sanıkları asıldı

2 temmuz - 30 ekim 1941'de İzmir'in Çeşme İlçesi Kopar Limanı'na çıkıp Taşçukuru mevkiine gelen 1'i kadın 15 mülteciyi öldürmekten suçlu bulunan Mahmut Baştuğ ile Adem Yılmaz hakkındaki idam cezaları, İzmir Konak Meydanı Saat Kulesi altında infaz edildi.

Bir polis daha irtikâp suçundan mahkûm oldu

3 temmuz - İstanbul Emniyet Müdürlüğü 2. Şube'de görevli polis memuru Abdüllatif ile polis jurnalcisi Mehmet, Sirkeci'de bir otelde el koydukları 56 deste iskambil kâğıdını satmaktan suçlu görülerek 2 No'lu Millî Korunma Mahkemesi'nce 1'er yıl hapse mahkûm edildiler.

Bira üretimi artıyor

13 temmuz - Tekel İdaresi, İstanbul Bomonti Bira Fabrikası'nın 5 milyon litrelik üretimini iki katına çıkarmak için çalışmalara başladı. İlk adımda 9 milyon litreye yükseltilen üretim gelecek yıl 10 milyon litre olacak.

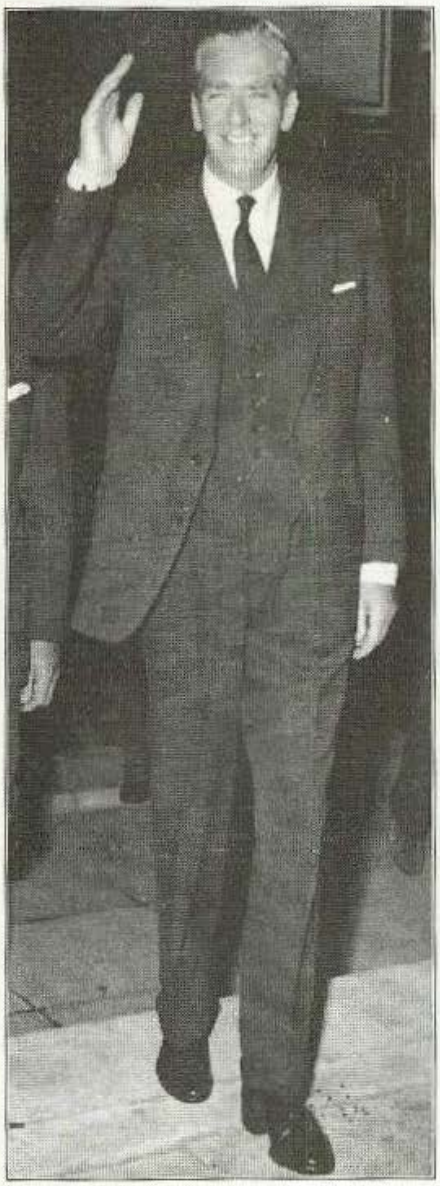
1945

Hava parası

4 temmuz - İstanbul Osmanbey Şair Nigâr Sokak 37 numarada oturan Muzaffer Alıntartı isimli bir kadın, 500 liraya kiraya verdiği Büyükada Nizam Caddesi'ndeki evi için ayrıca 850 lira hava parası alırken suçüstü yakalandı.

Saka Londra'da Eden'le görüştü

10 temmuz - San Francisco dönüşü Londra'ya uğrayan Dışişleri Bakanı Hasan Saka, İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden'le görüştü. Görüşmeden sonra Saka, « Türkiye için bir sınır değişikliği ve toprak ödünü bahis konusu olamaz » dedi. Sınırlarımız içinde bağımsızlığımızı korumak konusunda ABD ve İngiltere'nin destek verecekleri öğrenildi.

İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden.

Ağustos

1. Yurtiçi hava seferleri, Ankara-Samsun ve Ankara-Kayseri-Gaziantep-Adana hatlarında başladı.
1. Avukat Osman Taşkınbaş, yeni bir parti kurmak için İçişleri Bakanlığı'na başvurdu.
2. Potsdam Konferansı sona erdi. ☞
2. Kahve sıkıntısı başladı.
3. Eski Başbakan Rauf Orbay, « Millet rüştünü ispat etmiştir » dedi.
3. İstanbul Yeldeğirmeni'nde tramvay devrildi; 25 kişi yaralandı.
4. Adana'da yolcu treni yük vagonuna çarptı; 8 kişi öldü.
6. Atom bombası Japonya'nın Hiroşima şehrini yok etti. ☞
6. Dışişleri Bakanı Hasan Saka, Beyrut'a gitti.
7. İstanbul Üniversitesi, Van'ın Ahlat İlçesi'nde bir araştırma enstitüsü açtı.
7. Bakanlar Kurulu, Türk sanayiini geliştirmek amacıyla 270 milyon lira tahsis etti.
8. Suriye, Türkiye'den Hatay'ı istedi. ☞
9. İkinci atom bombası Nagasaki'ye atıldı. ☞
11. Türkiye-Bulgaristan telefon görüşmeleri başladı.
15. Meclis, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı onayladı.
15. Kumaş darlığı yaratan Malta Şirketi mensupları mahkûm oldu.
17. Şekerin fiyatı 30 kuruş indirildi.
23. Basın özgürlüğünü kısıtlayan 50. madde kaldırılıyor; basın suçlarını yargılamak üzere özel mahkemeler kurulacak.
27. Bafra kereste fabrikası yandı.
27. Halka 50 000 ampul dağıtılacak.
29. Röntgen filmi geldi.
29. İngiliz kumaşlarının dağıtımı rezalet halini aldı. ☞
31. Zeytinyağı fiyatları belirlendi.
31. Kalay fiyatları düşüyor.

ÖLÜM

16. Yazar Mahmut Yesari. ☞

Basında tartışma

8 ağustos - *Vatan* gazetesinde yayımlanan « Hüseyin Cahit Yalçın'la Bir Münakaşa » adlı ve Ahmet Emin Yalman imzalı yazı, basında yeni bir tartışma başlattı. Yazıda *Tanin* gazetesi başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın'a « Maksadınız Ruslara karşı husumet yaratmak ve ne pahasına olursa olsun harp çıkarmak mı? » diye soran *Vatan* gazetesi sahibi ve başyazarı Yalman, Yalçın'ı savaş kışkırtıcılığıyla suçladı. Yalçın da Yalman'a « afyon yutmuş », « kendi memleketinin menfaatlerini unutur », « Rus dostu » gibi suçlamalar yöneltti.

Kumaş dağıtımında rezalet

29 ağustos - İthal İngiliz kumaşlarının dağıtımına başlandı. Sirkeci'deki Sümerbank mağazasında yapılan dağıtım sırasında, jandarmanın aldığı önlemlere rağmen izdihamdan mağazanın camları kırıldı, mağazaya giren karaborsacılar hasara yol açtılar. Vatandaşlar, kumaşların hak sahipleri yerine karaborsacıların eline geçtiğini söyleyerek şikâyetçi oldular.

Suriye Hatay'ı istiyor

8 ağustos - Suriye, Hatay ve İskenderun üzerinde hak iddiasında bulundu. Suriye'deki komünistlerin de bu girişime destek verdikleri bildirildi. Suriye ve Lübnan'ın bu konuda yayımladıkları ortak bildiride şöyle denildi:
« Suriye ve Lübnan, Türkiye'nin bağımsızlıklarını, İskenderun üzerindeki haklarından vazgeçmeleri pahasına tanımasını asla kabul edemezler ».

Mahmut Yesari öldü

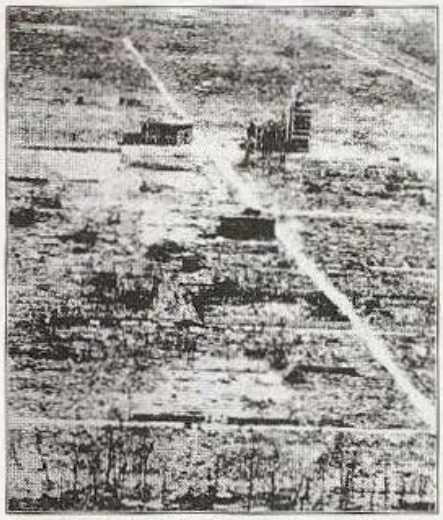
16 ağustos - Romancı Mahmut Yesari, verem tedavisi gördüğü Yakacık Sanatoryumu'nda öldü. 1895'te İstanbul'da doğan Yesari, basın dünyasına karikatürcü olarak girdi, daha sonra oyun yazarlığına yöneldi. Ama asıl ününü konularını günlük hayattan alan « Çulluk », « Tipi Dindi » gibi gerçekçi romanlarıyla yaptı ve 30 yılı aşkın bir süre geçimini kalemiyle sağladı.

Truman: Boğazlar herkese açık olacak

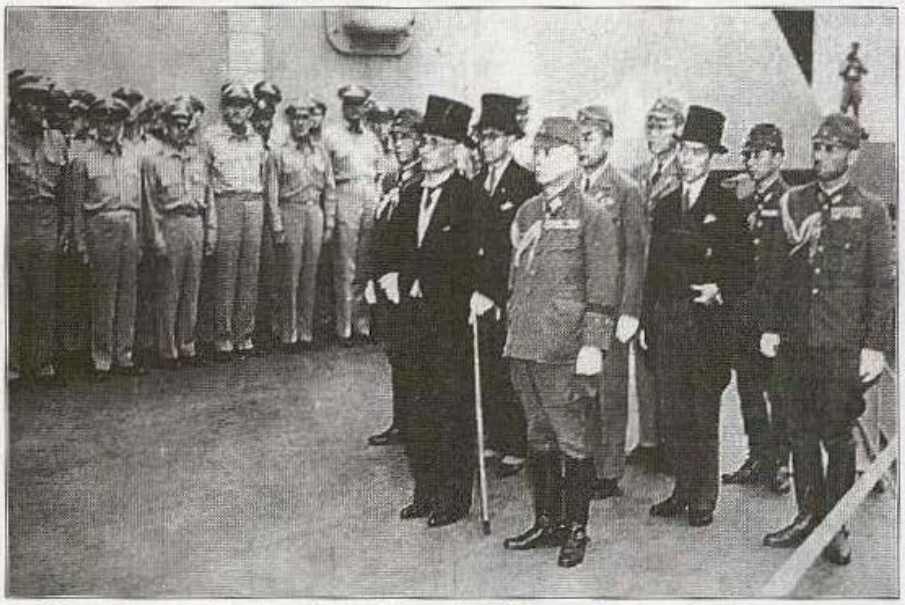
10 ağustos - ABD Başkanı Truman, SSCB'nin Boğazlar konusundaki talepleriyle ilgili olarak Amerikan halkına radyodan yaptığı bir konuşmada, « Son iki yüzyıl içinde Avrupa'daki deniz geçitlerinin kullanılması savaş nedeni oldu. İstanbul ve Çanakkale boğazları ile Tuna gibi su yollarından söz ediyorum. Amerika bu su yollarındaki trafiğin bütün milletler tarafından eşit olarak kullanılmasına taraftardır » dedi.

Atom bombası Japon şehirlerini yerle bir etti

14 ağustos - 6 ağustosta Hiroşima şehrini yok eden ve 200 000 kişinin ölümüne neden olan bombadan sonra, 9 ağustosta atılan ikinci atom bombası Nagasaki'yi yerle bir etti. Tam olarak bilinmesi mümkün olmayan ölü sayısının 40 000 dolayında olduğu tahmin ediliyor.
Tarihin en büyük bilimsel keşfi olarak nitelendirilen bu olağanüstü silah, Kaliforniya Üniversitesi'nden Doktor Robert Oppenheimer'ın yönetiminde bir uluslararası bilim adamları ekibi tarafından gerçekleştirildi. Kesin olarak açıklanmamakla birlikte bombanın, Alman bilim adamı Otto Hahn'ın da üzerinde çalıştığı uranyum füzyonuna dayandığı söyleniyor.
Bombanın atılmasından sonra yeni bir uyarıda bulunan ABD Başkanı Truman, « Japonya teslim olmadığı takdirde atom bombası ile savaş sanayii hedef alınacaktır » dedi.
14 ağustosta Japonya, Müttefikler'e kayıtsız şartsız teslim oldu. İmparator Hirohito bir açıklama yaparak, kara, deniz ve hava kuvvetlerine direnişten vazgeçmeleri ve silahlarını teslim etmeleri çağrısında bulundu. General MacArthur'un komuta ettiği ABD kuvvetleri Japonya'yı işgal edecek.
Japonya'nın teslim olmasıyla 6 yıldır süren savaş çılgınlığı sona erdi. Birinci Dünya Savaşı'ndan farklı olarak İkinci Dünya Savaşı, savaşanlar kadar siviller arasında da büyük kayıplara yol açtı. Savaş boyunca 55 milyon insanın hayatını kaybettiği tahmin ediliyor.

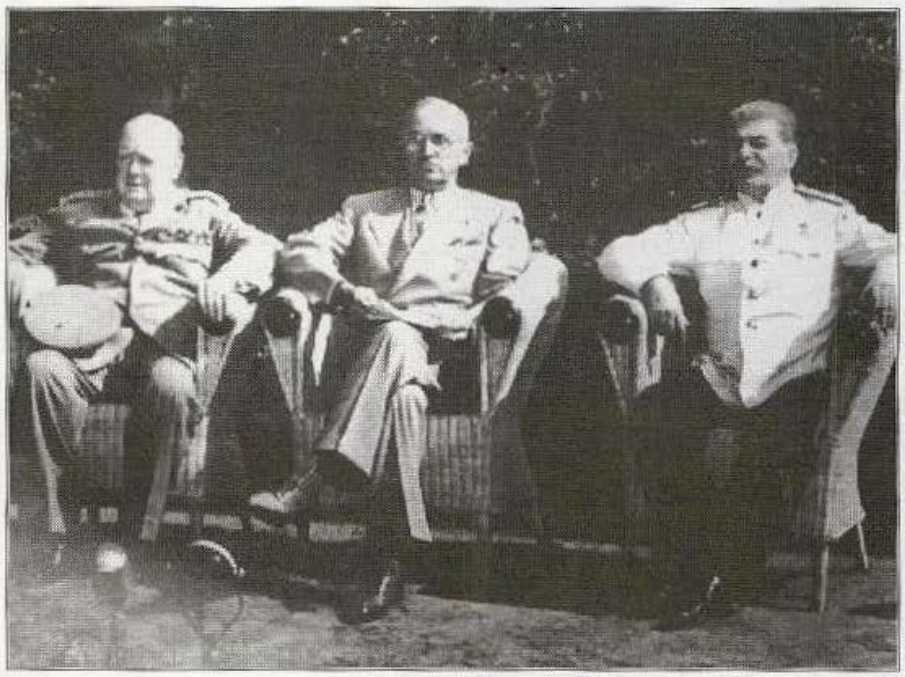
Hiroşima şehrinin atom bombası atıldıktan sonraki görüntüsü.

Teslim antlaşmasını imzalamak üzere Missouri zırhlısına gelen Japon heyeti.

Potsdam Konferansı sona erdi

2 ağustos - Savaş sonrası Avrupa'sına yön vermek için 17 temmuzda Potsdam'da bir araya gelen ABD Başkanı Truman, İngiltere Başbakanı Churchill (28 temmuzda yerini Attlee'ye bıraktı) ve SSCB lideri Stalin, çalışmalarını tamamladılar. Ele alınan temel konu Almanya'nın geleceğiydi. Almanya, Amerikan, İngiliz, Fransız ve Sovyet işgal kuvvetleri komutanlarınca yönetilecek dört ayrı işgal bölgesine ayrıldı.
Potsdam Konferansı'nda, savaş içindeki konferanslardan farklı olarak herkesin kendi çıkarlarını önde tuttuğu ve daha şimdiden taraflar arasında bir güvensizlik havasının esmeye başladığı gözlendi. SSCB Lideri, Müttefikler'in Balkan devletlerine müdahalesine kesin olarak karşı çıktı. Stalin'in 1921 yılında kaybettiği toprakları Türkiye'den geri alma ve Çanakkale Boğazı'nda bir üs tesis etme girişimlerinde serbest bırakılması isteğiyse Müttefiklerce kabul görmedi.
Ayrıca Postdam bildirgesiyle SSCB, Japonya'nın kayıtsız şartsız teslimini isteyen İngiliz-Amerikan ültimatomuna katıldı.

Almanya'nın Postdam şehrinde bir araya gelen İngiltere Başbakanı Winston Churchill, ABD Başkanı Harry Truman ve Sovyetler Birliği'nin lideri Yosif Stalin.

1945

Eylül

2. Her türlü ithalat önceden izne bağlandı.
2. Ulaştırma Bakanı Ali Fuat Cebesoy, Uzunköprü-Karaağaç demiryolunun Yunanlılara devredildiğini açıkladı.
3. Şekerpancarı alım fiyatı 2 kuruş indirildi ve 4,5-5 kuruş olarak ilan edildi.
4. Yalova ormanları yandı.
5. Türk-İngiliz Sanayi Sergisi, Taksim Belediye Gazinosu'nda açıldı.
5. Bakanlar Kurulu, Millî Kalkınma Partisi'nin kuruluşuna izin verdi.
6. Sınırlı Sorumlu İstanbul Memurlar Kooperatifi'nde yolsuzluk; 32 000 şeker kamesi kayboldu. ☞
7. Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi'nin kuruluşu için İçişleri Bakanlığı'na başvuru yapıldı.
10. San Francisco Konferansı'na katılan Türk heyeti, konferans bitiminden 76 gün sonra yurda döndü.
14. İngiliz Ajax kruvazörü İstanbul'a geldi. ☞
16. Beş büyük devlete, SSCB'ye verdiğimiz nota hakkında bilgi verildi. ☞
17. Cumhurbaşkanı İnönü, Irak Kral Naibi Abdülilah'ı Ankara garında karşıladı.
18. Irak Kral Naibi Abdülilah, Atatürk'ün kabrini ziyaret etti.
18. Hükümet, Merkez Bankası'ndaki 16 milyon liralık Alman kıymetlerine el koydu.
21. Aydın Milletvekili Adnan Menderes ve Kars Milletvekili Fuad Köprülü CHP'den ihraç edildi. ☞
22. Çankırı Piyade Atış Okulu açıldı.
27. Üsküdar Mithat Paşa Enstitüsü yandı.
28. İzmir Milletvekili ve eski Başbakan Celal Bayar milletvekilliğinden istifa etti. ☞
29. Pamuklu mensucat fiyatlarında yüzde 15 indirim yapıldı.
30. 1946 bütçesi Meclis'e sunuldu; yeni bütçenin gelir tahmini 894 620 000 lira.

Saracoğlu: Demokrasi yolunda büyük mesafe aldık

5 eylül - Başbakan Şükrü Saracoğlu düzenlediği basın toplantısında, İstanbul gazetelerinin son zamanlarda yoğunlaşan eleştirilerini cevaplandırarak, « Son haftalarda bazı İstanbul gazeteleri şahlandı. Devrimleri korumak için aldığımız tedbirleri yeniden incelememiz elbette mümkündür. Gazetelerde süren tartışmalarda irtica maddelerinde hiçbir serbestlik istenilmediğine göre, mevcut ihtilaf çözülemez bir ihtilaf değildir. Demokrasi yolunda çok büyük bir mesafe almış bulunuyoruz » dedi.

Menderes'in Saracoğlu'na cevabı

13 eylül - Başbakan Saracoğlu'nun İstanbul gazetelerini sert bir dille eleştirmesine, Aydın Milletvekili Adnan Menderes *Vatan* gazetesinde bir makale yayımlayarak cevap verdi: « Bir ülkede hürriyetten söz edilince yalnız Basın Kanunu akla gelmez. Yurttaşın ferdî hak ve hürriyetleri yanında, bir de siyasî hak ve hürriyetleri vardır. Yurttaşın siyasî hak ve hürriyetlerinin kısıtlandığı söz götürmez bir gerçektir. Milletvekili seçimi tayin mahiyetindedir. Ülke tek parti sisteminden kendini kurtaramadı. Başbakan, Basın Kanunu'nun sırası gelince değiştirileceğini söyledi. Acaba sırası ne zaman gelecektir? ».

Menderes ve Köprülü CHP'den ihraç edildi

21 eylül - CHP Genel Sekreterliği, Aydın Milletvekili Adnan Menderes ile Kars Milletvekili Fuad Köprülü'nün partiden ihraç edildiğini açıkladı. Gerekçe olarak, iki milletvekilinin hareketlerinin partinin siyasetine ters düşmesi gösterildi. Menderes ve Köprülü, kararı radyodan öğrendiklerini açıkladılar. Parti Genel Sekreterliği, iki milletvekiline şu mektubu gönderdi: « Partiden milletvekili seçilmiş olduğunuz halde, Meclis konuşmalarınızda aldığınız tutum, parti prensipleri ve parti hükûmetine karşı yazılarınız, parti tüzüğüne uymamaktadır ». Parti tüzüğüne göre Divan'ın kararı itiraza açık olmayıp kesindir.

VATAN

Parti divanı, dün Saraçoğlu'nun başkanlığında toplandı

Adnan Menderes, Fuad Köprülü Halk Partisinden çıkarıldılar

İhraç kararının sebebi

Adnan Menderes, Fuad Köprülü'nün karar hakkındaki beyanatı

Ampul dağıtımı

1 eylül - İstanbul Valiliği emrine verilen 50 000 ampulün dağıtımına başlandı. 140 000 aboneye karşılık elde ancak 50 000 ampul bulunması üzerine, ampullerin öncelikle fakir vatandaşlara verilmesi kararlaştırıldı.

Ajax kruvazörü geldi

14 eylül - İngiliz Ajax kruvazörü ile Meteor ve Marna muhripleri İstanbul'a geldi. İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar, İngiliz filosu mensuplarının şerefine Taksim Belediye Gazinosu'nda bir yemek verdi.

1945

Celal Bayar milletvekilliğinden istifa ettiğini açıkladı

28 eylül - Eski başbakanlardan İzmir Milletvekili Celal Bayar, milletvekilliğinden istifa ettiğini açıkladı. Bayar'ın Meclis başkanlığına verdiği istifa mektubunun metni çok kısaydı: « Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığı'na, İzmir milletvekilliğinden istifa ettiğimi arz eder, bilvesile derin saygılarımı sunarım ». Haziran ayı başında, Anayasa'ya aykırı kanunların düzeltilmesi için CHP Meclis grubu başkanlığına verilen önergeye (Dörtlü Takrir) imza koyan 4 milletvekilinden biri de Celal Bayar'dı.

VATAN

Konferans ve Balkanlar

Aranan formül

Balkan meselesini yeniden müzakere için bir formül bulunmak üzere teşebbüs yapıldı

Londra siyasi mahfillerine göre beşlerin ikinci toplantısı Moskovada yapılacak

C. Bayar'ın Milletvekilliğinden istifası haberi doğru çıktı

Eski Başbakan, istifasını üç gün evvel Meclis Başkanlığına göndermiştir

Celâl Bayar dün gazeteci'leri kabul etmemiş ve istifasının sebeplerine dair izahat vermemeyi tercih etmiştir

Mali ihbarımız ve ihracatçı gelişmemiz: 1

Sermayenin iyisi ve kötüsü

Yazan: Ahmet Emin YALMAN

Üniversite binası ihalesinde yolsuzluk iddiaları

7 eylül - İstanbul Vezneciler'de yanan Edebiyat ve Fen fakültelerinin yerine inşa edilecek binaların ihalesinde yolsuzluk yapıldığı ileri sürüldü. İhale komisyonu bazı firmaların müracaatlarını göz önüne almamakla suçlandı. 5 milyon 600 bin liraya ihaleye çıkarılan inşaatın ilk kısmını alan müteahhitler, yüzde 34 gibi büyük oranda fiyat kırmışlardı. İhaleye alınmayan firmalar, kendilerine hiçbir neden gösterilmediğinden şikâyetle, bu işte bir yolsuzluğun söz konusu olduğunu ileri sürdüler.

Şeker karnesi yolsuzluğu

6 eylül - İstanbul Valiliği tarafından görevlendirilen bir teftiş kurulu, Sınırlı Sorumlu İstanbul Memurlar Kooperatifi'nde denetlemelerde bulundu ve kooperatifin şeker kuponlarından 32 000 adedinin defterlerde kayıtlarına rastlanmadığını belirledi. Bu kuponlar, 48 ton şekere eşit. Bu miktardaki şekerin, serbest satışı ile resmî satışı arasında 29 000 lira fiyat farkı olduğu belirtildi.

Türkiye, Boğazlar, Kars ve Ardahan konularını hayat memat meselesi kabul etti

16 eylül - Türk hükûmetinin SSCB'ye verdiği nota Londra'da toplanan beş büyük devletin dışişleri bakanlarına da bildirildi. İngiliz Reuter Ajansı'na göre Türkiye notasında şu üç noktayı vurguladı:

1. Türkiye Cumhuriyeti, Çanakkale Boğazı'nda Türk ve Sovyet üsleri kurulmasına veya bu üslerin yalnız SSCB'ye bırakılmasına karşıdır. Türk hükûmeti, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa ve Sovyetler Birliği'nin ortaklaşa yararlanacakları üslerin kurulmasına taraftardır.

2. Türkiye Cumhuriyeti, Kars ve Ardahan bölgelerinin SSCB'ye bırakılmasının doğru olmayacağını kanıtlamak için her türlü tartışmaya hazırdır.

3. Türkiye Cumhuriyeti bu meseleleri birer hayat memat meselesi konusu olarak kabul etmektedir. Türkiye, Ermenistan sınırında yapılması teklif edilebilecek herhangi bir düzeltmeyi kabul etmeyecektir.

Ekim

1. Bir ABD Kongre heyeti Türkiye'ye geldi.
1. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi binası ihale edildi.
2. Cumhurbaşkanı İnönü, iki ABD Kongre üyesini kabul etti.
3. Gelir Vergisi 1947'de yürürlüğe girecek.
8. Erzurum treni Erzincan İliç'te Sivas treniyle çarpıştı; 40 ölü, 32 yaralı.
12. Türkiye, ABD'ye, Boğazların geleceğiyle ilgili bir nota verdi.
12. Amerikalı Senatör Pepper, Başbakan Saracoğlu'yla görüştü. ☞
13. New York-Kalküta hattı açıldı; Amerikan Pan-Am şirketinin ilk uçağı İstanbul'a geldi.
14. ABD'den satın alınacak 5 milyon dolarlık demiryolu malzemesi için antlaşma imzalandı.
17. CHP parti tüzüğü değiştiriliyor.
17. Doktor Neşet Naci Arzan Ankara'da öldürüldü. ☞
18. İngilizler satılan kuru incirleri beğenmedi; Türk ihracatçılarıyla aralarında anlaşmazlık çıktı.
19. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi açıldı.
21. Tüm yurtta nüfus sayımı yapıldı.
23. Sağlık işleri yeni sisteme bağlanıyor; yeni teşkilat, sağlık merkezleri kurarak işe köylerden başlayacak.
24. İstanbul'un nüfusu 896 384 kişi olarak açıklandı.
24. İstanbul Örfi İdare (sıkıyönetim) Mahkemesi'nce ağır cezalara çarptırılmış olan ırkçılık ve Turancılık sanıkları kararın temyiz tarafından bozulması üzerine tahliye edildiler. ☞
24. Haydarpaşa Lisesi'nde saçını kesmeyen 1 500 öğrenci okula alınmadı.
24. Bulgar Eksarhı Stefan İstanbul'a geldi.
27. 1945 yılı Türkiye nüfusu: 18 871 203.
27. Millî Kalkınma Partisi, Beşiktaş'taki genel merkez binasında faaliyete geçti.
31. Nafi Atuf Kansu CHP genel sekreteri oldu.

Ankara cinayeti davası başladı

19 ekim - Ankara'nın ünlü doktorlarından Neşet Naci Arzan'ı 17 ekimde öldürdüğü iddia edilen sanık Reşit Mercan, Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmasında, kendisini sanatoryuma yatırmasını istemek üzere bir tabancayla Arzan'ın muayenehanesine gittiğini söyledi. Sanık Mercan tabancayı, zenginleri tehdit ederek elde edeceği paranın yarısını vereceği vaadiyle Genelkurmay Başkanı Kâzım Orbay'ın oğlu Haşmet Orbay'dan aldığını ileri sürdü. Duruşma, Doktor Neşet Naci Arzan'ın parası için ve Haşmet Orbay'ın azmettirmesi sonucu öldürülüp öldürülmediğinin araştırılması için ileri bir tarihe ertelendi.

Öte yandan Doktor Arzan'ın cenazesi 18 ekimde kaldırıldı. Törene Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet bakanları da katıldı.

Ankara Cinayeti davası sanıkları Reşit Mercan ve Haşmet Orbay duruşma sırasında.

Irkçılık-Turancılık davası

24 ekim - İstanbul Örfî İdare Mahkemesi'nde 3 şubatta başlayan ırkçılık-Turancılık davası sonunda, sanıklardan Zeki Velidi Togan 10 yıl, Nihal Atsız 6,5 yıl, Reha Oğuz Türkkan 5 yıl 5 ay, Cihat Savaşter ve Nurullah Barıman 4'er yıl, Necdet Sancar 1 yıl 2 ay, Fethi Tevetoğlu 11 ay 20 gün, Cebbar Şener ve Cemal Oğuz 11'er ay, Alparslan Türkeş 9 ay 10 gün hapis cezasına çarptırılmışlardı. Ancak İstanbul Örfî İdare Mahkemesi kararının Askerî Temyiz Mahkemesi tarafından bozulması üzerine sanıklar bugün tahliye edildiler.

Basın Kanunu'nda değişiklik yapılacak

3 ekim - Ülkenin demokrasi alanında gelişmesini sağlamak amacıyla, bu gelişmeyi önleyici bazı kanunların, bu arada Polis Vazife ve Salahiyetlerine İlişkin Kanun ile Basın Kanunu ve Cemiyetler Kanunu'nun yeniden gözden geçirilmesi ve günün koşullarının gerektirdiği değişikliklerin yapılması için incelemelere başlandı. Alınan bilgilere göre, Basın Kanunu'nun 50. maddesi değiştirilecek, gazete kapatmak salahiyeti hükûmetten alınarak mahkemelere verilecek. Daha demokratik temellere oturtulması amacıyla Kanunun diğer maddeleri de gözden geçirilecek.

Yeni cemiyetler oluşturmak amacıyla birtakım formaliteleri gerektiren hükümler de Cemiyetler Kanunu'ndan çıkarılacak ve günün ihtiyaçlarına cevap verecek yeni esaslar tespit edilecek.

ABD Türkiye'de fikir özgürlüğünden yana

12 ekim - Başbakan Şükrü Saracoğlu, ABD Kongre üyelerinden Senatör Claude Pepper'ı makamında kabul ederek görüştü. İki saate yakın süren görüşmede, Amerika Birleşik Devletleri'nin Ankara Büyükelçisi Wilson'ın da bulunduğu bildirildi.

Görüşmeden sonra gazetecilere açıklamada bulunan Senatör Pepper, 1923'ten bu yana Türkiye'deki gelişmelerden hayranlıkla bahsetti ve yardım talebimizin Amerikalılar tarafından sempatiyle karşılanacağını söyledi. Pepper, « Atatürk'ü hiç şüphesiz bu yüzyılın en ileri görüşlü ve parlak kişilerinden biri olarak tanıyoruz » dedi. Senatör Claude Pepper'in, Başbakan Şükrü Saracoğlu'yla yaptığı uzun görüşmede « Türkiye'de fikir özgürlüğü » konusu üzerinde de önemle durulduğu öğrenildi.

Ahmet Emin Yalman.

Falih Rıfkı Atay-Ahmet Emin Yalman tartışması

25 ekim - Ahmet Emin Yalman tarafından *Vatan* gazetesinde yayımlanan hükûmet aleyhindeki yazılar üzerine *Ulus* gazetesi başyazarı Falih Rıfkı Atay, Yalman'ın geçmişini ele alarak, Atatürk'ün onun gazetecilik yapmasını bir süre yasaklandığını hatırlattı. Yalman, *Vatan* gazetesinde Falih Rıfkı Atay'a cevap vererek belgelerle kendini savundu.

İstanbul Hukuk Fakültesi'nde olay

1 ekim - İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 26 eylülde yapılan medenî hukuk sınav sonuçlarına itiraz edildi. Sınav kâğıtlarının tek bir profesör tarafından okunmasını, fakültenin dekanı Sıddık Sami Onar da tüzüğe aykırı buldu. Sınav kâğıtları yeniden okunacak.

1945

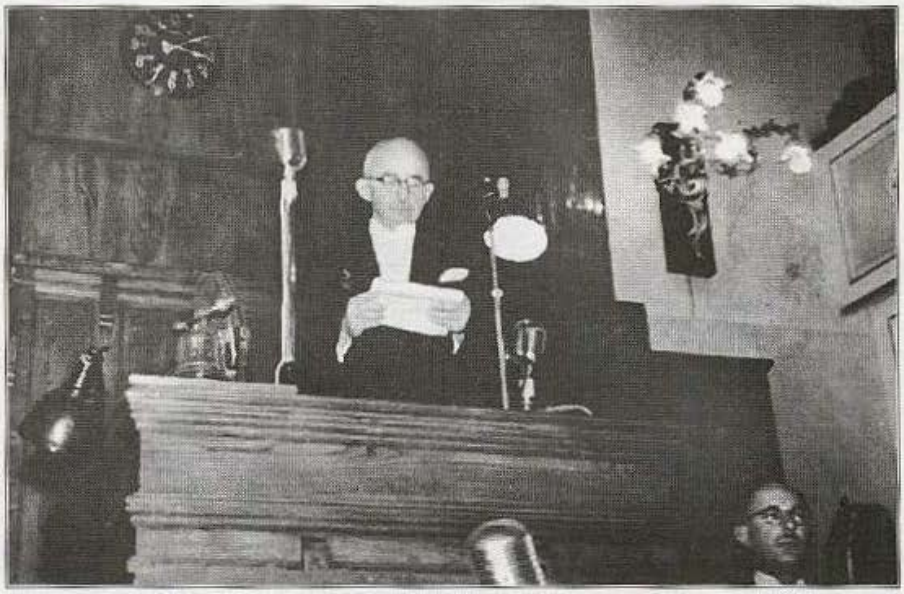
Kasım

2. Ülkede tifo salgını baş gösterdi.
3. Stokçulara, muhtekirlere (vurguncu) ve devlet malı çalanlara sarı nüfus cüzdanı verilmesi için Meclis'e önerge sunuldu.
11. Harbiye'deki İstanbul Radyoevi binasının temeli Vali ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar tarafından atıldı.
13. Topkapı Sarayı'nın onarım gören bölümleri ziyarete açıldı.
13. Ankara cinayeti davası sona erdi. ☞
15. Erkek Sanat Enstitüsü haline getirilen Tophane Merkez Komutanlığı binası açıldı.
18. İstanbul Haliç'teki Taşkızak Tersanesi'nde Türk malzemesi ve Türk işçiliğiyle yapılan yüzer havuz denize indirildi.
19. CHP İstanbul il başkanlığına atanan Alaattin Tiritoğlu göreve başladı.
20. Van'da deprem; 1 kişi öldü.
20. Sabun yokluğu halkı zor durumda bıraktı.
20. İstanbul'a bir adliye binası yapılması kararlaştırıldı.
20. Millî Kalkınma Partisi Genel Sekreteri Hüseyin Avni Ulaş istifa etti.
21. Son Halife Abdülmecid'in kızı Türkiye'de. ☞
22. Sümerbank'ın sermayesi 150 milyondan 200 milyon liraya çıkarıldı.
24. İngiltere bir nota vererek, ABD'nin Boğazlardaki serbest geçiş görüşüne katıldığını bildirdi.
24. Toprak Mahsulleri Ofisi İstanbul Şubesi kasasından 6 000 liralık tahvil kayboldu.
25. İçel Milletvekili Refik Koraltan, CHP'den ihraç edildi.
26. Türk Dil Kurultayı, Cumhurbaşkanı İnönü'nün katılımıyla toplandı.
29. ABD ihraç ettiğimiz kuru incirleri kabul etmedi.
29. CHP Aydın İl Başkanı Ethem Menderes partiden ihraç edildi.

ÖLÜM

25. Bestekâr Lemi Atlı. ☞

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü: Kimseye verecek toprağımız yoktur

Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanı İnönü'nün konuşmasıyla açıldı.

1 kasım - Cumhurbaşkanı İnönü, Büyük Millet Meclisi'nin 7. dönem açılışında yaptığı konuşmada, « Türk topraklarından ve haklarından hiç kimseye ödenecek bir borcumuz yoktur. Şerefli insanlar olarak yaşayacağız ve şerefli insanlar olarak öleceğiz » dedi.
Cumhurbaşkanı İnönü, konuşmasında demokrasi konusuna da değinerek, 1947 seçimlerinde milletin vereceği oyların gelecek iktidarı belirleyeceğini açıkladı ve şunları söyledi: « Bizim tek eksiğimiz hükûmet partisinin karşısında bir parti bulunmamasıdır. Ülke ihtiyaçları, hürriyet ve demokrasi havasının doğal bir biçimde işlemesi sayesinde başka bir partinin kurulması mümkün olacaktır. Diktatörlük hiçbir zaman onaylanmadığı gibi, çok zararlıdır ve Türk milletine yakışmaz ».

Bursa Valisi İşcan'ın koyduğu keyfî vergi

7 kasım - Bursa Valisi Haşim İşcan, Bursa'yı Güzelleştirme Cemiyeti hesabına kanaviçeye metre başına 15, tütünün kilosuna da 2 kuruş vergi koydu. Vali Haşim İşcan, bu yıl tütün rekoltesinin 7 000 ton olması beklendiğine göre, Tekel İdaresi'nden toplam 140 000 lira talep etmiş oluyor.
Bursa Valisi Haşim İşcan'ın vergi koymaya benzeyen bu kararı halk arasında çeşitli tepkilere yol açtı.

Hür Fransa'nın lideri Charles De Gaulle başbakan oldu

13 kasım - General Charles de Gaulle, 555 milletvekilinin oybirliğiyle Fransa Cumhuriyeti Geçici Hükûmeti'nin başkanlığına seçildi. General De Gaulle, Alman işgalinden sonra 1940 yılında yapılan mütarekeye karşı çıkmış, Londra'ya kaçarak Hür Fransa Kuvvetleri'ni kurmuş ve Fransızları, düşmana boyun eğmeyerek mücadeleyi sürdürmeye çağırmıştı. General De Gaulle'ün Haziran 1943'te Cezayir'de kurduğu Fransız Ulusal Kurtuluş Komitesi, haziran 1944'e gelindiğinde Fransa Cumhuriyeti Geçici Hükûmeti'ne dönüştürülmüş ve ağustos 1944'te Paris'e yerleşmişti.

Hür Fransa'nın lideri Charles de Gaulle.

Prenses Dürrüşehvar Yeşilköy'de.

Son Halife Abdülmecid Efendi'nin kızı Türkiye'ye geldi

21 kasım - Son Osmanlı Halifesi Abdülmecid Efendi'nin kızı ve Haydarabad Nizamı'nın gelini Prenses Dürrüşehvar, bir İngiliz uçağıyla Türkiye'ye geldi. Havaalanında yakınları tarafından karşılanan Prenses Dürrüşehvar bir süre ülkemizde kalacak.

Nazi liderleri Nürnberg'de yargılanıyor

20 kasım - Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı boyunca yaşadığı dehşetin ve yıkımın başlıca sorumluları olan kabul edilen Nazi liderlerinin duruşmaları, Nürnberg Adalet Sarayı'nda başladı. Führerleri nisan ayında, Berlin'in düştüğü günlerde intihar etmiş olan Nazi Almanyası'nın ileri gelenleri, Amerikalı, Sovyet, İngiliz ve Fransız hâkimlerden oluşan ve İngiliz üye Geoffrey Lawrence'ın başkanlık ettiği bir mahkeme önünde hesap verecekler.

Nürnberg'de yargılanacak sanıklar arasında Göring, Frank, Hess, Rosenberg gibi Nazi liderleri, Keitel, Jodl, Dönitz gibi komutanlar, Von Papen, Von Ribbentrop gibi diplomatlar dışında, SS ve Gestapo örgütlerinin önderleri de bulunuyor. Nazi Almanyası'nın liderleri uluslararası antlaşmaları ihlal ederek saldırı savaşları planlamak, başlatmak ve sürdürmek gibi barışa karşı işlenen suçlardan, toplu kıyım, sürgün ve soykırım gibi insanlığa karşı işlenen suçlardan ve savaş yasalarını ihlal etmekten yargılanacaklar.

Yeni Basın Kanunu hazırlanıyor

6 kasım - Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Meclis'in açılışında yaptığı konuşmadan sonra Basın Kanunu değişikliği için çalışmalar başladı.

Yeni Basın Kanunu'na göre, ülkenin genel siyasetine zararı dokunacak yayınlara hükûmetçe yayın yasağı konması yetkisi bundan böyle mahkemelere bırakılacak.

Ankara cinayeti davası sona erdi

13 kasım - Ankara'nın ünlü doktorlarından Neşet Naci Arzan'ın öldürülmesiyle ilgili dava sona erdi. Duruşmalar sonucunda Reşit Mercan 20, arkadaşı Genelkurmay Başkanı Kazım Orbay'ın oğlu Haşmet Orbay 1 yıl hapse mahkûm oldular.

Doktorlar mahkemelik oldu

1 kasım - İstanbul'da yapılan tartışmalı Etibba Odası kongresinden sonra Profesör Cafer Tayyar Kankat'ın avukatı Celal Yardımcı, 1'inci Sulh Ceza Mahkemesi'ne başvurarak Etibba Odası Yönetim Kurulu'nun eski başkanı olan Profesör Mim Kemal Öke hakkında dava açtı. Avukat Yardımcı, Öke'in maksatlı olarak Cafer Tayyar Kankat'ı « simsarcı doktor » şeklinde sıfatlandırdığını ileri sürdü.

Lemi Atlı.

Lemi Atlı öldü

25 kasım - Ünlü bestekârlarımızdan Lemi Atlı 76 yaşında İstanbul'da öldü. Küçük yaşta anne ve babasını kaybeden Atlı, müzik düşkünü ablası ve eniştesi tarafından büyütüldü. Daha ortaokul yıllarında sesinin güzelliği ve müziğe karşı büyük yeteneğiyle dikkat çekti. Dönemin birçok ünlü bestekârından dersler alan Lemi Atlı, 1883 yılında bestelediği ilk şarkısını dinleyip beğenen Hacı Arif Bey'in izinden gitti.

500 kadar şarkıya imzasını atmış olan Atlı, « Boğaziçi bülbülü » diye anılmasına yol açan parlak sesiyle de tanınıyordu.

Nürnberg duruşmalarından bir sahne. Sanıkların ön sırasında Göring, Hess, Ribbentrop, Keitel ve Dönitz görülüyor.

1945

Aralık

1. Celal Bayar ve arkadaşları yeni bir parti kuruyor. ☞
3. 28 eylülde milletvekilliğinden istifa eden Celal Bayar, CHP'den de ayrıldı.
4. İstanbul'da komünizme karşı büyük bir gösteri yapıldı; matbaalar tahrip edildi. ☞
4. Cumhurbaşkanı İnönü, Bayar'ı Çankaya'da yemeğe davet etti. ☞
5. Başbakan Saracoğlu, Boğazlar Konferansı'nda ABD'nin yer almasını istediğimizi açıkladı.
7. Büyük Millet Meclisi, İstanbul'da sıkıyönetimi 6 ay uzattı.
9. Fenerbahçe futbol takımı, Yunan Enosis takımını 5-1 yendi.
9. Çırağan Sarayı'nın yerine bir otel yapılmasının düşünüldüğü açıklandı.
9. Tütün rekoltesi 8 000 ton fazla.
11. Sabun ve zeytinyağı satışı üzerindeki kısıtlama kaldırıldı.
12. İstanbul Belediyesi Şehir Meclisi, Kuruçeşme'deki kömür depolarının kaldırılmasını kararlaştırdı.
15. SSCB, 4 aralıktaki İstanbul öğrenci mitingi için bir nota verdi. ☞
16. Seyhan Milletvekili Selahattin Çam milletvekilliğinden ayrıldı.
17. 1946 bütçesi 990 572 884 lira; bütçe açığı için 50 milyonluk iç istikraz yapılacak, dış borç tutarı 268 milyon lira.
18. İstanbul Kadıköy'de kuyumcu Viktorya'yı soyan 3 kişilik çete Ankara'da yakalandı.
18. Başbakan Saracoğlu, Millet Meclisi'nde Manisa Milletvekili Hikmet Bayur'la sert şekilde tartıştı.
20. İstanbul Basın Birliği başkanlığına Sedat Simavi seçildi.
22. *Tan* ve *Yeni Sabah* gazeteleri hakkında hükûmet ve Meclis'i küçük düşürücü yayından dava açıldı.

ÖLÜM

5. İktisatçı ve gazeteci Suphi Nuri İleri.
13. Atlet Cezmi Or.

Celal Bayar ve arkadaşları Demokrat Parti'yi kuruyor

1 aralık - CHP milletvekilliğinden ayrılan Celal Bayar, arkadaşları Fuad Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan'la birlikte yeni bir parti kuracağını açıkladı. Partinin adı Demokrat Parti olacak. Hazırlanan parti programında tek dereceli seçim, Anayasa'ya aykırı kanunların ayıklanması ve hayat pahalılığıyla mücadele gibi konular yer alıyor.

VATAN

Celâl Bayar ve arkadaşları yeni partinin programını hazırladılar

Partinin merkezi Ankara olacak

Hazırlanan programda, günün esaslı ticarî meseleleri, hayat pahalılığı, maliyet fiyatlarının düşürülmesi, tek seçim, anayasaya aykırı kanun ve nizamların tadili var

Halk Partisinde tasfiye

Partide tasfiye yapılacağı, Hikmet Bayurun da tasfiyeye tâbi tutulacağı söyleniyor

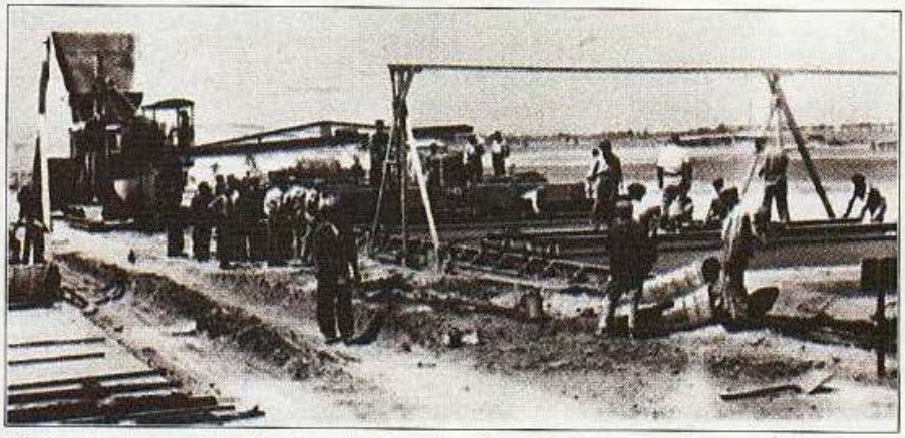
Hitler ARANIYOR

Stalin, salâhiyetlerini Mo.otof'a terkediyor

Stalin, Moskovaya döndükten sonra bu değişiklik yapılacak ve Molotof başbakan olacak

Seçim, bugün yapılıyor

Karşılaşılan bütün güçlüklere rağmen devam eden demiryolu inşaatı

Demiryolu yapım çalışmaları Anadolu'nun dört bir yanında devam ediyor.

11 aralık - İkinci Dünya Savaşı'nın dış ülkelerden malzeme getirtmek açısından yarattığı güçlüğe ve Türkiye'nin yaşadığı ekonomik sıkıntılara rağmen, yurtiçi demiryolu yapımı devam ediyor. 70 km'lik Elazığ-Palu hattının 4 ay sonra işletmeye açılması bekleniyor. ABD'ye, bu yol için yaklaşık 100 km'lik ray siparişi verildi.

İstanbul'da komünizm aleyhine öğrenci gösterileri

4 aralık sabahı Beyazıt Meydanı'nda başlayan öğrenci gösterisi.

4 aralık - Üniversite ve yüksekokul gençliği, *Tan*, *Yeni Dünya* ve *Görüşler* adlı gazete ve dergilerin solcu yayınlarını protesto etmek amacıyla Beyazıt'tan Taksim'e kadar olan geniş bir alanda gösteri düzenlediler. Sabah saat 9.00'da Beyazıt Meydanı'nda toplanan binlerce üniversiteli, ellerinde bayraklar ve Atatürk ve İnönü resimleri olduğu halde caddelerden geçerek Babıâli'ye geldiler. Öfkeli gençler burada Tan Matbaası'nı, Berrak ve ABC kitabevlerini tahrip ettiler. Daha sonra Beyoğlu'na doğru çıkarak *Yeni Dünya* ve *La Turquie* gazeteleri ile *Görüşler* dergisinin idarehane ve tesislerine de zarar verdiler. Polis olaylara seyirci kaldı. Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Asım Tınaztepe bir tebliğ yayımlayarak suç işleyenler hakkında soruşturma açıldığını bildirdi.

Öğrenci gösterileri için SSCB'den nota

15 aralık - İstanbul'da 4 aralıkta yapılan öğrenci gösterileri için Sovyetler Birliği Türk Hükûmeti'ne bir nota verdi. Notada, gösteriler sırasında SSCB aleyhine sözler söylendiği ve Sovyet yayınlarının satıldığı 2 kitabevinin tahrip edildiği belirtilerek, Türk hükûmetinin dikkati çekildi.

Yılbaşı fiyatları

17 aralık - İstanbul Belediyesi İktisat Müdürlüğü yılbaşı gecesi eğlence yerlerinde halktan fazla para alınmaması için bir tarife hazırladı. Bu tarifeye göre lüks yerlerde bir kişinin yemek ücreti 850, birinci sınıflarda 500 kuruş olacak. Kotyon satın alma zorunluluğu da olmayacak.

İthalat artıyor

15 aralık - Aralık ayının ikinci yarısı ile ocak ayı içinde 20 Amerikan şilebi İstanbul'a mal getirecek. Bu nedenle gümrüklerdeki işlerin çoğalacağı göz önüne alınarak, gümrük kontrol ekiplerinin artırılması kararlaştırıldı.

Bütçe tartışmaları

16 aralık - Milletvekili Hikmet Bayur, Meclis'teki bütçe görüşmeleri sırasında yaptığı konuşmada, « Bu hükûmetin ekonomik gidişini beğenmiyorum. Bu hükûmetin yerine daha iyi bir hükûmet gelmelidir » dedi. Bayur ayrıca zeytinyağı ve lastik dağıtımı konusuna da değindi ve olayı « rezalet » olarak nitelendirdi. Milletvekili Sami İşbay da, « Maliye Bakanı Sümer deflasyondan söz etti. Dar gelirliler sıkıntı içinde. Enflasyonun göbeğindeyiz » diyerek hükûmeti sert bir dille eleştirdi.

Emeklilerin maaşı artırılıyor

8 aralık - Hükûmetin eski ve yeni emekliler ile dul ve yetimlerinin aynî yardımlarının 1946 yılında bir misli artırılması için Meclis'e verdiği kanun tasarısı komisyonda kabul edildi.

İnönü-Bayar görüşmesi

4 aralık - Cumhurbaşkanı İnönü, bir gün önce CHP'den istifa eden Celal Bayar'ı Çankaya Köşkü'nde yemeğe davet etti. Yeni parti konusunu görüşen İnönü ve Bayar, Atatürk ilkelerinden, özellikle laiklikten taviz verilmemesi, dış politika konularında polemiğe girilmemesi ve CHP iktidarının yeni partiye engel çıkarmaması gibi konularda anlaştılar.

1946

Ocak

4. Ankara'da gösteri yapan öğrenciler Atatürk'e bağlılıklarını bildirdiler.
6. Başbakan Saracoğlu, Kars ve Ardahan'da tek bir Ermeni bile olmadığını söyledi. ☞
7. Demokrat Parti (DP) resmen kuruldu. ☞
10. Bestekâr Sadettin Kaynak, Cahide Sonku'yu dava etti. ☞
14. İş ve İşçi Bulma Kurumu Kanunu tasarısı Meclis'te görüşüldü.
15. Akaryakıt fiyatları yüzde 15 oranında indirildi.
15. İstanbul Unkapanı'ndaki Umum Mağazalar deposu yandı. ☞
18. Gümrük çıkış ve toprak mahsulleri vergilerinin kaldırılacağı açıklandı.
21. Ampul satışı serbest bırakıldı.
21. CHP Manisa Milletvekili Hikmet Bayur, partiden çıkarıldı.
22. Eski Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal Tengirşenk, DP'ye girdi.
23. Gazeteci Zekeriya Sertel, Cemalettin Saracoğlu, Halil Lütfi Dördüncü ve Sami Karayel 3,5 aya mahkûm oldular.
25. Türkiye'de şilep inşasına karar verildi.
26. Büyük Millet Meclisi, sınavı verdikleri halde sınıfta bırakılan 63 tıp öğrencisine sınıf geçirdi.
26. 2 yıl önce tünel kayışının kopmasıyla yaşanan facianın sanıkları nihayet yargılanıyor.
28. Et fiyatları serbest bırakıldı; yeni et fiyatı 220 kuruş.
28. 5 yaşındaki küçük piyanist İdil Biret'in yurtdışına gönderilmesi Meclis'e getirildi.
30. İstanbul Çalışma Müdürlüğü faaliyete başladı.
31. Kaynanasını ve kayınpederini tabancayla vurarak yaralayan ve saklandığı dükkânında 10 saat polisle çatışan Nazif Kuş ölü olarak ele geçirildi.
31. DP Aydın ve Ankara il teşkilatları kuruldu.

Demokrat Parti kuruldu

VATAN

Demokrat Parti, resmen teşekkül etti

Parti programını veriyoruz

Hükûmet, yeni partinin kurulması hakkındaki müracaatı resmen kabul etti ve partinin kurulduğu hakkındaki resmî ilmühaberi partiyi kuranlara verdi

Demokratik Parti, Türkiye Cumhuriyetinde demokresinin geniş ve ileri bir anlayışla gerçekleşmesine ve umumî siyasetin demokratik bir görüş ve zihniyetle gürütülmesine hizmet maksadile kurulmuştur.

Demokrat parti programını tahlil

Yazan: Ahmet Emin YALMAN

Boğazlar işi

Rusya, Türkiyeye Harp ilân etmiş!

Tass ajansı, bu haberi namussuzca yayın diye vasıflandırıyor

Fuad Köprülü

Basın Birliği Genel Kongresi kapandı

İdare Heyeti, Muvaffak Sunal ve Hasan Reşit Tankut'la tamamlandı

Şirketi Hayriye Tekaüt Sandığı Denizyollarına devredildiyor

Ulaştırma Bakanı diyor ki:

Bir gece içinde

İki cinayet, dört ölü

7 ocak - Celal Bayar ile arkadaşları Adnan Menderes, Fuad Köprülü ve Refik Koraltan, Demokrat Parti'nin (DP) kuruluş başvurusunu resmen yaptılar.

Başvuru dilekçesini İçel Milletvekili Refik Koraltan, İçişleri Bakanı Hilmi Uran'a verdi. Genel başkanlığına Celal Bayar'ın getirildiği Demokrat Parti'nin genel merkezi Ankara'da olup, merkez adresi Yenişehir Sümer Sokak No 8'dir.

Demokrat Parti'nin programı 85 maddeden oluşuyor. Programda partinin, Türkiye Cumhuriyeti'nde demokrasinin kapsamlı ve ileri bir anlayışla gerçekleşmesine ve genel siyasetin demokratik bir görüş ve anlayışla yürütülmesine hizmet etmek için kurulduğu belirtiliyor.

Partinin programı ilk bakışta Cumhuriyet Halk Partisi'nden çok farklı görünmüyor. Demokrat Parti de Cumhuriyet Halk Partisi gibi Atatürk'ün 6 ilkesi olan, cumhuriyetçi, laik, devrimci, halkçı, devletçi ve milliyetçi bir görüşe sahip.

Anlaşıldığı kadarıyla yeni parti ülkeye yeni bir sistem getirmek iddiasında değil. Aynı ilkeler çerçevesinde hükûmet ve idare yapısında birtakım yenileşmeler istiyor.

Demokrat Parti, özel teşebbüs ve sermayeyi teşvik ediyor, ancak devletçilik ilkesini de korumayı sürdürüyor.

Demokrat Parti'nin Cumhuriyet Halk Partisi'nden asıl farkı, halktan gelen bir kuvvet yaratmak istemesi.

Umum Mağazalar deposu yandı

15 ocak - İstanbul Unkapanı'nda Umum Mağazalar TAŞ'nin depo olarak kullandığı Beylikdeğirmeni adlı bina, gece çıkan yangın sonucu içindekilerle birlikte yandı. İçindeki mallarla birlikte 4 milyon 850 bin liraya sigortalı olan binada deri, pirinç, zeytinyağı, pamuk ve kumaş bulunuyordu.

Zincirlikuyu'da kaza

17 ocak - Bir maç sonrası kulübe dönen Boğaziçi futbol takımı oyuncularını taşıyan kamyon, aşırı sürat nedeniyle Zincirlikuyu'da kaza yaptı. Kamyonun bir ağaca çarpması sonucu meydana gelen feci kazada takım oyuncularından Galatasaray Lisesi öğrencisi Vedat ağır yaralandı.

Cahide Sonku.

Başbakan Şükrü Saracoğlu: Kars ve Ardahan'da tek bir Ermeni bile yoktur

6 ocak - Başbakan Şükrü Saracoğlu düzenlediği basın toplantısında, Kars ve Ardahan'da tek bir Ermeni bile bulunmadığını söyledi. Başbakan Saracoğlu, « Çoğu İstanbul'da yaşayan Ermeni vatandaşlarımıza güvenimiz vardır ve tamdır. Dış kışkırtmaların bu vatandaşlarla ilişkilerimize en ufak bir gölge düşürmesi ihtimali de yoktur » dedi. Başbakan Saracoğlu, bazı yabancı yayın organlarının aylardır yürüttükleri « Kars ve Ardahan, yabancı ülkelere dağılmış Ermenilere yurt olarak verilmelidir » şeklindeki yayınlarına karşılık olarak, « Osmanlı İmparatorluğu'nun Ruslarla yaptığı son savaşı kaybetmesinden sonra yapılan Ayastefanos Antlaşması'nda bile Çarlık Rusyası, bu şehirlerin halkının büyük bölümünün Türk ve Müslüman olması nedeniyle Kars ve Ardahan'ı açıktan açığa isterneye cesaret edememişti » diye ekledi.

Reşit Mercan ve Haşmet Orbay duruşmada.

Bir sanat davası

10 ocak - Tanınmış bestekâr Sadettin Kaynak, telif hakkı kendisine ait olan bir şarkıyı « Yayla Kartalı » filminde izinsiz okuduğu gerekçesiyle tiyatro ve sinema sanatçısı Cahide Sonku'yu mahkemeye verdi. Davaya İstanbul 11'inci Hukuk Mahkemesi'nde bakılacak.

Tatar güzeli Sulhiye öldürüldü

15 ocak - İstanbul Şehremini'de İbrahim Çavuş Mahallesi Cafer Ağa Sokak 84 numarada oturan ve « Tatar güzeli » olarak tanınan ev kadını Sulhiye, evinde iple boğulmuş olarak bulundu. Civarda oturanlar tarafından « hafif kadın » olarak bilinen Sulhiye'nin cesedi yatak odasında, üzerinde ipek bir kombinezonla bulundu. Cinayetin esrarı henüz çözülemezken, bazı kişiler cinayeti kıskanç kocanın işlediğini, bazıları da Sulhiye'nin parası ve mücevherleri için başkalarınca öldürüldüğünü iddia ettiler.

Ankara cinayeti davası temyizden döndü

10 ocak - Ankara'da, Doktor Neşet Naci Arzan'ı parası için öldüren Reşit Mercan ile kendisine yardım eden Haşmet Orbay hakkındaki mahkeme kararı temyizde bozuldu. Reşit Mercan'ın avukatı Celal Yardımcı konuyla ilgili yaptığı açıklamada, temyizin Haşmet Orbay'ı da Doktor Arzan'ı öldüren Reşit Mercan kadar suçlu bulduğunu ve bundan sonra yapılacak yeni duruşmanın Ankara'dan başka bir şehirde yapılmasına karar verdiğini söyledi.

1946

1946

Şubat

1. Türkiye-Yunanistan Demiryolu Antlaşması imzalandı.
1. DP Samsun il teşkilatı kuruldu.
1. Erzurum'dan soğuk et getirilip İstanbul'da satılacak.
4. İstanbul Heybeliada'da çıkan yangında 6 ev yandı.
4. Sakarya Nehri'nin suyundan yararlanabilmek için Çaylalık Barajı yapılacak.
5. Sabit ve dar gelirli vatandaşlara zeytinyağı dağıtılacak.
6. Et darlığını önlemek için lokantalarda haftada sadece iki defa et pişirilmesi istendi. ☞
7. 30 yıllık emeklilik süresi 35 yıla çıkarılacak.
10. Zonguldak Çatalağzı'na elektrik santralı kurulacak.
13. Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü istifa etti. ☞
14. DP İstanbul il teşkilatı kuruldu; avukat Kenan Öner, il başkanı oldu.
14. Yapı ve Kredi Bankası, Birinci Genel Kurulu'nu Kâzım Taşkent başkanlığında yaptı.
15. Otomobil ithaline izin verildi. ☞
16. Üniversitelerin özerkliği için kanun tasarısı hazırlandı.
17. Fener Rum Patriği I. Beniamin 75 yaşında öldü.
19. Kastamonu Milletvekili Tahsin Coşkan, Gümrük ve Tekel bakanı oldu.
20. Sabiha ve Zekeriya Sertel, Cami Baykurt ve Halil Lütfi Dördüncü yayın yoluyla hükümete ve Meclis'e hakaretten tutuklandılar.
20. Kadıköy Metropoliti Maksimos, Fener patriği seçildi.
21. Üniversite Talebe Birliği bağımsızlığa kavuşuyor.
23. Toprak Mahsulleri Vergisi kaldırıldı.
23. Halkevleri ve Halkodaları'nın 14. kuruluş yıldönümü kutlandı.
28. Irak Başbakanı Nuri Said Paşa Türkiye'ye geldi.

ÖLÜM

31. Profesör İsmail Hakkı İzmirli.

Suat Hayri Ürgüplü.

Bakan Ürgüplü istifa nedenini açıkladı

13 şubat - Görevinden istifa eden Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü, istifasıyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, « Tekel Genel Müdürlüğü'nün son kahve alım ilanı üzerine yapılan yayınlar ve bunun kamuda uyandırdığı tepki üzerine, olayın sağlıklı bir biçimde soruşturulması açısından görevden affımı Başbakan Saraçoğlu'ndan rica ettim » dedi.

Otomobil ithaline izin

15 şubat - Otomobil ithali hakkında yeni kararlar alındı. Buna göre ithali güçlükle yapılan veya ithaline izin verilmeyen otomobillerin ülkeye serbestçe girebilmesi için bazı kolaylıklar getirilecek. Yurtdışından ithal edilecek otomobiller öncelikle taksi şoförlerine ve daha önce otomobilleri hükûmetçe elinden alınanlara verilecek.

Otomobil lastiği getiriliyor

21 şubat - Amerika Birleşik Devletleri'nden sipariş edilen 7 000 kamyon ve otomobil lastiğinin kısa sürede yurda getirilmesi bekleniyor. Ayrıca daha önce ithal edilen kamyonlardan 150 tanesinin dağıtımı için de hazırlıklar tamamlandı.

Lokantacılar etin boykotunu istedi

6 şubat - Lokantacılar Cemiyeti'nin yıllık olağan toplantısı Esnaf Cemiyeti'nde yapıldı. Toplantıda son günlerdeki et darlığı karşısında lokantacıların alacağı önlemler de görüşüldü. Cemiyet Başkanı, İstanbul'da 855 lokanta ve aşevi bulunduğunu, bunların haftanın belirli günlerinde et kullanmamaları halinde kasaplarla mücadele edilebileceğini ileri sürerek, etin boykot edilmesini istedi.

Mart

1. Türkiye-Irak resmî görüşmeleri Ankara'da başladı.
2. Türkiye ile ABD arasında 10 milyon dolarlık bir kredi antlaşması imzalandı. ☞
4. Bir Amerikalı, Atatürk'ün kabri için 110 kadem (yaklaşık 37 m) yüksekliğinde bir bayrak direği hediye etti.
4. İstanbul Adliye Sarayı'nın Sultanahmet'te yapılması kararlaştırıldı.
6. Başbakan Saraçoğlu, Cumhurbaşkanı İnönü'nün CHP'den ayrılacağı yolundaki haberleri yalanladı. ☞
6. Fransa, 2 eylül 1945'te ilan edilen Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ni, « özgür bir devlet » olarak tanıdı.
8. İngiltere'den alınan Muavenet zırhlısı filoya katıldı.
9. Sosyal Demokrat Partisi resmen çalışmaya başladı.
11. Dışişleri Bakanı Hasan Saka, Londra Konferansı'ndan döndü.
13. Sovyetler bazı İran şehirlerine girdi. ☞
15. Tekel Genel Müdürü Hürrem Şeren, yolsuzluk söylentileri üzerine görevinden çekildi.
16. ABD, Türkiye'ye ve İran'a güvenlik konusunda teminat verdi. ☞
22. Gemi tahsislerinin keyfî yapıldığı tespit edildi; Deniz Nakliyat başkanı görevinden alındı.
23. İmzasız mektuplarla hükûmete hakaret ettiği iddiasıyla yargılanan eski İktisat Bakanı Sırrı Day beraat etti.
23. Zekeriya ve Sabiha Sertel 1'er yıl, Cami Baykurt 10 ay, Halil Lütfi Dördüncü 9 ay hapis cezasına mahkûm oldu. ☞
28. Tevfik Rüştü Aras CHP'den istifa etti.
29. Türkiye-Irak Ticaret Antlaşması imzalandı.
29. Sosyal Demokrat Partisi ülke dışındaki sosyal demokratlarla ilişki kurduğu gerekçesiyle hükûmetçe kapatıldı.
29. Arjantin'de Juan Peron cumhurbaşkanı seçildi.
31. Eskişehir Milletvekili Emin Sazak, CHP'den ayrılıp DP'ye katıldı.

Churchill'in, Avrupa'da büyüyen Sovyet tehdidine karşı uyarısı

5 mart - ABD'nin Missouri Eyaleti'ndeki Fulton kasabasında halka hitaben bir konuşma yapan eski İngiltere Başbakanı Winston Churchill, « Baltık'ta Stettin'den Adriyatik'te Trieste'ye kadar Avrupa'ya bir demirperde indi » dedi. Churchill, bu sözleriyle büyüyen Sovyet tehdidine karşı bütün hür dünyayı uyarmak istediğini de özellikle belirtti. « Uyanık olun, zaman kısa olabilir » diyen Churchill, « Belki de şu anda, Avrupa'yı bölen demirperdenin arkasında Sovyetler, komünist diktatörlüğü yayma hazırlığı içindedir » diye ekledi.

Savaş yıllarının İngiltere Başbakanı Winston Churchill, Başkan Truman'la birlikte.

Kızıl Ordu, İran şehirlerine girdi

13 mart - Kızıl Ordu'nun tank ve zırhlı araçları, İran'ın başkenti Tahran'a yaklaşık 32 km mesafedeki Kerec şehrine kadar ilerledi. Savaş birliklerinin bir bölümü de, Türkiye-Irak sınırı yakınındaki Urmiye Gölü'nün güneyinde kadar Merage ve Miyanduab şehirlerini ele geçirdi.
Sovyetlerin giriştikleri bu askerî harekâtla, Kars ve Ardahan üzerindeki hak iddialarını güçlendirmek ve bu konuda kesin bir tavır takınan Türkiye'ye gözdağı vermek istediği sanılıyor. Dünyada da endişe uyandıran bu Sovyet askerî girişimi, ABD tarafından tepkiyle karşılandı.

ABD ile bir kredi anlaşması yapıldı

2 mart - Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında, 10 milyon dolarlık bir kredi anlaşması imzalandı. Söz konusu bu kredi, ABD ordusunun ülke dışında bulunan ve satışa çıkarılan çeşitli malzeme, teçhizat ve araçlarının Türk hükûmeti tarafından satın alınına ayrılacak ve kredi borcu eşit taksitler halinde, yıllık yüzde 2 faizle toplam 10 yılda ödenecek.

Millî Kalkınma Partisi Genel Başkanı partiden ihraç edildi

21 mart - Millî Kalkınma Partisi'nde anlaşmazlık çıktı. Parti üyelerinden Cevat Rıfat Atilhan, Yaşar Çimen ve Zekai Dik'in girişimleri sonucu Genel Başkan Nuri Demirağ, Yönetim Kurulu kararıyla partiden ihraç edildi. Nuri Demirağ, Yaşar Çimen'deri şahsen şikâyetçi olarak savcılığa başvurdu.

Vietnam'ın lideri Hô Chi Minh.

Dört gazeteci mahkûm oldu

23 mart - Büyük Millet Meclisi ve hükûmete yayın yoluyla hakaret ettikleri gerekçesiyle İstanbul 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanan *Tan* gazetesi sahip ve yazarları mahkûm oldular. Gazetecilerden Zekeriya ve Sabiha Sertel 1'er yıl, Cami Baykurt 10 ay, Halil Lütfi Dördüncü 9 ay hapis cezasına çarptırıldılar.

5 yıl süren özel oto yasağı kaldırıldı

1 mart - Savaş yılları boyunca giderek artan akaryakıt sıkıntısı nedeniyle trafiğe çıkmaları yasaklanan özel otolara, kullanım izni verildi. Türkiye'nin akaryakıt ihtiyacının Amerika Birleşik Devletleri'nden fazlasıyla karşılanması üzerine, 5 yıldır süren yasak kaldırıldı. Öte yandan, otomobil yedek parça ithali de başladığı için, özel otoların çalışması artık sorun yaratmayacak.

Arjantin Cumhurbaşkanı Juan Peron.

1946

Başbakan Saracoğlu: İsmet İnönü CHP'den ayrılmayacak

6 mart - Başbakan Şükrü Saracoğlu, düzenlediği bir basın toplantısında, son günlerde yayılan, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün CHP'den ayrılacağı yolundaki haberleri yalanladı. Başbakan Saracoğlu, yalnızca Cumhuriyet Halk Partisi tüzüğünde yer alan « değişmez genel başkan » ibaresinin kaldırılacağını ve bunun yerine « genel başkan » deneceğini söyledi. Ayrıca Saracoğlu'nun, « Rengi ne olursa olsun, gazetecilerimiz irticaya karşı hükûmetle beraberdir » sözleri alkışlarla karşılandı.

ABD'den Türkiye'ye teminat

16 mart - ABD hükûmeti Türkiye Cumhuriyeti hükûmetine, Birleşmiş Milletler kararlarını ihlal edecek herhangi bir yabancı tecavüze karşı Türkiye'nin yanında yer alacağını resmen bildirdi.

Fahire Fersan radyodan ayrıldı

1 mart - Türk Sanat Müziği'nin ünlü isimleri Hakkı Derman, Şerif İçli, Mustafa Çağlar, Celal Tokses ve Mefharet Yıldırım'dan sonra ünlü kemençeci Fahire Fersan da, Mesut Cemil Tel ile anlaşamadığını ileri sürerek İstanbul Radyosu'nda ayrıldı.

Ünlü kemençe sanatçısı Fahire Fersan.

Nisan

2. Türkiye, Avustralya'da inşa edilen 5 savaş gemisini İngiltere'den satın aldı.
2. İzmir'de 150 firma piyasa durgunluğu nedeniyle iflasın eşiğine geldi.
5. Amerikan Missouri zırhlısı, Büyükelçi Münir Ertegün'ün cenazesini Türkiye'ye getirdi. ☞
5. Adalet Bakanı Ali Rıza Türel istifa etti.
6. Cumhurbaşkanı İnönü, « Amerikan savaş gemileri bize ne kadar yakın olursa o kadar iyi olur » dedi.
6. Adalet bakanlığına Mümtaz Ökmen atandı.
10. Sigara ve içki fiyatlarında indirim yapıldı.
10. Washington'da bir halkevi açılması kararlaştırıldı.
15. Sümerbank'a yayın yoluyla hakaret eden *Büyük Doğu* dergisi yazarı Necip Fazıl Kısakürek ve Nejad Muhsinoğlu 3 ay 15 gün hapis ve 115 lira para cezasına çarptırıldılar.
16. Türkiye, ABD'den 500 milyon dolar kredi istedi.
17. Ankara'da öldürülen Doktor Neşet Naci Arzan davasına yeniden bakılıyor. ☞
17. İsveç'ten 4 300 tonluk iki şilep alındı; şileplerin tanesi 750 000 dolar.
22. Otomobil ve kamyonlar için 5 000 lastik getirildi.
24. Yahya Kemal Beyatlı, İstanbul'dan milletvekili seçildi.
24. Gazeteci Ziyat Ebüzziya, hükûmete hakaretten 3 aya mahkûm oldu.
25. İstanbul-Ankara arasında yataklı tren seferleri kondu.
26. CHP Meclis grubu, Büyük Millet Meclisi'nin feshine ve eylülde genel seçime gidilmesine karar verdi. ☞
27. 1941 yılında Almanya'da bastırılan 100 liralıklar tedavülden kaldırıldı.
29. Belediye seçimleriyle ilgili yeni kanun Meclis'te kabul edildi. ☞

Ahmet Emin Yalman.

F.R. Atay - Yalman tartışması

23 nisan - *Vatan* gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'ın Demokrat Parti lehine yazdığı makaleler üzerine, *Ulus* gazetesi başyazarı Falih Rıfkı Atay ağır bir yazı yayımlayarak, Yalman'ın gazetesinin satışını yükseltmek için bu yola başvurduğunu ileri sürdü. İddiaya cevap veren Yalman, Falih Rıfkı Atay'ı jurnalcılıkla suçlayarak, « Abdülhamid'in jurnalcıları bile ondan ders almaya muhtaç amatörlerdir » dedi.

Ankara cinayeti davası Bolu'da devam ediyor

17 nisan - Ankara'nın ünlü doktorlarından Neşet Naci Arzan'ın öldürülmesiyle ilgili dava yeni bir safhaya girdi. Temyiz tarafından bozulduktan sonra Bolu'ya nakledilen davanın son duruşmasında katil sanığı Reşit Mercan, Savcı Kemal Bora'nın Ankara Cezaevi'nde kendisini tehdit ettiğini ileri sürdü. Reşit Mercan'ın avukatı Celal Yardımcı'nın ileri sürdüğü iddialarsa davaya yeni bir boyut kazandırdı. Sanık Reşit Mercan duruşmada, Neşet Naci Arzan'ı Haşmet Orbay'ın öldürüp suçu kendi üstüne attığını iddia etti.

Millet Meclisi'nde parti mücadelesi başladı

Demokrat Parti'nin dört kurucusundan biri olan Aydın Milletvekili Adnan Menderes, belediye seçimi tarihinin öne alınmasını, « millî iradenin gerçekleşmesini engelleyen » bir karar olarak niteledi.

29 nisan - Belediye seçimleriyle ilgili yeni kanun Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildi. Sert tartışmalara sahne olan görüşmeler sırasında söz alan Demokrat Partili milletvekillerinden Adnan Menderes, « Kurulmakta olan partilerden birkaç ayın bile esirgenmesini, millî iradenin serbestçe gerçekleşmesini önleyen bir karar olarak görüyoruz » dedi.

Adnan Menderes ayrıca, ülkede ileri bir demokrasiye yer verecek etkili önlemler alınmadıkça, demokratik hayatı aksatmaya devam eden belirli bazı kanunlar değiştirilmedikçe ve yeni seçimlere hazırlanmak için partilere yeterli bir süre verilmedikçe, seçimlere girmenin çok hatalı olacağını da sözlerine ekledi.

27 nisandan itibaren tedavülden kaldırılan 100 liralıklar.

Büyükelçi Münir Ertegün.

Missouri zırhlısı İstanbul'da

5 nisan - 1944 yılında ABD'de vefat eden ve defnedilen, Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Münir Ertegün'ün cenazesi, dünyanın en modern savaş gemisi Missouri zırhlısıyla yurda getirildi.

Japonya'yla yapılan barış antlaşmasının da imzalandığı yer olan zırhlı, İstanbul halkı tarafından hayranlıkla seyredildi. 268 m uzunluğunda ve 33 m genişliğinde olan geminin yüksekliği yaklaşık 18 katlı bir binaya eşit ve hızı saatte 55 km. Şehri gezmeye çıkan Missouri'nin zırhlısının gemicileri, İstanbullular tarafından büyük bir sevgiyle karşılandılar.

CHP Meclis grubu seçim kararı aldı

26 nisan - CHP Meclis grubu, eylülde yapılması gereken belediye seçimlerinin bir defaya mahsus olmak üzere bu yıl 1 mayıs tarihine alınmasını oybirliğiyle kabul etti. Grup toplantısında ayrıca, Büyük Millet Meclisi'nin kendini feshetmesi ve eylülde genel seçime gidilmesi de kararlaştırıldı.

Anıtkabir için özel bayrak direği yolda

10 nisan - Amerikan Flagpole şirketinin, Ebedî Şef Atatürk'e bir saygı belirtisi olarak Anıtkabir'e dikilmek için yaptırdığı bayrak direği yola çıkarıldı. Bugüne kadar dünyada yapılanların en uzunu olan 110 kadem (yaklaşık 37 metre) boyundaki bayrak direğinin Amerika'da gemiye yüklenmesi sırasında bir tören düzenlendi.

1946

Mayıs

1. Seçim hazırlıkları başladı; seçmen kütükleri yenileniyor.
7. Anıtkabir'e hediye edilen bayrak direği geldi.
8. DP, belediye seçimlerine katılmama kararı aldı. ☞
8. Büyük Millet Meclisi, Amerikan Ödünç Verme ve Kiralama Teklifi'ni onayladı.
9. *Tan* ve *Yeni Dünya* gazeteleri hakkında açılan davaya başlandı.
10. Üniversitelere özerklik tanıyan Üniversiteler Kanunu tasarısı Meclis'e sunuldu.
10. Cumhurbaşkanı İnönü, CHP 2. Olağanüstü Kurultayı'nda « Serbest seçim hedefimizdir » dedi. ☞
11. CHP 2. Olağanüstü Kurultayı sona erdi. ☞
11. Çukurova'da sel felaketi; zarar 4,5 milyon lira.
13. DP Genel Başkanı Bayar, « Acele seçim yapmakla partimiz yıpratılıyor » dedi.
13. Yerli Mallar Pazarları'nın kaldırılması kararlaştırıldı.
13. Sıkıyönetim 6 ay uzatıldı.
14. Türkiye Sosyalist Partisi kuruldu. ☞
14. Millî Korunma Kanunu kaldırıldı.
14. Seçim listeleri hazırlandı.
15. İstanbul'un su sorunu Büyük Millet Meclisi'nde ele alındı.
20. Seçimde oy tasnifinde her partinin temsilci bulundurması kabul edildi.
21. Gazeteciler, *Ulus* gazetesi başyazarı Falih Rıfkı Atay'ın Basın Birliği'nden çıkarılmasını istediler.
22. Ankara'da öldürülen Doktor Neşet Naci Arzan'la ilgili dava Meclis gündeminde. ☞
23. Belediye seçimlerine katılacak adaylar belirlendi.
26. Belediye seçimleri olaylı geçti; Milli Kalkınma Partisi seçimlerden çekildi.
27. Millî Kalkınma Partisi seçimlerin iptalini istedi. ☞
29. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun temeli atıldı.
31. Yeni Seçim Kanunu, Meclis'te tartışmalara yol açtı.

CHP tüzüğünden « Millî Şef » unvanı kaldırıldı

11 mayıs - 10 mayısta başlayan CHP 2. Olağanüstü Kurultayı sona erdi. Kurultayın toplanmasındaki amaç, çokpartili hayata uyum sağlayabilmesi için parti yapısında bazı değişiklikler yapmaktı. Bu doğrultuda Cumhurbaşkanı İnönü'nün parti tüzüğünde yer alan « Millî Şef » ve « Değişmez Genel Başkan » unvanları kaldırıldı. Parti tüzüğünde yapılan değişiklikle genel başkanın 4 yılda bir kurultayda seçilmesi usulü benimsendi. Önceki kurultayda, hükûmeti dengelemek amacıyla oluşturulan Müstakil Grup, çokpartili hayatta işlevi kalmadığı gerekçesiyle kaldırıldı. Kurultay ayrıca tek dereceli seçim sistemini benimseyerek, gerekli kanunî düzenlemelerin yapılmasını kararlaştırdı.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü.

Türkiye Sosyalist Partisi kuruldu

14 mayıs - Türkiye'nin ilk sosyalist partisi olan Türkiye Sosyalist Partisi, İmralı Cezaevi eski müdürü Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun başkanlığında kuruldu. Partinin diğer kurucuları arasında Macit Güçlü, İhsan Kabacıoğlu ve Aziz Uçtay bulunuyor. Partinin amacı « Türkiye Cumhuriyeti'ni tam bir halk devleti haline getirmek ve halkın kendi kendisini yönetmesini sağlayacak her türlü siyasî, ekonomik ve toplumsal mevzuatı oluşturarak uygulamaya koymak » olarak açıklandı.

Demokrat Parti, belediye seçimlerine girmiyor

8 mayıs - Demokrat Parti Genel İdare Kurulu oybirliğiyle belediye seçimlerine katılmama kararı aldı. Genel Başkan Celal Bayar, partinin şimdilik sadece milletvekili seçimlerine katılacağını söyledi. Celal Bayar, parti il başkanlıklarına gönderdiği mesajda belediye seçimlerinin öne alınmasını eleştirdi.
Genel seçimin de öne alınabileceğine işaret eden Bayar, teşkilatı bu konuda uyararak, « Milletvekilliği seçimlerine memnuniyetle girmeyi bir yurt görevi biliriz » dedi.

Mısır'da 5 Türk atlet birincilik aldı

4 mayıs - Mısır'da ilk defa yapılan gece atletizm yarışmalarında 5 000 m'de Osman Coşgür, 1 500 m'de Eşref Aydın, 400 m'de Adnan Olcay, 100 m'de Ali Dikenik ve güllede Atıf Atalla birinci oldular.

Cumhurbaşkanı İnönü : Serbest seçim hedefimizdir

10 mayıs - Cumhuriyet Halk Partisi 2. Olağanüstü Kurultayı'nda konuşan CHP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, « Serbest ve içten bir seçim hedefimizdir. Kazanırsak göreve devam edeceğiz, kaybedersek muhalefete geçerek fikirlerimizi ve siyasetimizi savunmaya çalışacağız. Bu yolda da iktidara karşı dost kalarak, onun başarı ve hizmetlerini takdir ve teşvikten zevk alacağız » dedi.

Belediye seçimleri itirazlara yol açtı

27 mayıs - 26 mayıs pazar günü tüm yurtta yapılan belediye seçimleri itirazlara yol açtı. İstanbul'da oy sayımı bir gün geçmesine karşın bitirilemedi. Millî Kalkınma Partisi ise 1 000 kadar itiraz dosyasını savcılığa verdi.
Manisa Milletvekili Hikmet Bayur da Büyük Millet Meclisi'ne bir soru önergesi vererek, seçimin hür irade ile olmadığına dair örnekler sundu.

Ankara cinayeti davası Meclis'te

22 mayıs - Büyük Millet Meclisi'ne bir soru önergesi veren Manisa Milletvekili Hikmet Bayur, « Ankara cinayeti duruşmalarında korku nedeniyle birçok gerçeğin söylenemediğini » iddia etti.
Adalet Bakanı Mümtaz Ökmen önergeye verdiği cevapta, bu davada hakkın ve adaletin mutlaka gerçekleşeceğini ve bunun hiç kimse tarafından önlenemeyeceğini belirterek, milletvekillerine güvence verdi.

1946

Haziran

1. Varto'da deprem: 833 ölü, 100 yaralı. ☞
5. Büyük Millet Meclisi Dernekler Kanunu'nda değişiklikler yaparak « sınıf » esasına dayalı dernek ve parti kurulmasına izin verdi.
6. Hemşire, hastabakıcı ve laborant yetiştirecek okulun temeli İstanbul Haydarpaşa'da atıldı.
10. Büyük Millet Meclisi, erken genel seçim kararı aldı; seçim 21 temmuzda yapılacak.
12. Üniversiteler Kanunu Meclis'te kabul edildi. ☞
13. Basın Kanunu'nun 50. maddesi değiştirildi. ☞
13. Muamele Vergisi Kanunu tasarısı, Meclis'te kabul edildi.
13. İtalya'da cumhuriyet ilan edildi. ☞
15. Bilecik'te sel felaketi; 271 bina, 17 köprü yıkıldı.
16. DP, genel seçime katılma kararı aldı.
16. Beşiktaş futbol takımı Yunanistan Astras takımını 4-2 yendi.
17. Basın Birliği'nin dağılmasıyla İstanbul Gazeteciler Cemiyeti kuruldu.
20. Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi kuruldu. ☞
20. Lübnan Cumhurbaşkanı Bişara Huri, Ankara'ya geldi.
24. Üniversitelerde seçim yapıldı: Sıddık Sami Onar İstanbul Üniversitesi, Tevfik Taylan da İstanbul Teknik Üniversitesi rektörü oldu.
24. Türkiye, ABD'den yurtiçi seferleri için 3 yolcu uçağı aldı.
26. Mareşal Fevzi Çakmak, DP listesinden İstanbul bağımsız adayı olacak.
30. DP'ye giren Şoförler Cemiyeti Başkanı Senihi Yürüten görevinden ayrıldı.
30. Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürü Samet Ağaoğlu, DP saflarında siyasete atılmak üzere görevinden istifa etti.
30. İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar'ın CHP İstanbul İl Teşkilatı'nın gizli toplantısına katılması tepkilere yol açtı.

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi kuruldu

20 haziran - Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi Doktor Şefik Hüsnü Deymer'in önderliğinde İstanbul'da kuruldu. Partinin diğer kurucuları arasında Ragıp Vardar, Fuat Bilege ve Müntekim Öçmen bulunuyor.
Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi ülkenin siyasî, sosyal ve iktisadî hayatındaki gelişmelerden emekçilerin de yararlanmasını sağlamayı, ülkenin iç ve dış politikasının belirlenmesinde emekçileri doğrudan söz sahibi kılmayı, emekçileri ve köylüleri yerli ve yabancı sermayenin sömürüsüne, gericiliğe ve faşizme karşı korumayı ve ülkede sosyalist bir düzene geçişin koşullarını olgunlaştırmayı amaçlıyor.

İstanbul'da sütler bozuk çıktı

4 haziran - İstanbul Belediyesi Şehir Meclisi'nde bir konuşma yapan üyelerden ünlü hekim Cemil Topuzlu, İstanbul'da satılan sütlerin sadece su katılmış olmadığını, aynı zamanda bozuk olduğunu ileri sürdü. Topuzlu, 100 değişik yerden alınan süt örnekleri üzerinde yapılan tahliller sonucunda sütlerin 96'sının bozuk olduğunun ortaya çıktığını söyledi.

Üniversitelerin özerkliği

12 haziran - Büyük Millet Meclisi'nin Şemsettin Günaltay başkanlığında yaptığı oturumda yeni Üniversiteler Kanunu tasarısı görüşülerek kabul edildi.
Yeni kanuna göre üniversiteler özerkliğe kavuşturuldu, ayrıca üniversitelerde görev yapacak profesörlerin 3 yabancı dil bilmeleri zorunlu hale getirildi.

Demokrat Parti: Cumhurbaşkanlığı ile parti genel başkanlığı ayrılmalı

18 haziran - Demokrat Parti Genel Merkezi, il başkanlarıyla yapılan toplantı sonucunda bir bildiri yayımladı.
Bildiride, cumhurbaşkanlığı ve parti genel başkanlığı makamlarının bir elde birleşmesinden doğan zorluklar dile getirilerek, « Cumhurbaşkanının, fiilen bir partinin başkanlığında bulunması ve bütün halkın malı olması gereken cumhurbaşkanlığı yüce makamının yüksek masuniyet ve yetkiyle tek bir partinin yönünde yer alması, diğer partileri gayet nazik ve zor bir durumda bırakmaktadır » denildi.

İtalya'da yapılan referandumun ardından cumhuriyet ilan edildi; Kral sürgünde

13 haziran - İtalya'da, De Gasperi liderliğindeki Hıristiyan Demokratlarla, Togliatti'nin liderliğindeki Komünistlerin monarşiyi kaldırmak için birlikte hareket etme kararı almaları üzerine, Kral Vittorio Emmanuele 9 mayısta tahttan oğlu lehine feragat 'ederek kraliyet ailesine yeni bir şans tanımaya çalışmıştı. Ancak 2 haziranda yapılan referandumda İtalyan halkı cumhuriyetten yana oy kullandı. 13 haziranda İtalyan Cumhuriyeti ilan edilirken, yeni Kral II. Umberto İtalya'yı terk ederek Portekiz'e gitmek zorunda kaldı.

İtalyanların cumhuriyetten yana oy kullanması üzerine sürgüne giden II. Umberto saray muhafızlarıyla vedalaşırken.

1946

Varto'da deprem: 833 ölü, 100 yaralı

1 haziran - Muş'un Varto İlçesi'nde sabah saat 5.15'te meydana gelen depremde 833 vatandaşımız hayatını kaybederken, 100 vatandaşımız da yaralandı. Richter ölçeğine göre 6 şiddetindeki deprem 9 saniye sürdü ve büyük maddî zarara yol açtı, ilçe merkezinde en az 3 000 evin tamamen yıkıldığı veya kullanılamaz hale geldiği bildiriliyor.

Depremden büyük zarar gören Muş'un Varto İlçesi'nin genel görünüşü.

Gazete kapatma yetkisi mahkemenin

13 haziran - Büyük Millet Meclisi, Basın Kanunu'nun 50. maddesinde değişiklik yaptı. Bu maddede yer alan Bakanlar Kurulu'nun gazete kapatma yetkisi yapılan değişiklikle mahkemelere verildi.

DP listesinden İstanbul bağımsız aday olmaya karar veren Mareşal Çakmak.

Yeni Milletvekili Seçimi Kanunu, Millet Meclisi'nde kabul edildi

5 haziran - Milletvekili seçimlerinin tek dereceli sistemle yapılmasını öngören yeni Seçim Kanunu Meclis'te görüşülürken hükûmet adına konuşan CHP Sinop Milletvekili Cevdet Kerim İncedayı'nın totaliter rejimi övücü sözleri gürültülü tartışmalara yol açtı. Meclis Başkan Vekili İncedayı'nın hürriyetlere karşı konuşmasını cevaplayan Demokrat Partili Milletvekili Adnan Menderes, « Seçime sahip olan eller, iktidar partisindendirler. Eğer belediye seçimindeki görüş ve ruh bu yeni kanunun uygulanmasında ve milletvekilliği seçiminde de hâkim olacaksa, ülke adına üzülmemek imkân dışıdır » dedi.
Görüşmeler sonunda milletvekili seçimlerinin tek dereceli sistemle yapılması kabul edildi. Ancak muhalefetin ısrarla talep ettiği gizli oy, açık sayım ve seçimlerin adlî denetim altında yapılması gibi ilkeler reddedildi. Seçimlerin çoğunluk sistemine göre yapılmasına devam edilecek.

Temmuz

1. Seçmen listeleri asıldı.
2. İstanbul'da 266 547'si kadın, 520 759 seçmen oy kullanacak.
3. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, seçim propagandasının nasıl yapılacağını belirledi.
5. İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar, partilere seçim güvencesi verdi.
6. Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar, İçişleri Bakanı Hilmi Uran'dan seçimler için önlem almasını istedi.
7. İstanbul Ortaköy'de 10 ev yandı; Yıldız Sarayı yanma tehlikesi atlattı.
8. DP, « Yeter Söz Milletindir » afişi bastırdı.
8. Başbakan Saracoğlu, « Türkiye'de kanunlar hâkimdir » dedi.
9. Ankara Valisi Nevzat Tandoğan, bilinmeyen bir nedenle intihar etti. ☞
10. Zonguldak Çatalağzı Elektrik Santralı'nın temeli atıldı.
10. DP, bir bildiri yayımlayarak İçişleri Bakanı Hilmi Uran'ı suçladı.
13. Ankara'dan İstanbul'a gelen Mareşal Fevzi Çakmak törenle karşılandı. ☞
15. İzmir'de büyük ilgi gören DP Genel Başkanı Celal Bayar, « Türk milleti, halktan uzaklaşan CHP'nin karşısındadır » dedi.
16. ABD'ye ilk seferini yapan Bakır şilebi yurda döndü.
18. CHP adaylarını açıkladı; 152 milletvekili yeniden aday gösterilmedi.
21. Vatan şilebi Ege Denizi'nde mayına çarparak battı.
21. Genel seçimler yapıldı. ☞
24. Seçim sonuçları açıklandı; CHP: 396, DP: 62, bağımsızlar: 7. ☞
24. Sıkıyönetim, basını seçim haberlerinden dolayı uyardı.
25. Sıkıyönetim, *Yeni Sabah* ve *Gerçek* gazetelerini kapattı.
30. Kâzım Orbay, genelkurmay başkanlığından çekildi, yerine Salih Omurtak atandı.
30. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti 1. Kongresi yapıldı.

İlk çokpartili seçim: CHP 396, DP 62, bağımsızlar 7 milletvekilliği kazandı

Seçim öncesi caddelerde toplanan halk, hoparlörle yayınlanan nutukları dinliyor.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk çokpartili seçimleri yapıldı.

24 temmuz - Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa birden çok partinin katıldığı seçimler tek dereceli, açık oy, gizli sayım ve çoğunluk sistemine göre 21 temmuzda yapıldı. Yeni kurulan Demokrat Parti, henüz örgütlenmesini tamamlayamadığı için 16 ilde seçime katılamadı, katıldığı illerde de yalnızca 273 aday gösterebildi.

DP, seçim kampanyası boyunca Cumhuriyet Halk Partisi döneminin baskı ve zorlukları üzerinde durdu ve devletçi ekonomi politikalarını eleştirdi. DP sözcüleri ayrıca, seçim güvenliğinin sağlanması ve seçimin adlî denetim altında yapılması, cumhurbaşkanlığı ile parti genel başkanlığı makamlarının ayrılması ve bazı kanunlardaki antidemokratik hükümlerin değiştirilmesi konuları üzerinde durdular. DP, ayrıca yönetimin taraflı davranmasından ve partinin çalışmalarını engellemesinden şikâyet etti. Radyodan yalnızca CHP'nin yararlanması da başka bir şikâyet konusuydu.

CHP, seçim kampanyasında Atatürk devrimlerini savundu, gerçekleştirilen atılımlar üzerinde durdu. SSCB'yle ilişkilerin gergin olduğu bu dönemde ulusal birliğin önemini vurguladı. DP'yi halkı hükûmete karşı kışkırtmakla ve gericilikle suçladı.

24 temmuz günü yurtta yapılan genel seçimin sonuçları Anadolu Ajansı tarafından açıklandı. Buna göre Cumhuriyet Halk Partisi 396, Demokrat Parti 62 ve bağımsızlar 7 milletvekilliği kazandılar.

DP'nin seçimi kazandığı 12 il şunlar: İstanbul, Edirne, Çanakkale, Muğla, Burdur, Afyon, Bilecik, Bolu, Kastamonu, Sinop, İçel ve Kayseri. İstanbul'da kazanılan olağanüstü zaferde Demokrat Parti listesinden bağımsız aday olan Mareşal Fevzi Çakmak'ın büyük payı olduğu düşünülüyor.

Demokrat Parti sözcüleri, seçimlerin CHP'li devlet görevlilerinin büyük baskısı altında yapıldığı ve seçime hile karıştırıldığı iddiasında bulundular. DP'liler ayrıca seçim mazbatalarının değiştirildiğini de söyleyerek durumu protesto ettiler.

İktidarın, DP'nin dört kurucusundan biri olan Adnan Menderes'in seçimi kazanmaması için büyük çaba sarfettiği de iddia ediliyor.

İzmirliler, Vali Sayer'in izin vermemesine rağmen seçimi protesto için bir miting yapmayı kararlaştırdılar.

İnönü'den DP'lilere barış çağrısı

24 temmuz - Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Türk milletine yayımladığı bildiride seçimin sona erdiğini belirterek, « Her şeyden önce seçim zamanında söylenen sinirli sözlerin karşılıklı bağışlanarak ve unutularak, vatanda huzur ve çalışma devrinin açılması hepimiz için ilk vazifedir » dedi.

Seçim öncesi Ege'de üzücü olaylar; jandarma köylüleri dövdü

8 temmuz - Genel seçim öncesi Ege bölgesinde istenmeyen bazı olaylar yaşandı. İzmir Karşıyaka'da muhalif olduğu bilinen bir kişi bıçaklandı. İzmir Valisi Refik Şefik Sayer, Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partilerin propaganda yapmalarını engellerken, İzmir'den yollanan sabıkalılar da, bir süre önce « valiye kanunu öğretmeye » kalktığı iddia edilen Demokrat Partili bir köylüyü ağır yaraladılar. Öte yandan İzmir'in Tire İlçesi'nin köylerinde bir jandarma onbaşısının, Demokrat Partili olduklarını söyleyen köylüleri cezalandırmak için meydan dayağından geçirdiği öğrenildi.

1946

VATAN

Ankara Valisi Tandoğan'ın intiharı

Tandoğan, dün sabah eşi ve kardeşiyle bir müddet konuştuktan sonra yatak odasına geçerek saat dokuza altı kala tabanca ile intihar etti ve onbiri çeyrek geçe hayata gözlerini kapadı

Ankara Savcılığının raporu

Raporda, Valinin tabancayı sağ eliyle kullandığı ve kurşunun sağ kulağı üzerinden girip kalaya saplandığı tesrih edildi

Cümhurbaşkanı İnönü, Tandoğan'a evine giderek eşine taziyede bulundu - Cenaze, bugün büyük merasimle kaldırılacak

İntiharın saiki nedir?

Ankara Valisi Tandoğan intihar etti

9 temmuz - Doktor Neşet Naci Arzan'ın 17 ekim 1945'te öldürülmesinden bu yana devam eden Ankara Cinayeti davasında şahitliğine başvurulan Ankara Valisi Nevzat Tandoğan, sabah saat 8.55'te tabancayla intihar etti. Saat 10.45'te vefat eden Vali Tandoğan'ın intihar nedeni henüz anlaşılamadı. Bu arada Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Vali Tandoğan'ın evine giderek eşine başsağlığı dilediği bildirildi.

İstanbul milletvekili adayı Mareşal Fevzi Çakmak.

İstanbul'da, Demokrat Parti adayı Mareşal Fevzi Çakmak'a sevgi gösterileri

13 temmuz - Genel seçimlerde Demokrat Parti İstanbul listesinden bağımsız adaylığını koyacak olan eski Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak, İstanbul'da büyük bir sevgi gösterisiyle karşılandı. Halka, kendisine gösterilen olağanüstü ilgi ve sevgiden dolayı teşekkür eden Mareşal Fevzi Çakmak, « Sevgili milletimin, kalbimin daima onlarla birlikte olduğunu bilmesini isterim » dedi.

Ağustos

1. Genelkurmay başkanlığına atanan Orgeneral Salih Omurtak, Erzurum'dan Ankara'ya geldi.
2. İngiltere'de basılan Türk paraları 145 sandıkla yurda getirildi.
3. 1 km'lik Dolmabahçe-Maçka yolu törenle açıldı.
3. Raman Dağı'nda infilak; petrol arama ekibindeki 4 teknisyen öldü.
3. DP'nin Ankara mitingi büyük ilgi topladı.
4. İzmir'de Toprak Mahsulleri Ofisi'nin silosu yandı; zarar 10 milyon lira.
4. DP, cumhurbaşkanlığına Fevzi Çakmak'ı aday göstermeyi kararlaştırdı.
5. İnönü, Meclis'te 388 oyla yeniden cumhurbaşkanı seçildi; DP adayı Fevzi Çakmak 59 oy aldı. ☞
6. Yeni Başbakan Recep Peker, kabinesini kurdu. ☞
7. SSCB, Montreux Sözleşmesi'nin değiştirilmesini istedi. ☞
7. DP Genel Başkanı Bayar, Cumhurbaşkanı İnönü'yle görüştü.
7. Millî Kalkınma Partisi Genel Başkanı Nuri Demirağ siyasetten çekildi.
8. ABD'den 30 şilep alınacak.
11. İngiltere'den alınan 3 korvet İstanbul'a getirildi.
13. SSCB'ye, Türkiye'nin Montreux Sözleşmesi'nden asla vazgeçmeyeceği bildirildi.
14. Yeni hükûmet güvenoyu aldı. ☞
14. Yünlü kumaş satışları serbest bırakıldı.
17. DP Isparta il başkanı bıçaklanarak öldürüldü.
19. ABD ve İngiltere, Montreux Sözleşmesi'nde değişiklik isteyen SSCB'yi kınadı.
22. Boğazların savunmasının Türkiye'ye ait olduğu, bir notayla SSCB'ye bildirildi.
24. Pamuk alım satımı serbest bırakıldı.
25. İsveç'ten alınan 4 700 tonluk Ödemiş şilebi yurda getirildi.
31. 4 dışişleri bakanı Paris'te Boğazlar konusunu görüştü.

Peker Hükûmeti kuruldu (15. hükûmet)

6 ağustos - Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, Şükrü Saracoğlu'nun yerine hükûmeti kurmakla görevlendirdiği Recep Peker, yeni kabineyi açıkladı:

Başbakan: Recep Peker
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı: Mümtaz Ökmen
Devlet Bakanı: Mustafa Abdülhalik Renda
Adalet Bakanı: Mümtaz Ökmen
Millî Savunma Bakanı: Cemil Cahit Toydemir
İçişleri Bakanı: Şükrü Sökmensüer
Dışişleri Bakanı: Hasan Saka
Maliye Bakanı: Halit Nazmi Keşmir
Millî Eğitim Bakanı: Reşat Şemsettin Sirer
Bayındırlık Bakanı: Cevdet Kerim İncedayı
Ekonomi Bakanı: Tahsin Bekir Balta
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı: Behçet Uz
Gümrük ve Tekel Bakanı: Tahsin Coşkan
Tarım Bakanı: Faik Kurdoğlu
Ulaştırma Bakanı: Şükrü Koçak
Ticaret Bakanı: Atıf İnan
Çalışma Bakanı: Sadi Irmak

Tek parti yönetiminin otoriter anlayışını simgeleyen bir kişiliğe sahip olan Peker'in başbakanlığa getirilmesi DP tarafından hoş karşılanmadı. DP bu atamayı CHP'nin muhalefete yeni bir saldırısı olarak değerlendirildi.

Kâzım Karabekir, İsmet İnönü ve Recep Peker, Peker'in hemen arkasında İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar.

Meclis, İsmet İnönü'yü yeniden cumhurbaşkanı seçti

5 ağustos - Büyük Millet Meclisi'nin seçimle yenilenmesinden sonra yapılan oturumda Kâzım Karabekir 379 oyla meclis başkanlığına seçildi. Daha sonra yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde İsmet İnönü 388, Demokrat Parti adayı Mareşal Fevzi Çakmak ise 59 oy aldılar. Seçimden sonra Demokrat Parti milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partililerin aksine ayağa kalkıp İsmet İnönü'yü alkışlamadılar.

SSCB, Montreux Sözleşmesi'nde değişiklik istedi

7 ağustos - SSCB hükûmeti Türkiye'den, Montreux Sözleşmesi'nin belirlediği koşulları gözden geçirme ve değiştirme talebinde bulundu. SSCB özetle Boğazların Karadeniz'e kıyısı olan devletlerin savaş gemilerine sürekli açık tutulmasını, Boğazlar rejiminin Karadeniz'e kıyısı olan devletler tarafından belirlenmesini ve Türkiye ile SSCB'nin Boğazları ortaklaşa savunmasını istiyor. Bakanlar Kurulu bu talebe en kısa sürede cevap verecek.

Gümrük Muhafaza memurları, kaçak çakmaktaşı getiren şebekeyi yakaladı

3 ağustos - İstanbul Gümrük Muhafaza memurları, Suriye'den getirdikleri kaçak çakmaktaşlarını Türkiye'ye sokarak piyasaya süren bir şebekeyi ortaya çıkardı. En son partide tanesi 10 kuruştan toplam 100 000 çakmaktaşı sattığı tespit edilen şebekenin, çakmaktaşından başka kaçak yılan derisi de getirdiği anlaşıldı.

1946

Meclis'te seçim tartışıldı

26 ağustos - Büyük Millet Meclisi'nin sabah başlayıp bütün gece devam eden oturumu gergin bir havada geçti. Oturumda bir konuşma yapan İstanbul Milletvekili Mareşal Fevzi Çakmak, « Bu mukaddes kürsüden milletin kayıtsız şartsız egemenliğine namusumuz üzerine ant içmedik mi? Yapılan haksızlığın giderilmesi, milletin egemenliğinin bütünüyle kurulması hepimizin namus borcu olmuştur. Bu borcun yerine getirilmesiyle adalet bekleyen milletin tatminini yüce heyetinizden rica ederim » dedi. Kişisel tartışmaların bir ara Meclis koridorlarına taşması üzerine eski Başbakan Saracoğlu, Demokrat Parti milletvekillerinin arasına girerek gergin havayı yatıştırmaya çalıştı.

Siyasî hayattan çekildiğini açıklayan Millî Kalkınma Partisi Genel Başkanı Nuri Demirağ.

Peker Hükûmeti güvenoyu aldı

14 ağustos - Yeni Başbakan Recep Peker'in kurduğu hükûmetin programı Meclis'te okundu. Demokrat Partililerin programı incelemek için görüşmelerin ertelenmesi isteği CHP'liler tarafından reddedildi. Bunun üzerine DP milletvekilleri oturumu terk ettiler. Peker hükûmeti, daha sonra Meclis'e dönen DP'lilerin ret oylarına karşılık CHP'lilerin kabul oylarıyla güvenoyu aldı.

Eylül

1. İl genel meclisi seçimleri tüm yurtta yapıldı.
4. Türk donanması, Amerikan ve İngiliz gemilerinin de katılacağı ortak bir tatbikat için yola çıktı.
5. İhracata prim verilmesi kararlaştırıldı.
5. İskeçe ve Gümülcine'den 350 Türk göçmen geldi.
6. Çimentonun tonu 52,5 liradan 45 liraya indirildi.
7. İngiltere-Türkiye uçak seferleri başladı.
7. İhracatı artırıcı önlemler alındı; doların yeni kuru 2,80 lira. ☞
8. Altın satışları serbest bırakıldı.
8. Mısır Kralı Faruk Türkiye'de.
8. Gazeteciler Cemiyeti'nin davetlisi Yunan gazeteciler Türkiye'ye geldi.
8. Ekmek karneleri kaldırıldı.
11. Kahve, tekel maddesi olmaktan çıkarıldı.
12. Yerli Mallar Mağazaları kapatılıyor; 1 400 memur endişede.
13. Basın Kanunu, Meclis'te tartışmalara yol açtı.
14. Meyve fiyatlarının yükselmesinden kabzımallar sorumlu tutuldu.
14. Fenerbahçe futbol takımı Macaristan'ın Ujpeşt takımına 3-1 yenildi. ☞
15. Profesör Ali Fuat Başgil, İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti'ni kuruyor. ☞
16. İstanbul'da ampul fabrikası kurulması kararlaştırıldı.
20. Basın Kanunu Meclis'te kabul edildi. ☞
22. Türkiye-Fransa Ticaret Antlaşması yürürlüğe girdi.
24. SSCB, Türkiye'ye ikinci bir nota vererek Boğazların müştereken savunulmasında ısrarlı olduğunu bildirdi.
24. Yeni Basın Kanunu yürürlüğe girdi.
26. 30 000 çift palamutun denize dökülmesi tepki yarattı.
26. Yunanistan'da iç savaş çıktı. ☞
30. Yeni bütçede memura zam kabul edildi.
30. Basma, kaputbezi ve pazen satışı serbest; pamuklu fiyatı indirildi.

Devalüasyon yapıldı: dolar 2,80 lira oldu, altın satışı serbest bırakıldı

7 eylül - Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmir, ihracatın artması için Bakanlar Kurulu'nun yeni kararlar aldığını açıkladı. Millî ekonomiyi düzene sokmak için alınan kararlara uygun olarak altın satışlarının serbest bırakılması üzerine, halk bankalara hücum ederek altın satın almaya başladı. Malî çevrelerde sürpriz olarak karşılanan kararlara göre daha önce 1,88 lira olan doların kuru 2,80 lira olarak belirlendi.
Öte yandan, ithalatçıların alınan kararlardan endişeye düştüğü bildiriliyor. Kararlar konusunda Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmir, « Eğer bu kararları almasaydık, bu yıl hem ihracatta hem de ithalatta gittikçe büyüyen bir buhranla karşılaşacaktık » dedi. Ticaret Bakanı Atıf İnan ise, halkın telaşa kapılmamasını istedi.

Yunanistan'da iç savaş patlak verdi

26 eylül - Kuzey Yunanistan'da, Yugoslavya ve Arnavutluk sınırlarına yakın bölgelerde sol görüşlü militanlarla milliyetçiler arasında şiddetli çarpışmalar olduğu açıklandı. Yunanistan Başbakanı, « Silahlı çeteler dış bir ülkeden gelen emirle hareket ediyorlar, savaş çok çetin geçiyor » dedi. Bu arada Yunanistan Kralı Georgios'un ülkesine dönmek üzere İngiltere'nin başkenti Londra'dan hareket ettiği öğrenildi.

Üniversiteye öğrenci kabulüyle ilgili yeni kararlar alındı

23 eylül - Üniversitelerarası Kurul üniversiteye alınacak öğrencilerle ilgili yeni kararlar aldı. Yeni uygulamaya göre olgunluk sınavı veren öğrencilerden, önce pekiyi derece alanlar, sonra da sırasıyla iyi ve orta derece alanlar üniversiteye girebilecekler.
Bunun dışında, bu yıldan itibaren hukuk ve iktisat fakültelerinde sömestr usulünün uygulanacağı açıklandı.

Fenerbahçe, Ujpeşt'e 3-1 yenildi

14 eylül - Fenerbahçe futbol takımı, içinde 4 uluslararası futbolcunun da yer aldığı Macaristan Şampiyonu Ujpeşt'le yaptığı karşılaşmayı 3-1 kaybetti.

1946

Profesör Ali Fuat Başgil.

İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti kurulacak

15 eylül - Ordinaryüs Profesör Ali Fuat Başgil, İzmir'de yayımlanan bir gazeteye verdiği demeçte İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti kuracağını açıkladı.
Anayasa Hukuku Profesörü Başgil, « Bu cemiyet gerek kişilerden gerek hükûmetten ve idareden zulûm gören mazlum insanlara yardım elini uzatacaktır » dedi.

Basın Kanunu Meclis'te sert eleştirilere uğradı

20 eylül - Basın Kanunu Büyük Millet Meclisi'nde görüşülerek kabul edildi. Cumhuriyet Halk Partililerin kabul, Demokrat Partililerin ret oyu verdikleri görüşmede Cumhuriyet Halk Partisi Kocaeli Milletvekili Nihat Erim basına ağır eleştiriler yöneltirken, Demokrat Parti Afyon Milletvekili Kemal Özçoban, « Şükrü Saracoğlu hükûmetinin kaldırdığı 50. maddeyi şükranla karşıladık. Yeni Başbakan Recep Peker ve hükûmeti bunu basına çok gördü » dedi. Demokrat Parti Bursa Milletvekili Fuat Hulusi Köymen de bu yeni-kanunla gazetecinin elinin kolunun bağlandığını iddia etti.
Gene Demokrat Partililer tarafından kanunun demokrasiye aykırı olduğunun ileri sürülmesi üzerine Nihat Erim, « Gerekirse demokrasinin üzerine şal çekilir » diye cevap verdi. Daha sonra söz alan Demokrat Parti Kütahya Milletvekili Adnan Menderes konuşmasında, iyi niyetlerin yok edildiği kanaatini veren bir durum karşısında bulunulduğunu ileri sürdü.

Ekim

1. Yeni bütçe Meclis'e sunuldu; bütçe açığı 114 990 000 lira.
1. Basma ve kaputbezi satışının serbest bırakılması karaborsaya yol açtı.
2. Kükürt fiyatı indirildi, buğday ve un ticareti serbest bırakıldı.
2. Karaborsa nedeniyle pamuklu satışları bir süre durduruldu.
5. Gıda maddeleri fiyatları yükseliyor.
6. Sinop'ta 176 ev ile 22 dükkân yandı.
6. Ankara treninden kadın kaçıran 11 kişilik çete mahkûm oldu.
8. Devlet zeytinyağları piyasaya çıkarılıyor; satış fiyatı 260 kuruş.
11. Ankara'da bir yedek subay okulu açılmasına karar verildi.
12. Ankara Belediyesi'nin 23 otobüsü yandı.
15. Nazi liderleri Nürnberg'de idam edildi. ☞
16. Fransız Jeanne D'Arc okul gemisi İstanbul'da.
16. Vapur ve tren ücretlerinden sonra PTT'ye de zam geldi.
17. Bulgaristan ağır silahları Türk sınırına naklediyor.
17. Hâkim ve savcılara ek tazminat verilecek. ☞
18. Türkiye, SSCB notasına ret cevabı verdi.
20. SSCB'ye, Boğazlar için uluslararası konferansa gidebileceğimizi bildirdik.
20. ABD Türkiye'ye 25 milyon dolar kredi açıyor.
22. İngiltere, SSCB'nin Boğazlarda üs istemesinin Türkiye'nin egemenliğine müdahale olacağını açıkladı.
24. İstanbul kömürsüz kaldı.
25. Türk Serbest Güreş Millî Takımı İsveç'te Avrupa birincisi oldu.
25. Ankara Radyosu Türk müziğine geniş yer verme kararı aldı.
31. Harp Akademisi'nin 100. kuruluş yıldönümü kutlandı.
31. İtalya'ya 8 yolcu gemisi ısmarladık.

İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti'nin kuruluşu olay yarattı

20 ekim - Eski Genelkurmay Başkanı ve İstanbul Milletvekili Mareşal Fevzi Çakmak ve arkadaşları 16 ekimde İstanbul Valiliği'ne başvurarak İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti'ni kurdular.
Siyasî faaliyette bulunmayacağı açıklanan cemiyetin diğer kurucuları, eski Dışişleri Bakanı ve Londra Büyükelçisi Tevfik Rüştü Aras, Demokrat Parti İstanbul İl Başkanı Kenan Öner, emekli General Sadık Aldoğan, gazeteciler Cami Baykurt, Zekeriya Sertel, Hasan Rıza Soyak ve Hamdi Apak.
Ancak İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti tepkilere yol açtı. Bazı çevreler Mareşal Çakmak'ın sol görüşlü kişilerle birlikte hareket etmesini kınadılar.
Demokrat Parti İstanbul İl Başkanı Kenan Öner bu kuruluşla hiçbir ilgisi olmadığını açıklarken, Mareşal Fevzi Çakmak, cemiyetin kuruluşundan dört gün sonra, « Hayır işine ideoloji davaları karışırsa elbette benim böyle bir cemiyette yerim olamaz » şeklinde bir açıklama yaptı.
Daha önce İzmir'de İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti için başvuruda bulunmuş olan Profesör Ali Fuat Başgil ise yeni kurulan cemiyet için, « Sevgilisini başkalarının kollarında gören Don Juan gibi oldum » dedi.

İzmir'de tutuklanan gazeteciler serbest bırakıldı

9 ekim - Dost ülkelerle Türkiye'nin ilişkilerini bozacak şekilde yayın yaptıkları iddiasıyla tutuklanmış olan *İleri Demokrasi* gazetesi sahibi İlhami Kaymak ile yazı işleri müdürü İlyas Tunçarslan, İzmir 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmaları sonucu beraat ettiler. Gene bir yazı yüzünden tutuklanan *Demokrat İzmir* gazetesi yazışleri müdürü Cavit Yamaç ve yazar Nihat Kürşat da serbest bırakıldı.

DP Genel Başkanı Celal Bayar, hayat pahalılığından şikâyet etti

26 ekim - Bir yurt gezisine çıkan DP Genel Başkanı Celal Bayar, Kırklareli'de halka hitaben yaptığı konuşmada, « Hayat pahalılığı, başını ezmemiz gereken bir canavar haline gelmiştir. Ancak hükûmetin aldığı önlemler vaat edilen ucuzluğu getirecek durumda değildir » dedi.

Dişine sakladığı siyanür ampulüyle intihar eden Hermann Göring.

Hermann Göring duruşmada.

Dünyayı kana bulayan İkinci Dünya Savaşı'nın sona erişinin ardından, 177 Nazi yöneticisi, Nürnberg'de bir uluslararası mahkemede yargılandılar. Göring, Hess ve Ribbentrop (soldan sağa), 1945 kasımından beri devam eden Nürnberg duruşmaları sırasında görülüyor. Nazi liderlerinin önünde oturan kişiler onları savunan avukatlarıdır.

Savaş suçlusu Naziler mahkûm oldu

1 ekim - Batı Almanya'nın Nürnberg şehrinde devam eden İkinci Dünya Savaşı Nazi suçlularının mahkemesi sona erdi ve kararlar açıklandı.

Ölüme mahkûm edilenler: Göring, Kaltenbrunner, Rosenberg, Frank, Frick, Ribbentrop, Keitel, Streicher, Sauckel, Jodl, İnquart ve Bormann (gıyabında).

Ömür boyu hapis cezası verilenler: Hess, Funk, Raeder.

Almanya'nın eski Ankara Büyükelçisi ve eski Başbakanı Von Papen ise beraat etti.

10 Nazi lideri Nürnberg'de idam edildi

15 ekim - Savaş suçlusu 10 Nazi lideri erken saatlerde Nürnberg'deki cezaevinde asılarak idam edildi. İlk idam edilen Dışişleri Bakanı Ribbentrop'tu. Onu Feldmareşal Keithel, Prag kasabı Ernst Kaltenbrunner, Nazi kuramcısı Alfred Rosenberg, Polonya kasabı Hans Frank, Wilhelm Frick, Julius Streicher, Fritz Sauckel, General Jodl ve General Arthur Seyss-İnquart izledi. Göring ise infazdan birkaç saat önce siyanürle intihar etti.

Hâkim ve savcılara ek tazminat

17 ekim - Adalet Bakanlığı aldığı bir kararla hâkim adaylarına ayda 40, hâkim yardımcılarına 75, hâkimlere 100-400, Yargıtay üyelerine 400, Yargıtay daire başkanlarına 500, Yargıtay başkanı ile cumhuriyet başsavcılarına 700 lira ek tazminat verecek.

1946

Kasım

1. Cumhurbaşkanı İnönü Meclis'i açış konuşmasında, « Türkiye'nin egemenlik haklarına uyuldukça Sovyetler'le dostluğumuz sürer » dedi.
2. Yabancı sermayenin Türkiye'ye getirilmesi için kararlar alındı.
3. DP, hükûmeti sert dille eleştiren bir bildiri yayımladı.
4. Bedelli askerlik kabul edildi; bedel tutarı 270 lira.
7. Devlet dairelerinde çalışan emeklilerin işine son verildi.
10. Adana Hapishanesi'nden 29 mahkûm kaçtı.
12. Ege vapuruyla 50 Napolyon altını kaçırmak isteyen Denizyolları Müdür Yardımcısı İlhami Perk tutuklandı. ☞
13. İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar, « İmara karşı eleştiriler demagojidir » dedi.
15. Türkiye ABD'den 60 lokomotif aldı.
15. Meclis, eski Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü için soruşturma kararı verdi. ☞
16. Ankara cinayeti davası sonuçlandı; Haşmet Orbay idama, Reşit Mercan 10 yıla mahkûm oldu. ☞
20. Kazanç vergisi değiştiriliyor.
20. Yolsuzluk dosyaları Meclis'te tartışmalı bir oturumda görüşüldü.
21. Avrupa şampiyonu güreşçiler İstanbul'da coşkuyla karşılandı. ☞
22. Demokrat Parti milletvekilleri Meclis'i terk etti. ☞
23. Amerikan savaş gemileri İzmir'i ziyaret etti.
26. Yunanistan İç Savaşı büyüyor; Trakya'daki garnizonlar teyakkuz halinde.
29. Batı Trakya Türklerine zulüm yapılıyor. ☞
30. Başbakan Recep Peker, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozacak isteklerin dünya barışı için tehlike olacağını açıkladı.
30. DP'nin Seçim Kanunu'nu değiştirme önerisi, komisyonda reddedildi.

Avrupa şampiyonu güreşçilerimiz İstanbul'da coşkuyla karşılandı

Şampiyon güreşçilerin karşılanışı (bayrağın hemen altında Yaşar Doğu görülüyor).

21 kasım - Ege vapuruyla yurda dönen Avrupa şampiyonu güreşçilerimiz İstanbul halkı tarafından coşkuyla karşılandı.
Şampiyon güreşçilerimiz Gazanfer Bilge, Yaşar Doğu, Celal Atik, Nasuh Akar, Muharrem Candaş, Çoban Mehmet ve Mehmet Çeteres, Taksim Meydanı'nda sevenlerin omuzlarında taşındılar.

Batı Trakya Türklerine zulüm yapılıyor

29 kasım - Yunanistan'da komünist çeteler ile hükûmet birlikleri arasında çıkan çatışmalar büyüyor. Çetelerin baskıları sonucu Batı Trakya'daki Türkler evlerini terk etmeye başladı. Yunanistan Başbakanı, çetecilerin mutlaka ortadan kaldırılacağını söyledi. Çatışmaların Türk sınırına yaklaşması üzerine Başbakan Recep Peker, Millî Savunma Bakanı Cemil Cahit Toydemir ile Trakya'daki askerî birlik ve tesislerde incelemeler yaptı.

1946

Eski Gümrük ve Tekel Bakanı Ürgüplü.

Suat Hayri Ürgüplü Yüce Divan'da

15 kasım - Büyük Millet Meclisi, hakkında yolsuzluk söylentileri çıkan eski Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü'nün Yüce Divan'da yargılanmasına karar verdi.

DP'liler Meclis'i topluca terk etti

22 kasım - Meclis'in CHP Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel'in başkanlığında yapılan oturumunu Demokrat Parti milletvekilleri terk ettiler. Bu karar Meclis Başkan Vekili Düşünsel'in DP milletvekillerine söz hakkı vermemesi üzerine alındı.

Altın kaçakçılığı

12 kasım - Ege vapuruyla Avrupa'ya gidecek yolculardan Fitnat Moralı'nın çantasında 50 Napolyon altını ele geçirildi. Altınları yolcuya, Denizyolları Müdür Yardımcısı İlhami Perk'in verdiği anlaşıldı. Altın kaçakçısı 2 sanık mahkemece tutuklandı.

Ankara cinayeti davası sona erdi

16 kasım - Ankara'da öldürülen Doktor Neşet Naci Arzan'la ilgili dava sonuçlandı. Ankara 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi kararının temyizce bozulmasının ardından Bolu'da yeniden bakılan dava sonucunda, sanıklardan Haşmet Orbay idama, Reşit Mercan ise 10 yıla mahkûm edildi. Daha önce Ankara'da sonuçlanan davada Reşit Mercan 20, Haşmet Orbay 1 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı.

Ankara cinayeti sanıkları Reşit Mercan ve Haşmet Orbay kararı dinlerken.

Aralık

1. Türk ressamlar Paris'te sergi açtı.
4. Meclis, İstanbul'da sıkıyönetimi 6 ay uzattı.
5. Üniversitelerde askerlik dersleri kaldırıldı.
5. Türkiye-Çekoslovakya Ticaret Antlaşması imzalandı.
6. Gümrük vergilerine yüzde 156 zam yapıldı.
6. DP İstanbul milletvekilleri Zeki Rıza Sporel ve Abdurrahman Münip Berkan'ın milletvekilliği Meclis'te düşürüldü.
7. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri iş bıraktı.
11. Meclis'te üniversitedeki sol akımların önlenmesi istendi.
15. Kalkınma Tahvilleri satışa sunuldu, elde edilecek gelirle demiryolları inşa edilecek.
15. Silah altındaki yedek subaylar 1 yılda terhis edilecek.
16. Akaryakıt ve madenî yağ satışı serbest bırakıldı.
16. Sıkıyönetim, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi, Türkiye Sosyalist Partisi, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği ve İstanbul İşçi Kulübü'nü kapattı.
16. *Gün, Yığın, Noror, Ses, Sendika, Dost* dergi ve gazetelerinin yayımı yasaklandı; *Yarın* ve *Büyük Doğu* gazetelerinin yayımı 4 ay süreyle durduruldu.
17. Eskişehir'de bildiri dağıtan 2 kişi, 2 yıla mahkûm oldu.
18. Başbakan Peker, Meclis'te DP Milletvekili Menderes'e « psikopat » dedi; DP'liler Meclis'i terk etti.
19. Kompozitör Ahmet Adnan Saygun, Paris'te « Anadolu'da Halk Müziği » adlı bir konferans verdi.
21. Özel otoların kullanımına izin verildi.
25. Cumhurbaşkanı İnönü, Meclis'i terk eden DP Genel Başkanı Bayar'la görüştü. Bunun üzerine DP grubu Meclis'e dönme kararı aldı.
27. Oto satışları serbest bırakıldı.
30. DP'yi komünistlikle suçlayan Yozgat Valisi Sadri Aka mahkûm oldu.

Marazî ve psikopat bir ruhun ifadesi!

VATAN

SANFRANSİSKODA NELER GÖRDÜM ?

Bütçe müzakerelerine dün Millet Meclisinde başlandı

Demokratlar, Meclisi terkettiler

Başbakanın, Adnan Menderes'in ifadelerini reddederken, bunun marazî ve psikopat bir ruh taşıdığını ifade eder şekildeki ağır sözleri demokratların Meclisi terketmelerine sebep oldu

Maliye Bakanının izahı

Gelir vergisi yürürlüğe girerse memurlar daha az vergi verecek

Meclisteki tartışmalar

Hamdullah Suphi, Başbakanın sözlerini mevkiile uygun bulmadı

Bütçe müzakeresinden umumî ilhamlar

Sıkı Yönetim Komutanlığının aldığı tedbirler

18 aralık - Başbakan Recep Peker'in Meclis'teki bütçe görüşmeleri sırasında Demokrat Parti Kütahya Milletvekili Adnan Menderes'in konuşmasına cevap verirken, yapılan eleştirileri « marazî ve psikopat bir ruhun ifadesi » olarak nitelemesi olaylara sebep oldu. Bu sözler üzerine DP milletvekilleri Meclis'i topluca terk etti.

Türk ressamların Paris sergisi

1 aralık - Fransa'nın başkenti Paris'te, dünyaca ünlü Ceruschi Müzesi'nde Türk ressamlar tarafından bir sergi açıldı.
Serginin açılışını Türkiye'nin Paris Büyükelçisi Numan Menemencioğlu yaptı. Sergiye katılan Türk sanatçıları şunlardır: Bedri Rahmi Eyüboğlu, Nurullah Berk, Cemal Tollu, Fahrünnisa Zeyd.

Fransa Cumhurbaşkanı Vincent Auriol, Paris Büyükelçimiz Numan Menemencioğlu ve Fransa Millî Eğitim Bakanı André Marie Paris'teki serginin açılışında.

Yalnız Vatan İçin Partisi'nin lideri kayboldu

3 aralık - Dernekler Kanunu'na aykırı davranışlardan bulunmak suçuyla dolayı mahkemeye verilen Yalnız Vatan İçin Partisi kurucularının yargılanmasına başlandı. Duruşmada kurucudardan Mehmet Numan Kayalar, « Yaşar Çimen, Adil Aktaş ve ben birlikte valiliğe başvurarak partiyi kurduk. Parti tüzüğünün gazetelerde yayımlanması görevi Genel Başkan Yaşar Çimen'e verildi. Yaşar Çimen ise bir süredir ortada görünmüyor » dedi. Mahkeme kayıp parti başkanının bulunması için arama emri çıkardı.

Sıkıyönetim iki partiyi kapattı

16 aralık - Sıkıyönetim Komutanı Asım Tınaztepe imzasıyla yayımlanan bir bildiriyle, « Mahkûm komünistler veya müfrit komünist mefkûreli kimseler tarafından örtülü bir şekil altında kurularak, memleket içinde sosyal bir sınıfın diğerleri üzerinde baskı kurmasını amaçladıkları, ekonomik ve sosyal nizamı bozmaya çalıştıkları anlaşılan, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi ile Türkiye Sosyalist Partisi'nin kapatıldığı » açıklandı.

İnönü arabulucu

25 aralık - Cumhurbaşkanı İnönü, Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'la görüşerek, 18 aralıkta Meclis'i terk eden DP milletvekillerinin Meclis oturumlarına girmesi için arabuluculuk yaptı. Partiler üstü bir tutum sergileyen Cumhurbaşkanı'nın bu girişimi sonucunda, DP'liler Meclis'e dönme kararı aldılar.

Başbakan Peker: Dini istişmar edenler topluma zehir katar

24 aralık - Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi görüşmeleri sırasında söz alan Başbakan Recep Peker, « Vicdan ile Allah arasındaki sınırın dışına çıkarak, dünya işlerinde dinin etkisini kullanmak isteyenler, topluma zehir katan insanlardır » dedi.

Altınla yakalandı

9 aralık - CHP Malatya Milletvekili Atıf Esenbel'in eşi Hatice Esenbel, İsviçre'den Fransa'ya geçerken 100 000 Türk lirası değerinde 3 000 altınla yakalandı.

1947

Ocak

1. Türkiye'nin ilk kadın avukatı Süreyya Ağaoğlu, ABD'de bir konferans verdi.
1. Şeker fiyatları indirildi.
3. Heybeliada'da 250 yataklı bir sanatoryum açıldı.
4. Galatasaray futbol takımı, Çekoslovakya şampiyonu Kladno takımını 2-1 yendi.
6. DP'lilerin Atatürk'ün kabrini ziyaretine izin verilmedi.
7. Ürdün Kralı Abdullah, Savarona yatıyla Türkiye'ye geldi.
7. Demokrat Parti'nin 1. Kongresi Ankara'da başladı.
10. Demokrat Parti 1. Kongresi'nde « Hürriyet Misakı » kabul edildi.
11. Türkiye-Ürdün Dostluk Antlaşması Ankara'da imzalandı.
13. Pan-Am, New York-Londra-Ankara seferlerine başladı.
14. Ete narh kondu; karaman 220, dağlıç ve kıvırcık 225 kuruşa satılacak.
15. Ev kiraları yüzde 20-40 oranında artırıldı.
18. İstanbul'da Muallimler Birliği kuruldu.
24. Komşu ülkelerde basılan sahte 50 liralıklar Güney illerinde piyasaya sürüldü.
25. Uşak'ta belediye seçimi yapıldı; seçimi 589 oy farkla CHP kazandı.
26. Çalışma Bakanlığı Sendikalar Kanunu hazırladı.
27. CHP Parti Divanı, laikliğin korunmasının titizlikle sürdürülmesi kararı aldı.
29. İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer, Meclis'te Türkiye'deki komünist faaliyetleri açıkladı.
31. İstanbul kömürsüz kaldı.

İstanbul'da et fiyatları donduruldu

İstanbul'da et fiyatlarının alıp yürümesi vatandaşı zor durumda bırakıyor.

14 ocak - İstanbul'da fiyat artışlarını önlemek için İstanbul İktisat Müdürlüğü'nce ete narh kondu. Fiyatların dondurulması halkta memnunluk yaratırken, etin karaborsaya düşmesini önlemek için piyasanın devamlı kontrol altında tutulacağı açıklandı. Karaman 220, dağlıç ve kıvırcık 225 kuruştan satılacak; beyin 50, karaciğer 100 kuruştan satışa sunulacak.

Demokrat Parti 1. Kongresi yapıldı

11 ocak - Partinin kuruluşunun yıldönümüne rastlayan 7 ocakta toplanan Demokrat Parti 1. Kongresi çalışmalarını tamamladı. Kongrede bir konuşma yapan Genel Başkan Celal Bayar, milletin Anayasa'dan aldığı demokratik hakları kullanarak, denetim sağlamak üzere DP'yi kurduğunu belirtti. Bayar, DP'nin gelişmesi karşısında CHP iktidarının baskıları artırdığını, seçim tarihini öne alarak şaibeli bir seçim yaptığını ve sıkıyönetim aracılığıyla muhalefeti baskı altında tutmaya çalıştığını söyledikten sonra, kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlayan bütün antidemokratik yasaların değiştirilmesini, cumhurbaşkanlığı ile parti genel başkanlığının birbirinden ayrılmasını istedi.
Parti disiplininin pek az hüküm sürdüğü serbest bir toplantı izlenimi veren kongre boyunca delegeler kısıtlama olmaksızın görüşlerini dile getirdiler. Adnan Menderes başkanlığındaki Ana Davalar Komisyonu'nun hazırladığı « Hürriyet Misakı »nı kabul eden kongre, genel başkanlığa yeniden Celal Bayar'ı seçti.

Devlet Resim Sergisi'nde olay

7 ocak - Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde açılan Devlet Resim Sergisi'nde Eren Eyüboğlu'nun bir resmi, millî hisleri incittiği iddiasıyla indirilmek istendi. Sergi heyetinin bu isteği kabul etmemesi üzerine, bir grup genç resmi parçaladı.

Uşak belediye seçimi olaylı geçti

25 ocak - Uşak'ta yapılan belediye seçimi olaylı geçti. Gözlemciler, Demokrat Partililer ve gazeteciler oy sayımına alınmadılar. CHP'nin, seçim öncesi seçmene ekmek ve odun dağıttığı ileri sürüldü. DP'liler, seçim sırasında seçim kurulunun görev yapmadığını ileri sürdüler. Seçimi CHP adayının kazandığı Ankara Radyosu tarafından açıklandı.

Uşak'ta olaylı seçim.

1947

DP Kongresi'nde Hürriyet Misakı kabul edildi

10 ocak - Demokrat Parti'nin 1. Kongresi'nin üçüncü gününde üyeler, sabaha karşı saat 03.07'de oybirliğiyle « Hürriyet Misakı »nı kabul ettiler. Bu kararla, demokrasi hayatımızda yeni bir sayfa açılması bekleniyor. Hürriyet Misakı şu 3 maddeyi içeriyor:
1. Anayasa'ya aykırı kanunlar değiştirilecek;
2. Seçim Kanunu yenilenecek;
3. Parti genel başkanlığı ile cumhurbaşkanlığı görevleri aynı kişi yüklenmeyecektir.
DP 1. Kongresi, taleplerinin kısa sürede karşılanmaması halinde DP milletvekillerinin Meclis'i terk ederek sine-i millete dönmeleri konusunda karar aldı. Bu konudaki yetki partinin Genel İdare Kurulu'na bırakıldı.

Rakı fiyatları Meclis'te görüşüldü

19 ocak - Meclis'te bir konuşma yapan CHP İstanbul Milletvekili Adnan Adıvar, daha önce rakı fiyatlarının indirileceğinin açıklanmasına rağmen, bu kararın neden uygulanmadığını sordu.
Gümrük ve Tekel Bakanı Tahsin Coşkan, konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, İstanbul'da içki satılan yerlerin arttığını ileri sürerek, rakı fiyatlarının bir süre daha indirilmemesi gerektiğini belirtti.

Amerikalılar tütün piyasasına girdi

11 ocak - İzmir tütün piyasasının açılışından bu yana tütün almaya istekli görünmeyen Amerikalılar, dün ilk defa piyasaya girerek 6 500 ton işlenmiş tütün aldılar. Amerikalılar, kendilerine kalitesiz tütün satıldığını ileri sürerek bir süredir tütün almıyorlardı.

Suriye Hatay'ı istiyor

29 ocak - Suriye'nin, 1,5 milyon Suriyelinin Kilikya'daki haklarından mahrum edildiğini ileri sürerek Hatay ve Çukurova'nın Suriye'ye verilmesi için girişimlerde bulunacağını açıklaması, Türkiye tarafından sert tepkiyle karşılandı.

Bravo Ankara Belediyesi !

7 ocak - Ankara Belediyesi, daha önce tatlı fiyatlarında yapmış olduğu indirimden sonra, bu defa da kahve, çay ve ıhlamurda 1 kuruş, gazozda 2 kuruş ve kakaoda 3 kuruş daha indirim yaptı.

Şubat

1. Suriye'den sonra Ermeniler de Türklerin Lozan Antlaşması'nı ihlal ettiğini ileri sürdüler.
1. İzmir'de 100 000 liralık damga pulu sahtekârlığı ortaya çıkarıldı.
3. DP Milletvekili Burhan Cahit'in milletvekilliği düşürüldü.
4. Isparta Senirkent'te jandarmanın bazı vatandaşlara işkence yaptığı ortaya çıkarıldı.
5. Mareşal Fevzi Çakmak, komünist olduğu konusundaki iddiaları reddetti.
8. New York-Ankara seferini yapan uçak 9 günde geldi.
10. Özel ABD bankaları Türkiye'ye kredi vermeyi reddetti.
11. Komşu ülkelerde basılan sahte Reşat altınları ele geçirildi.
11. Ankara-Atina uçak seferleri başladı.
15. Meclis, Türkiye-Ürdün Dostluk Antlaşması'nı onayladı.
15. Selden yıkılan tarihî Tunca köprüsü onarılacak.
16. Beşiktaş futbol takımı Macaristan'ın Hungarya takımını 3-2 yendi. ☞
17. *Markopaşa* gazetesi sahibi Sabahattin Ali ve yazar Aziz Nesin'in duruşmasına başlandı.
19. Meclis, hâkimlere tahsisat verilmesini kabul etti.
19. İstanbul Belediyesi halkı et boykotuna çağırdı. ☞
20. Meclis, Sendikalar Kanunu'nu kabul etti.
21. Meclis, kira zammını kabul etti.
22. Lirik soprano Şadan Candar bir konser verdi.
23. Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, kendisini komünistlikle suçlayan DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner'i mahkemeye verdi.
26. Mareşal Fevzi Çakmak'a « Sovyet ajanı » diyenler yargılanıyor. ☞
27. *Yeni Sabah* gazetesi süresiz kapatıldı.

ÖLÜM

27. Karikatürcü Cemal Nadir Güler. ☞

Demokrat Parti komünizme mi hizmet ediyor ?

8 şubat - İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer'in Büyük Millet Meclisi'nde komünist faaliyetler hakkında yaptığı konuşmada DP'lileri uyarması üzerine, DP Genel Başkanı Celal Bayar sert bir konuşma yaptı. Bayar, Bakan Sökmensüer'in DP'yi komünist hareketle ilgili göstermek gayreti içinde olduğunu belirterek, bu suretle sıkıyönetimin devamı sağlanarak bunun bir baskı unsuru olarak kullanılacağını ileri sürdü. Bayar, Anayasa'nın ruhuna aykırı kanunların değiştirilmesi talebine de « Komünistlere karşı mücadelede bu kanunlara ihtiyaç vardır » teziyle karşı çıkılamayacağını da belirtti.

Fevzi Çakmak'ın açtığı dava

26 şubat - Milletvekili seçimi öncesi Belediye Parkı'nda konuşma yaparak Mareşal Fevzi Çakmak'ı komünistlikle suçlayan Hayrabolu Jandarma Komutanı Yüzbaşı Ali Ertan'ın duruşmasına başlandı. Duruşmada Yüzbaşı Ali Ertan, hâkimle arasının açık olduğunu ileri sürerek reddi hâkim isteminde bulundu.

Ordu'ya hurda uçak mı alındı ?

25 şubat - Tayyareci Vecihi Hürkuş, Saffet Arıkan ve Nuri Conker'in savaş yıllarında Türk ordusu için Almanya'dan aldıkları uçakların hurda olduğunu açıkladı.

Macar santrfor Deak İstanbul'da

16 şubat - Beşiktaş futbol takımı, kadrosunda dünyanın en iyi santrforlarından Deak'ın da bulunduğu Macaristan'ın Hungarya takımını Şeref Stadı'nda oynanan maçta 3-2 yendi. Çok sıkı markaja rağmen takımının iki golünü atmayı başaran Deak'ın oyunu büyük bir ilgi ve hayranlıkla seyredildi.

İstanbullulara ete boykot çağrısı

19 şubat - İstanbul Belediyesi dün halkı et yememeye davet eden bir çağrı yaptı. Et fiyatlarındaki yükselişi durdurmak için alınan önlemlerin sonuç vermemesi üzerine halkı boykota davet eden Belediye, et fiyatındaki artışın haksız kazanç hırsından kaynaklandığını ileri sürdü.

1947

Cemal Nadir Güler öldü

27 şubat - Türk basın ve sanat âlemi çok değerli bir üyesini daha kaybetti. Mizah dünyasının uluslararası çaptaki ünlü ismi karikatürcü Cemal Nadir Güler, hastalığına teşhis konulamadan 48 saat komada kaldıktan sonra İstanbul'da hayata veda etti.
1902 yılında doğan Cemal Nadir Güler, çizdiği karikatürlerin yanı sıra yarattığı « Amcabey » gibi çizgi tiplerle de halkın sevgisini kazanmış bir sanatçıydı.

Dünyaca tanınan karikatürcü Cemal Nadir, ünlü Amcabey tipini çizerken.

Markopaşa

Ne güa fırsat bulursa O gün çıkar. Çıktığı güa 8 ile 9 arasında satılır. 9 da toplamıya başlarlar. Türkiyedeki demokrasinin ve Basın hürriyetinin miyarı olan, işte böyle bir acı p ıiyasi mizah gazetesidir.

Markopaşanın fevk'alade Hıyar sayısı

25 kasım 1946'da Sabahattin Ali ve Aziz Nesin'in yönetiminde çıkmaya başlayan *Markopaşa* gazetesinin, 1947'de yayımlanan 14. sayısı.

Mart

2. Gazeteci Necip Fazıl Kısakürek CHP'yi dava ediyor.
5. Ankara Üniversitesi'nde olay; milliyetçiler solculara karşı harekete geçti.
6. Ankara'da milliyetçi öğrenciler solculara karşı gösteri yaptı.
6. Akreditif açmadan mal getirtilmesi kabul edildi.
8. İplik ithali için Japonya'ya heyet gönderildi.
11. Sümerbank yeni iplik ve dokuma fabrikaları kuracak.
11. Türkiye, Uluslararası İskân ve Kalkınma Bankası (Dünya Bankası) ve Uluslararası Para Fonu'na (IMF) katıldı.
12. ABD Başkanı Truman Kongre'den Türkiye'ye yardım için yetki istedi.
13. Yunan Basketbol Millî Takımı Türkiye'ye geldi.
15. *Son Telgraf* gazetesi hakkında soruşturma açıldı.
17. Çukurova Traktör Atölyesi'nde büyük yolsuzluk yapıldığı bildirildi.
18. ABD'nin Türkiye'ye yapacağı yardımın ana hatları açıklandı.
21. Adana'da çiftçiler, bakanların konuşmasını beğenmeyip salonu terk ettiler.
21. İstanbul-Ankara tren yolculuğu 3 saat kısalacak.
22. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu değişiriliyor.
24. Seçim güvenliği için önlem alındı; sayım açık yapılacak.
28. Üniversitede konuşan Başbakan Recep Peker, « millî birlik ve beraberlik » istedi.
29. Gelir Vergisi Kanunu tasarısı hazırlandı.
31. Demokrat Parti ara seçime girmeme kararı aldı.
31. Çarşamba'da parti propagandası yapan vaiz adliyeye sevk edildi.
31. İngiltere'den alınan 8 mayın arama gemisine törenle Türk bayrağı çekildi.

ABD, komünizme savaş açtı

12 mart - Kongre'de bir konuşma yapan Başkan Truman, ABD'nin geleneksel izolasyonist politikasını terk etmesi ve komünizmin yayılmasına karşı dünya çapında girişimlerde bulunması gerektiğini söyledi. Truman, komünizm tehlikesiyle karşı karşıya bulunan Türk ve Yunan hükümetlerine acil yardım olarak 400 milyon dolar verilmesi çağrısında bulunurken, « Başka bir alternatifi olsaydı böyle bir tavsiyede bulunmazdım, ülkenin ulusal güvenliği bunu gerektiriyor » dedi. Truman'ın konuşması, SSCB'yle topyekûn bir çatışmayı kaçınılmaz kılabilecek daha sert bir ABD dış politikasının başlangıcı olarak görülüyor.

Başkan Harry Truman Beyaz Saray'daki çalışma odasında.

Ankara Üniversitesi'nde olay

6 mart - 5 martta Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde öğretim görevlisi Profesör Pertev Naili Boratav'ın konferansına katılan Hukuk ve Tarım fakülteleri öğrencileri, olay çıkarmak için Boratav'ı beklediler, gelmeyince de « Kızıllara yer yok, içimizdeki sinsi düşmanla mücadele edeceğiz » diye bağırarak gösteri yaptılar. Rektör Şevket Aziz Kansu, öğrencileri güçlükle yatıştırdı.
6 martta da Ulus'ta bir gösteri yapan fakülte öğrencileri, « Kahrolsun kızıllar, kahrolsun komünistler » diye bağırarak *24 Saat* ve *Markopaşa* gazetelerini parçaladılar; üniversite kürsülerinde mukaddesat aleyhine konuşulmamasını ve solcu profesörlerle doçentlerin üniversiteden çıkarılmasını istediler.

Son Telgraf gazetesi için soruşturma başlatıldı

15 mart - İstanbul'da yayımlanan *Son Telgraf* gazetesi hakkında, seçim kurulları tarafından verilen ilanları bütün baskılarında kullanmadığı gerekçesiyle savcılıkça soruşturma başlatıldı.

Yardımın amacı

3 mart - ABD'nin Türkiye ve Yunanistan'a yaptığı yardımın asıl amacının, SSCB'nin Boğazlardan üs ve toprak istemini engellemek olduğu açıklandı. İngiltere'nin 1939 Antlaşması gereğince Türkiye'ye verdiği bu garantiyi bundan sonra ABD üzerine almış olacak.

Parti propagandası yapan vaiz

31 mart - Çarşamba'da Yoğurt Pazarı Camii'nde öğle namazından sonra verdiği vaazda halka, « Başımızda Halk Partisi oldukça başka partiye gitmeyiniz » diyen Hoca Hüseyin Bilici hakkında soruşturma başlatıldı.

Yunus Emre Oratoryosu Paris Radyosu'nda

30 mart - Türk kompozitör Adnan Saygun'un « Yunus Emre Oratoryosu » adlı eseri, Türkiye saatiyle 15.00'te Paris Radyosu'ndan yayımlandı.

Amerikan yardımı

18 mart - ABD Başkanı Truman, Türkiye'ye yapılacak yardımın ana hatlarını açıkladı. Hazırlanan tasarıya göre Kongre Başkan Truman'a, gerek görülmesi halinde 400 milyon doları yardım olarak kullanması için geniş yetki verdi. Komşu Yunanistan'ın da yararlanacağı yardımın koşulları şöyle:
1. Yardımın yerinde kullanılıp kullanılmadığını tespit için Amerikalı memurlar görevlendirilecek;
2. Yardımla ilgili haberlerde, Amerikan gazetecileri ve radyoları hiçbir sansüre tâbi tutulmayacak;
3. ABD Başkanı'nın izni olmadan, yardım gören devletlere verilen bilgi başka bir devlete aktarılmayacak.
Yapılacak yardımla birlikte Türkiye'ye askerî ve sivil Amerikalı uzmanların da gönderileceği belirtildi.

Necip Fazıl Kısakürek CHP'yi dava ediyor

2 mart - CHP Sanat Ödülü'nü kazanan gazeteci-yazar Necip Fazıl Kısakürek, jüri kararını açıklamadığı için CHP'yi dava edeceğini söyledi. « Sabır Taşı » adlı tiyatro eseriyle birinci olan Kısakürek, « Bu olay hiçbir şekilde sanat ve edebiyatla ilgili değildir, tamamen politik bir olaydır » dedi.

Necip Fazıl Kısakürek.

1947

Nisan

1. Turancılar beraat etti. ☞
1. DP Genel Başkanı Celal Bayar'a İzmir'de olaylı karşılama; havaya ateş açıldı, tutuklananlar oldu.
3. DP, seçime katılmama nedenlerini açıkladı. ☞
5. DP, İzmir'de miting düzenledi.
5. Sıkıyönetim, seçim günü içki satışını yasakladı.
6. Ara seçim yapıldı; DP katılmadığından İstanbul'da CHP adayları kazandı.
7. Otomobil kralı Amerikalı Henry Ford öldü. ☞
9. İstanbul-Ankara uçak bileti 40 liradan 60 liraya çıkarıldı.
10. Türk piyanist Mithat Fenmen, Atina'da konser verdi.
10. Paris-İstanbul tren seferi (Simplon Ekspresi) başlıyor.
11. Ünlü Amerikalı gangster Lucky Luciano, Bakır adlı Türk gemisiyle New York'tan Cenova'ya geldi.
11. DP Genel Başkanı Bayar, Bandırma'da konuşturulmadı.
12. Adnan Saygun, Paris'te « Yunus Emre Oratoryosu »nu icra etti.
12. Senatör Berkley'in başkanlığındaki 10 kişilik ABD Kongre Heyeti Türkiye'ye geldi.
14. Yaşar Doğu, Avrupa şampiyonu, Türk Güreş Millî Takımı Avrupa üçüncüsü oldu.
15. Hint ticaret heyeti Türkiye'de.
15. Japonya'dan kaputbezi ve iplik alıyoruz.
17. Hasan Âli Yücel-Kenan Öner davası başladı. ☞
19. En yaşlı Türk Doktor Hacı Nuri Canbakan için tören yapıldı.
19. Atlet Şevki Koru, Boston Maratonu'nda yedinci oldu.
19. Dünya Hemşireler Kongresi'ne Türk hemşire Fahrünnisa Seden de davet edildi.
20. ABD'den alınan Ardahan şilebi yurda getirildi.
22. ABD Senatosu Türkiye'ye yardımı kabul etti. ☞

ÖLÜM

24. Diyanet İşleri Başkanı Şerefettin Yaltkaya.

Hasan Âli Yücel-Kenan Öner davası başladı

17 nisan - Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in, kendisinin komünistleri koruduğunu iddia eden DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner'e karşı açtığı davaya İstanbul'da başlandı. Öner, büyük kalabalığın izlediği duruşmada, iddialarını ispata hazır olduğunu söyledi.

Hasan Ali Yücel.

Kenan Öner.

Celal Bayar: Gerekirse Meclis'ten de çekilebiliriz

3 nisan - Demokrat Parti bir bildiri yayımlayarak ara seçime girmeme nedenlerini açıkladı. Bildiride, partinin « seçim emniyeti kanunla sağlanmadıkça ve idare mekanizmasının tarafsızlığına imkân bırakmayan zihniyet değişmedikçe » seçime girmeyi Türk demokrasisine karşı ağır bir suç saydığı belirtildikten sonra, « Seçimlerin sorumluluğunu tümüyle hükûmet partisine bırakmak zorunda kaldığımızı Türk milletine üzüntüyle arz ederiz » denildi.

Öte yandan Genel Başkan Celal Bayar, « Antidemokratik yasalar üzerinde ısrar edildiği takdirde Meclis'ten çekilmek zorunda kalabiliriz » dedi.

Henry Ford öldü

7 nisan - ABD'nin ve dünyanın önde gelen otomobil sanayicisi Henry Ford Dearburn'da (Michigan Eyaleti) öldü. 1896 yılında ilk benzin motorlu ve 2 silindirli otomobilini gerçekleştiren Henry Ford, 1903 yılına gelindiğinde Ford Motor Company'yi kurdu. 1908 yılında piyasaya çıkardığı ünlü Ford « T » modeli, sonraki 19 yılda Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve İngiltere'de yaklaşık 17 milyon adet sattı. Bu miktar dönemin dünya otomobil üretiminin yarısı demekti. 1919 yılında şirketin başına oğlu Edsel'i geçiren Henry Ford, otomobil satışları iyice düşüp, oğlu Edsel de ölünce yeniden şirketin başkanlığını üstlenmek zorunda kaldı (1943). Ancak, dünya otomobil piyasasındaki eski konumuna bir daha ulaşamadı. 1945 yılında şirketi torununa bırakarak köşesine çekilmeyi tercih etti.

Avrupa şampiyonu güreşçimiz Yaşar Doğu, şerefine verilen bir çay davetinde öğrencilerle birlikte görülüyor.

1947

Turancıların beraati

1 nisan - Yaklaşık 3 yıl önce, ırkçılık ve Turancılık ideolojilerini yaymak ve hükûmeti devirmek için gizli cemiyet kurmaktan yargılanan 24 kişinin duruşmaları bitmiş, 11 kişi muhtelif cezalara çarptırılmıştı. Kararın Askerî Yargıtay tarafından bozulması nedeniyle davaya yeniden bakan sıkıyönetim mahkemesi, tüm sanıkların beraatine karar verdi.

Türkiye'ye yardım, ABD Senatosu'nda kabul edildi

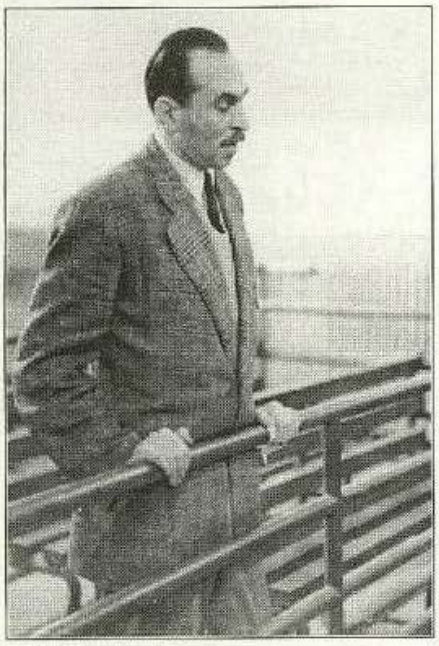
22 nisan - ABD Senatosu, Türkiye ve Yunanistan'a 400 milyon dolarlık yardım yapılmasıyla ilgili kanun tasarısını 23'e karşı 67 oyla kabul etti. Demokrat Partili Edwin Johnson'ın, Türkiye'nin yardımdan yararlandırılmaması isteği çoğunlukla reddedildi.

Okullarda din dersi

29 nisan - Millî Eğitim Bakanlığı, okullarda din öğretimi hakkında bir kanun tasarısı hazırladı. Açılacak okullarda görev alacak öğretmenler, İlahiyat Fakültesi'ni bitirenlerden seçilecek.

Zincirli Hürriyet gazetesine saldırı

18 nisan - Bir öğrenci grubu, Mehmet Ali Aybar'ın yayımlamakta olduğu *Zincirli Hürriyet* gazetesinin İzmir'deki matbaasını basarak tahrip etti.

Mehmet Ali Aybar.

Mayıs

1. Amerikan basını, Türkiye'de basına yapılan baskıları eleştirdi.
1. Amerikan Akdeniz Filosu İstanbul'u ziyaret ediyor. ☞
2. Çay dağıtımı yüzde 50 arttı.
2. Dünya Ermeniler Kongresi New York'ta toplandı; Türkiye aleyhine konuşmalar yapıldı.
5. Cumhurbaşkanı İnönü Amerikalı amiralleri kabul etti. ☞
8. Ulvi Cemal Erkin Prag'da Çek Filarmoni Orkestrası'nı yönetti.
8. ABD Temsilciler Meclisi, Türkiye'ye yardım tasarısının iptali teklifini, 37'ye karşı 127 oyla reddetti.
9. Mallara etiket koyma zorunluluğu getirildi.
9. Meclis, 2 casusun idamını onayladı. ☞
9. ABD yardımı, 107'ye karşı 287 oyla Temsilciler Meclisi'nde onaylandı.
10. ABD 35 kişilik askerî bir heyet gönderdi.
18. ABD'ye ısmarlanan yolcu gemisi İstanbul, denemeler sırasında kaza yaptı.
20. Boksör Halit, « Altın Eldiven » yarışması için ABD'ye gitti.
22. Ankara cinayeti davası Yargıtay'da ele alındı.
23. Amerikan yardımını Dışişleri Bakanı Marshall kontrol edecek.
24. Amerika Kalkınma Bankası, Türkiye'ye 100 milyon dolar avans verdi.
26. *Ulus* gazetesi mahkûm oldu.
27. Emekli General Ali İhsan Sabis cezaevinde.
28. Meclis, sıkıyönetimi 6 ay uzattı.
29. Köstence'den Hayfa'ya giden Ataman motorunda çok sayıda silah bulundu.
30. Son Halife Abdülmecid'in torunu Prenses Neslişah Türkiye'ye geldi. ☞
30. Muhtarlık seçimleri yapıldı.

Meclis iki casusun idamını onayladı

9 mayıs - Büyük Millet Meclisi, Sovyetler Birliği adına casusluk yapmak suçundan hüküm giyen İvan oğlu Grigori Miemso ile Abdullah oğlu Mustafa Sağir'in idam kararlarını onayladı.

Kırkpınar'da bu yıl başpehlivan yok

19 mayıs - Tarihî Kırkpınar güreşlerine Sarayiçi Meydanı'nda devam edildi. Düzceli Çolak İsmail ile Hayrabolulu Süleyman'ın başpehlivanlık için tuttuğu güreş tatsız bir biçimde devam ederken, 107 yaşındaki Suyolcu Mehmet Pehlivan, « Kıran kırana güreşin » diyerek pehlivanları uyardı.
Sonunda hakem heyetinin, yenişemeyen iki pehlivanı da birlikte birinci ilan etmesine rağmen, hiçbir güreşçi başpehlivanlık unvanına layık görülmedi.

DP muhtarlık seçimine katılmama kararı aldı

21 mayıs - Demokrat Parti Genel Merkezi, bütün teşkilata telgraf çekerek, « günün şartlarının uygun olmadığı » gerekçesiyle muhtarlık seçimlerine girilmemesi kararının alındığını bildirdi.

Ankara Üniversitesi bünyesindeki solcular hakkında araştırma

21 mayıs - Ankara Üniversitesi'ndeki solculuk faaliyetleri hakkında açılan soruşturma sonuçlandı. Hazırlanan raporu Ankara Üniversitesi Senatosu inceleyerek karara bağlayacak. Solcu oldukları gerekçesiyle haklarında soruşturma açılan Ankara Üniversitesi öğretim görevlileri şunlar: Profesör Pertev Naili Boratav, Profesör Muzaffer Şerif, Doçent Behice Boran, Doçent Niyazi Berkes, Doçent Nusret Hızır.

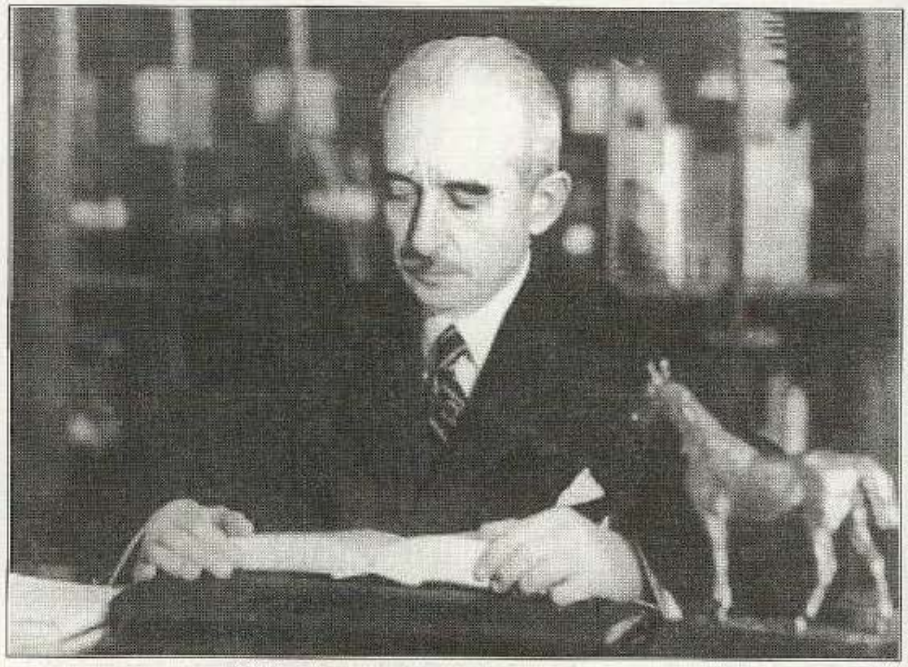
Prenses Neslişah Türkiye'de

30 mayıs - Son Halife Abdülmecid Efendi'nin torunu Prenses Neslişah, eşi Mısır Veliahtı Emir Abdülmümin'le birlikte Aksu vapuruyla İskenderiye'den İzmir'e geldi.

1947

İnönü ABD'li filo komutanını kabul etti

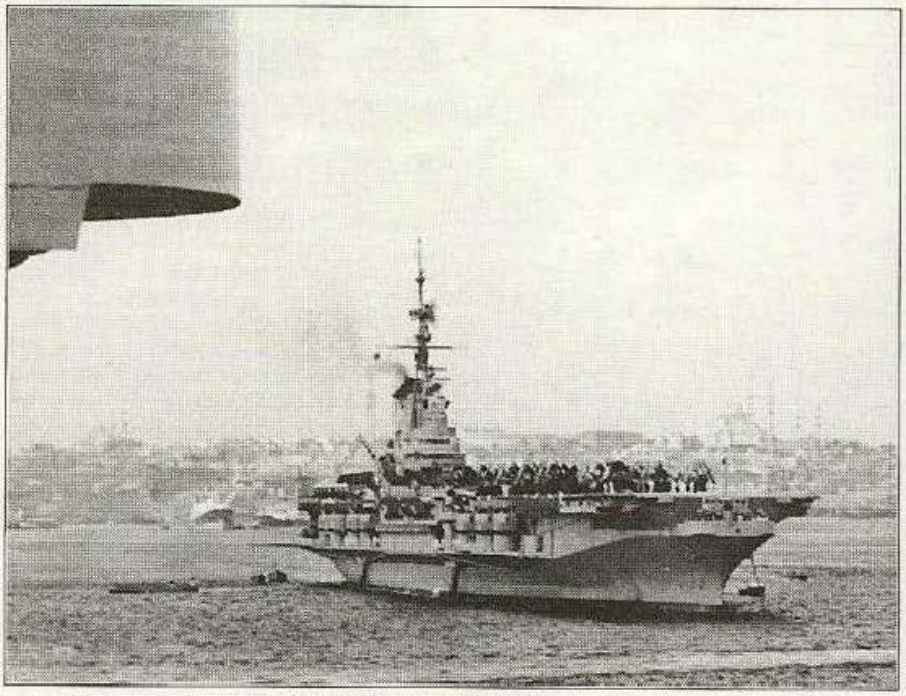
5 mayıs - Ankara'dan İstanbul'a gelerek Dolmabahçe Sarayı'ndaki özel dairesinde, Amerikan Akdeniz Filosu Komutanı Amiral Bieri ile aynı filoya mensup Amiral Jennings'i kabul eden Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, « Amerika'nın donanmasıyla Türkiye'ye gösterdiği dostluk ifadesinin derin anlamını kavramış bulunuyoruz » dedi.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü makamında çalışırken.

Amerikan Leyte uçak gemisine büyük ilgi

1 mayıs - Amerikan Akdeniz Filosu İstanbul'a geldi. Filo halk tarafından Dolmabahçe rıhtımında büyük bir coşkuyla ve çiçeklerle karşılandı. Filoda bulunan Leyte uçak gemisini yakından görmek isteyenler özel motor ve kayıklarla denize açıldılar.

ABD Akdeniz Filosu'yla İstanbul'a gelen Leyte uçak gemisi.

Haziran

1. 40 milyon liralık Kalkınma İstikrazı Tahvili satışa sunuldu.
1. Türk ordusunu muhtemel bir Sovyet saldırısına karşı hazırlayacak Amerikan Askerî Yardım Heyeti geldi. ☞
2. Mareşal Fevzi Çakmak'a hakaret eden Yüzbaşı Ali Ertan, 2 ay 10 güne mahkûm oldu. ☞
6. Gazeteci Necip Fazıl Kısakürek tutuklandı. ☞
8. Kira Kanunu'nda değişiklik yapılması isteği Meclis'te tartışma yarattı.
10. Cumhurbaşkanı İnönü, DP Genel Başkanı Bayar'la görüştü.
11. Profesör Muzaffer Şerif, Ankara Üniversitesi kadrosundan çıkarıldı.
12. *Büyük Doğu* dergisi mahkeme kararıyla 4 ay kapatıldı.
14. Amerikan ticaret heyeti geldi.
17. Yargıtay, Ankara cinayeti davası kararını bir kez daha bozdu.
19. İlk defa dünya turu yapan Amerikan yolcu uçağı İstanbul'a geldi.
19. Karaçi'den İstanbul'a gelmekte olan Pan-Am uçağı Suriye'de düştü; 15 kişi öldü.
21. İzmir gençliği Atatürk'e dil uzatanları bir mitingle lanetledi.
23. Sümerbank Genel Müdürü Hulki Alisbah istifa etti.
25. *Merhumpaşa* gazetesi yazarı Sabahattin Ali, 3 ay hapse mahkûm oldu.
26. İstanbul'da 4 gündür et bulunamıyor. ☞
27. DP Genel Başkanı Bayar, Cumhurbaşkanı İnönü'nün, baskıların kaldırılacağı vaadinde bulunduğunu açıkladı. ☞
28. İstanbul Belediyesi koyun alıp kestirerek et sıkıntısını azalttı. ☞
30. Yeni Seçim Kanunu hazırlıklarına başlandı.
30. Silivri şilebi Bodrum'da serseri bir mayına çarparak battı; gemicilerden 10'u kurtarıldı.
30. Haşimî Ürdün Kralı Abdullah, İslam dininde reform istedi.

Hindistan'da Müslüman ve Hindu liderler, ülkenin paylaşım planını kabul ettiler

15 haziran - Müslüman Birliği lideri Muhammed Ali Cinnah'ın, Hindistan'ın paylaşımına ilişkin İngiliz planını kabul etmesinin ardından, Pandit Nehru önderliğindeki Kongre Partisi de planı kabul ettiğini açıkladı. Böylece, Gandhi'nin Hindistan'ın bütünlüğünü kurtarmak yolundaki bütün gayretlerine rağmen ülkenin bölünmesi için hiçbir engel kalmadı. Bu arada bazı mihraceler kendi ordularını kurarak bağımsızlıklarını ilan etmek üzere harekete geçtiler. Bu konuda İngilizlerin müdahalesi bekleniyor.

İngiltere'nin son Hindistan Genel Valisi Lord Louis Mountbatten, Kongre Partisi ve Müslüman Birliği liderleriyle paylaşım planının süreci konusunda bir görüşme yaptı.

Lord ve Lady Mountbatten, Müslüman veya Hindu bütün Hindistan'ın tartışmasız lideri Mahatma Gandhi'yle birlikte.

Üç ay hapse mahkûm olan *Merhumpaşa* gazetesi yazarı Sabahattin Ali.

Mareşal Çakmak'a hakaret davası sonuçlandı

2 haziran - Seçimler sırasında Mareşal Fevzi Çakmak'a hakaret ettiği iddiasıyla yargılanan Hayrabolu Jandarma Komutanı Yüzbaşı Ali Ertan'ın duruşması sonuçlandı. Sanık, 2 ay 10 gün hapse ve 900 lira manevî tazminat ödemeye mahkûm edildi.

Necip Fazıl tutuklandı

6 haziran - *Büyük Doğu* dergisinde yayımladığı « Sultan Hamid'in Ruhaniyetinden İstimdad » başlıklı şiirle Türklüğe hakaret ederek padişahlığı övdüğü iddiasıyla hakkında soruşturma açılan gazeteci-yazar Necip Fazıl Kısakürek mahkemece tutuklandı.

İstanbul'un et sorunu

28 haziran - İstanbul Belediyesi, 7 günden beri etsiz kalan İstanbulluların et sorununu çözümlemek için 100 000 lira sermaye koyarak aldığı koyunları kestirip halka sattı. Bu başarılı girişim sonucu halk, 60 kadar toptancı kasabın esiri olmaktan kurtarıldı. Belediye yetkilileri kesimin sürdürüleceğini bildirdiler.

Bayar: Hükûmet darbesi aklımızdan geçmiyor

27 haziran - Cumhurbaşkanı İnönü'yle bir görüşme yapan Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar, « Cumhurbaşkanı İnönü, Demokrat Parti üzerindeki baskıların kaldırılacağını vaat etti » dedi.

Sivas'ta halka açıklamalarda bulunan Bayar, « Suikast veya hükûmet darbesi gibi bir şey asla aklımızdan geçmiyor » dedi. Bayar ayrıca, ülke çıkarları söz konusu olduğunda Meclis'ten çekilebileceklerini de tekrarladı.

Amerikan Askerî Yardım Heyeti geldi

1 haziran - Amerikan Askerî Yardım Heyeti Başkanı General Lunsford Oliver, « Gayemiz asla ordunuzu denetlemek veya yönetimine karışmak değildir » dedi. Askerî, ekonomik ve sınaî merkezlerde incelemeler yapacak olan heyet çalışmalarına başladı. ABD'nin vereceği askerî yardımla havaalanları, karayolları ve limanlar modern bir hale getirilecek, Türk ordusu muhtemel bir Sovyet saldırısına karşı koyacak şekilde donatılacak. ABD Başkanı Truman ise, « Boğazlar'ın güvenliği Amerika için hayatî önem taşıyor » dedi.

1947

Temmuz

2. İslam dininin akide ve ibadet esaslarını öğretmek üzere din dershaneleri açılması kararlaştırıldı.
3. Yunan operet sanatçıları Türkiye'de temsil verecek.
4. ABD'den alınan İstanbul yolcu gemisi yurda getirildi.
5. Cumhurbaşkanı İnönü Amerikan Askerî Yardım Heyeti'ni kabul etti.
8. Atlet Eşref Aydın, ABD'deki bir yarışmada 5 000 m'de üçüncü oldu.
11. Türkiye-ABD Yardım Antlaşması Ankara'da imzalandı. ☞
12. Cumhurbaşkanı İnönü, iktidar ile muhalefet arasındaki çekişmede hakem rolü oynayacağını açıkladı. ☞
14. Hasan Âli Yücel-Kenan Öner davası sonuçlandı. ☞
14. Ünlü ressam İbrahim Çallı törenle emekli edildi. ☞
16. ABD Türkiye'ye 6 yolcu gemisi, 2 tanker ve 2 şilep veriyor.
17. *Büyük Doğu* dergisi Yazıişleri Müdürü Necip Fazıl Kısakürek 6 aya mahkûm oldu.
21. İngiliz deniz filosu İstanbul'da.
22. 53 komünist İstanbul'da yargılanıyor. ☞
22. Toprak Mahsulleri Ofisi'nin eski yöneticileri yargılanıyor.
24. Demokrat Parti, « her türlü baskıyı kaldıracak bir özgürlük rejimi » istedi.
25. Sabiha Gökçen, Türk Hava Kurumu başöğretmenliğinden ayrıldı.
27. Burgazada'da orman yangını.
28. Dedeağaç'a kadar inen Yunan komünist çeteciler Türklere de dehşet saçıyor.
29. Çalışma Bakanı Sadi Irmak, Cenevre'de Uluslararası Çalışma Konferansı'na katıldı.
30. DP Kütahya Milletvekili Adnan Menderes'in bir konuşmasını yayımlayan *Tasvir, Demokrasi, Demokrat İzmir, Kuvvet, Yeni Asır* gazeteleri sahipleri ve yazı işleri müdürleri toplam 8 gazetecinin tutuklanmasına karar verildi.
30. Amerikalı 5 atlet, yarışlara katılmak üzere Türkiye'ye geldi.

Türk-Amerikan Yardım Antlaşması imzalandı

11 temmuz - ABD Kongresi'nin 22 mayıs tarihli kararıyla Türkiye'ye verilmesi gereken yardımın ana hat ve şartlarını içeren Türk-Amerikan Yardım Antlaşması, saat 12.05'te Ankara'daki Dışişleri Bakanlığı binasında, Dışişleri Bakanı Hasan Saka ve ABD Büyükelçisi Wilson tarafından imzalandı.

Dışişleri Bakanı Hasan Saka.

Hasan Âli Yücel-Kenan Öner davası sonuçlandı

14 temmuz - Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in, kendisini komünistlikle suçlayan DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner'e karşı açtığı dava, mahkemenin Öner'in Yücel'le ilgili iddiasının doğru olduğuna karar vermesi nedeniyle düştü. Hasan Âli Yücel'in avukatı davanın temyiz edileceğini bildirdi.

Cumhurbaşkanı tarafsızlığını açıkladı

12 temmuz - Başbakan Recep Peker ile Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar arasında bir süreden beri devam eden siyasî tartışmalara Cumhurbaşkanı ve CHP Genel Başkanı İsmet İnönü yeni bir boyut kazandırdı. İnönü radyodan halka hitap ettiği konuşmasında, parti tartışmalarında cumhurbaşkanı olarak tarafsız bir tutum izleyeceğini belirttikten sonra, « İhtilalci bir teşekkül değil, bir kanunî siyasî partinin metotlarıyla çalışan muhalif partinin, iktidar partisinin şartları içinde çalışmasını temin etmek lazımdır. Bu zeminde ben, devlet reisi olarak, kendimi her iki partiye karşı müsavî derecede vazifeli görüyorum » dedi.

53 komünist yargılanıyor

22 temmuz - İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı kararıyla kapatılan Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi ile Türkiye Sosyalist Partisi ve sendikaların kurucu üyelerinin yargılanmalarına 2 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde başlandı. Sanıkların 47'si tutuklu, 6'sı tutuksuz olarak yargılanıyor.

Ressam İbrahim Çallı emekli oldu

14 temmuz - Ünlü ressam İbrahim Çallı, Güzel Sanatlar Akademisi'nde düzenlenen bir törenle emekli oldu. 1914'ten beri Türk resim sanatına olağanüstü hizmetler veren Çallı'nın adının çalıştığı atölyeye verileceği ve bu atölyeye onun bir de resminin asılacağı bildirildi.

İbrahim Çallı.

1947

Ağustos

1. İstanbul'da Türk Musikîsi Yüksek Sanatkârlar Cemiyeti kuruldu. ☞
2. Yunan İç Savaşı şiddetlendi; Batı Trakya Türkleri göç ediyor.
5. Yayımladığı bir şiirden dolayı dava edilen *Büyük Doğu* dergisi yazı işleri müdürü Necip Fazıl Kısakürek beraat etti.
5. Adnan Menderes'in konuşmasını yayımlayan 8 gazeteci İzmir'de yargılanıyor.
7. Gazetecilerin kelepçelenmesi büyük tepkiye yol açtı.
9. İzmir'de yargılanan 8 gazeteci beraat etti. ☞
9. İstanbul Açıkhava Tiyatrosu açıldı. ☞
11. Amerikan kuvvetleri Selanik'e çıktı.
11. Bulgaristan ve Yugoslavya'da ırktaşlarımıza zulüm yapıldığı bildirildi.
16. Üniversiteli kızlar için millî savunma kursları açıldı.
20. Ticaret Bakanı Atıf İnan, İzmir Fuarı'nın açılışında protesto edildi.
21. Dünya Bankası'ndan 500 milyon dolar kredi istedik.
21. Kıbrıs Türkleri, siyasî hakları tanınmadığı takdirde Türkiye'ye göç edeceklerini söylediler.
22. İstanbul Üniversitesi'nde yardım sandığı kuruldu; sandıktan yardım alan öğrenciler, geri ödemeyi mezun olunca yapacaklar.
22. Dış ödemelerin sterlin yerine dolarla yapılması bekleniyor; Türkiye'nin 14 milyon sterlini var.
23. Yunanistan'daki kamplardan 112 Türk mülteci geldi.
24. Amerikalı ünlü yıldız Virginia Bruce'la evli olan Ali İpar Türkiye'ye geldi.
26. Recep Peker Hükûmeti CHP Meclis grubunda güvenoyu aldı. ☞
26. Mersin Arslanköy'deki muhtarlık seçiminde jandarmayla çatışan 93 kişi tutuklandı.

CHP'de Başbakan Peker'e muhalefet

26 ağustos - CHP Meclis grubu toplantısında Başbakan Recep Peker güvenoyu istedi. 337 milletvekilinin 302'sinden güvenoyu alan Başbakan'a 35 milletvekili karşı oy verdi. Karşı oy verenler arasında Nihat Erim, Vedat Dicleli, İsmail Rüştü Aksal, Kasım Gülek ve Cavit Oral gibi genç milletvekilleri yer alıyor. Sertlik taraftarı Peker'e karşı CHP'nin ılımlı kanadını temsil eden 35'lerin sayısının daha fazla olduğu, ancak Peker açık oylamada ısrar ettiği için ret oylarının 35'te kaldığı ileri sürülüyor.

İstanbul'da, Türk Musikîsi Yüksek Sanatkârlar Cemiyeti kuruldu

1 ağustos - İstanbul'un saz ve ses sanatkârları bir araya gelerek Türk Musikîsi Yüksek Sanatkârlar Cemiyeti'ni kurdular. Başkanlığına Necati Tokyay'ın getirildiği cemiyetin Yönetim Kurulu'nda Süleyman Erguner, Fikret Kutluğ, Hakkı Derman ve Burhanettin Ökte yer alıyor.

Gazetecilere kelepçe takılması tepki yaptı

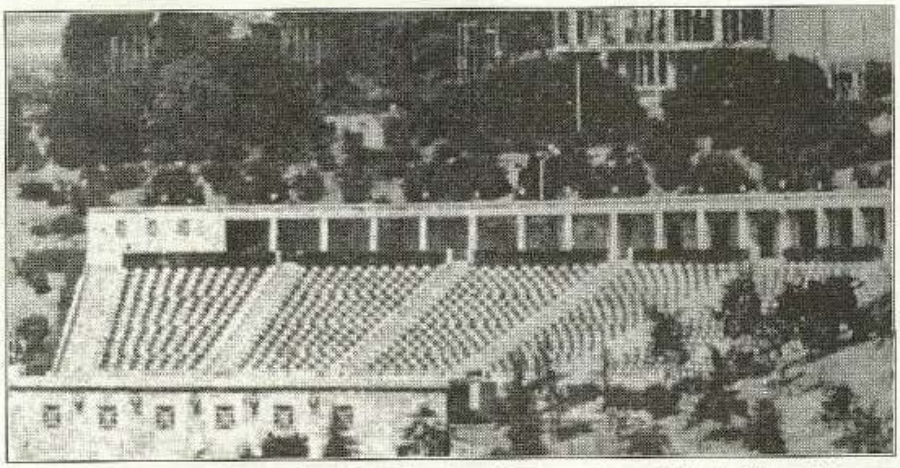
9 ağustos - DP Kütahya Milletvekili Adnan Menderes'in Meclis'teki bir konuşmasını yayımladıkları gerekçesiyle tutuklanan gazeteciler, İzmir'de yapılan duruşmada beraat ettiler. Gazetecilerin duruşmalara kelepçeli olarak getirilmesi büyük tepkilere yol açtı. Beraat eden gazetecilere tebrik telgrafları yağıyor. Yargılanan gazeteciler şunlar: *Yeni Asır* gazetesi sahibi Şevket Bilgin, aynı gazetede muhabir Adnan Bilget, *Demokrasi* gazetesi yazı işleri müdürü Fuat Arna, *Demokrat İzmir* gazetesi sahibi Adnan Dövenci, yazı işleri müdürü Mithat Perin, *Tasvir* gazetesi yazı işleri müdürü Atıf Sakar, *Kuvvet* gazetesi sahibi Salih Gürkan ve aynı gazetenin yazı işleri müdürü Samet Ağaoğlu.

İstanbul Açıkhava Tiyatrosu, Kral Oidipus trajedisiyle açıldı

9 ağustos - Planı Nihat Yücel ve Nahit Uysal tarafından yapılan ve Dolmabahçe Vadisi'nin Harbiye'ye bakan yamacında yer alan İstanbul Açıkhava Tiyatrosu, Vali ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar tarafından törenle açıldı. Bugüne kadar yalnızca Tepebaşı'ndaki iki ahşap binanın tiyatro olarak hizmet verdiği İstanbul'un bu ihtiyacını karşılamak için düşünülen tiyatronun temeli, 15 temmuz 1946'da atılmıştı. Aktör İ. Galip Arcan'ın da bir konuşma yaptığı törenden sonra, İstanbul Şehir Tiyatrosu oyuncuları « Kral Oidipus » trajedisini sahnelediler.

Lütfi Kırdar.

İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar tarafından açılışı yapılan Açıkhava Tiyatrosu.

1947

Eylül

1. Meclis, Türk-Amerikan Yardım Antlaşması'nı onayladı.
2. İstanbul Emniyeti Kaçakçılık Bürosu Şefi işkence suçundan mahkûm oldu.
3. Yeni Büyük Millet Meclisi binasına harcanan milyonlar Meclis'te tartışmaya yol açtı.
4. Bakanlar Kurulu'nun 6 üyesi değiştirildi.
5. Meclis, Türkiye-Irak Antlaşması'nı onayladı.
7. Eski Ticaret Bakanı Atıf İnan için soruşturma açılması istendi. ☞
9. Başbakan Recep Peker istifa etti. ☞
9. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti kuruluyor.
10. Yeni Bakanlar Kurulu Hasan Saka tarafından kuruldu. ☞
11. Altın satışları durduruldu.
15. Cumhurbaşkanı İnönü, Demokrat Parti'yi ilk defa Erzurum'da ziyaret etti.
17. Cumhurbaşkanı İnönü yöneticilerden iki partiye de eşit davranılmasını istedi. ☞
19. Sovyet delegesi, Birleşmiş Milletler'de Türk basınına çattı.
20. Makam araçlarının özel işlerde kullanılması konusu Meclis'e getirildi. ☞
21. ABD yardımını denetleyecek Kongre üyeleri geldi.
22. Altın stokumuz 176 ton olarak açıklandı.
22. Sultan Murad'ın oğlu Selahattin Efendi'nin torunu ve Haydarabad Nizamı'nın gelini Prenses Nilüfer Türkiye'ye geldi.
22. Zonguldak'ta grizu faciası: 48 ölü.
25. Yurtdışı inceleme gezilerine sınır getiriliyor.
26. İçişleri Bakanlığı, memurların halka iyi davranması için bir genelge yayımladı.
28. Türk atletleri Atina'daki yarışmalarda başarı kazandı. ☞
29. Havada cinayet işleyen Romen subaylar yargılanıyor. ☞
30. 1948 yılı bütçesi açıklandı: 1 272 172 000 lira; bütçe açığı 127 milyon lira.

Hasan Saka yeni hükûmeti kurdu (16. hükûmet)

Yeni kabine toplantı halinde.

10 eylül - Başbakan Recep Peker'in istifasını sunmasından sonra Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından yeni hükûmeti kurmakla görevlendirilen eski Dışişleri bakanlarından Hasan Saka, yeni Bakanlar Kurulu'nu açıkladı. Birinci Hasan Saka Hükûmeti şu isimlerden oluşuyor:

Başbakan: Hasan Saka
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı: Faik Ahmet Barutçu
Devlet Bakanı: Mustafa Abdülhalik Renda
Adalet Bakanı: Şinasi Devrin
Millî Savunma Bakanı: Münir Birsel
İçişleri Bakanı: Münir Hüsrev Göle
Dışişleri Bakanı: Necmettin Sadak
Maliye Bakanı: Halit Nazmi Keşmir
Millî Eğitim Bakanı: Reşat Şemsettin Sirer
Bayındırlık Bakanı: Kasım Gülek
Ekonomi Bakanı: Cavit Ekin
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı: Behçet Uz
Gümrük ve Tekel Bakanı: Şevket Adalan
Tarım Bakanı: Tahsin Coşkan
Ulaştırma Bakanı: Şükrü Koçak
Ticaret Bakanı: Mehmet Nedim Gündüzalp
Çalışma Bakanı: Tahsin Bekir Balta

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü.

Havada cinayet işleyen Romen subaylar yargılanıyor

29 eylül - Romanya'nın SSCB tarafından işgalinden sonra, Bükreş'ten havalanan bir yolcu uçağını, makinistini öldürerek Türkiye'ye kaçıran 3 Romen subayının duruşmasına İstanbul 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Romen subaylar Sovyetler'in büyük baskısı sonucu kaçtıklarını, kendilerini engellemeye çalışan makinistin ise kaza sonucu öldüğünü söylediler.

Cumhurbaşkanı İnönü, partiler arası eşitlik istiyor

17 eylül - Eylül ayı içinde çıkmış olduğu yurt gezisi sırasında, 15 eylülde gittiği Erzurum şehrinde Demokrat Parti İl Merkezi'ni ziyaret eden Cumhurbaşkanı İnönü, halka hitap ederken ülkedeki yöneticilerden, iktidar muhalefet ayırımı yapmaksızın, mevcut bütün partilere eşit davranmalarını istedi.
Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, « Partilerin güven içinde çalışmaları ve birbirlerine saygı göstermeleri benim için kıymetli ve önemlidir » dedi.

1947

Başbakan Recep Peker istifa etti

9 eylül - Başbakan Recep Peker, sağlık nedenlerini ileri sürerek istifa etti. Peker'in, Cumhurbaşkanı İnönü'nün 12 Temmuz Beyannamesi'nden sonra sürekli gündemde olan istifası nihayet gerçekleşti.
DP sürekli olarak, otoriter eğilimleriyle tanınan Peker'in istifasını istemiş ve DP İstanbul Milletvekili Fuad Köprülü, 14 ağustosta « Tarih, Peker kabinesinin istifasını bu kabinenin ilk ve son hizmeti olarak kaydedecektir » demişti. 26 ağustosta CHP Meclis grubunda büyük bir çoğunlukla güvenoyu almasına rağmen, Peker kabinesine ret oyu veren 35'lerin davranışı kamuoyunda daha anlamlı bulunmuştu. Peker, 4 eylülde kabine değişikliği için gruptan yetki istediğinde karşı oy verenlerin sayısı 49'a yükseldi. 5 eylülde kabine değişikliğini gerçekleştiren Peker, 4 gün sonra istifa etmek zorunda kaldı. Peker'in istifası, CHP içinde İnönü'nün de desteklediği ılımlı grubun ağır basması olarak yorumlanıyor.

Özel işlerde kullanılan resmî araçlar

20 eylül - DP Eskişehir Milletvekili Ahmet Oğuz, Meclis'e bir soru önergesi vererek, resmî araçların özel işlerde kullanılmasını önlemek için ne gibi önlemlerin düşünüldüğünü sordu. Ahmet Oğuz, ayrıca Avrupa ve Amerika'ya giden inceleme heyetlerinde eş dostun yer aldığını da ileri sürerek, bu gezilere son verilmesini istedi.

Eski Ticaret Bakanı Atıf İnan hakkında soruşturma açılması istendi

7 eylül - 7 Eylül Ekonomik Kararı'nın mimarı eski Ticaret Bakanı Atıf İnan hakkında soruşturma açılması istendi. İzmir'de birçok firmanın, 40 kuruşa aldıkları üzümleri 7 eylül 1946 tarihinden sonraki bir hafta içinde 105 kuruşa satarak büyük ölçüde haksız kazanç sağladıkları ileri sürüldü.

Atletlerimizin başarısı

28 eylül - Doğu Akdeniz Atletizm Yarışmaları'nda yapılan uzun mesafe koşularında Türk atletleri birinci oldular.
Bayrak yarışında da Türk takımı birinciliği kazandı.

Ekim

1. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti kuruldu.
2. Uluslararası Şarapçılık Kongresi İstanbul'da başladı.
3. Adapazarı Vagon Fabrikası'nın temeli atıldı.
4. Arslanköy davasına Mersin'de başlandı.
5. Genelkurmay Başkanı Salih Omurtak, 14 kişilik heyetle ABD'ye gitti.
5. Türk takımı, Atina'daki Doğu Akdeniz Atletizm Yarışmaları'nda şampiyon oldu.
8. Genelkurmay Başkanı Omurtak, ABD Başkanı Truman'la görüştü.
8. Arslanköy davasına bu defa da Konya'da başlandı.
12. İki Romen subay daha Türkiye'ye iltica etti.
13. Hasan Saka Hükûmeti, 49 ret oyuna karşı 362 kabul oyuyla Meclis'ten güvenoyu aldı.
15. Avrupa Uluslararası Tren Konferansı İstanbul'da toplandı.
16. Adapazarı yolunda bir otobüs soyuldu.
18. İngiliz hava filosu İstanbul üstünde gösteri yaptı.
19. Galatasaraylı futbolcu Reha, kavga ettiği şoförü bir yumrukta öldürdü.
20. Akdeniz seferinden dönen Aksu gemisinde 5 kolera vakası görüldü.
22. İlk parti Amerikan yardım malzemesi İskenderun limanına geldi.
23. Sterlinle ihracat durduruldu.
24. Sovyetler'in radyo yayınlarını kesmesi için Birleşmiş Milletler'e başvurduk.
28. İstanbul'dan Atina'ya giden İsveç yolcu uçağı Yunanistan'da düştü; 16 Türk öldü.
29. Futbolda İstanbul Karması Tahran'ı 2-1 yendi.
30. ABD, karayollarımızın inşası için yardım veriyor.

ÖLÜM

8. İşadamı Nuh Naci Yazgan.
28. Doktor Celal Muhtar Özden.

Arslanköylülere tahliye

9 ekim - Muhtarlık seçimleri sırasında isyana kalkıştıkları iddiasıyla jandarma tarafından tutuklanan Mersin'in Arslanköy halkından 45 kişinin yargılanmasına, Mersin'den sonra 8 ekimde Konya Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada köylüler, jandarmanın suç isnadını reddettiler. Savcının da tahliyelerini istediği tutuklu köylüler mahkemece serbest bırakıldılar.

Hacca izin verildi

14 ekim - Hükûmetin bu yıl hac yolculuğuna izin vermesi üzerine binlerce kişi çeşitli vasıtalarla hacca gitti; ancak hacca gidiş için bir gemi verilmemesi büyük eleştirilere yol açtı.

Atina'da düşen uçakta 16 Türk öldü

28 ekim - İstanbul'dan Atina'ya giderken dağa çarparak düşen İsveç yolcu uçağında bulunan 16 Türk yolcu öldü. Ölenler arasında Galatasaray voleybol takımı oyuncusu 22 yaşındaki Payidar Dobra'nın da yer aldığı bildirildi. Genç voleybolcunun ölümü spor camiasında büyük üzüntü yarattı.

Adapazarı'nda otobüs soygunu

16 ekim - Otobüsle Adapazarı'ndan Geyve'ye gitmekte olan 27 yolcu, otobüsün yolunu kesen ve atlı oldukları belirtilen 5 haydut tarafından soyuldu.

Galatasaraylı futbolcu Reha tutuklandı

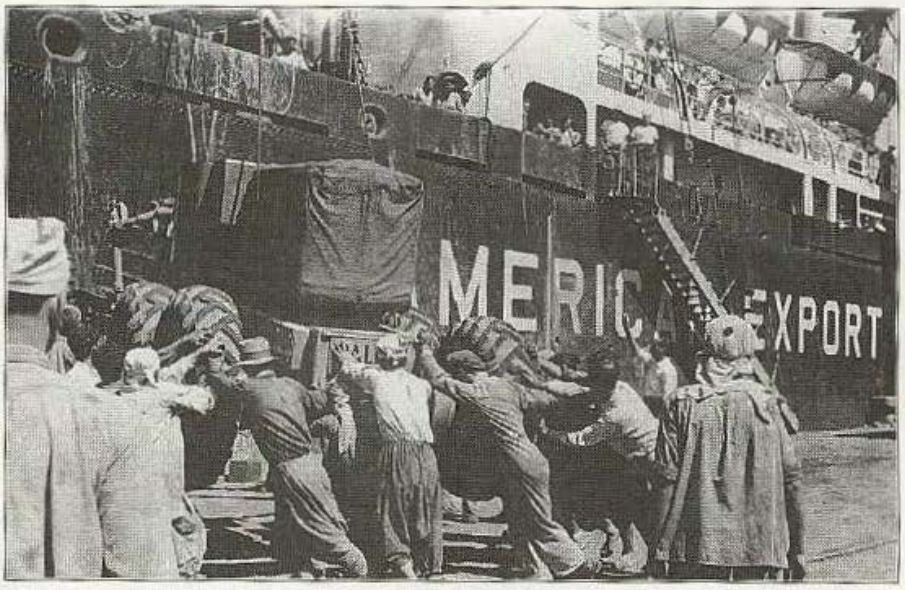
19 ekim - Beyoğlu'nda Özgür Bar civarında kavga ettiği taksi şoförünü bir yumrukta öldüren Galatasaray futbol takımının ünlü santrforu Reha Eken, çıkarıldığı mahkeme tarafından tutuklandı.

Sterlinle ihracat durduruldu

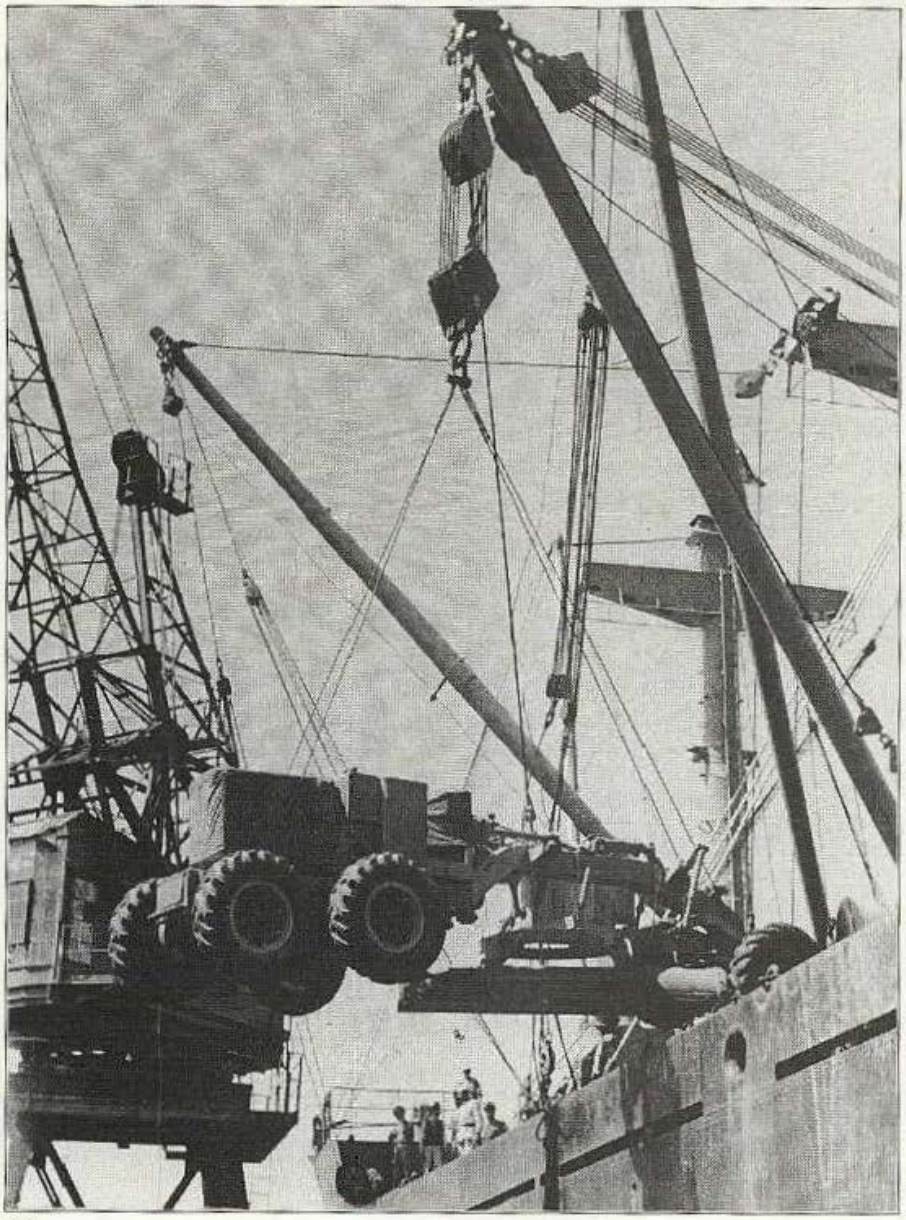
23 ekim - Ticaret Bakanlığı bir tebliğ yayımlayarak sterlinle ihracat yapılmasını durdurdu. 9 eylül tarihine kadar yapılmış anlaşmalara göre incir ve üzümün sterlinle satımına izin verilecek, ancak bundan sonraki ihracat dolarla yapılacak.

Amerika'dan gelmesi beklenen yardım malzemesinin ilk bölümü İskenderun limanına indirildi

22 ekim - Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'ye vermeyi kararlaştırdığı yardımın ilk partisi İskenderun limanına geldi. Gelen ilk malzemeyle, ay başından itibaren İstanbul-Ankara karayolunun yapımına başlanacağı bildirildi.

Gemilerle İskenderun limanına getirilen çeşitli yardım malzemesi, büyük gayret sarfedilerek kısa sürede indirildi.

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti kuruldu

1 ekim - Üniversite profesörleri, düşünürler ve özel sektörün önde gelen işadamları, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'ni kurdular. Cemiyetin başkanlığına Ordinaryüs Profesör Ali Fuat Başgil getirildi. Cemiyetin, siyasete karışmaksızın her türlü totaliter gidişe ve taassuba karşı cephe alacağı belirtildi.

Birinci Saka Hükûmeti Millet Meclisi'nden güvenoyu aldı

13 ekim - Başbakan Hasan Saka hükûmet programını Meclis'te okuduktan sonra güvenoyuna başvurdu. Hükûmet programında, Cumhurbaşkanı İnönü'nün 19 mayıs 1945 günkü nutkundan ve 12 Temmuz Beyannamesi'nden sonra iç politikada yeni bir döneme girildiği belirtilerek, « Hükûmetimizin başlıca vazifesi demokrasi rejiminin kurucusu olan inkılapçı partimizin umdelerine dayanarak, memlekette gittikçe gelişen bu sistemin ve onun temeli saydığımız siyasî emniyetin inkişafını sağlamaya çalışmak olacaktır » deniliyor. Okunan programda ayrıca hükûmetin, « kanunların yasak ettiği aşırı sağcı ve solcu tahrik ve teşkillere karşı da çok uyanık ve tedbirli olmak azminde » olduğu açıkça belirtiliyor.

Hükûmet programını DP adına eleştiren Kütahya Milletvekili Adnan Menderes, konuşmasında « Hükûmet programı, müphem, müteredditi, vuzuhtan mahrum ifadeleriyle bir programsızlık örneğidir » dedi. Hasan Saka'nın başkanlığındaki hükûmet 49 ret oyuna karşılık 362 kabul oyuyla güvenoyu aldı.

1947

Kasım

1. DP'lilerin katılmadığı oylamada Kazım Karabekir 322 oyla Meclis başkanı seçildi.
2. Sovyetler'e, tehditlerin Türkiye'yi korkutamayacağını bildirdik.
3. DP Genel Başkanı Bayar Seçim Kanunu'nun değiştirilmesini istedi.
4. Gaziantep'te dolu ve sel felaketi; 6 kişi öldü.
4. *Ulus* gazetesinde tasfiye; başyazar Falih Rıfkı Atay gazeteden uzaklaştırıldı.
5. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlandı.
5. İstanbul'da kömür sıkıntısı; fabrikalara günde ancak 6 saat elektrik verilecek.
7. *Büyük Doğu* dergisinin gerici yayınları tepki doğurdu.
8. Gençlik Beyazıt Meydanı'nda irticayı hortlatmak isteyenleri kınadı.
10. Eski Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü ve 5 arkadaşı Yüce Divan'a verildi.
14. CHP Kurultayı sona erdi.
14. *Büyük Doğu* dergisinin yayımı mahkemece durduruldu.
16. Edirne Lalapaşa DP İlçe Başkanı'nı döven Kaymakam Vekili tutuklandı.
17. Cerrahpaşa'da 200 yataklı verem pavyonu açıldı.
18. ABD Dışişleri Bakanı Marshall Sovyetler'i uyardı.
19. Birleşmiş Milletler'deki delegemiz Selim Sarper, SSCB'nin İkinci Dünya Savaşı'ndaki tutumumuza teşekkür ettiğini açıkladı.
19. Resmî otomobil « saltanatı » Meclis'te tartışıldı.
20. İngiltere Prensesi Elizabeth, Prens Philipp'le evlendi.
20. Sıkıyönetim İstanbul'da sarhoşlara savaş açtı.
23. Beşiktaş futbol takımı İsveç'in AİK takımına 3-2 yenildi.
26. Osmanlı prenseslerinin yurda gelişleri Meclis'te görüşüldü.
29. Birleşmiş Milletler, Filistin'in bölünmesini kararlaştırdı.
30. 40 milyon liralık Kalkınma İstikrazı Tahvili satışa çıkarıldı.

CHP 7. Olağan Kurultayı sona erdi; eski Başbakan Recep Peker aradığını bulamadı

14 kasım - 13 kasımda başlayan CHP 7. Olağan Kurultayı sona erdi. Kurultayda, bir süre önce başbakanlıktan istifa eden Recep Peker ve onu destekleyen sertlik yanlısı grup kesin bir yenilgiye uğradı. Cumhurbaşkanı İnönü ve eski Başbakan Peker, yaptıkları konuşmalarda anlaşmazlık konusu olan noktaları gözler önüne sermekten kaçınmadılar. İnönü'nün yeniden CHP genel başkanı seçildiği oylamada aday olmamasına rağmen Peker'e 25 oy çıktı. Genel başkan vekilliği seçiminde ise İnönü'nün desteklediği eski İçişleri Bakanı Hilmi Uran 328 oy, bu defa aday olan Peker ise 159 oy aldı.

Cumhuriyet Halk Partisi 7. Kurultayı, Demokrat Parti'nin sürekli eleştirdiği cumhurbaşkanlığı ile parti genel başkanlığının aynı kişide birleşmesi uygulaması konusunda da bir yenilik getirdi. Yapılan tüzük değişikliğiyle partinin genel başkanı, aynı zamanda cumhurbaşkanı olduğu sürece genel başkanlığın bütün yetkileri genel başkan vekilliğine devredildi.
Kurultay ayrıca milletvekili adaylarının yüzde 70'inin yerel örgütlerce saptanması ve parti kurultaylarında delegelerin çoğunluğunun yerel örgütlerden gelmesi doğrultusunda kararlar aldı.

Saltanat mensuplarının Türkiye'yi ziyaretleri Meclis'te

26 kasım - Demokrat Parti Afyon Milletvekili Ahmet Veziroğlu Meclis'te, Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'a, Osmanlı Hanedanı mensubu Prenses Neslişah ile Prenses Dürrüşehvar'ın Türkiye'ye gelişlerine hangi nedenle izin verildiğini sordu. Bakan Necmettin Sadak, prenseslerin dost olduğumuz devlet ailelerinden olduklarını ve ayrıca kendilerine sadece 15 günlük transit geçiş vizesi verildiğini açıkladı.

SSCB'de atom bombası denemesi

11 kasım - SSCB'nin atom bombası yaptığı ve ilk denemenin Sibirya'da gerçekleştirildiği açıklandı. Haberin, Moskova'daki güvenilir kaynaklardan alındığı belirtildi.

Sarhoşlara ceza

20 kasım - İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Asım Tınaztepe bir bildiri yayımlayarak, sarhoş halde sokaklarda dolaşmayı ve umumî yerlerde oturmayı yasakladı. Bildiri üzerine şehirde arama yapan polis, Beyoğlu'nda yakalanan 10 sarhoşu sıkıyönetim mahkemesine gönderdi.

İngiltere tahtının varisi Prenses Elizabeth, Vestminster Abbey'de yapılan görkemli bir törenle, uzaktan kuzeni olan Edinburgh Dükü Prens Philip'le evlendi.

Marshall, hükûmetinin Avrupa'yla ilgili görüşlerini İngiliz gazetecilere açıklarken.

ABD-SSCB gerginliği

18 kasım - ABD Dışişleri Bakanı Marshall, SSCB'yi sert bir dille eleştirerek, « Savaşın bitiminden bu yana Sovyet hükûmeti, Amerikan milletinin derin üzüntüsüne neden olan bir tutum sergilemektedir » dedi. Sovyetler'in Avrupa'daki şartları kötüye kullandığını belirterek, « Amerika halkının gösterdiği sabrın yerini hınç duygusuna bıraktığını » ifade etti.

Planlı kalkınma

5 kasım - Bakanlıklar arası komisyonca hazırlanan Beş Yıllık Kalkınma Planı, Başbakanlığa verildi. Planda belirtilen işler için 3,5 milyar liraya ihtiyaç olduğu belirtildi. Plan, üzerinde son çalışmalar yapıldıktan sonra Meclis'e sevk edilecek.

Dünyanın en yaşlı insanı Erzincan'da

30 kasım - İngiltere'nin Ankara'daki Basın Ataşesi Bill Allen, dünyanın en yaşlı insanının Erzincan'da yaşadığını tespit etti. 140 yaşındaki Saipoğlu Veli, Nizip Savaşı'nda Mısırlılarla dövüşmüş, Napolyon devrinde yaşamış.

Avrupa'daki mülteci kamplarında Türkler

12 kasım - Avrupa'nın muhtelif ülkelerindeki kamplara yerleştirilen Türklerin durumunu tespitle görevlendirilen İskân Genel Müdürü Cevdet Atasağun, bu kamplarda yaşayan Türklerin durumlarının çok kötü olduğunu açıkladı. Kamplardaki Türklerin yurda getirilmesi için çalışmalar yapıldığı bildirildi.

Gençler, Atatürk devrimlerine dil uzatanları lanetledi

8 kasım - Haziran ayı başlarında, *Büyük Doğu* dergisinde yayımlanan bir şiirinde Türklüğe hakaret ederek padişahları övdüğü iddiasıyla hakkında soruşturma açılan ve tutuklanan Necip Fazıl Kısakürek, bir kere daha yazılarıyla infial yarattı.
Sahibi ve başyazarı olduğu *Büyük Doğu* dergisinde çıkan Atatürk devrimlerine ve O'nun kurmuş olduğu Cumhuriyet'e saldırı niteliğindeki yazılar üzerine, İstanbul'da Beyazıt Meydanı'nda toplanan gençler, « irticayı hortlatmak » isteyenleri lanetlediler.

Beyazıt Meydanı'nda toplanan gençler, Cumhuriyet'e ve devrimlere dil uzatanları lanetledi.

1947

Aralık

1. Türkiye'nin yollarını inşa edecek Amerikan heyeti geldi.
2. Çukurova'da sel felaketi.
4. Verem aşısı Türkiye'de de kullanılacak.
5. Armatörlerin sahillerimiz arasında yolcu ve yük taşıması serbest bırakıldı.
6. Filistin'de çatışmalar; Arap gençleri silahlanıyor.
5. Yeşilköy Palas Oteli yandı.
9. Sıkıyönetimin 5 bölgede 23 aralıkta kaldırılmasına karar verildi. ☞
10. Ülkemizde çalışmalar yapacak olan Amerikan ordu heyeti geldi.
11. *Büyük Doğu* dergisi 6 ay kapatıldı; Necip Fazıl Kısakürek 6 aya mahkûm oldu.
11. Ekmek tek tip çıkacak; 900 g ekmeğin fiyatı 25 kuruş.
15. Yurtdışı malî müşavirlikler kaldırıldı.
17. Ege vapuruyla 50 Napolyon altını kaçırmak isteyen Denizyolları Müdür Yardımcısı İlhami Perk, 9 aya mahkûm oldu.
18. Verem Haftası başladı.
20. Cumhurbaşkanı İnönü'nün yatlarının ödeneği bütçeden çıkarıldı.
21. Türk Kooperatifçilik Kongresi Ankara'da başladı.
22. Milletvekili maaşına zam, Meclis'ten gürültülü geçti.
23. Millî Eğitim Bakanlığı binası yandı. ☞
25. Rize Milletvekili Fahri Kurtuluş, Millî Eğitim Bakanlığı binasını komünistlerin yaktığını iddia etti.
27. Milliyetçi gençler, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne giderek Rektör Kansu'nun istifasını aldılar. ☞
28. Galatasaray futbol takımı Çekoslovakya'nın Bratislava takımını 3-1 yendi.
30. Komünistler, Romanya Kralı'nın tahttan feragat etmesini sağladılar.
30. İstanbul Milletvekili Hamdullah Suphi Tanrıöver CHP'den istifa etti.

Balkanlarda komünist cephe kuruluyor

9 aralık - Yugoslavya Devlet Başkanı Mareşal Tito, Romanya'yla 20 yıl süreli bir askerî yardım antlaşması imzalanacağını açıkladı. Mareşal Tito, Macaristan'la da bir antlaşma imzalamıştı. Bulgarlar da bu antlaşmalara katılacaklarını bildirdiler. Bu suretle Balkanlar'da bir komünist cephe kurulması planlanıyor.

Milli Eğitim Bakanlığı binasında yangın çıktı

23 aralık - Millî Eğitim Bakanlığı binası, saat 18.20'de çıkan bir yangın sonucu yandı. Maddî zararın 2 milyon liranın üstünde olduğu bildirildi.
Öte yandan yangınla ilgili bir açıklama yapan Rize Milletvekili Fahri Kurtuluş, binanın komünistler tarafından yakılmış olabileceğini ileri sürdü.

Sıkıyönetim kalkıyor

9 aralık - Başbakan Hasan Saka'nın CHP Meclis grubuna yaptığı öneri üzerine, sıkıyönetimin 5 bölgede 23 aralık 1947 tarihinden itibaren kaldırılmasına karar verildi. Sıkıyönetim mahkemelerinde görülmekte olan davaların dosyaları da sivil mahkemelere devredilecek.

Devlet yapılarının lükse kaçan kısımları kaldırılacak

9 aralık - Meclis Bütçe Komisyonu devlet yapılarında lükse kaçan kısımların kaldırılmasına karar verdi. Diğer önlemlere gelince, bakanlıklardaki otomobil sayısı kısıtlanacak; benzin için 2 000 lira verilerek tasarruf sağlanacak; fazla otomobiller satışa çıkarılacak.

Türkiye limanları iyi çalışmıyor

21 aralık - ABD'den gönderilen yardım malzemelerinin boşaltılmasından doğan güçlükler Owen Brewester tarafından Temsilciler Meclisi'nde dile getirildi. Yardım malzemelerinin geç boşaltılmasının Türkiye'de karayollarının yenilenmesi çalışmalarını da zorlaştırdığı bildirildi.

Yugoslavya Devlet Başkanı Mareşal Tito.

Ankara'da komünizme karşı gösteri düzenlendi

27 aralık - Ankara'da bazı gençler komünizmi lanetleyen bir gösteri yaptılar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne giden gençler, Rektör Şevket Aziz Kansu'dan bir istifa mektubu aldılar. Rektör, öfkeli gençlerin elinden polis ve asker yardımıyla kurtarıldı. Üniversite Senatosu kesin karar alıncaya kadar Pertev Naili Boratav, Behice Boran ve Niyazi Berkes'in ders vermeleri yasaklandı.

Tahtını bırakan Romanya Kralı Mihai.

1948

Ocak

2. Ankara Üniversitesi Rektörü'nü tartaklayan öğrencilere disiplin cezası verildi.
2. Bayındırlık Bakanı Kasım Gülek, « Anıtkabir abide olacaktır » dedi.
4. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Omurtak'ın Cumhurbaşkanı İnönü'yü tebrik edişi olay yaratti. ☞
4. Arabacılar Derneği Kongresi'nde polisten yardım istendi.
5. Fenerbahçe Stadı'ndan Atatürk büstü çalındı.
9. ABD, Türkiye'ye 4 denizaltı vermeyi kararlaştırdı.
9. Yahya Kemal Beyatlı İslamabad büyükelçisi oldu.
11. Ankara Üniversitesi Senatosu, Pertev Naili Boratav, Niyazi ve Mediha Berkes, Behice Boran, Adnan Cemgil ve Azra Erhat'ın Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ndeki görevlerine, sol eğilimli oldukları gerekçesiyle son verdi.
12. Profesör Fahrettin Kerim Gökay, CHP İstanbul il başkanlığından ayrıldı.
13. Seçim Kanunu değişikliği CHP Parti grubunda kabul edildi.
16. DP İstanbul il başkanlığından ayrılan Kenan Öner partiden de istifa etti. ☞
21. ABD'ye, yardım malzemesi için peşin para ödeyemeyeceğimizi bildirdik. ☞
23. Eski İngiltere Başbakanı Churchill SSCB'ye karşı ortak tavır talep etti.
23. Ticaret Bakanlığı, ekmeklerin pişkin çıkarılmasını isteyen bir genelge yayımladı. ☞
26. Millî Korunma Mahkemeleri kaldırıldı. ☞
27. Meclis başkanlığına Ali Fuat Cebesoy seçildi.
29. Sümerbank perakende satış yapacak. ☞
30. Gandhi öldürüldü. ☞
31. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti 1. Kongresi toplandı.

ÖLÜM

26. Büyük Millet Meclisi Başkanı emekli General Kâzım Karabekir. ☞
31. Bestekâr Artaki Candan. ☞

Gandhi öldürüldü

Hindu veya Müslüman bütün Hintlilerin lideri Gandhi'nin naaşı yakılmadan önce.

30 ocak - Hintli lider Mahatma Gandhi, Yeni Delhi'de, dinî bir ayin sırasında uğradığı silahlı saldırıda öldürüldü. Gandhi'yi 3 el ateş ederek öldüren katilin fanatik bir Hindu olduğu bildirildi. Hindistan'ın bağımsızlığı için yaşamı boyunca çaba sarf eden Gandhi'nin ölümü bütün dünyada üzüntü yarattı.

Hindistan Başbakanı Nehru radyoda yayımlanan konuşmasında halkı sakin olmaya ve şiddet gösterilerinden uzak durmaya davet etti. Gandhi'nin yalnızca yüzü açıkta kalacak şekilde pamuklu çarşafa sarılan cesedine yarın yağ sürülecek ve ceset yakılarak külleri Yamuna Nehri'ne atılacak.

Mahatma Gandhi, 1888-1891 arasında Londra'da hukuk öğrenimi gördü. Bombay'da avukatlık yaptı. Bir iş için çağrıldığı Güney Afrika'da kalarak, ırk ayrımı uygulanan Hint topluluğunun haklarını savundu. Hindistan'a dönüşünde bağımsızlık yanlısı bir tutumu benimseyerek, Hint halkını İngilizlere karşı pasif direnişe davet etti. Ülkedeki bazı şiddet eylemleri bahane edilerek İngilizlerce tutuklanıp hapse atılması, onu millî kahraman yaptı (1922). 1924'te serbest bırakıldıktan sonra, halkın uyuşukluğunu gidermek için pasif eylemlerini sürdürdü, ülkesinin bağımsızlığı için her yolu denedi, « ölüm oruçları » tuttu.

Mahatma Gandhi, geçen yıl ağustos ayında, Hindistan'ın bağımsızlığıyla sonuçlanan görüşmelere katılmıştı.

Mahatma Gandhi'nin katili Hindu fanatik Natburam Vinayak Godse.

Amerikan yardımı Hazine'yi sarstı

21 ocak - ABD'nin, savaşta büyük yıkıma uğrayan Avrupa'nın kalkınması için hazırlanan Marshall Planı gereği Türkiye'ye verilecek malzeme için peşin para istemesi ekonomiyi sarstı. Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmir, bu durumun altın ve altına dönüşebilir döviz mevcudunu azalttığını açıkladı. Bu arada, hükûmetin güçlü bir Türkiye imajı için ABD'ye yanlış bilgi verdiği de anlaşıldı. Çaresiz kalan hükûmet, alınan malzemelerin karşılığının krediyle ödenmesini sağlamak amacıyla Hazine Genel Müdürü'nü, Amerika Birleşik Devletleri'nin başkenti Washington'a gönderdi.

Kâzım Karabekir öldü

26 ocak - Kurtuluş Savaşı kahramanlarından, CHP İstanbul Milletvekili ve Meclis Başkanı Kâzım Karabekir Ankara'da öldü. 1882'de İstanbul'da doğan Kâzım Karabekir, 1905'te Harp Akademisi'ni bitirdi. Balkan ve Birinci Dünya savaşlarına katıldı, Çanakkale, Irak, Kafkasya cephelerinde savaştı, 1917'de generalliğe yükseldi. Kurtuluş Savaşı boyunca Atatürk'le yakın bir işbirliği içinde Doğu Cephesi Komutanı olarak görev yaptı. Ermenilerin elinde bulunan Sarıkamış ve Kars'ı geri aldı. Birinci Meclis'te Erzurum milletvekilliğine seçildi, ancak askerî görevleri dolayısıyla Meclis çalışmalarına katılamadı. İkinci Dönem'de İstanbul milletvekili seçildi ve muhalefete geçti; 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı ve partinin genel başkanlığını üstlendi. Ancak partisi dönemin koşullarında fazla yaşayamadı, 1925'te kapatıldı. 1926'da Atatürk'e karşı düzenlenen İzmir Suikasti girişimiyle ilgili soruşturma sırasında tutuklandı, yargılama sonunda bu tertiple ilgisi olmadığı anlaşılarak beraat etti. Bu talihsiz olaydan sonra Erenköy'deki evine çekildi. Siyasete Atatürk'ün ölümünden sonra, Cumhurbaşkanı İnönü'nün daveti üzerine döndü. 1939'dan itibaren İstanbul milletvekili olarak Meclis'te bulunan Karabekir, 1946'da Meclis başkanlığına seçilmişti.

Kurtuluş Savaşı kahramanı ve Meclis Başkanı Kâzım Karabekir kürsüde.

Genelkurmay Başkanı Salih Omurtak.

Genelkurmay Başkanı'nın İsmet İnönü'ye tebrik mektubu

4 ocak - Genelkurmay Başkanı Salih Omurtak'ın, yeni yıl dolayısıyla Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye gönderdiği tebrik mektubu Demokrat Parti çevrelerinin yoğun tepkisiyle karşılaştı.
Demokrat Parti İstanbul Milletvekili Fuad Köprülü, *Kudret* gazetesinde yayımladığı « Gafletten Gaflet » başlıklı yazısında Genelkurmay Başkanı'nın Cumhurbaşkanı'na yolladığı bu mesajı, eski « tek şef, tek parti, tek millet » anlayışı havasında ve demokrasinin ruhuna aykırı olmakla suçladı. Genelkurmay Başkanı Salih Omurtak söz konusu kutlama mektubunda, « Yüce Başbuğumuzun, ordumuzun ve aziz vatanımızın başı üstünde her zaman şan ve şerefle ışık vermelerini Ulu Tanrı'dan dilerim » diyordu.

Eski Demokrat Parti İstanbul İl Başkanı Kenan Öner partisinden ayrıldı

16 ocak - Daha önce Demokrat Parti İstanbul il başkanlığından istifa etmiş olan Kenan Öner, partiden de ayrıldığını açıkladı
Kenan Öner istifa mektubunda, başta DP Genel Başkanı Celal Bayar olmak üzere Genel İdare Kurulu üyelerini sert bir dille suçladı. Eski Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'i de komünistlikle suçlayıp mahkemelik olan Avukat Kenan Öner, bu davayla büyük üne kavuşunca, eski Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ı da yanına alarak partide iktidar mücadelesine başlamıştı.

Millî Korunma Mahkemeleri kaldırıldı

26 ocak - Millî Korunma Mahkemeleri'nin kaldırılması kararlaştırıldı. Getirilen yeni düzenlemeye göre, artık toplu hâkimli Millî Korunma Mahkemeleri'nin davalarına ağır ceza mahkemeleri, tek hâkimli Millî Korunma Mahkemeleri'nin davalarına da asliye ceza mahkemeleri bakacak.
Kaldırılan bu mahkemelerde çalışan 20 hâkim ve savcıdan 9'unun İstanbul dışındaki görevlere atandığı bildirildi.

Amerika'da Sovyetler'e karşı savaş hazırlığı

28 ocak - Aralarında İkinci Dünya Savaşı komutanlarından Dwight Eisenhower ve Omar Bradley'in de bulunduğu ABD askerî yetkilileri, Sovyetler Birliği'yle devam etmekte olan anlaşmazlıklar nedeniyle kara, hava ve deniz kuvvetlerinin modernleştirilmesini istediler.

Ekmek için genelge

23 ocak - Ticaret Bakanlığı, halkın ekmeklerden devamlı olarak şikâyet etmesi üzerine valiliklere bir genelge gönderdi. Genelgede, ekmeklerin pişkin çıkarılması için önlem alınması istendi.

Sümerbank'ın perakende satışları

29 ocak - Kapatıldıktan 17 ay sonra, Sümerbank Yerli Mallar Pazarları'nın perakende satışlar yapması kararlaştırıldı. Satışa sunulacak perakende malların şimdilik iplik, dokuma ürünleri, yünlüler ve kontenjana alınmayan pamuklulardan oluştuğu açıklandı.

Tanınmış bestekâr Artaki Candan öldü

31 ocak - Tanınmış bestekâr ve müzisyen, Konservatuvar İcra Heyeti eski üyesi ve Sahibinin Sesi firması müzik danışmanı kanunî Artaki Candan vefat etti. Tanınmış bestekârın ölümünün musikî âleminde büyük bir üzüntüye yol açtığı bildirildi.

1948

Şubat

3. Kömüre ton başına 5 lira zam yapıldı.
4. ABD'den alınan 2 tanker ve 2 Victory tipi şilep yüklü olarak yola çıktı.
5. İstanbul vapurunda büyük döviz kaçakçılığı olayı. ☞
6. ABD, Türkiye'nin SSCB baskısı altında olduğunu açıkladı.
7. ABD, Türkiye'ye 300 milyon dolarlık ek yardım yaptı.
8. Kat Mülkiyeti Kanunu hazırlandı.
9. New York'ta, Türkiye'den getirilen 150 000 dolarlık eroin ele geçirildi.
9. Son 5 yılda 188 resmî binanın yandığı açıklandı.
10. Yunan çeteciler Selanik'i bombaladı.
11. DP'deki ayrılıklar giderildi; Bayar oybirliğiyle grup başkanlığına seçildi.
12. Bulgarlar 2 Türk uçağını düşürdü. ☞
16. Devlet Bakanı Mustafa Abdülhalik Renda istifa etti.
17. Çukurova'da sel felaketi; 400 000 dönüm sular altında, zarar 30 milyon lira. ☞
18. İmam hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri kurulması kararlaştırıldı.
18. İstanbul balık akınına uğradı. Fiyatların düşmemesi için, balıkçıların tutulan torik ve uskumrunun bir kısmını denize döktükleri bildirildi. ☞
18. Yunan çeteciler 10 Türk motoruna karasularımızda ateş açtı.
20. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 18. maddesi kaldırıldı.
20. Altın fiyatı yükselmeye başladı.
25. Bursa sel felaketine uğradı.
26. Danıştay, Ankara Üniversitesi'nden « solcu » diye atılan profesörleri suçsuz buldu.
27. Çekoslovakya'da komünistler iktidarı ele geçirdi. ☞
28. Beşiktaş'taki 34. İlkokul'un kömürlüğünde 2 bomba bulundu.

Çukurova'da sel : maddî zarar 30 milyon lirayı aşarken, halk açlık tehlikesiyle karşı karşıya.

Çukurova'da görülmemiş sel felaketi

17 şubat - 11 günden beri sürekli olarak yağan yağmur, Ceyhan ve Seyhan nehirlerinin yataklarından taşmasına ve Çukurova'da 400 000 dönümlük arazinin sular altında kalmasına yol açtı. Alınan bilgilere göre, buğday ekili toplam 200 000 dönüm arazi tamamen zarar görürken, maddî zararın 30 milyon lirayı aştığı tahmin ediliyor.

Ayrıca bölgede bulunan 100'den fazla köydeki binaların tamamen harap olduğu, birçok insanın sular tarafından sürüklenerek kaybolduğu ve köylülerin açlık tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı açıklandı. Yetkililer, açlığa karşı önlem olarak köylere uçakla ekmek ve bazı gıda maddeleri atılmasının gündemde olduğunu bildirdiler.

İstanbul'da balık akını.

1948

Bulgarlar iki Türk uçağını düşürdü

12 şubat - Istanbul Yeşilköy Askerî Havaalanı'ndan kalkan Spit-Fire tipi tek kişilik 2 avcı uçağı, Bulgarlar tarafından düşürüldü. Alınan bilgilere göre, uçaklardan biri Sozopol yakınlarında 200 m açıkta denize düştü ve Üstçavuş Pilot Kemal Menderes boğularak öldü. Diğer uçağın ise şehrin 5 km kuzeyine zorunlu iniş yaptığı, Üsteğmen Pilot Talat Yulka'nın Bulgar makamlarınca tutuklandığı bildirildi.

ABD bankalarında Türklere ait dolarlar

13 şubat - Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmir, « Amerikan bankalarında Türklere ait 150 milyon dolar var » şeklindeki söylentilere cevap verdi. Bakan Keşmir, « Amerikan bankalarında Türkiye'ye ait 58 milyon dolar var. Bu paranın 8-10 milyonluk bölümü kişilere, gerisi Merkez Bankası'na ve öteki bankalara aittir » dedi. Bakan, kişilere ait para hakkında Amerikan Bankacılık Kanunu'nun hükümleri nedeniyle açıklama yapılamayacağını belirterek, « Bu nedenle kimlere ait olduğunu soramıyoruz » dedi ve bu paranın yasal olmayan yollardan çıkarılmış olabileceğini de belirtti.

İstanbul vapurunda kaçak döviz

5 şubat - Daha önce Ege vapurunda kamarot olarak çalışan İstanbul vapuru mürettebatından Haydar Çınar, ülkeden döviz çıkarırken yakalandı. Çınar'ın üzerinde 1 000 Amerikan doları ve 400 İngiliz sterlini bulundu.

Çekoslovakya'da komünistler iktidarı ele geçirdi

27 şubat - Çekoslovakya'da Komünist Başbakan Klement Gottwald, Devlet Başkanı Edvard Benes'in merkez ve sağ kanattan 12 bakanın istifasını kabul ettiğini ve yeni Bakanlar Kurulu listesini onayladığını bildirdi. Yeni hükûmette komünistlerle ortakları sol kanat sosyal demokratlar en önemli mevkileri ellerinde tutuyorlar.
Komünistlerin son birkaç gündür uyguladıkları taktikler, özellikle kitle gösterileri bu sonuçta etkili oldu. Başbakan Gottwald açıklama yaparken Prag'ın varoşlarındaki fabrikalarda sabah başlayan gösteriler sürüyordu. Başkanlık Sarayı'na yürümek isteyen liberal eğilimli üniversite öğrencilerinin karşı gösterisiyse, polis ve tümü komünist olan sendika görevlileri tarafından engellendi. Çekoslovakya'daki gelişmeler Avrupa hükûmetlerince endişe ile izleniyor.

Mart

1. Eski Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü'nün Yüce Divan'da yargılanmasına başlandı.
1. Diyarbakır'da zengin bir petrol yatağı bulundu.
1. ABD, Türkiye'ye 100 hafif tank verecek.
3. Temyizde ikinci defa bozulan Ankara cinayeti davasına Bolu'da yeniden bakılıyor. ☞
3. ABD Dışişleri Bakanı Marshall, Temsilciler Meclisi'nde Türkiye'ye yapılacak yardımı savundu. ☞
9. 8 DP milletvekili, Parti Haysiyet Divanı'na verildi.
10. 5 DP milletvekili partiden çıkarıldı. ☞
11. Millî Eğitim Bakanlığı, solcu profesörlerin aklanmasına karşı çıktı.
12. DP Afyon Milletvekili Hazım Bozca da partiden çıkarıldı.
14. ABD Senatosu, Marshall Planı'nı değişiklik yapmadan kabul etti.
15. Paris Konferansı toplandı.
15. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri yemek boykotu yaptı.
16. ABD'nin verdiği 12 savaş uçağı törenle Türk Hava Kuvvetleri'ne katıldı.
17. ABD Başkanı Truman, Kongre'de SSCB'yi sert bir dille suçladı.
17. Gazetelere sayfa sınırlaması getirildi; buna göre gazeteler haftada 3 gün 4 sayfa çıkacaklar.
18. İthal rejiminde kısıtlama; sadece zorunlu mallar getirilecek.
22. İstanbul Üniversitesi'nin yeni binalarının inşaatı ihale edildi.
24. DP, 6 milletvekilini daha ihraca karar verdi.
26. Savaş malzemesi yüklü 2 gemi Derince'ye geldi. ☞
27. Şevket Adalan, Maliye bakanı oldu.
30. Beyoğlu'nda ev çöktü; 3 kişi öldü.

ÖLÜM

24. Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmir.

Sadık Aldoğan.

5 DP'li partiden çıkarıldı

10 mart - Hamit Şevket İnce başkanlığında toplanan Demokrat Parti Haysiyet Divanı, milletvekilleri Sadık Aldoğan, Osman Nuri Köni, Kemal Silivrili, Necati Erdem ve Mithat Sakaroğlu'nun partiden ihracına karar verdi. Haysiyet Divanı kararın, parti tüzüğünün 16. ve 17. maddelerine göre « kesin çıkarma » şeklinde alındığını bildirdi. Bu maddeler, parti yararına olmayan tutum ve davranışları kapsıyor. Bazı üyelerinin Demokrat Parti'nin kukla parti olduğunu ileri sürmeleri, parti içinde büyük tartışmalara neden olmuştu. Siyasî çevrelerde, partiden çıkarılanların partiyi bölerek yeni bir parti kurmak istedikleri ileri sürülüyor.

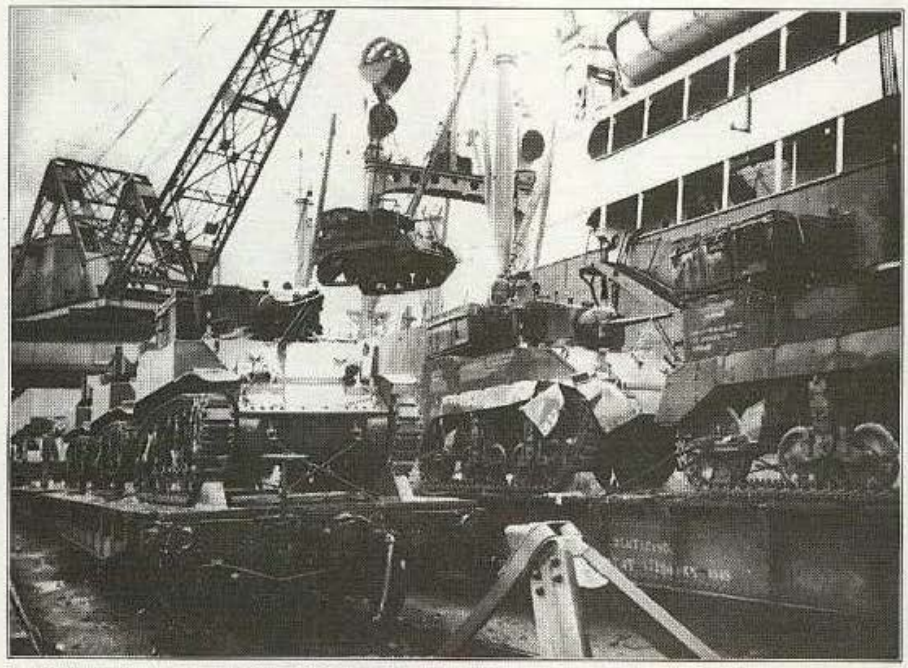
Ankara cinayeti davası yeniden görülüyor

3 mart - Ankara'da Doktor Neşet Naci Arzan'ın öldürülmesiyle ilgili davada verilen kararın temyizde ikinci defa bozulması üzerine, sanık Reşit Mercan ile Haşmet Orbay'ın yargılanmasına yeniden başlandı. Duruşmada Reşit Mercan, intihar eden Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın, cinayeti üzerine alması için kendisine baskı yaptığını iddia ederek tahliyesini talep etti. Ancak mahkeme bu isteği kabul etmedi.

1948

Amerikan Kongresi'nde Türkiye görüşüldü

3 mart - Amerikan Kongresi, dünkü oturumunda Dışişleri tarafından hazırlanan bir raporu görüştü. Türkiye'den, SSCB'ye karşı Doğu Akdeniz ve Arap ülkelerini koruyan bir kale olarak bahsedilen raporda özetle şöyle denildi: « Türkiye, SSCB civarında olup da saldırı tehlikesine karşı koyabilmiş ender ülkelerden biridir. Kremlin'in Boğazlar üzerindeki emellerinden caydığına dair hiçbir belirti yoktur. Türkiye, baskı nedeniyle 1 milyona yakın askerini silah altında tutmak zorundadır. »

Amerika'dan gelen tanklar vinçler yardımıyla limana indiriliyor.

Amerikan askerî yardımı geliyor

26 mart - Amerika Birleşik Devletleri hükûmeti tarafından Türkiye'ye gönderilmek amacıyla ocak ayında gemilere yüklenen askerî yardım malzemelerinden bir bölümü, İzmit Körfezi'nde Derince limanına geldi. Limana indirilmekte olan çeşitli askerî yardım malzemeleri arasında 35 tonluk tankların da yer aldığı bildirildi.

Avrupa'daki kamplarda Türkler

20 mart - Savaş sonrasında Avrupa'nın birçok ülkesindeki kamplara yerleştirilen ırktaşlarımızın ülkeye getirilmeleri için İskân Genel Müdürü Cevdet Adasavul'un Yunanistan, İtalya, İsviçre, Almanya, Avusturya ve Fransa'ya gönderilmesine karar verildi.

Fener Rum Patriği Maksimos istifaya zorlandı

25 mart - Fener Rum Patrikhanesi Ruhanî Meclisi Sen Sinod, Patrik Maksimos'un istifa etmesini istedi. Kendisine Kuşadası metropolitliği verilecek olan Fener Rum Patriği Maksimos'un, Sen Sinod'un bu isteğini kabul etiğini bildirdi.

Jan Masaryk'in şüpheli ölümü

10 mart - Çekoslovakya Dışişleri Bakanı Jan Masaryk, başkent Prag'daki Dışişleri Bakanlığı binasının avlusunda ölü olarak bulundu. Prag Radyosu'nun konuyla ilgili olarak yaptığı kısa resmî açıklamada, Masaryk'in bir asabî bunalım geçirerek intihar ettiği bildirildi. İddiaya göre, kendisini pencereden atan Masaryk son birkaç günden beri uykusuzluk çekiyordu.

Ama bu açıklama, Jan Masaryk'e bir ulusun yaratıcısının oğlu ve komünistlere karşı son mevzi olarak bakan insanlar için öyle kolayca kabul edilebilecek bir açıklama değildi. Onlara göre eğer Dışişleri Bakanı Masaryk intihar ettiyse bu onun komünist yönetime karşı son protestosu olarak yorumlanmalıydı. Bazıları daha da ileri giderek, en büyük muhaliflerinden kurtulmak isteyen komünistlerin Dışişleri Bakanı'nı pencereden attığını ileri sürdüler.

Nisan

1. Güzel Sanatlar Akademisi binası yandı. ☞
2. SSCB, Berlin'i « demirperde » içine aldı.
2. Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, Atina'da temaslarda bulundu.
2. Ankara'daki Devlet Opera ve Tiyatro binası açıldı. ☞
5. Türk-Yunan dostluğu bir bildiriyle tekrar vurgulandı.
8. Güneydeki sınır illerine un nakli yasaklandı.
8. « Dünya devleti » kurmak isteyen Amerikalı Clark Türkiye'ye geldi.
8. Çekoslovakya Genelkurmay Başkanı ölü bulundu.
14. İstanbul'da arpalı ekmek satışa sunuldu. ☞
15. Viyana'da bir darbe hazırlığı içindeki komünistler yakalandı.
15. Sovyetler, Berlin çevresinde harekete geçtiler.
19. Artvin Hopa'da kamyon devrildi; 19 ölü, 15 yaralı.
19. Gemi alımında uğranılan zararlar Meclis'te görüşüldü.
20. ABD, Türkiye'ye ekonomik yardım amacıyla 10 milyon dolar verdi.
23. Türk Millî Futbol Takımı, Atina'da oynanan maçta Yunanistan takımını 3-1 yendi. ☞
23. Topkapı Sarayı Müzesi halka açıldı.
25. Karadeniz Bölgesi'nde açlık tehlikesi baş gösterdi. ☞
27. Yahudilerle Araplar arasında savaş başladı; Ürdün Kralı Abdullah resmen savaş ilan etti. ☞
28. Rendova adlı ABD uçak gemisi Türkiye'ye savaş uçağı getirdi.
28. Yahudiler Yafa'yı işgal etti.

Filistin'deki savaş, hem Yahudi, hem de Arap halkı sokaklara döktü.

Yahudilerle Araplar resmen savaşıyor

27 nisan - Bir süredir devam eden Filistin Savaşı, Ürdün Kralı Abdullah'ın da Yahudilere savaş ilan etmesiyle resmiyet kazandı. Bu durumda, Filistinlilerle birlikte, Ürdün, Mısır, Irak, Suriye, Lübnan, Suudî Arabistan, kısaca hemen hemen tüm Arap devletleri Yahudilere karşı savaşa katılmış oluyorlar.
Bölgeden gelen haberlerde Ürdün kuvvetlerinin Filistin topraklarında ilerlemekte olduğu bildirildi.

İsrailliler tarafından Tel-Aviv yakınlarında mecburî iniş yapmak zorunda bırakılan Mısır Hava Kuvvetleri'ne ait bir Spitfire uçağı.

İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda olay

2 nisan - İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenen « Düşman » adlı oyunun ikinci perdesinde aktör Hüseyin Kemal'in rol gereği Cahide Sonku'yu arkadan kollarından tutarak öpmek istemesi, seyircilerden Mithat Bayatlı tarafından sert bir dille protesto edildi. Olay sırasında kulise giren Sonku fenalık geçirdi, Hüseyin Kemal protestocuyu salondan çıkarttıktan sonra oyuna devam edildi.

Arpalı ekmek piyasada

14 nisan - İstanbul Belediyesi, eldeki un stoklarının erimesi üzerine piyasaya arpa karışımlı ekmek sundu. Bu arpa karışımlı ekmeğin 535,5 gramı kuru maddeden, 314,5 gramı sudan oluşuyor. İlgililer Amerika Birleşik Devletleri'den buğday getirmeye çalışırken, vatandaşlar devleti, eldeki buğdayları geleceği hesaplamadan yurtdışına satmakla suçluyorlar.

Yunanistan'ı 3-1 yenmemiz sevinç yarattı

23 nisan - İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanistan'la Atina'da oynadığımız ilk millî futbol maçında 3-1 galip gelmemiz yurtta büyük sevinç yarattı. 13 000 seyirci alan stad için 20 000 bilet satıldı, bileti olanların bir kısmı maça giremedi. İlk gol 7. dakikada Küçük Fikret'ten geldi. 20. dakikada Lefter ikinci golü attı ve devre 2-0 üstünlüğümüzle sonuçlandı. 70. dakikada Yunanlıların attığı golle durum 2-1 oldu. Maçın son dakikalarında Şükrü'nün golü sonucu tayin etti: 3-1. Millî Takım'ın güzel oyunu spor çevrelerince beğenildi.

Buğday ihracı konusu Meclisi'te sert tartışmalara neden oldu

26 nisan - Buğday ihracı ve Toprak Mahsulleri Ofisi'ndeki yolsuzluklar hakkında Meclis'e verilen soru önergeleri sert tartışmalara yol açtı. Bazı milletvekilleri, « Elimizdeki buğdayları yurtdışına satarak bize arpa yedirip kaşındıran ve uyuz gibi uyuşturanları cezasız bırakmayalım » diyerek eski Ticaret Bakanı Atıf İnan'ı suçladılar.

Beşiktaş - Fenerbahçe maçı yarıda kaldı

4 nisan - Şeref Stadı'nda oynanan Beşiktaş-Fenerbahçe futbol maçı yüz kızartacak ve ülke sporuna leke sürecek bir olay nedeniyle yarıda kaldı.
Fenerbahçe'nin 3-2 önde götürdüğü maçın bitimine 6 dakika kala bir Beşiktaşlı idareci hakemin üzerine yürüdü, bir diğeri de hakemi tokatladı. Taraftarların sahaya girmesi ve az sayıdaki güvenlik gücünün olaya seyirci kalmasıyla kavga büyüdü, maç yarıda kesildi.

Ankara Opera binası törenle açıldı

2 nisan - Ankara'daki Devlet Opera ve Tiyatro binası, Cumhurbaşkanı İnönü'nün de katıldığı bir törenle açıldı.
Açılışta Ulvi Cemal Erkin'in keman konçertosu, Cemal Reşit Rey'in senfonisi, Necil Kazım Akses'in baladı çalındı, ayrıca sözleri Türkçe ve Fransızca yazılmış olan Ahmet Adnan Saygun'un « Kerem Operası »nın birinci perdesinin birinci sahnesi de temsil edildi.

1948

Erzincan'da halk açlıktan şikâyet etti

1 nisan - Başbakan Hasan Saka, çıktığı bir yurt gezisi sırasında uğradığı Erzincan'da halkın sorunlarını dinledi. Erzincanlılar, yersizlik, topraksızlık ve açlıkla ilgili şikâyetlerini Başbakan Saka'ya ilettiler.
İskân Kanunu'nun değişmesi üzerine, memleketlerine dönüp arazilerini bulamayan bazı Erzincanlılar da, Başbakan'a « Toprağımızı isteriz » diye bağırdılar.

Karadeniz'de bazı köyler hâlâ açlık tehlikesiyle karşı karşıya

25 nisan - Bir süreden beri Karadeniz Bölgesi'nde baş gösteren açlık tehlikesinin hâlâ giderilemediği bildirildi. Özellikle köylerde büyük sıkıntı çekildiği açıklandı. Ekmek yapmak için hububat bulamayan köylünün büyük sıkıntılar içinde olduğu, kuraklığın yanı sıra, hükümetin gerekli önlemleri zamanında almayışının da bu üzücü sonuca neden olduğu ifade edildi.

Marakaz vapurunun maceraları !

26 nisan - Yaklaşık 6 aydır onarım gören Marakaz vapuru, çıktığı ilk seferde daha Marmara Adası civarına gelirken bozuldu. Gemi daha sonra, zorlukla da olsa Bandırma'ya vardı ve tekrar onarıma alındı.

Güzel Sanatlar Akademisi'nde yangın çıktı

1 nisan - İstanbul Fındıklı'daki Güzel Sanatlar Akademisi binası saat 19.00 sularında çıkan yangın sonucunda tamamen yandı. Öğretmen ve öğrenciler, bu tarihî binanın, bilim ve sanat ocağının yanışını gözyaşları içinde seyrettiler. Yangının kundaklama sonucu çıktığı sanılıyor.

Yurtta şeker sıkıntısı artıyor

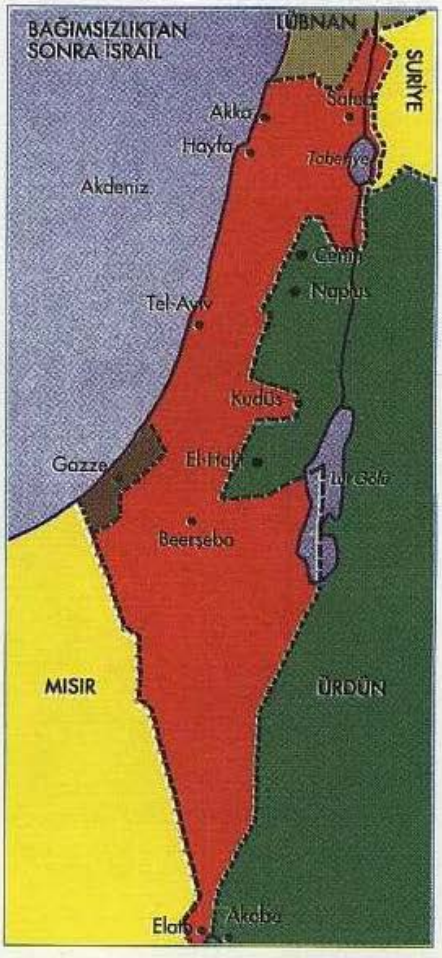
13 mayıs - Ankara ve İzmir'den sonra İstanbul'da da şeker sıkıntısının baş göstermesi üzerine, şekerin karneyle ve kişi başına ayda 1 kg verilmesi kararlaştırıldı. İlgililer, sıkıntıyı önlemek için İngiltere'den 43 000 ton şeker ithal edileceğini söylediler.

Mayıs

1. Mısır kuvvetleri de Filistin'e girdi. Suriye ve Lübnan zırhlı birlikleri Kuzey Filistin'de ilerlemeye başladı.
2. Aç köylüler, Karadeniz Bölgesi'nde DP Genel Başkanı Bayar'a ağlayarak iç döktüler.
2. Meçhul bir denizaltı, Karadeniz'de Tırhan yolcu vapurunu izledi.
2. Bir Bulgar uçağı Çorlu'ya kaçırıldı; pilot iltica etti.
3. Araplar Filistin'i terk etmeye başladı.
3. İçki fiyatlarına zam yapıldı; 100'lük Yeni Rakı 6 lira oldu.
7. Kudüs'te ateşkes ilan edildi.
8. Hollanda'da yaptırılan bir Şehir Hatları vapuru Yalova'da denize indirildi.
10. DP'den ayrılan 13 milletvekili Müstakil Demokratlar Grubu'nu oluşturdu.
10. Lahey'deki Avrupa Birliği Kongresi sona erdi.
14. Yahudiler İsrail Devleti'ni kurdular; ABD yeni devleti tanıdı.
15. Ülkelerinden sandalla kaçan 8 Romen Türkiye'ye iltica etti.
16. Mısır kuvvetleri Gazze'yi işgal etti.
17. İki Bulgar subayı uçakla Türkiye'ye kaçıp iltica hakkı istedi.
18. CHP Meclis grubu, Türk demokrasisinin aşırı sola ve aşırı sağa kapalı olacağına ilişkin karar aldı.
20. Halk çay, kibrit ve tuza hücum etti.
23. Kırkpınar Güreşleri'nde Köylü Mustafa başpehlivan oldu.
25. Üniversiteye bağlı bir ilahiyat fakültesi açılacak.
28. ABD'den alınan 4 denizaltı geldi; Cumhurbaşkanı İnönü, denizaltıları gezdi.
29. İngiltere'den 43 000 ton şeker ithal edildi.
30. Türk Millî Futbol Takımı, Avusturya'ya 1-0 yenildi.
31. Hububat fiyatlarına zam yapıldı; 3 büyük şehirde ekmek fiyatını belediyeler belirleyecek.

İsrail Devleti kuruldu

14 mayıs - Filistin'deki manda yönetiminin sona erişinin ardından Yahudiler İsrail Devleti'ni kurdular. Osmanlı İmparatorluğu'ndan sonra « Mukaddes Topraklar »da kurulan İngiliz hükümranlığı da böylece sona erdi ve İngiliz Fevkalade Komiseri Sir Alan Cunningham, hazin bir törenle Kudüs'ten ayrılıp uçakla Hayfa'ya gitti.
ABD, İsrail Devleti'ni tanıdığını açıkladı.

Sanatkâr eşek hastalandı

3 mayıs - Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenen « Carmen »- temsilinde sahneye çıkarılan eşek, hastalandığı için 3 gün sahnedeki yerini alamayacak. Gecede 10 lira tahsisat ayrılan eşeğe, 5 lira alan sanatçıların nazarının değdiği ileri sürülüyor.

1948

Türk-İsveç güreş karşılaşması

9 mayıs - Dolmabahçe Stadı'nda yapılan Türk-İsveç güreş karşılaşmalarında 4 galibiyet, 4 de yenilgi aldık. Ancak puan sıralamasında takımımız birinci oldu.
Karşılaşmada organizasyon bozukluğu ve takımımızın kuruluşundaki hatalar göze çarptı. Hele hele böyle bir millî yarışmada, millî marşları çalacak bir bando takımı bulunamaması gafların en büyüğüydü.

Yugoslavya'daki Türkler öldürülüyor

4 mayıs - Belgrad'da Ali adında bir Türk'ün casus olduğu iddiasıyla halk mahkemesince yargılanıp kurşuna dizilmesi Türk toplumu acıya boğdu. Daha önce Yugoslav gizli polisi, Profesör Ali Alyeni'yi, evini basarak eşiyle birlikte tutuklamıştı. Ali, halk mahkemesinde casusluk ve komünizm aleyhine konuşmak suçlarından yargılandı. Ali'nin eşi Didar'ın da, mahkemeye çıkarılıp yargılanmadığı halde öldürüldüğü ve cesedinin Üsküp civarında köylüler tarafından bulunduğu öğrenildi.

İstanbul'a Terkos'tan su getirilecek

7 mayıs - İstanbul'un su sıkıntısını önlemek için Terkos'tan su getirilmesine karar verildi. Terkos'tan İstanbul'a döşenecek su boruhattının ilk parçası Vali ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar'ın katıldığı bir törenle yerine yerleştirildi. Boruhattının uzunluğu 43 km olacak.

Bir katil Sultanahmet Meydanı'nda asıldı

14 mayıs - Kocamustafapaşa'da eskiden yanında çalıştığı 68 yaşındaki fırın sahibi Hacı Ali Ümitlen'i parası için öldürdüğü anlaşılan fırın işçisi Ali Özdemir, Sultanahmet Meydanı'nda asıldı. Ali Özdemir'e idam cezası veren mahkeminin başkanlığını Hâkim Salim Başol yapmıştı.

Okul müdürünün jübilesi yapıldı

1 mayıs - İstanbul'daki Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nun ilk müdürü Kirkor Kömürcüyan'ın jübilesi, okulun konferans salonunda yapıldı. Düzenlenen törene Ekonomi ve Ticaret Okulu'nun eski mezunlarıyla, şu anda eğitim gören öğrenciler katıldı.

Haziran

3. Türkiye'ye yapılacak ABD yardımında yüzde 25 azaltma yapıldı.
4. Eski Ticaret Bakanı Atıf İnan için Meclis soruşturması açıldı. ☞
4. Amasya'da sel felaketi; enkaz altından 81 ölü çıkarıldı.
8. Hasan Saka Hükümeti istifa etti.
9. Kırımlı ve Azerbaycanlı ırktaşlarımızdan 283 mülteci İstanbul'a getirildi.
9. Filistin'de ateşkes kabul edildi.
10. Hasan Saka yeni hükümeti kurdu.
12. ABD Başkanı Truman, Sovyet tecavüzünün durmasını istedi.
13. Doğu Akdeniz Yarışları'nda Türk Atletizm Millî Takımı birinci oldu.
15. Yeni tip ekmekte yüzde 70 buğday, yüzde 15 arpa, yüzde 15 çavdar var.
15. Solcu profesörlerin duruşmasına başlandı. ☞
18. İkinci Hasan Saka Hükümeti güvenoyu aldı. ☞
18. Bulgar çeteciler sınırda bir köye saldırdı; 1 köylü öldü.
21. Raman'da iki yeni petrol kuyusu açılacak.
21. Adapazarı'na şeker fabrikası kuruluyor.
23. Van'daki yolsuzluklar Büyük Millet Meclisi'nde fırtına kopardı. ☞
23. Posta-telgraf ücreti indirildi; şehiriçi mektup ücreti 15 kuruştan 10 kuruşa indi.
24. Londra Olimpiyatları'na katılmamız için ödenek bulundu.
25. New York Başpiskoposu Atenagoras Türk tabiiyetine geçti.
26. SSCB, Berlin'i ablukaya aldı; ABD Berlin'e hava köprüsü kurdu. ☞
28. Yugoslavya Kominform'dan çıktı. ☞
30. Bir Bulgar uçağı 18 yolcusuyla Türkiye'ye kaçırıldı; pilot havada öldürüldü. ☞

ÖLÜM

3. Doktor Neşet Ömer İrdelp. ☞
30. Prens Sabaheddin Bey. ☞

Van'da askere kurtlu kavurma yedirmişler

23 haziran - Demokrat Parti Afyon Milletvekili Kemal Özçoban, Büyük Millet Meclisi'ne verdiği bir önergeyle, Van'daki askerî birlikler için alınan kavurmalara bağırsak, işkembe ve boynuz karıştırılarak büyük yolsuzluk yapıldığı ve bu yüzden ölen erler olduğu şeklindeki söylentilerin doğruluk derecesininin araştırılmasını talep etti.
Verilen soru önergesinde söz konusu kavurmaların kimden satın alındığı, yenecek nitelikte olmadığı anlaşıldığında ne kadarının imha edildiği ve yolsuzluğu kimlerin yaptığı da soruldu.

Bulgar pilotu öldüren yolcular Türkiye'ye iltica etti

30 haziran - Varna-Sofya seferini yapmakta olan bir Bulgar yolcu uçağı Türkiye'ye kaçırıldı, uçağın içindeki 18 yolcu iltica isteminde bulundu. Uçağın kaçırılması sırasında çıkan çatışmada pilotu öldürmek zorunda kalan ve ikinci pilotu da yaralayan yolcular, bu işe komünist rejimden kaçmak amacıyla kalkıştıklarını söylediler.

Ülkeyi buğdaysız bırakan bakan

4 haziran - Türkiye'nin ihtiyacı temin edilmemiş olduğu halde yurtdışına buğday ihracına izin veren eski Ticaret bakanlarından, Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Milletvekili Atıf İnan hakkında Meclis soruşturması açılmasına karar verildi. Görüşmelerde Bakan İnan'ın, bu ihracatla bazı kişilere haksız kazanç sağladığı ileri sürüldü.

Türk ve Amerikan polisinin işbirliğiyle bir eroin şebekesi ortaya çıkarıldı

4 haziran - Türk polisi ile işbirliği yapan Amerika Birleşik Devletleri Beyaz Zehir Kaçakçılığıyla Mücadele Şubesi müfettişlerinden George White, İstanbul Beyoğlu Tepebaşı'nda eroin kaçakçılığı yapan bir şebekeyi ortaya çıkardı.
İstanbul'a gelen Amerikan gemilerinin personeline eroin temin ettiği anlaşılan şebeke yaklaşık 1 milyon dolar değerindeki eroinle suçüstü yakalandı.

İkinci Saka Hükûmeti kuruldu

(17. hükûmet)

10 haziran - Başbakan Hasan Saka « İçinde bulunulan şartlarda hükûmet durumunun yeniden tetkik ve mütalaasına imkân vermek » üzere 8 haziranda istifa etti, ancak hükûmeti kurma görevi Cumhurbaşkanı İnönü tarafından tekrar kendisine verildi.
Başbakan Hasan Saka'nın listesini Cumhurbaşkanı'na sunduğu Yeni Bakanlar Kurulu şu isimlerden oluşuyor:
Başbakan: Hasan Saka
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı: Faik Ahmet Barutçu
Devlet Bakanı ve Ulaştırma Bakanı: Kasım Gülek
Adalet Bakanı: Fuat Sirmen
Millî Savunma Bakanı: Hüsnü Çakır
İçişleri Bakanı: Münir Hüsrev Göle
Dışişleri Bakanı: Necmettin Sadak
Maliye Bakanı: Şevket Adalan
Millî Eğitim Bakanı: Tahsin Banguoğlu
Bayındırlık Bakanı: Nihat Erim
Ekonomi Bakanı: Cavit Ekin
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı: Kemalî Beyazıt
Gümrük ve Tekel Bakanı: Emin Erişirgil
Tarım Bakanı: Cavit Oral
Ticaret Bakanı: Cemil Sait Barlas
Çalışma Bakanı: Tahsin Bekir Balta

İkinci Saka kabinesinin üyeleri, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yle birlikte.

Yeni hükûmet güvenoyu aldı

18 haziran - Başbakan Hasan Saka, kurduğu ikinci hükûmetin programını bugün Meclis'te okudu ve güvenoyu aldı. Hasan Saka'nın 9 haziranda kurduğu yeni hükûmette, liberalizme yakın siyasî ve ekonomik görüşleriyle tanınan Tahsin Banguoğlu, Nihat Erim, Cavit Oral, Kasım Gülek, Cemil Sait Barlas gibi gençlere yer vermesi dikkat çekti. Demokrasinin güçlendirileceği sözü verilen hükûmet programıyla, Saka'nın ilk hükûmetinin programı arasında esaslı bir fark bulunmuyor. Programın görüşülmesi sırasında DP'den ihraç edilen Sadık Aldoğan'ın, Celal Bayar'la İnönü arasında muvazaa olduğundan söz etmesi itirazlara yol açtı. İkinci Saka Hükûmeti 308 kabul oyuyla güvenoyu aldı.

Prens Sabaheddin Bey öldü

30 haziran - Jön Türkler hareketinin tanınmış isimlerinden Prens Sabaheddin Bey, İsviçre'nin Neuchâtel şehrinde 70 yaşında öldü. Son dönem Osmanlı fikir ve siyaset hayatında önemli bir yeri olan Sabaheddin Bey, ademimerkeziyetçiliğe ve bireysel girişime öncelik veren fikirleriyle tanınıyordu. Sultan Abdülmecid'in kızı Seniha Sultan ile Mahmud Celaleddin Paşa'nın oğlu olan Sabaheddin Bey, 1889 yılında Avrupa'ya kaçarak Sultan II. Abdülhamid yönetimine karşı verilen mücadeleye katıldı. Jön Türkler hareketi içindeki Ahmed Rıza grubuyla tartışmalara girdi, 1902 yılında Teşebbüs-i Şahsî ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti'ni kurdu. İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra Türkiye'ye dönen Prens Sabaheddin, bir süre sonra İttihatçılarla ihtilafa düşerek yeniden yurtdışına kaçtı. İttihat ve Terakki iktidarının 1918 yılında sona ermesinden sonra ülkeye döndü ve Kurtuluş Savaşı'nı destekler bir tutum içinde oldu. 1924 yılında Osmanlı Hanedanı mensuplarının sınır dışına çıkarılmasını öngören kanun gereğince yurtdışına çıkmak zorunda kalan Prens Sabaheddin, hayatının geri kalan bölümünü Avrupa'da geçirdi.
Prens Sabaheddin Bey'in cenazesi İstanbul'a getirilerek Eyüpsultan'daki aile mezarlığında toprağa verilecek.

Berlin ablukası

26 haziran - SSCB'nin 16 haziranda Müttefikler Kontrol Konseyi'nden çekilmesi üzerine, Berlin'deki dörtlü işgal kuvvetinin komuta heyetleri arasında gerilim arttı. Sovyetler Batı Berlin'i karadan ablukaya almaya karar verdi ve 24 haziranda dörtlü yönetimin sona erdiğini ilan etti. Sovyet denetimindeki Doğu Berlin'den Batı'ya gıda sevkiyatının yasaklanması üzerine, Fransız, İngiliz ve ABD işgal bölgelerinde yaşayan 2,5 milyon Alman açlık tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Bu durumda Amerikalılar gerçek bir hava köprüsü kurarak, Berlin'in batı kesimine temel gıda maddeleri ve tıbbî yardım malzemesini hava yoluyla ulaştırmaya karar verdi. 26 haziran sabahından itibaren Batı Berlin'deki havaalanlarına her 8 dakikada bir kargo uçağı inmeye başladı.

N. Ömer İrdelp öldü

3 haziran - Ünlü hekim Neşet Ömer İrdelp 66 yaşında İstanbul'da öldü. 1902'de Tıbbiye'yi bitiren Neşet Ömer İrdelp, Fransa'da iç hastalıkları ve kardiyoloji alanlarında uzmanlaştı. Kurtuluş Savaşı yıllarında Atatürk'ün özel hekimiydi; Atatürk'ün ölümünden önceki hastalığı sırasında da tedavisiyle yakından ilgilendi. Antropoloji Enstitüsü'nü ve *Antropoloji* dergisini kuran İrdelp, 1934'te İstanbul milletvekili olarak TBMM'ye girdi.

Yugoslavya Kominform'dan çıktı

28 haziran - SSCB'nin Balkanlardaki baskısına boyun eğmeyen Tito, Bulgaristan'la görüş ayrılığını ileri sürerek Kominform'dan çıktı. Tito'nun, SSCB'ye meydan okuma anlamındaki bu kararıyla « demir-perde »den ayrılması Batı'da büyük bir memnunluk yarattı.

Yugoslavya Devlet Başkanı Mareşal Tito.

Profesörler yargıda

15 haziran - Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi öğretim üyelerinden Profesör Pertev Naili Boratav, Doçent Behice Boran ile Doçent Niyazi Berkes'in, dış kaynaklı ideolojileri yayarak gençliğe zehir saçtıkları iddiasıyla yargılanmalarına, Ankara 4'üncü Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı.

1948

Temmuz

2. Seçim Kanunu'nun görüşülmesine Büyük Millet Meclisi'nde başlandı.
4. Türkiye-ABD İktisadî İşbirliği Antlaşması imzalandı; ABD, Türkiye'ye 10 milyon dolar kredi sağlayacak.
5. Ticaret Ofisi kuponla ucuz satışlar yapacak.
6. Ankara Üniversitesi'nde solcu profesörlerin kürsüleri kaldırıldı.
7. Seçim Kanunu'nun ilk görüşmesi tamamlandı; DP milletvekilleri Meclis'i terk etti.
7. İstanbul Üniversitesi Rektörü Ordinaryüs Profesör Sıddık Sami Onar, solculuk ithamlarını reddetti.
8. Balıkesir'de 2 uçak çarpıştı; pilotlar şehit oldu.
9. Yeni Seçim Kanunu, Meclis'te kabul edildi. ☞
10. Tedavüldeki para, 22 milyon lira artarak 865 milyondan 887 milyon liraya çıktı.
13. Ankara cinayeti davası sonuçlandı; idamdan kurtulan Haşmet Orbay 18 aya, Reşit Mercan 9 yıla mahkûm oldu.
14. Yasanın görevlerini kısıtladığını ileri süren İTÜ Rektörü Profesör Tevfik Taylan istifa etti.
16. DP ara seçimlere katılmama kararı aldı.
16. 42 yeni ortaokul açılacak.
16. Araplar ve Yahudiler, Birleşmiş Milletler'in ateşkes önerisini kabul etti.
17. İlkokullarda seçmeli din dersi okutulması kararlaştırıldı.
18. Millet Partisi kuruldu. ☞
23. İstanbul Cezaevi'nde isyan; mahkûmlara ateş açıldı: 1 ölü, 2 yaralı.
25. Batı Almanya'da hükûmet kuruluyor. ☞
26. Millet Partisi de ara seçime katılmama kararı aldı.
27. 2 800 veremli, hastaneye yatmak için sıra bekliyor.
29. Londra Olimpiyatları başladı.
29. İstanbul'da, elektrik, havagazı ve tünel ücretlerine zam yapıldı.
31. Beyaz ekmek fiyatı indirildi; 750 g ekmek 30 kuruşa satılacak.

Millet Partisi kuruldu

18 temmuz - Uzun bir süredir kurulması beklenen Millet Partisi (MP), İçişleri Bakanlığı'na yapılan başvuruyla resmen çalışmalarına başladı. Millet Partisi'ne katılan Fevzi Çakmak, bir bildiri yayımlayarak partiye katılma çağrısında bulundu. Partinin kurucu üyeleri arasında Hikmet Bayur, Osman Nuri Köni, Sadık Aldoğan, Kenan Öner, Enis Akaygen ve Mustafa Kentli yer alıyorlar. Partinin fahrî genel başkanlığına Fevzi Çakmak, genel başkanlığına da Hikmet Bayur getirildi. DP muhalefetini doyurucu bulmayan kişilerden oluşan Millet Partisi, programında kişi özgürlüklerinin genişletilmesini ve liberal bir iktisat politikası izlenmesini savunuyor. Özel ve siyasî hayatta ahlakı egemen kılmak, halka ve gençliğe ulusal duyguları aşılamak, devlet çıkarlarını gözetmek partinin amaçları arasında bulunuyor. Liderleri arasında birbirleriyle çalışması güçlük yaratabilecek birçok kuvvetli şahsiyet bulunan MP'nin nasıl bir gelişme göstereceği merak ediliyor.

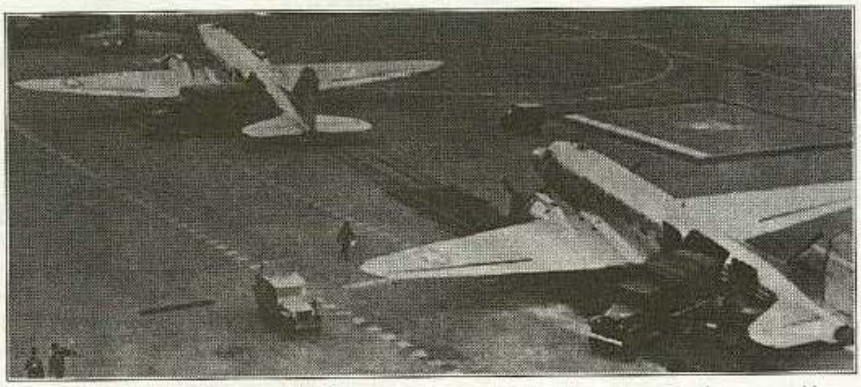
Millet Partisi kurucuları (soldan sağa) Kenan Öner, Enis Akaygen, Fuat Arna, Hikmet Bayur, Şefik Paşa, Fevzi Çakmak, Osman Bölükbaşı, Osman Nuri Köni ve Sadık Aldoğan.

Beşiktaş, Türk Millî Futbol Takımı'na oyuncu vermiyor

15 temmuz - Londra Olimpiyatları'na katılacak Türk Millî Futbol Takımı kampa girdi. Takıma alınacak futbolcuların seçimi konusunda « hissî » davranıldığını ileri süren Beşiktaş Spor Kulübü'nün yöneticileri, Millî Takım'a futbolcu vermeme kararı aldıklarını bildirdiler.

Cumhurbaşkanı'na saygısızlık yapan gazeteciler yargı önünde

27 temmuz - Cumhurbaşkanı İnönü'ye yayın yoluyla saygısızlık yaptıkları iddia edilen, Ankara'da yayımlanan *Kudret* gazetesi sorumluları Ali Rıza Başkan, Nihat Kürşad ve Nurettin Ardıçoğlu'nun yargılanmalarına başlandı.

Berlin ablukası sürüyor: Tempelhof Havaalanı'nda yüklerini boşaltan ABD kargo uçakları.

1948

Kurulacak yeni cumhuriyet için geçici bir anayasa hazırlamakla görevlendirilen Parlamenter Konsey'in Başkanı Konrad Adenauer.

Batı Almanya hükûmeti kuruluyor

25 temmuz - ABD, İngiltere ve Fransa askerî valileri Batı Almanya'da bir parlamento kurulması için çalışmaların hızlandırıldığını, yakında Batı Almanya hükûmetinin kurulacağını açıkladılar. Askerî valiler, Frankfurt'ta yaptıkları toplantının ardından, yeni kurulacak Parlamenter Konsey'in geçici bir anayasa hazırlayacağını da açıkladılar.

Şefik Hüsnü Deymer.

Doktor Şefik Hüsnü, komünist faaliyetten mahkûm oldu

14 temmuz - Doktor Şefik Hüsnü Deymer, kurmuş olduğu Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi vasıtasıyla komünist faaliyetlerde bulunduğu iddiasıyla yargılandığı İstanbul 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 5 yıl hapse mahkûm edildi.
Aynı davada yargılanan Esat Adil Müstecaplioğlu ise beraat etti.

Yunanistan'a kaçırılan yumurtalar

10 temmuz - Yunan polisi, Türkiye'den Yunanistan'a yumurta kaçırıldığı ihbarı üzerine yaptığı aramalarda, Sadıkzade Kemal'e ait Esen vapurunda 1 127 sandık kaçak yumurtayı ele geçirdi. Ayrıca, önemli miktarda kaçak lakerda ve sardalye balığının da yumurtalarla birlikte ele geçirildiği bildirildi.

Yeni Seçim Kanunu

9 temmuz - Meclis'te kabul edilen Seçim Kanunu'yla DP'nin isteklerinden pek çoğu gerçekleştirildi. Yeni kanunla, gizli oy açık sayım ilkesi kabul edildi, ancak sayımı yapılan oyların yakılarak ortadan kaldırılmasına ilişkin hüküm değiştirilmedi. Yeni kanuna göre siyasî partilere seçim kurullarına katılma hakkı da tanındı. Kanunda, seçim suçu işleyen memurların Memurîn Muhakemat Kanunu hükümlerinden yararlanamayacakları hükme bağlandı. Ancak yeni kanunun seçimlerde adlî teminat sağlamaması nedeniyle, DP'nin ara seçimlere girmeme eğiliminde olduğu bildirildi.

Görevine son verilen yabancı profesörler

17 temmuz - Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde bazı yabancı profesörlerin görevlerine son verildi: Hititoloji Bölümü'nden Boock Kuter, Langsterger, Eberhart, Halasikum ve lektör Ekman.

Ağustos

2. Türk Millî Futbol Takımı, Londra Olimpiyatları'nda Çin'i 4-0 yendi.
3. Ruhi Sarıalp, üç adım atlamada olimpiyat üçüncüsü olarak bronz madalya kazandı.
5. Türk Millî Futbol Takımı, Londra Olimpiyatları'nda Yugoslavya'ya 3-1 yenildi; oyundan atılan Galatasaraylı Bülent ve Beşiktaşlı Şükrü yurda geri gönderildi.
6. Londra Olimpiyatları'nda Türk Serbest Güreş Millî Takımı şampiyon, Grekoromen Güreş Millî Takımı da olimpiyat ikincisi oldu. ☞
7. 22 500 km'lik karayolu yapılacak.
8. Filistin Arapları, devlet kurma kararı aldı.
10. Ankara-İstanbul karayolu bir yılda tamamlanacak.
11. Şeker satışı serbest bırakıldı.
14. 29 temmuzda başlayan Londra Olimpiyatları sona erdi; Türkiye ülke sıralamasında beşinci oldu.
15. Bronz-nikel alaşımı 25 kuruşluklar piyasadan kaldırılıyor.
15. İçişleri Bakanlığı, Trafik Kanunu'nu hazırlıyor.
16. ABD Hava Bakanı Ankara'ya geldi.
20. Londra Olimpiyatları'nda zafer kazanan güreşçilerimizi İstanbul halkı sevgiyle kucakladı; şampiyonlara birer ev hediye ediliyor.
22. Şampiyon güreşçiler için Dolmabahçe Stadı'nda zafer töreni düzenlendi.
23. Köylüler okul yapımında 20 gün zorunlu çalışacak.
24. Çakırcalı'ya taş çıkartan haydut Abaza Basri bir türlü yakalanamıyor. ☞
25. ABD'ye dolar karşılığı altın sattık.
26. Suçüstü mahkemeleri kaldırıldı.
27. Demokrat Parti Genel Başkanı Bayar'a suikast girişimi. ☞

Türk Güreş Millî Takımı Londra Olimpiyatları'nda şampiyon oldu

6 ağustos - Londra Olimpiyatları'nda Serbest Güreş Millî Takımımız elde ettiği galibiyetlerle tüm yurdu sevince boğdu.
Yaptıkları zorlu müsabakalar sonunda güreşçilerimiz rakiplerini yenerek ülkemize 4 altın, 2 gümüş madalya kazandırdı. Bu sonuçla Serbest Güreş Millî Takımımız olimpiyat şampiyonluğunu elde etti.
Altın madalya kazanarak olimpiyat şampiyonu olan güreşçilerimiz: 57 kiloda Nasuh Akar, 62 kiloda Gazanfer Bilge, 67 kiloda Celal Atik ve 73 kiloda Yaşar Doğu.
Diğer güreşçilerimiz Halit Balamir ve Adil Candemir ise olimpiyat ikincisi olarak gümüş madalya sahibi oldular.
İngiltere Kralı VI. George, Şampiyon Millî Takımımızı Buckingham Sarayı'nda kabul ederek kutladı.

Hürriyet

BÜYÜK ZAFER GÜNÜMÜZ

Serbest güreş karşılaşmalarında

Türk takımı olimpiyad şampiyonluğunu aldı

Nasuh Akar, Gazanfer Bilge, Celâl Atik ve Yaşar Doğu birinci oldular

Halil Balamir ve Adil Candemir ikinci oldular

Futbol Millî takımımız dün Çin Millî takımını 4-0 mağlûp etti

Birinci devre 1-0 takımımızın lehine bitti, ikinci devrede ise üç dakika içinde üç gol attık

2 nci maçı Yugoslav takımı ile yapacağız

Teklif ediyoruz!

Güreşçilerimiz tatil edilmelidir

Müttefik temsilciler

Dün gece Stalin'le iki saat konuştular

Mühim ticari kararlar

İnönü stadında sancak verildi

Grekoromencilerimiz Olimpiyat ikincisi

6 ağustos - Grekoromen Güreş Millî Takımımız da 2 altın ve 2 gümüş madalya alarak olimpiyat ikincisi oldu. 62 kiloda Mehmet Oktav, ağırda Mersinli Ahmet altın madalya aldılar. 52 kiloda Kenan Olcay, 79 kiloda Muhlis Tayfur ikinciliği elde ederek gümüş madalya sahibi oldular.
Bu arada grekoromen takımımızdan Mersinli Ahmet, sevimli davranışları ve cana yakınlığıyla Londra Olimpiyatları'nda en sevilen sporcu unvanını kazandı. Güreşçimize bu unvan, güleryüzlülüğü ve sempatik davranışları nedeniyle verildi.

Bayar'a suikast girişimi

27 ağustos - İzmir Çeşme'de konuşma yaparken kendisine yönelik bir suikast girişiminde bulunulacağını haber alan Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar, « Beni öldürecek tabanca daha yapılamadı » dedi.
Verilen bilgiye göre, Bayar'ı vurmakla görevlendirilen Çolak Ahmet adındaki kişinin girişimi halk tarafından önceden ilgililere bildirildiğinden suikast gerçekleşemedi. Polis ve jandarma Çolak Ahmet'i arıyor.

İstanbul ekmeksiz

19 ağustos - Toprak Mahsulleri Ofisi'nin fırınlara yeterli un vermemesi yüzünden İstanbul ekmeksiz kaldı. 25 kuruşluk ekmek 35-40 kuruştan karaborsada satılıyor.

Bir Türk sanatçı Amerika'da saksofon konserleri verecek

8 ağustos - Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası'nın solist saksofoncusu ve Radyo Caz Orkestrası'nın şefi Nihat Esengin, ABD'nin çeşitli şehirlerinde konserler vermek üzere New York'a gitti.

Çakırcalı'ya taş çıkaran haydut

24 ağustos - Abaza Basri adındaki bir haydut Adapazarı çevresinde dehşet saçıyor. Babasının katilini öldürmesi nedeniyle 18 yıla hüküm giyen Abaza Basri'nin, Isparta Cezaevi'nden kaçtıktan sonra birçok kişiyi « tavuk gibi » öldürdüğü söyleniyor. Bütün aramalara rağmen « canavar », bir türlü yakalanamıyor.

1948

Eylül

1. Savaş sonrası ilk Alman Meclisi toplandı.
2. Bulgaristan'daki Türklere işkence yapılıyor.
5. Hacca gideceklere döviz verilmeyecek.
9. Kuzey Kore bağımsızlığını ilan etti. ☞
10. Bulgaristan Başkonsolosu Varagözof Türkiye'ye sığındı.
10. Adana'daki Sümerbank fabrikasını yakan komünist 5 yıla mahkûm oldu.
11. ABD'den 2 kruvazör, 4 açık deniz muhribi alıyoruz.
11. Bulgaristan Cumhurbaşkan Yardımcısı ailesiyle Türkiye'ye sığındı.
12. Galatasaray futbol takımı, Yunanistan lig şampiyonu Apollon'u 4-1 yendi.
14. Eski Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü, Yüce Divan'da kendini savundu.
14. Galata Köprüsü'nde çökme tehlikesi.
15. Almanya savaş sonrası ilk defa Türkiye'den tütün alıyor.
16. Bulgaristan Basın Ataşesi de Türkiye'ye sığındı.
17. İsrail-Arap çatışmasında Birleşmiş Milletler arabulucusu Kont Bernadotte, Yahudi işgali altındaki bölgede öldürüldü. ☞
17. ABD Kongre Heyeti Türkiye'ye geldi.
17. Şekere zam; küp şekerin kilosu 180 kuruş.
19. Türkiye-ABD askerî görüşmeleri başladı.
21. İstanbul'a 500 odalı otel yapılacak.
25. Maskeli haydutlar İstanbul Dudullu'da soygun yaptı.
26. « Adapazarı canavarı » Abaza Basri teslim oldu. ☞
27. Ali el-Kebir adlı Mısır şilebi, limandaki Etrüsk vapuruna çarptı.
30. 1949 bütçesi 1 415 500 527 lira; 120 milyon lira açık var.
30. 52 yeni ortaokul açılmasına karar verildi.

ÖLÜM

11. Muhammed Ali Cinnah. ☞

BM arabulucusu Kont Bernadotte öldürüldü

17 eylül - Birleşmiş Milletler'in İsrail-Arap çatışmasındaki arabulucusu İsveçli diplomat Kont Bernadotte, Yahudi işgali altındaki bölgede vurularak öldürüldü. Cinayeti Stern adlı örgüt üstlendi.

Sümerbank iflasın eşiğine geldi

17 eylül - İktisadî Devlet Teşekkülü Sümerbank'ın, çok miktarda mal alarak stok yaptığı için iflasın eşiğine geldiği bildirildi. 70-75 milyon liralık pamuk ipliği, pamuklu ve yünlü mensucat stoku yapan Sümerbank, bankalardan aldığı krediyi geri ödeme zorluğu çekiyor.

İdil Biret.

Kuzey Kore bağımsızlık ilan etti

9 eylül - Kuzey Kore Kim İl Sung'un önderliğinde bağımsızlığını ilan etti. Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti adını taşıyan bu yeni komünist devletin sınırları, İkinci Dünya Savaşı'nın son günlerinde Kızıl Ordu'nun işgal ettiği toprakları kapsıyor. Amerikan işgali altında bulunan güneydeki topraklar ise Kore Cumhuriyeti adıyla anılıyor.

7 yaşındaki piyanist konser verdi

1 eylül - 7 yaşındaki kompozitör piyanist İdil Biret, Ankara Radyosu'nda bir konser verdi. Ayakları henüz piyano pedalına bile erişemeyen küçük sanatçı, Bach'ın « Re Minör Piyano Konçertosu »nu çaldı. Dinleyiciler daha konser bitmeden Biret'i ayakta alkışladılar, bu arada birçok kişinin de gözyaşlarını tutamadığı görüldü.

Kraliçe Wilhelmina kızı lehine tahtan feragat etti ve Juliana 7 eylül günü Hollanda Kraliçesi olarak taç giydi (Kraliçe'nin solunda eşi, Lippe-Biesterfeld Prensi Bernhard).

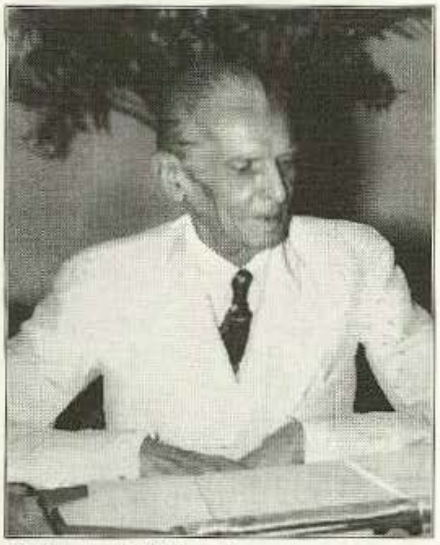
1948

Abaza Basri adalete teslim oldu

26 eylül - Uzun süredir güvenlik güçlerini peşinde koşturan, birçok cinayet ve soyguna adı karışan ve halk tarafından « Adapazarı Canavarı » diye adlandırılan Abaza Basri, Jandarma Genel Komutanı Korgeneral Şükrü Kanatlı'ya teslim oldu. Abaza Basri kendisine yüklenen tüm suçları reddetti.

Türk binicilerinin Hollanda zaferi

6 eylül - Rotterdam'da yapılan binicilik yarışmalarında 3 Türk subayı, 90 subayın arasından parkuru hatasız olarak bitirerek birincilik için berabere kaldılar.
Daha sonra 3 Türk subayı arasında birincilik için yapılan yarışta Yüzbaşı Ziya Azak birinci, Üsteğmen Kemal Özçelik ikinci, Binbaşı Saim Polatkan da üçüncü oldular.

Muhammed Ali Cinnah.

Muhammed Ali Cinnah öldü

11 eylül - Pakistan'ın kurucusu Muhammed Ali Cinnah 72 yaşında Karaçi'de öldü. 1913 yılında Müslüman Birliği'ne giren Cinnah 1928'de, Müslümanlar tarafından ısrarla istenen 14 anayasal garanti maddesini yayımladı. Bu belge, federal yönetim biçimi, azınlıklara geniş haklar, Müslümanların Yasama Meclisi'nde üçte bir oranında temsil edilmesi gibi birtakım öneriler içeriyordu. Önceleri Hindistan'ın bütünlüğünden yana olan Cinnah, Hindularla Müslümanlar arasında ilişkilerin giderek bozulması üzerine, bağımsız bir Müslüman devlet kurmak düşüncesinde olanlarla birleşti. 1947'de bağımsız Pakistan Cumhuriyeti'nin kurulmasını sağladı ve yeni devletin ilk cumhurbaşkanı oldu.

Ekim

4. ABD Başkanı Truman, Kongre'de Türkiye'ye 75 milyon 250 bin dolar karşılığı 140 000 ton malzeme gönderildiğini açıkladı.
5. Eski Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü, yargılandığı Yüce Divan'da beraat etti.
6. Ordumuz İstanbul Boğazı'nın doğusunda büyük bir askerî tatbikat yaptı.
7. Dünya Bankası'ndan 50 milyon dolar borç istedik.
12. Lüks Vergisi çıkarılıyor.
17. 13 ilde ara seçim yapıldı; halk seçimi boykot etti.
17. Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilatı, Türkiye'ye 50 milyon dolar kredi ayırdı.
18. İstanbul Fener Rum Patriği Maksimos istifa etti.
21. Muş'ta kıtlık; halkın büyük bir bölümü ekmek bulamıyor.
21. DP Genel Başkanı Celal Bayar, ara seçimin yenilenmesini istedi.
22. İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisat Fakülteleri inşaatı bir yılda tamamlanacak.
23. Fransız Parlamento Heyeti Türkiye'ye geldi.
25. Kızıl Ordu'dan kaçan 2 asker Türkiye'ye sığındı.
25. Ankara-İstanbul arasında pazar günü de uçak seferleri yapılacak.
26. Bombardıman uçağı ile avcı uçağı Adana'da çarpıştı; 4 havacımız şehit oldu.
28. Türk diplomat Orhan Kavur, İsviçre-Fransa sınırında 62 kg altınla yakalandı.
28. İstanbul Karaköy Meydanı'nı genişletmek için bina yıkımına başlandı.
28. Kuzey Atlantik Paktı Teşkilatı kuruluyor.
28. Ankara'da bir yolcu treni yoldan çıktı: 10 ölü.
30. Türk Hava Kurumu'nun uçak motor fabrikası açıldı.

Halk ara seçimi boykot etti

17 ekim - 13 ilde yapılan ara seçimi halk boykot etti. Demokrat Parti ve Millet Partisi'nin katılmadığı seçime katılım da çok düşük oldu. En düşük katılma oranı İstanbul'da yüzde 20, Aydın'da yüzde 27 olarak gerçekleşti. Siyasî çevreler boykotu bir çeşit referandum olarak değerlendiriyorlar.

Profesörler cüppe giyecek

25 ekim - İstanbul Üniversitesi öğretim görevlileri, yeni ders yılında epengle kumaştan yapılan siyah cüppelerle derslere girecekler. Cüppeler yerden 5 cm yüksek olacak.

Siyasî çevrelerden uydurma dile tepki

23 ekim - İstanbul Öğretmenler Birliği tarafından düzenlenen Dil Kongresi'nde söz alan hatipler, Türkçemize sokulmak istenen « uydurma dil »e karşı tepkilerini dile getiren konuşmalar yaptılar.
Konuşmacıların bir kısmı, hükûmetin dil konusunda zorlayıcı tavrını ve « uydurma dil »in okul kitaplarına konmasını eleştirdiler. Türk Dil Kurumu üyesi İsmail Hakkı Baltacıoğlu, TDK'den istifa ettiğini açıkladı.

Doğu Anadolu'ya yeni yollar yapılacak

20 ekim - Doğu Anadolu'nun kalkınması için bütçeye 10 milyon lira ek tahsisat kondu. Yapılan planlara göre, Doğu illerinde 3 yıl içinde toplam 3 800 km yol yapılacak. Yaz ve kış aylarında rahatça geçit verecek olan bu yeni yollar Van, Bingöl, Muş ve Bitlis arasında inşa edilecek. Bu yollar sayesinde Doğu Anadolu şehirlerinin, ülkenin diğer bölgeleriyle sürekli bağlantısı sağlanmış olacak. Bölgede yol çalışmalarının tamamlanmasının ardından hastane ve okul yapımına da başlanacağı bildiriliyor.

Seçime katılmayan memurlar için soruşturma açılacak

26 ekim - Ara seçime katılmayan memurları belirlemek için İçişleri Bakanlığı'nın 13 ilin valisine gönderdiği gizli genelge, İstanbul'da Fatih, Eminönü ve Kadıköy kaymakamları tarafından kanuna aykırı bulundu. Genelgeye karşı çıkan 3 kaymakamın görevden alınmaları bekleniyor.

1948

Kasım

1. Büyük Millet Meclisi başkanlığına Şükrü Saracoğlu seçildi.
1. Yeni Fener Rum patriği, New York Başpiskoposu Atenagoras. ☎
1. Komünistler Mançurya'yı işgal etti.
2. ABD'de başkanlık seçimini Truman kazandı.
6. ABD'nin verdiği C-47 askerî nakliye uçakları geldi.
11. Altın stoku 142 tona, döviz rezervi 28 milyon dolara düştü.
11. UNESCO İcra Komitesi, İstanbul'da Yıldız Şale Köşkü'nde toplandı.
14. Prenses Elizabeth'in bir oğlu oldu; bebeğe Charles adı verildi.
17. Edirne'de bir casus şebekesi yakalandı.
17. İngiltere 10 milyon liralık tütün satın aldı.
18. Yunanlı çeteciler Ege sahiline çıktı; köy halkının 5 saat çarpıştığı çeteciler Sisam Adası'na kaçtı. ☎
19. Mısır Kralı eşi Feride'den, İran Şahı da eşi Feyziye'den ayrıldı. ☎
22. 1948 Türkiye İktisat Kongresi toplandı; konuşmacılar devletçilikten vazgeçilmesini istediler.
23. SSCB Büyükelçisi, Başbakan'a kendilerini ABD'ye tercih etmesini önerdi.
27. Zonguldak Çatalağzı Elektrik Santralı açıldı.
28. Türk Millî Futbol Takımı, Yunanistan'ı İstanbul'da 2-1 yendi.
29. Antakya'da CHP'lilerle DP'liler çatıştı; 1 DP'li öldü.
30. Diyarbakır'da tekke açan Zeynel Abidin adlı şeyh mahkemeye verildi.
30. Gecekondu konusu Büyük Millet Meclisi'nde görüşüldü.

Kamuoyu yoklamalarını yanıltan Truman, Dewey'i yenerek tekrar başkan seçildi.

Ege'de Yunan çetesi

18 kasım - Sisam Adası'ndan motor ve sandalla gelerek Dip Burnu'ndan sahile çıkan 7-8 Yunanlıdan oluşan bir çete, 4 at ile 3 ineği çalarken köylülerin ve jandarmanın ateş açması üzerine girişimlerinde başarısızlığa uğradılar. Yakalanacaklarını anlayan Yunanlı çeteciler motorla tekrar Sisam Adası'na kaçtılar.

Mısır Kralı ve İran Şahı boşandı

19 kasım - Mısır'ın 28 yaşındaki hükümdarı Kral Faruk'un, Kraliçe Feride'den ayrıldığı açıklandı. Kral Faruk'un bu evlilikten 3 kızı var. Yapılan açıklamada Kral Faruk'un kız kardeşi ve dünyanın en güzel kadınlarından Prenses Feyziye'nin de İran Şahı Rıza Pehlevî'den ayrıldığı bildirildi. Ayrılma nedeni olarak İran havasının Prenses'e yaramaması gösterildi.

İran Şahı Rıza Pehlevî ve eşi Prenses Feyziye.

Rektör Sıddık Sami Onar: Millet yoksulluk içinde

1 kasım - İstanbul Üniversitesi'nin açılış töreninde bir konuşma yapan Rektör Sıddık Sami Onar, « Ne yazık ki bugün medeniyet âleminde hakkımız olan yeri işgal edemiyoruz. Dün kurtardığımız vatan bugün haraptır, millet yoksulluk içindedir. Tarihte bir nur gibi parlayan Türk medeniyeti, Türk sanatı, Türk kültürü, ne yazık ki bugün artık bir efsane sayılıyor » dedi.

Atatürk diktatör değildi !

19 kasım - İngiltere'nin eski Türkiye büyükelçilerinden Sir Percy-Lorraine ilgi çekici bir demeç verdi.
Sir Percy-Lorraine demecinde, « Atatürk için diktatör deniliyor. Bu tamamen yanlış bir görüştür. Mustafa Kemal Atatürk sert, fakat adildi. Ne istediğini bilen bir kişiydi ve bu nedenle de sözleri daima dinleniyordu. Atatürk çevresinden dürüstlük ve bağlılık bekliyordu. Kudret hiçbir zaman onun başını döndürmemişti. Tek düşüncesi Türk milletinin refahıydı » dedi.

Mısır Kralı Faruk ve Kraliçe Feride.

1948

Atenagoras .

Atenagoras yeni patrik seçildi

1 kasım - Kuzey ve Güney Amerika Ortodoks Başpiskoposu Atenagoras, Fener Rum patrikliğine seçildi. ABD'nin New York şehrinde yaşayan Atenagoras, alınan kararı sevinçle karşıladı ve Türkiye'ye gelmeden önce bir geziye çıkarak Amerikalılara Türk dostluğunu anlatacağını söyledi.

20 000 kişiye bir diş hekimi düşüyor

23 kasım - Dişçilik Okulu'nun kuruluşunun 40. yıldönümünde yapılan bir konuşmada, Türkiye'de 20 000 kişiye bir diş hekimi düştüğü açıklandı.

Bir spor kurbanı

15 kasım - Vefa Stadı'nda oynanan Topkapı-Defterdar futbol maçında dövülerek yaralanan hakem Fikret Kayral'ın öldüğü bildirildi. Defterdar futbolcularının saldırısına uğrayan ve burun kemiği kırılan hakem, Cerrahpaşa Hastanesi'ne kaldırılmıştı.

Aralık

1. Sinop şilebi Karadeniz'de battı; 20 gemiciden 2'si kurtuldu.
1. Galatasaraylı futbolcu Reha Eken, ölüme sebebiyetten 1 yıl 8 aya mahkûm oldu.
3. Van'ın Özalp İlçesi'nde kurşuna dizilen 33 vatandaşla ilgili konu Meclis'te görüşüldü.
4. Millî Türk Talebe Birliği, komünizm aleyhine miting yaptı.
6. Türk kızı Belkıs Temel, Birleşmiş Milletler güzeli seçildi; yarışmaya 38 ülkeden güzeller katıldı.
9. Marshall Yardım Programı Başkanı Türkiye'ye geldi.
11. Türk-Amerikan işbirliği birinci yılını doldurdu.
12. Türkiye, Kıbrıs konusunda geleneksel politikasını sürdürecek; arazi genişletme politikası güdülmeyecek.
14. Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın ikinci fırını Marshall yardımıyla çalıştırılacak.
14. Uçakta cinayet işleyen Bulgar mülteciler suçsuz bulundu.
16. İstanbul'da yabancı gemicilere eroin satan şebeke yakalandı.
17. ABD Ordu Bakanı Türkiye'ye geldi.
19. İzmir Şehir Tiyatrosu ve Sergi Sarayı yandı.
20. 20 000 köyde okul olmadığı açıklandı.
21. Macar Büyükelçisi Türkiye'ye sığındı.
22. Profesör Vasfi Raşit, savunması yüzünden tutuklandı.
24. Görevinden istifa eden eski Patrik Maksimos Lozan'a gitti.
28. Marshall Planı'nın Avrupa'daki uygulayıcısı Harriman, Türkiye'ye geldi.
29. Kıbrıslı Türkler, anavatana teşekkür etti. ☞
30. Cahide Sonku, İstanbul Şehir Tiyatrosu'ndan ayrıldı.

ÖLÜM

4. Bestekâr Rakım Elkutlu.

Kıbrıslı Türklerin sevinci

29 aralık - İngiltere'nin Kıbrıs'ı terk edeceğine dair çıkan haberler üzerine, Kıbrıslı Türklere sahip çıkan Türk gazetelerinin yayını ve gençlerin Ankara'daki gösterisi Kıbrıs Türkleri arasında büyük sevinç yarattı. Kıbrıslı Türkler, İngiltere Kıbrıs'tan çekilecek olursa, Kıbrıs'ın Türkiye'ye bağlanmasını istiyorlar. İngilizler ise Kıbrıs'tan çekilecekleri yolundaki haberleri yalanlıyorlar.

Fenerbahçe'nin Atina'daki maçında olaylar çıktı

5 aralık - Yunanistan'da bulunan Fenerbahçe futbol takımı, Panatinaikos Stadı'nda oynadığı ikinci maçta Olimpiakos'a 2-1 yenildi. Fenerbahçe hücumlarını devamlı olarak kesen Yunanlı hakem, penaltıya itiraz eden oyuncularımızın yüzlerine tükürdü ve futbolcu Halit Deringör'ün gırtlağını sıktı.

Meclis'te kavga

29 aralık - Meclis'teki geçici bütçe görüşmeleri sırasında üzücü olaylar yaşandı. CHP Manisa Milletvekili Faik Kurdoğlu, konuşmasında DP Kütahya Milletvekili Ahmet Tahtakılıç'ı « cambaz » olarak nitelendirdi. Bunun üzerine söz alan Tahtakılıç konuşurken, CHP Diyarbakır Milletvekili Şeref Uluğ kendisine saldırarak bir yumruk attı. Büyüyen kavgaya başka milletvekilleri de katıldı, olaylar güçlükle yatıştırıldı.

Washington'da Birleşmiş Milletler güzeli seçilen genç kızımız Belkıs Temel.

1949

Ocak

1. Devlet Operası Mısır'a gitti.
2. Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilatı Türkiye Kalkınma Planı'nı açıkladı.
3. Kıbrıslı Türkler, Kıbrıs'ın geleceğinde sadece Türkiye'nin söz sahibi olmasını istediler.
3. Kırıkkale Silah Fabrikası'ndan 400 işçi çıkarıldı.
4. *Markopaşa* gazetesi hakkında dava açıldı.
6. Çekoslovakya Viskonsülü, İstanbul'da Türkiye'ye sığındı.
6. Tekel maddelerine zam; 100'lük Yeni Rakı 6,5 lira.
7. Marshall Planı'nın yaratıcısı ABD Dışişleri Bakanı Marshall istifa etti.
8. DP Genel Başkanı Bayar, « Din hürriyeti mukaddestir » dedi. ☞
9. Almanya Türkiye'den 10 milyon dolarlık tütün alıyor.
11. Güreşçi Gazanfer Bilge verem oldu. ☞
11. Yeşilköy'de eroin fabrikası basıldı.
11. Sabahattin Ali sınırda öldürüldü. ☞
14. Hasan Saka hükûmeti istifa etti. ☞
15. İstanbul'da imam hatip kursları açıldı.
16. Yeni Bakanlar Kurulu'nu Şemsettin Günaltay kurdu. ☞
19. Beşiktaş futbol takımını çalıştıracak İtalyan Meazza İstanbul'a geldi.
20. Türkiye'ye kredi açacak Dünya Bankası temsilcileri geldi.
22. Çin'de Mao Zedong'un birlikleri Pekin'e girdi. ☞
24. Günaltay hükûmeti Meclis'ten güvenoyu aldı.
24. Behçet Kemal Çağlar, CHP'den ayrıldı.
25. Gazeteci Mehmet Ali Aybar 4 aya mahkûm oldu.
26. Yeni Rum Patriği Atenagoras, ABD Başkanı Truman'dan mesaj getirdi. ☞
30. Masonlar Derneği toplandı.
31. İstanbul Veliefendi'ye uçak düştü; pilot ve makinist öldü.

Mao Pekin'e girdi

22 ocak - Mao'nun komünist birlikleri Çin'in başkenti Pekin'e girerken, Cumhurbaşkanı Çan Kay-şek bütün görevlerinden istifa ettiğini açıkladı.
Pekin'in düşmesi, başkentin kuzeyinde yer alan Huai Hai'de yapılan ve milliyetçilerin 600 000 kişi kaybettikleri savaştan sonra kaçınılmaz olmuştu. Mao Zedong'un kuvvetleri şimdi Şanghay'a doğru ilerliyor.
Uluslararası gözlemciler, Çin'de, Mao'nun 1935 yılındaki Uzun Yürüyüş'üyle başlayan iç savaşın, komünistlerin kesin zaferiyle sona erdiğini söylemenin artık mümkün olduğunu belirtiyorlar.

Komünistlerin başkent Pekin'e girişini temsil eden bir resim.

Hasan Saka Hükûmeti istifa etti

14 ocak - İstifasını Cumhurbaşkanı İnönü'ye sunan Başbakan Saka dilekçesinde, « Memleketin bugünkü şartları içinde üzerine aldığı görevi maddî imkanların yeterliliği derecesinde yapmaya devam eden hükûmet, bazı zorluklar sebebiyle kabinenin istifasını yüce katınıza sunmayı kararlaştırmıştır » dedi. Siyasî çevreler hükûmetin istifasına, 1949 yılı bütçesinin bir türlü Meclis'e verilememesi ve bu konuda Hasan Saka'nın partisinin eleştirilerine maruz kalmasının yol açtığını öne sürdüler.

Kömür yokluğu tren seferlerini aksattı

9 ocak - İstanbul'da kömür yokluğundan bazı tren seferleri yapılamadı. Öte yandan haftada iki gün yapılan Güney Postası bire, her gün yapılan Konya-Adana, Elazığ ve Erzurum seferleri de haftada beşe indirildi.

İnönü Armağanı, Yahya Kemal ve Adnan Saygun'un

11 ocak - İnönü Armağanı Jürisi, bu yılki 5 000 liralık özendirme ödüllerini Yahya Kemal Beyatlı'nın « Hayal Şehir » adlı şiirine ve Adnan Saygun'un « Yunus Emre Oratoryosu » adlı eserine verdi.

Yeni Fener Patriği Atenagoras İstanbul'da

26 ocak - Patrik Maksimos'un istifası üzerine Fener Rum patrikliğine seçilen New York Başpiskoposu Atenagoras, Patrikhane'de yapılan bir törenle görevine başladı. İstanbul'a dört motorlu bir Amerikan askerî uçağıyla gelen Atenagoras, ABD Başkanı Truman'dan Cumhurbaşkanı İnönü'ye de bir mesaj getirdi.
Bir açıklama yapan yeni Patrik Atenagoras, « Türkiye hakkındaki her kötü emeli bütün kuvvetimle reddedeceğim » dedi.

Yeni hükûmeti Şemsettin Günaltay kurdu (18. hükûmet)

Şemsettin Günaltay Kabinesi, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yle birlikte.

16 ocak - Hasan Saka hükûmetinin 14 ocakta beklenmedik bir şekilde istifa etmesinden sonra Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından yeni hükûmeti kurmakla görevlendirilen Profesör Şemsettin Günaltay, Bakanlar Kurulu listesini oluşturdu.

Ankara Üniversitesi'nde tarih profesörü olarak görev yapan Günaltay, siyasî çevrelerde dindar ama dengeli ve ılımlı bir kişi olarak tanınıyor. Şemsettin Günaltay, daha İkinci Meşrutiyet yıllarında İslamcı fikirleriyle dikkat çekmişti.

Siyasî çevreler, yeni Başbakan Şemsettin Günaltay'ın 18. Cumhuriyet hükûmetinin listesini oluştururken kayda değer zorluklarla karşılaştığını, Cumhuriyet Halk Partisi içindeki muhalifler ile « renksizler »den de bakanlar almak zorunda kaldığını söylediler.

Profesör Şemsettin Günaltay liderliğinde kurulan Cumhuriyetin 18. Bakanlar Kurulu şu isimlerden oluşuyor:

Başbakan: Şemsettin Günaltay
Başbakan Yardımcısı: Nihat Erim
Devlet Bakanı:
Nurullah Esat Sümer
Maliye Bakanı: İsmail Rüştü Aksal
Millî Savunma Bakanı: Hüsnü Çakır
İçişleri Bakanı: Emin Erişirgil
Adalet Bakanı: Fuat Sirmen
Dışişleri Bakanı: Necmettin Sadak
Millî Eğitim Bakanı: Tahsin Banguoğlu
Bayındırlık Bakanı: Şevket Adalan
Ekonomi ve Ticaret Bakanı: Cemil Sait Barlas
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı:
Kemalî Beyazıt
Gümrük ve Tekel Bakanı:
Fazıl Şerafettin Bürge
Tarım Bakanı: Cavit Oral
Ulaştırma Bakanı: Kemal Satır
Çalışma Bakanı: Reşat Şemsettin Sirer
İşletmeler Bakanı: Münir Birsel

Sabahattin Ali sınırda öldürüldü

Ünlü yazar Sabahattin Ali.

11 ocak - Tanınmış yazar Sabahattin Ali, Bulgaristan sınırı yakınında rehberi Yugoslav göçmeni Ali Ertekin tarafından öldürüldü. Basın suçlarından 2 ay hapse mahkûm olan ve solcu olarak tanınan yazarın, pasaport işlemi emniyetçe kabul edilmeyince Bulgaristan'a gizlice kaçmak istediği sanılıyor.

Değişik illerde öğretmenlik yapan Sabahattin Ali edebiyata Balıkesir'de çıkan bir dergide yayımlanan şiirleriyle başladı, asıl ününü hikâye ve romanlarıyla yaptı. 1937'de yazdığı « Kuyucaklı Yusuf » yakından tanıdığı Edremit ve çevresini, 1903-1915 yıllarındaki toplumsal yaşamı yansıttı; eşraf baskısını, gücünü kaybeden devlet örgütünü, bir halk adamının olayların zorlamasıyla başkaldırıp eşkıyalığa yönelmesini konu edindi. « İçimizdeki Şeytan » (1940) romanındaysa üniversite ve basın çevresini, aydınların dünyasını, siyasal ve toplumsal çekişmeleri anlattı. Bu eserinde Alman faşizmini savunan yazarları (Peyami Safa, Nihal Atsız) ve bilim adamlarını (Mükrimin Halil Yınanç) dolaylı olarak eleştirdiği gerekçesiyle sert tepki aldı; komünistlikle suçlandı. « Kürk Mantolu Madonna » (1943) adlı eserindeyse, duygulu bir aşk serüveni çevresinde kadın haklarını ele alacaktı. 1945'te Aziz Nesin'le birlikte *Markopaşa*'yı çıkardı; bir süre sonra siyasî yönetimi eleştiren yazıları yüzünden 3 ay hapse mahkûm oldu. Hakkında benzer nedenlerle açılmış birçok dava vardı.

Dünya Şampiyonu Gazanfer Bilge verem oldu

11 ocak - 1948 Londra Olimpiyatları'nda takım halinde şampiyon olarak hepimize sevince boğan serbest güreşçilerden, 62 kilo şampiyonu Gazanfer Bilge, ağzından kan gelmesi üzerine Kasımpaşa Deniz Hastanesi'ne kaldırıldı.

Tedavisinin yaptırılması için İstanbul Valiliği'ne başvurarak yardım talep eden güreşçimizden fakirlik belgesi istendi, ancak daha sonra, durumunun acil olması nedeniyle hemen hastaneye yatırılmasına karar verildi.

DP Genel Başkanı Bayar: Din hürriyeti mukaddestir

8 ocak - Çıktığı yurt gezisi sırasında İskenderun'da halka hitap eden DP Genel Başkanı Bayar, « Bütün diğer hürriyetler gibi din hürriyeti de mukaddestir. DP, din ve ırk farkı gözetmeksizin Türküm diyen bütün vatandaşları Türk olarak kabul eder. Böylece bütün vatandaşları, vatandaşlık ülküsü etrafında toplayarak hepsini yurda faydalı kılmak partimizin kabul ettiği esastır » dedi.

1949

Şubat

1. Macaristan'da halk cumhuriyeti ilan edildi.
4. İran Şahı Pehlevi'ye suikast girişimi; Şah, 2 kurşunla hafif yaralandı.
5. Patrik Atenagoras, Ankara'ya giderek Cumhurbaşkanı İnönü'yü ziyaret etti.
8. Macaristan'da komünistler Kardinal Mindszenty'ı ömür boyu hapse mahkûm ettiler.
9. *Cumhuriyet* gazetesi yayın yoluyla hakaret davasında beraat etti.
10. Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı, 94 milyon dolarlık talebimize karşı 30 milyon dolar kredi açtı.
11. İstanbul'da yaşayan Museviler Filistin'e göç ediyor.
14. Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, Londra'da İngiltere Dışişleri Bakanı Bevin'le görüştü.
15. Başbakan Günaltay güvence verdi: « Devrimlerden bir adım geri atılmayacak ».
15. Dışişleri Bakanı Sadak, İngiltere'den Kıbrıs'ın Yunanlılara verilmemesini istedi.
18. Meclis genel af önerisini reddetti.
20. 1949 yılı bütçesi 1 371 740 427 lira; bütçe açığı 119 937 533 lira.
22. İsrail'in ilk cumhurbaşkanı Hayyim Weizmann.
24. İsrail-Mısır Ateşkes Antlaşması imzalandı.
25. İrtica konusu Meclis'te sert tartışmalara yol açtı. ☞
25. İstanbul'da telefon abone sayısı 40 000'e çıkarılacak.
26. Türk Ocakları tüm yurtta yeniden açılacak.
27. Celal Bayar'ın doğum yeri Umurbey'deki ilk belediye başkanlığı seçimini DP kazandı.
28. İstanbul'da okullar grip salgını nedeniyle bir hafta tatil edildi.

ÖLÜM

6. Siyaset adamı Necmettin Molla. ☞
21. Asker ve siyaset adamı Ali Çetinkaya. ☞

Meclis'te « irticaya lanet » alkışlandı

Başbakan Şemsettin Günaltay.

25 şubat - Büyük Millet Meclisi'nde Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi görüşmeleri sırasında din konusunun gündeme getirilmesiyle milletvekilleri arasında tartışmalar çıktı. Meclis kürsüsünde bir konuşma yapan CHP Milletvekili Muhittin Baha Pars'ın « Meclis'te din savunmaları yapılmaya başlamıştır » sözlerine DP Milletvekili Refik Koraltan oturduğu yerden « İrticaya lanet, dine sonsuz tazim ve hürmet » diye bağırarak cevap verdi ve Koraltan'ın bu sözleri milletvekilleri tarafından ayakta alkışlandı.

Daha sonra söz alan CHP Milletvekili Ahmet Hamit Selgil, « Ben 20 milyon Müslüman Türk adına konuşuyorum. Kuran'ı ne zaman Türkçe yayımlayacaksınız? Türk milleti niçin Kuran'ı Türkçe okumuyor » diyerek hükûmeti eleştirdi. Bu sözlere Hakkari Milletvekili İbrahim Arvas oturduğu yerden « İmam-ı Hanefi olmaz der » şeklinde cevap verince Meclis'te karışıklıklar çıktı, Meclis Başkanı Şükrü Saracoğlu milletvekillerini güçlükle yatıştırdı. Son olarak söz alan Başbakan Şemsettin Günaltay, « Laik bir devletin meclisinde hiç kimsenin bu şekilde konuşmaya hakkı yoktur. Dinin esaslarını konuşmak bilim adamlarına aittir. Ahenk bozucu durumda önlem alınız » diyerek gergin havayı yumuşattı.

Cumhuriyet tarihinde ilk defa, Millî Savunma Bakanlığı bütçesine eleştiri

23 şubat - Her zaman « Şanlı ve kahraman ordumuza başarı dilekleriyle » alkışlar arasında tartışmasız bir şekilde kabul edilen Millî Savunma Bakanlığı bütçesi, Cumhuriyet tarihinde ilk defa olarak Büyük Millet Meclisi'nde eleştirildi.

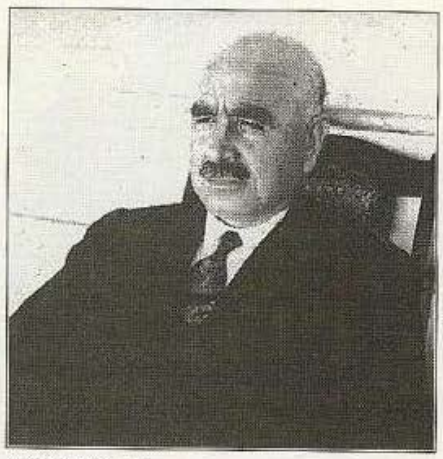
Konuşmacı Demokrat Parti milletvekillerinden Kemal Zeytinoğlu, ordudaki silahların modernleştirilmesinin gerektiğini belirterek, bütçenin « titizlikle » kullanılmasını istedi. Sağlık koşulları yetersiz kışla ve barakaların da düzeltilmesini öneren Zeytinoğlu, emir eri konusuna da değinerek, memleket çocuklarının « askerlik şerefini rencide edecek işlerde » çalıştırılmamasını istedi.

Necmettin Molla öldü

6 şubat - Ünlü hukukçu ve siyaset adamı Necmettin Molla 73 yaşında İstanbul'da öldü. Asıl adı Mehmet Muhtar Kocataş olan Molla, Hukuk Mektebi'ni bitirdi, adalet örgütünde görev aldı, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. TBMM'nin ikinci döneminde (1923-1927) Kastamonu milletvekili olarak siyaset sahnesinde yer almaya devam eden Necmettin Molla, Şirket-i Hayriye'nin kurucularındandı.

Ali Çetinkaya öldü

21 şubat - Millî Mücadele kahramanlarından, Ankara İstiklal Mahkemesi'nin « acımasız » Başkanı Ali Çetinkaya (Kel Ali) İstanbul'da öldü. Hareketli bir askerlik hayatı olan Ali Çetinkaya, Makedonya ve Arnavutluk'ta çetecilere karşı savaştı. Trablusgarp'ta İtalyanlarla çarpıştı, Birinci Dünya Savaşı'nda Irak, Kafkasya ve Makedonya cephelerinde görev yaptı. 28 mayıs 1919'da Ayvalık sahillerine çıkarma yapan Yunan kuvvetlerine silahla karşı koydu. Son Osmanlı Meclisi Mebusanı'na ve Birinci Meclis'e Afyon milletvekili olarak katıldı. Ölümüne kadar sürdürdüğü milletvekilliği sırasında, İzmir suikastı sanıklarını yargılayan Ankara İstiklal Mahkemesi'nin başkanlığını üstlendi, Bayındırlık ve Ulaştırma bakanı olarak görev yaptı.

Ali Çetinkaya.

1949

Yeni Fenerbahçe Stadı açıldı

13 şubat - Devletten en küçük bir yardım bile alınmadan sadece Fenerbahçe taraftarlarının katkısıyla yaptırılan yeni Fenerbahçe Stadı, Vali ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar'ın, Fenerbahçe'nin Avusturya lig şampiyonu Vaker'le oynadığı maçın başlama vuruşunu yapmasıyla açıldı. Stadın çevresini Avrupaî beton tribünler çevreliyor.

Olimpiyat filmi olay yarattı

3 şubat - Yakında sinemalarda gösterime girecek olan « Olimpiyat » filminde şampiyon güreşçilerimize yer verilmemesi üzerine, Millî Türk Talebe Birliği filmin oynatılmaması için bir bildiri yayımladı. Millî Türk Talebe Birliği, İstanbul Valiliği'ne bir dilekçe vererek, aksi takdirde filmin gösterilmesiyle çıkacak olaylardan sorumlu tutulamayacaklarını bildirdi.

Meclis'te ezan

3 şubat - Büyük Millet Meclisi'nin dinleyiciler bölümünde oturan iki kişi yüksek sesle Arapça ezan okudu. Görüşmeler devam ederken saat 13.30'da salonda « Allahuekber, Allahuekber... » sesleri duyulunca herkes şaşkınlıkla sesin geldiği yere baktı. Polis, dinî bir tarikata mensup olduğu bildirilen kişileri salondan çıkardı ve soruşturma başlattı.

Eminönü ve Taksim meydanlarında linyit sobaları kurulacak

23 şubat - Halkı linyit kömürü kullanımına alıştırmak için İstanbul Eminönü ve Taksim meydanlarına sobalar kurularak linyitin nasıl yakılacağı gösterilecek. Etibank Genel Müdürlüğü'nce, Ağaçlı mevkiindeki linyit madeninin yakında işletmeye açılacağı ve İstanbul'da halka linyit kömürü satışına başlanacağı bildirildi.

CHP grubu ilk defa açık oturum yaptı

1 şubat - CHP Meclis grubu ilk defa açık oturumla toplandı. Oturuma basın mensupları dışında dinleyiciler de alındı. Toplantıyı merakla bekleyen gazeteciler, Büyük Millet Meclisi'ndeki oturumdan fazla bir farklılık göremediler. Yalnız burada, Meclis'e oranla daha içtenlikli bir hava vardı, bir aile toplantısı izlenimi veriyordu.
Grup başkanıysa Meclis'teki gibi frakla değil, günlük elbisesiyle kürsüde oturuyordu.

Mart

1. Avrupa İnsan Hakları Divanı kuruldu.
1. Yüksek Komuta Akademisi İstanbul Yıldız'da açıldı.
2. İstanbul Sütlüce'deki Nuri Paşa Silah ve Madenî Eşya Fabrikası yandı; 27 ölü, 16 yaralı. ☞
4. SSCB lideri Stalin Dışişleri Bakanı Molotov'u görevinden aldı.
4. İsrail Birleşmiş Milletler'e kabul edildi.
10. Filistin'e kaçmak isteyen 70 Musevî yakalandı. ☞
11. İstanbul'un elektrik tesisleri yenileniyor.
13. Türk Güreş Millî Takımı, İtalya ve İsviçre'de yeni zaferler kazandı.
14. İstanbul'da komünizm propagandası yapan 12 kişi yakalandı.
17. ABD Başkanı Truman Kongre'ye rapor verdi: « Türkiye yardımdan yarar sağlamıştır. »
18. Kuzey Atlantik Paktı Teşkilatı (NATO) bildirisi yayımlandı; bir Sovyet saldırısına karşı ortak hareket edilecek. ☞
20. Türk Millî Futbol Takımı Avusturya'ya 1-0 yenildi.
23. *Kudret* gazetesi sorumluları ağır ceza mahkemesinde yargılandı ve tahliye edildi.
24. Seyhan taştı; 160 000 dönüm arazi sular altında kaldı.
26. Dışişleri Bakanı Sadak, NATO'ya üyelik konusu için ABD'ye gidiyor.
28. Türkiye İsrail'i resmen tanıdığını açıkladı.
28. Radyoda « Okul Saati » düzenlendi.
30. Suriye'de Albay Zaim askerî darbe yaptı.
30. Basın Kanunu'ndaki ağır maddeler kaldırıldı.
31. Genelkurmay Başkanı Salih Omurtak, ABD'ye gitti.

ÖLÜM

8. Hukukçu ve siyaset adamı Kenan Öner. ☞
13. Profesör Doktor Akil Muhtar Özden. ☞

Filistin'e kaçmak isteyen 70 Musevî yakalandı

10 mart - Binnaz motoruna binerek Levent vapuruna geçmek isteyen pasaportsuz 70 Musevî genci, gümrük memurlarınca yakalandı. Gümrük memurlarına rüşvet teklif eden gençlerin büyük bölümünün askerliğini yapmadığı öğrenildi.

110 yıllık kitap Meclis'i karıştırdı

15 mart - Meclis'te bir konuşma yapan Rize Milletvekili Fahri Kurtuluş, Lermontov'un 110 yıl önce yazdığı ve 1945'te Türkçe'ye çevrilen bir kitapta millî duygularımızı rencide eden bölümler olduğunu söyleyerek, bu bölümlerin kitaptan çıkarılmasını istedi. Fahri Kurtuluş, 110 yıl önce yazılan kitaptan bölüm çıkarılmasını garipseyen ve bu yolda yayınlar yapan *Cumhuriyet* gazetesinin sahiplerini de ağır bir dille eleştirdi. Kurtuluş'a cevap vermek için kürsüye gelen Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu, kitaptan bu bölümlerin çıkarılacağını daha önce de belirttiğini açıkladı.

Küçük sanatçı İdil Biret Paris'e gitti

18 mart - Geleceğin büyük sanatçısı piyanist İdil Biret, Paris'e gitmek üzere vapurla İstanbul'dan ayrıldı. Fransa'da 8-9 yıl öğrenim görecek olan İdil Biret'le, tanınmış kompozitör Boulanger'nin ilgileneceği bildirildi.

İdil Biret.

NATO'nun doğuşu

ABD, Kanada, İngiltere, Fransa, Benelüks, İzlanda, Norveç, Danimarka, İtalya ve Portekiz delegeleri, NATO'nun kuruluşuyla ilgili çalışmalar sırasında.

18 mart - 10 Batı ülkesi, Kuzey Atlantik Paktı Teşkilatı veya kısa adıyla NATO olarak bilinen barış ittifakı için anlaşmaya vardı. İttifakın bir saldırı niyetine karşı caydırıcı bir işlevi olacak; çünkü anlaşmaya taraf olan devletlerden herhangi birine yapılacak bir saldırı, hepsine yapılmış sayılacak.
Yeni ittifakın SSCB'yi tahrik edeceği ileri sürülüyor. Ancak müttefikler (ABD, Kanada, İngiltere, Fransa ve Benelüks) sadece barışın ve güvenliğin korunmasının peşinde oldukları konusunda ısrarlılar.

Alnarların başarısı

3 mart - Atina'da sahnelenen « Madam Butterfly » temsilinde başrolü oynayan Türk soprano Ayhan Alnar büyük başarı kazandı. Yunanlı seyirciler, Ayhan Alnar'ı her arya sonunda ve temsil bitiminde ayakta alkışladılar.
Orkestrayı yöneten Ferit Alnar da seyircilerden büyük takdir topladı.

Çolak İsmail'in ciğeri yırtıldı

4 mart - Kırkpınar başpehlivanlarından Çolak İsmail'in, bir antrenman sırasında ünlü güreşçi Çoban Mehmet'i kaldırırken zorlandığı ve ciğerinde yırtılma olduğu öğrenildi. Çolak İsmail'in hastaneye yatırıldığı bildirildi.

Masonluk tartışması

18 mart - Masonlar Derneği'nin İstanbul Valiliği'ne başvurarak yeniden faaliyete geçmesi konusu Meclis'e getirildi. Konuyla ilgili bir önerge veren CHP'li Sinan Tekelioğlu, « Ülkenin kurtarıcısı, hurafeleri kaldıran Atatürk'ün ruhu incitilmiştir. Ülkede dinî tarikat kurmaya kimsenin hakkı yoktur » dedi. İçişleri Bakanı Emin Erişirgil, « Eğer Masonlar Derneği'nin kökü dışardaysa derhal önlem alınır » dedi.

Akil Muhtar Özden öldü

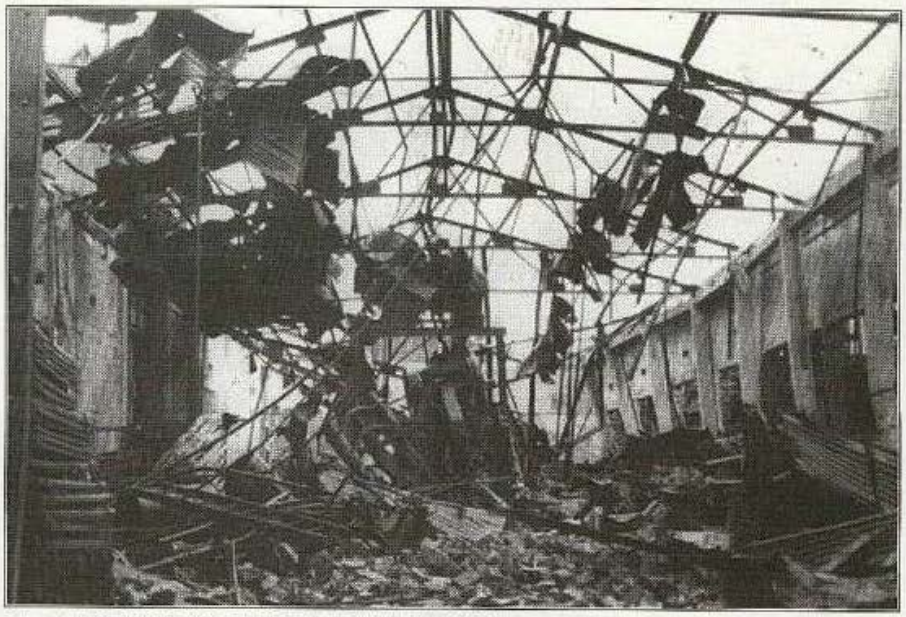
13 mart - Ünlü hekim Akil Muhtar Özden 72 yaşında İstanbul'da öldü. Askerî Tıbbiye'de öğrenciyken II. Abdülhamid'in baskıcı yönetimine karşı çıkarak İsviçre'ye kaçan Akil Muhtar, 1902'de Cenevre Tıp Fakültesi'ni bitirdi. İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla Türkiye'ye çağrıldı; askerî ve sivil tıp fakültelerinin birleştirilmesiyle kurulan Tıp Fakültesi'nde önce halk sağlığı, 1910'da da tedavi kliniği ve farmakodinami profesörlüğüne atandı. 1946'da İstanbul milletvekili olarak TBMM'ye katıldı. Özden, Türkiye'de farmakodinami ve deneysel tedavinin öncüsü sayılıyordu.

Kenan Öner öldü

8 mart - Hukukçu ve siyaset adamı Kenan Öner 68 yaşında İstanbul'da öldü. Öner, İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirdi; 1925'ten sonra İstanbul'da avukatlık ve Hukuk Fakültesi'nde hocalık yaptı. Siyaset hayatına 1946'da DP İstanbul il başkanlığıyla giren Öner, 1947'de bazı görüş ayrılıkları yüzünden partiden istifa etti. Öner, Mareşal Çakmak'ın Hasan Âli Yücel hakkındaki solculuk suçlamasını dava konusu yapmış ve bu davayla ün kazanmıştı.

Silah fabrikasında patlama: 27 kişi öldü, 16 yaralı var

2 mart - İstanbul'un Sütlüce semtinde, emekli General Nuri Killigil'e ait Nuri Paşa Silah ve Madenî Eşya Fabrikası'nda meydana gelen patlama ve bunu takip eden yangın sonucunda 27 kişi hayatını kaybetti, 16 kişi de çeşitli yerlerinden yaralandı.
Ölenler arasında, yangını söndürmek için fabrikaya gelen 6 itfaiye erinin de olduğu bildirildi.
Enver Paşa'nın kardeşi olan fabrika sahibi Nuri Killigil de patlamada hayatını kaybetti. Killigil'in vücudu birçok parçaya ayrıldığı için kimliği ancak not defterinin bulunmasıyla belirlenebildi.
Patlamada birçok kişinin parçalanan vücutlarının etrafa saçılması Sütlüce halkının çok üzücü bir gün yaşamasına yol açtı. Patlamanın nedeni henüz anlaşılamadı.

General Nuri Killigil'e ait Silah ve Mühimmat fabrikası yandı.

1949

Nisan

4. Kuzey Atlantik Paktı Antlaşması Washington'da imzalandı.
4. *Atom* gazetesi sorumluları ağır ceza mahkemesinde tutuklu olarak yargılanıyor.
5. Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilatı, Türkiye'ye yol ve liman inşaatı için 26 milyon dolar kredi verdi.
5. İstanbul Sütlüce'deki Nuri Paşa Silah ve Madenî Eşya Fabrikası faciasıyla ilgili olarak emekli General Emir Erkilet tutuklandı.
6. Aziz Nesin'in *Markopaşa*'daki yazılarından dolayı yargılanmasına başlandı. ☞
8. Fikir işçileri Gelir Vergisi kapsamı dışında bırakıldı.
8. Almanya'da Amerikan, İngiliz ve Fransız askerî idaresine son veriliyor.
9. İki avcı uçağımız havada çarpıştı; bir teğmenimiz şehit oldu.
10. Amerikalılar Ağrı Dağı'nda Nuh'un gemisini arayacak.
11. Veremle Savaş Kanunu Meclis'te kabul edildi.
11. Güneydoğu Anadolu'nun su gereksinimi için kuyu açacak Amerikalı mühendisler geldi.
13. Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, ABD Başkanı Truman'la görüştü. ☞
15. ABD'nin verdiği Giresun ve Gelibolu zırhlıları yurda getirildi.
17. İrlanda'da cumhuriyet ilan edildi.
20. Kurumlar Vergisi Kanunu Meclis'te kabul edildi.
23. Çin'de komünistler, Nanjing'i ele geçirdiler.
24. Mareşal Fevzi Çakmak, « Çocuklarımıza din bilgisi vermek istiyoruz » şeklinde bir bildiri yayımladı.
28. İstiklal Mahkemeleri Kanunu yürürlükten kaldırıldı.
30. Yazar Sabahattin Ali'yi öldüren Ali Ertekin'in yargılanmasına başlandı.
30. Kahire-Halep-İstanbul havayolu hattı açıldı; ilk Mısır uçağı İstanbul'a geldi.
30. Rize Milletvekili Fahri Kurtuluş'un *Cumhuriyet* gazetesine açtığı dava başladı.

Şadırvan dergisi yayın hayatına başladı

1 nisan - Cumhuriyet Halk Partisi'nden ve milletvekilliğinden ayrılan ünlü şair Behçet Kemal Çağlar, *Şadırvan* adında yeni bir dergi çıkarmaya başladı. *Servetifünun* dergisinin 58. kuruluş yıldönümünde yayımlanan bu yeni dergide sanat olaylarına, eski ve yeni sanatçıların şiir ve yazılarına yer verileceği açıklandı.

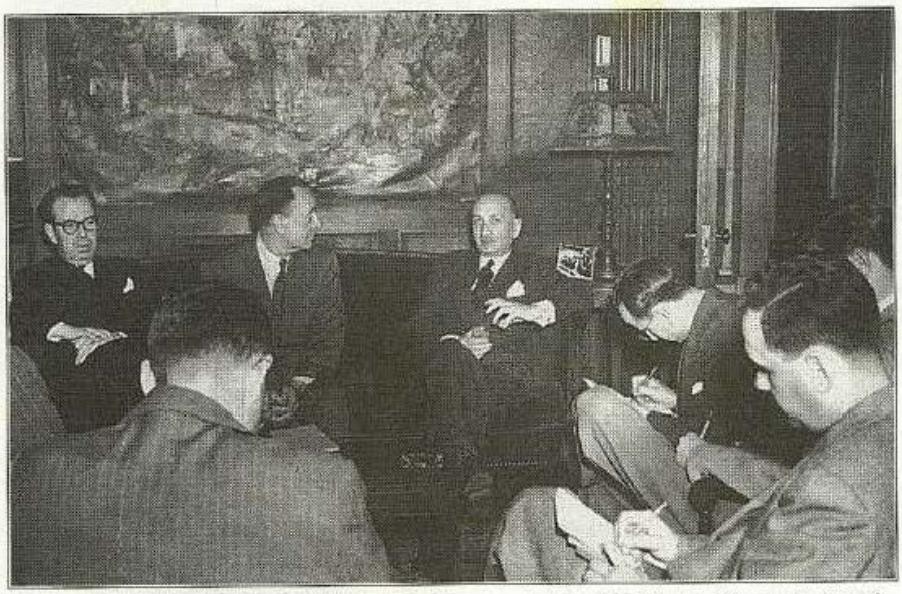

Yeni bir dergi çıkarmaya başlayan şair Behçet Kemal Çağlar.

İngiltere, Mısır, İran Aziz Nesin'i dava ediyor

6 nisan - *Markopaşa* dergisinde yayımlanan « Pamuk Prenses Elizabeth Doğurdu », « Krallar İşi Azıttılar » ve « İki Kadın Aranıyor » başlıklı yazılarından dolayı İngiltere, Mısır ve İran büyükelçilikleri yazar Aziz Nesin hakkında dava açtılar. Savcılık, yazarın cezalandırılmasını istedi. Soruşturmanın genişletilmesi için duruşma ileri bir tarihe ertelendi.

Sadak-Truman görüşmesi

Washington Büyükelçiliğimizde bir basın toplantısı yapan Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak.

13 nisan - Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, ABD Başkanı Truman'la görüştü ve Cumhurbaşkanı İnönü'nün iyi niyet mesajını Başkan'a iletti. Diplomatik kaynaklar, kuruluş sözleşmesi yeni imzalanan NATO'ya Türkiye'nin de alınması için yoğun çalışmalar yapıldığını söylediler. Dışişleri Bakanı Sadak'ın, ABD Dışişleri Bakanı Acheson'la da görüşerek, askerî yardımın yanı sıra ekonomik yardımın da devamlılığını istediği öğrenildi.

1949

Osmanlı Hanedanı'nın malları konusu Meclis'te görüşüldü

18 mart - Osmanlı sultanlarına ait emlak ve arazilerin vârislerine geçip geçmeyeceği konusu Meclis'te tartışmalara yol açtı. Bu malların toplamı 10 226 parça olup, kıymeti 1 milyar 600 milyon lirayı aştığı için görüşme büyük ilgi çekti. Hükûmetin bu malların tümünün Hazine'ye geçtiğini bildirmesine rağmen, Demokrat Parti ve Millet Partisi milletvekilleri bunun aksini iddia ettiler.
Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal konuyla ilgili olarak « Malların çoğunluğu Abdülaziz ve Abdülhamid'e aitti. Sultan Reşad'ın gayrimenkulü yoktu. Vahideddin'in ise azdı. Kanun çıktığı zaman hayatta olsun olmasınlar bütün malları Hazine'ye geçirildi » dedi. Bakan Aksal, « Abdülhamid ve Abdülaziz'in vârisleri namına İstanbul'da Sami Gürenberg'in bu konuyla uğraştığını ve bu işi finanse etmek için İngiltere'de şirketler kurduğunu » açıkladı. Önerge sahibi CHP Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüreğir, Abdülhamid'in iradeler çıkararak, Afyon'da çıkan sudan Bingazi'deki zeytinliklere kadar her şeyi kendi adına tapuya kaydettirmek yoluyla her yıl 6-7 milyon altın değerinde gelir elde ettiğini ve Gürenberg'in çeşitli oyunlarla, Abdülhamid'in vârislerini mahkeme yoluyla mülk sahibi yaptığını öne sürdü. Yüreğir, « Vârisler lehine sonuçlanan davalardan 1 milyar 600 milyon lira elde edildi » dedi. Son olarak Maliye Bakanı Aksal, saltanat mensupları için çıkarılan kanunun bir ihtilal ve devrim kanunu olduğunu belirterek bunun titizlikle uygulanacağı güvencesini verdi.

Eski harflerle mektup yayımlayan gazeteci beraat etti

22 nisan - Bir milletvekilinin eski harflerle yazdığı bir mektubu yayımlayarak Türk Harfleri Kanunu'na aykırı hareket ettiği gerekçesiyle yargılanan, *Millet* dergisinin sahibi ve yazışleri müdürü Cemal Kutay beraat etti.

Ünlü Fransız şair ve yazar Jean Cocteau İstanbul'da

28 nisan - Dünyaca ünlü Fransız şair ve yazar Jean Cocteau, ülkemizde temsiller verecek olan Fransız tiyatro grubuyla İstanbul'a geldi. Fransız tiyatro grubunun, Cocteau'nun eserlerini oynayacağı bildirildi.
Ünlü şair ve yazar Cocteau, Türk okurlarına kitaplarını imzalayacak ve bir de konferans verecek.

Mayıs

1. İngiltere, Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne alınmasını istedi.
2. Muhsin Ertuğrul'un « 40. Sanat Yılı » kutlandı. ☞
2. Ankara'da ilk defa otomobil yarışları yapıldı. ☞
4. Marshall yardımının ilk parti tarım malzemeleri geldi. ☞
7. ABD'den dönen Dışişleri Bakanı Sadak, Cumhurbaşkanı İnönü'ye Başkan Truman'dan mesaj getirdi.
8. Demokrat Parti hayat pahalılığına karşı İstanbul'da bir miting yaptı. ☞
10. Türk Ocakları yeniden kuruldu.
12. Sovyetler Berlin ablukasını kaldırdı.
12. Türk Millî Futbol Takımı Atina'da oynanan maçta Mısır'ı 3-2 yendi.
13. Başbakan Günaltay, « Özel girişime geniş olanaklar tanınacak » dedi.
13. Uluslararası Patoloji Kongresi İstanbul'da toplandı.
14. İstanbul Silahtarağa Elektrik Fabrikası ek tesisleri açıldı.
15. Türkiye, Doğu Akdeniz Dostluk Kupası futbol maçında Yunanistan'ı 2-1 yendi.
20. Atina'da oynanan Türkiye-İtalya millî futbol maçı olaylı geçti; taşkın Yunanlı seyirciler ile polis ve ordu mensupları oyuncularımıza saldırdı. ☞
22. Kırkpınar güreşlerinde Sındırgılı Şerif başpehlivan oldu.
23. Almanya'nın batısında İngiltere, ABD ve Fransa işgal bölgelerini kapsayan Almanya Federal Cumhuriyeti kuruldu.
23. Gençler, Atina'daki futbol olayını bir mitingle protesto ettiler; Yunanistan'la spor temasları kesildi. ☞
25. Çin'de Şanghay şehri komünistlerin eline geçti.
26. Atina'daki olaylı maçla ilgili bir miting daha yapıldı. ☞
29. Amerikalı sinema oyuncusu Rita Hayworth ile Prens Ali Han imam nikâhıyla evlendi.
30. Ağrı Dağı'nda Nuh'un gemisini aramak için Türkiye'ye gelen İngiliz heyete hükümet izin vermedi.

Yunanlı seyirciler sporcularımıza saldırdı

20 mayıs - Atina'da oynanan Türkiye-İtalya Doğu Akdeniz Dostluk Kupası futbol maçında, 84. dakikada bir İtalya atağında Yunanlı hakem Diamandopulos'un açık ofsayt pozisyonuna rağmen gol vermesiyle maçı 3-2 kaybettik. Maç sonrası soyunma odasına giden oyuncularımız, Yunanlı seyirci, polis ve hatta bazı ordu mensuplarının saldırısına uğradı. Yunanlılar, İtalyan oyuncuları omuzlarında taşıdılar. Yunanlı hakemin Galatasaraylı Bülent'e yumruk atmasıyla ortalık bir anda savaş alanına döndü. Bülent'i kurtarmaya giden Galatasaraylı futbolcular Muzaffer ve Gündüz ile idareci Sadri de hırpalandı.

Atina'daki saldırıya protesto mitingi

26 mayıs - Atina'da oynanan Doğu Akdeniz Dostluk Kupası Türkiye-İtalya millî futbol maçı sonrası Yunanlıların Türk sporculara saldırması, 23 mayısta Taksim'de düzenlenen mitingden sonra, ikinci bir mitingle Dolmabahçe'deki İnönü Stadı'nda gençler tarafından protesto edildi.

Torinolu futbolcular uçak kazasında öldü

4 mayıs - İtalya'nın gözde spor kulüplerinden Torino futbol takımı oyuncularının bir uçak kazasında ölmeleri Türkiye'de de büyük üzüntü yarattı. Kazada 18 futbolcu ve 13 yönetici ile bazı gazeteciler hayatlarını kaybetti. Ölen sporcuların çoğu, İtalyan Millî Futbol Takımı'nda da yer alan ünlü futbolculardı.

Prens Ali Han, Amerikalı sinema oyuncusu Rita Hayworth ile evlendi.

Ali Ertekin duruşmada.

Sabahattin Ali'yi öldürmek suçuyla yargılanan Ertekin, deli rolü yaptı

1 mayıs - 11 ocakta, yazar Sabahattin Ali'yi Kırklareli yakınlarında, Türk-Bulgar sınırında öldürdüğü iddia edilen, ordudan kovulmuş eski Üstçavuş Ali Ertekin'in yargılanmasına, Kırklareli Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Katil, yakalandıktan sonraki ilk polis sorgusunda suçunu kabul etmiş ve « Bulgar sınıra kadar götürdüğüm bu kişinin yurtdışına kaçtıktan sonra ülkemize fenalık edeceği ve elinde bulunan çantada birçok muzır evrak bulunacağı düşüncesiyle kafasına sopayla vurarak öldürdüm » demişti. Buna karşılık katil zanlısı Ali Ertekin, mahkemedeki duruşma sırasında konuşmak istemedi ve delilik belirtileri göstererek sürekli ağladı. Mahkeme, Ali Ertekin'in Adlî Tıp'ta gözlem altına alınmasına karar vererek duruşmayı sonraki bir tarihe erteledi.

Mehmet Ali Aybar ve Sabahattin Ali yargılanıyor

27 mayıs - Sahibi ve yazışleri müdürü olduğu *Zincirli Hürriyet* gazetesinde, Sabahattin Ali'nin « Asıl Büyük Tehlike, Bugünkü Ehliyetsiz Iktidarın Devamıdır » başlıklı yazısını yayımladığı gerekçesiyle hakkında dava açılan, İstanbul Üniversitesi Devletler Hukuku Kürsüsü eski Doçenti Mehmet Ali Aybar ile yazının sahibi Sabahattin Ali'nin yargılanmasına başlandı.
Yazar Sabahattin Ali 11 ocakta Kırklareli sınırında öldürüldüğünden Mehmet Ali Aybar İstanbul 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'nde yalnız yargılandı. Savcının duruşmayı gizli yapma talebi mahkemece reddedildi. Mehmet Ali Aybar savunmasında « Demokrasilerde hamleleri halk yapar, faşist rejimlerdeyse bir partinin bir avuç elemanı hamle kararı alır » diyerek CHP iktidarına şiddetle çattı.

Marshall yardımıyla yurdumuza gelen tarım aletleri köylüye gösterildi.

Türkiye'de ilk otomobil yarışı

2 mayıs - Ülkemizde düzenlenen ilk otomobil yarışı Ankara Hipodromu'nda yapıldı. İlk yarış, sürat yarışı olup mesafesi 1 200 m'ydi. 1931'den 1947 modele kadar 6-7 silindirli her marka açık ve kapalı otomobiller yarışa katıldı. Bu yarışta 1947 model Ford marka otomobiliyle birinci olan Emin Özgünay'a 1 000 lira kupa ödülü ile 500 lira değerinde gümüş para verildi. Yapılan ikinci yarışta ise Hayri Erbil Peugeot marka otomobiliyle birinci oldu. Cumhurbaşkanı İnönü'nün oğlu Ömer İnönü, kayıt yaptırmasına rağmen yarışlara katılmadı.

Modern tarım araçları geldi

4 mayıs - ABD'nin Marshall Planı gereği ülkemize gönderdiği tarım alet ve makinelerinin ilk bölümü bir Norveç vapuruyla İstanbul'a geldi. Tarım Bakanı Cavit Oral'ın da katıldığı bir törenle malzemenin boşaltılmasına başlandı. Gelen malzemeler arasında 1 800 kg ağırlığında ve 36 beygir gücünde 21 traktör de yer alıyor. Tarım Bakanı Cavit Oral yaptığı açıklamada, « Türkiye tarımı 10-15 yıl içinde modernleşecektir » dedi.

1949

« Hayat Pahalılığı ve Geçim Darlığı » mitinginde hoparlörler çalıştırılmadı

8 mayıs - Demokrat Parti İstanbul İl Teşkilatı'nın düzenlediği « Hayat Pahalılığı ve Geçim Darlığı » mitingi, saat 11.00'den itibaren Taksim Meydanı'nda binlerce kişinin katılımıyla yapıldı. Mitingde üzerinde « Ucuzluk » yazan bir tabut elden ele dolaştırıldı; ayrıca gene üzerinde « 7 Eylül », « Mucize Bakan », « Yolsuzluklar T.A.Ş. », « Recep Peker ve Ortakları », « İktidarsızlık » yazılı pankartlar taşındı. Binlerce vatandaş geçim sıkıntısından çektikleri ıstırabı dile getirdi. Ancak mitingin başlamasından hemen sonra şehir cereyanı birden kesildi, Taksim Meydanı'nın birçok yerine yerleştirilen hoparlörler çalışmadı. DP'liler mitingin CHP tarafından sabote edildiğini ileri sürdüler.

Taksim'de yapılan « Hayat Pahalılığı ve Geçim Darlığı » mitinginden bir görünüş.

Muhsin Ertuğrul'un jübilesi

2 mayıs - İstanbul Şehir Tiyatroları rejisörü Muhsin Ertuğrul'un « 40. Sanat Yılı », Dram Tiyatrosu'nda düzenlenen bir jübileyle kutlandı. Refik Ahmet Sevengil'in yaptığı bir konuşmayla açılan gecede, Muhsin Ertuğrul, L. E. Watkin'in « Büyükbaba » adlı oyununda başrolü oynadı. Ertuğrul için düzenlenen jübilede söz alan konuşmacılar, Türk tiyatrosuna Batı tekniğinin Muhsin Ertuğrul'la geldiğini bir kere daha belirttiler.

Muhsin Ertuğrul « Büyükbaba » oyununda torun rolündeki Esen Gökmen'le birlikte.

Haziran

1. Filistin'e silah temin eden bir çete ortaya çıkarıldı.
1. Libya'da Şeyh Sunusî, bağımsızlık ilan ederek hükûmet kurdu.
2. Türk kurye Moskova'dan dönerken trende vuruldu.
4. Bir ilahiyat fakültesi açılması Meclis'te kabul edildi.
5. Avrupa Güreş Şampiyonası İstanbul'da yapıldı; Türk Güreş Millî Takımı serbestte şampiyon oldu.
7. Bakanın onayıyla memurların işten çıkarılması uygulamasına son verildi.
7. Hükûmet, Sovyet ve peyklerin elçilik mensuplarının Türkiye'deki gezilerini kısıtladı.
7. Devlet Bakanı Nurullah Esat Sümer istifa etti.
8. Hasta olan Genelkurmay Başkanı Salih Omurtak'ın yerine Abdurrahman Nafiz Gürman atandı.
11. Musevîleri taşıyan Levent vapuruna Hayfa'da el konuldu.
12. Fenerbahçe futbol takımı, Avusturya lig şampiyonu Austria'ya 7-0 yenildi.
14. 12 Spit-Fire uçağından oluşan Türk Hava filosu Kıbrıs'a gitti.
15. Elazığ'da yangın; 100'den fazla dükkân yandı.
16. Yugoslavya Ticaret Ataşesi Türkiye'ye iltica etti.
17. Fransız okul gemisi Jeanne D'Arc İstanbul'a geldi.
18. Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilatı 765 000 dolarlık yeni yardım verdi.
18. Kastamonu şilebi tayfaları Nikaragua'da polisle çatıştı; 3 gemicimiz öldü.
20. DP 2. Kongresi Ankara'da toplandı.
24. Amerikan askerî malzemesiyle ilk askerî tatbikat yapıldı.
24. Ömer Celal Sarç İstanbul Üniversitesi'ne, Hulki Erem de İstanbul Teknik Üniversitesi'ne rektör seçildi.
26. Tango bestekârı İrfan Kipman motosikletle dünya turuna çıktı.
30. Ağrı Dağı'nda Nuh'un gemisini arayacak Amerikalılar Türkiye'ye geldi.

DP 2. Kongresi'nde « Millî Teminat Andı » okunarak kabul edildi

25 haziran - 20 haziranda Ankara'da toplanan Demokrat Parti 2. Kongresi sona erdi. Delegeler, DP içindeki birliğin tüm gayretlere rağmen bozulamayacağını belirttiler. Kongrede DP'nin bir « şef partisi » olmadığı belirtilerek Şemsettin Günaltay hükûmetine ağır eleştiriler yapıldı. Gözleri görmeyen bir delege, « 21 temmuzda seçim sandıkları başındaki oyunları ben bile gördüm » dedi.

DP Genel Başkanı Celal Bayar yaptığı konuşmada, « DP cebir ve şiddet değil, istikrar yolunu tutmuştur » dedi.

Dilekler Komisyonu'nun düzenlediği raporda « Yorgun ve hasta iktidar yerini gerçek sahibine, yani millete bırakmalıdır » denildi.

Kongrede Ana Davalar Komisyonu'nun raporu da okundu. Raporda « Millet iradesinin serbestçe tecellisine mani olmak memleket için zarar ve tehlike doğuracaktır. Haklarına tecavüz edilen vatandaşların meşru müdafaa halinde kalmaları kaçınılmaz zorunluluk olacaktır. Millî hâkimiyet esaslarına aksi teşebbüste bulunanlar millet husumetine maruz kalmak gibi ağır ve tarihî sorumluluğa mahkûm olacaktır » denildi. Komisyon Sözcüsü Mükerrem Sarol, rapordaki « millet husumeti » ibaresinin « millet infiali » şeklinde değiştirilmesini istedi, ancak bu istek kabul edilmedi. DP 2. Kongresi'nin « Millî Teminat Andı » adıyla yayımladığı bu bildiriyi CHP'li çevreler « Millî Husumet Andı » olarak nitelendirdiler.

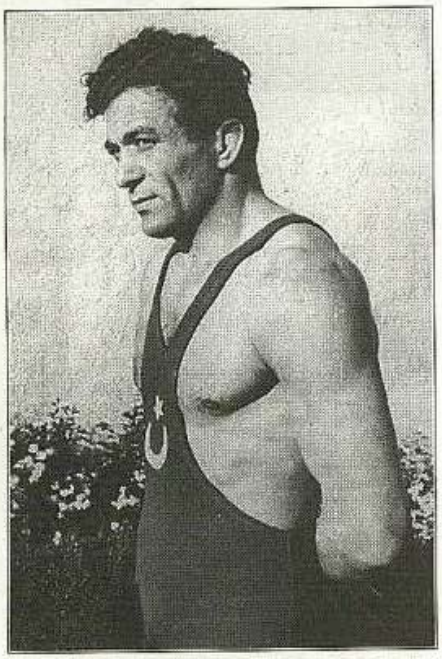
Kongrede DP genel başkanlığına Celal Bayar yeniden seçildi.

İstanbul Radyosu deneme yayınında

1 haziran - Yeni kurulan İstanbul Radyosu yeni stüdyolarında orta dalga üzerinden deneme yayınına başladı. İnşaat bitince süreli yayınlara başlanacağı bildirildi.

Nikaragua'da gemicilerimiz polisle çatıştı; 3 Türk gemici öldü

18 haziran - Kereste yüklemek üzere Nikaragua'nın Managua limanına giden 3 800 tonluk Kastamonu şilebinin 3 gemicisi polis tarafından öldürüldü. Gemicilerin eğlenmek üzere gittikleri barda bilinmeyen bir nedenle kavga çıktı, bunun üzerine polis gemicilerimizden bazılarını tutukladı. Arkadaşlarını kurtarmak için cezaevine giden Türk gemicilere polis ateş açtı; ateş sonucunda 3 Türk gemici öldü.

73 kg'da Avrupa şampiyonu olan Celal Atik.

7 güreşçimiz Avrupa şampiyonu

5 haziran - İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda yapılan Avrupa Güreş Şampiyonası'nda Türk Güreş Millî Takımı serbest stilde Avrupa şampiyonu oldu. Spor tarihimize geçecek bir zafer kazanan güreşçilerimiz, İstiklal Marşı'nı tam 7 kere çaldırtma gururunu yaşadılar. Güreşçilerimiz sadece ağır sıklette birinciliği İsveçli güreşçiye kaptırdılar.

Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu: Medrese tarzı eğitime dönülemez

4 haziran - Büyük Millet Meclisi, Ankara Üniversitesi'ne bağlı bir ilahiyat fakültesi kurulmasına dair kanunu kabul etti.

Meclis'teki görüşmeler sırasında söz alan Cumhuriyet Halk Partisi Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüreğir, ülkede irtica havası estiğini, din perdesi arkasında bazı menfaatperestlerin birtakım oyunlar hazırladıklarını söyleyerek, bu insanların iktidar partisini dindarlara baskı yapmakla suçladıklarını, açılacak bu fakülteyle de iftiralara cevap verildiğini söyledi.

Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu, « Biz bu fakülteyi ülkede eski medrese tarzındaki öğretimi canlandırmak için kurmadık. Bu fakültenin yetiştireceği din adamları, sivil ve asker tüm ülke aydınlarıyla aynı düşüncede, aynı emelde olacaktır » dedi. Açılacak fakültede diğer dinler hakkında da bilgi verileceği bildirildi.

Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu Ankara'daki bir tören sırasında.

1949

Moskova'dan dönen kuryemiz trende şehit edildi

2 haziran - Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığı, trenle Türkiye'ye dönmekte olan Türk kuryesi Yüzbaşı Fuat Gözaltan'ın kompartımanında başından tek kurşunla vurulmuş olarak bulunduğunu ve ağır yaralı halde Soçi'deki hastaneye kaldırıldığını, ancak başındaki kurşunun çıkarılmasına rağmen kurtarılamayarak öldüğünü açıkladı.
Sovyet makamları kuryemizin intihar ettiğini ileri sürerken, Türk yetkililer Yüzbaşı Gözaltan'ın intihar etmesi için hiçbir neden olmadığını ve Sovyetlerce öldürüldüğünü ifade ettiler. İddiaya göre, Türk Dışişleri Bakanlığı'nda görevli olan kuryemizin tabancasını alan Sovyet ajanları onu vurduktan sonra olaya intihar süsü verdiler.
Yüzbaşı Fuat Gözaltan'ın Soçi'deki hastaneden görevlilerce alınan naaşının Türkiye'ye getirilmekte olduğu bildirildi.

Filistin'e ordu malı silah satan bir kaçakçı şebekesi yakalandı

1 haziran - İstanbul'da, gizli bir Musevî örgütüyle çalışan silah kaçakçısı bir şebeke polis tarafından ortaya çıkarıldı. Samuel ve Moiz Rabat adlı Musevîler yapılan ilk sorgularında, Türkiye'deki Musevîlerin gizlice Filistin'e gitmelerini sağladıkları gibi, ordudan gayri meşru yollarla elde edilen silahları da satın alarak gizli yollardan yurtdışına sevk ettiklerini itiraf ettiler.
Polis, kaçakçıların depo olarak kullandığı Sultançiftliği'ndeki eve yaptığı baskında, 10 ton bomba, binlerce mermi ve çok sayıda çeşitli silah ve mühimmat ele geçirdi. Çeteye ordu malı silah sağladığı gerekçesiyle yakalanan şebeke mensubu askerî memur Nazım Gürsoy'un, sorgusundan kısa bir süre önce tabancayla intihar ettiği bildirildi.

Mehmet Ali Aybar bir yıl ağır hapse mahkûm oldu

1 haziran - Sahibi ve yazışleri müdürü olduğu *Zincirli Hürriyet* gazetesinde hükûmet aleyhine yayın yapmak suçuyla 27 mayıstan bu yana yargılanan, İstanbul Üniversitesi Devletler Hukuku Kürsüsü eski doçentlerinden Mehmet Ali Aybar, İstanbul 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki son duruşmasında bir yıl ağır hapis ve 4 ay emniyet gözetimi cezasına çarptırıldı.

Temmuz

2. 300 000 ton buğday ithal ediyoruz.
4. Yeni Emeklilik Kanunu yürürlüğe girdi; memurların yüzde 10'u emekli ediliyor.
5. ABD, Karabük Demir Çelik Fabrikaları'nı genişletecek.
6. Suriye'den alınan buğdayla yeni tip ekmek yapılacak.
7. Yeni Meclis binasında plastik malzeme kullanılacak; İngiliz uzmanlar geldi.
8. İngiltere Türkiye'den tütün alacak.
9. Çorum vapuru Galata rıhtımında yandı, 56 kişi dumandan boğularak öldü. ☞
12. Sovyetler, Azerî topraklarında kukla Kürt Devleti kuruyor. ☞
12. Seyhan Nehri üzerinde baraj yapılacak.
13. Partiler arası gerginlik arttı; Başbakan Yardımcısı Nihat Erim DP'yi şiddetle eleştirdi.
14. Canlı hayvan ihracatına başlandı.
15. Makarna karaborsaya düştü.
17. Tek tip ekmek çıktı: 525 g ekmek 20 kuruş. ☞
17. DP Genel Başkanı Celal Bayar iktidara çattı: « DP aleyhine hiçbir tertip başarıya ulaşamaz ».
19. ABD Maliye Bakanı Snyder İnönü'yle görüştü.
20. Ermeniler Marsilya'da, Ankara gemisi tayfasına saldırdı.
21. 21 temmuz seçimlerindeki baskılar 3. yıldönümünde kınandı. ☞
22. Ampul fabrikasının temeli atıldı.
23. İzmir'de deprem: 2 kişi öldü, 215 bina hasar gördü.
23. Başbakan Günaltay DP'ye çattı: « Kanuna uymayanlar onun pençesinden kurtulamaz ».
24. Kıbrıslı 108 Türk öğretmen Türkiye'yi ziyaret ediyor.
25. ABD Başkanı Truman, Kongre'den Türkiye'ye silah verilmesi için yeni yetki istedi.
30. Ödemiş şilebine Polonya'nın Gdinya Limanı'nda kılavuz teknesi çarptı; Polonyalı 7 yolcu ile 4 tayfa öldü.
31. Veliefendi Hipodromu'nda halk tribünleri yaktı. ☞

Başbakan Şemsettin Günaltay Demokrat Parti'ye çattı: « Kanuna uymayanlar onun pençesinden kurtulamaz ».

Vahideddin'in eşi TC vatandaşlığına kabul edildi

11 temmuz - Son Osmanlı Padişahı Vahideddin'in eşi Şadiye Müveddet Çiftçi'nin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alınması hakkındaki Bakanlar Kurulu kararı, *Resmî Gazete*'de yayımlandı.

II. Abdülhamid'in oğlu Şehzade Burhaneddin Şam'a gömülecek

8 temmuz - ABD'de vefat eden Sultan Abdülhamid'in oğlu Şehzade Burhaneddin'in cenazesi Adana vapuruyla yurda getirildi. Cenazenin, hükûmet ülkemize gömülmesine izin vermediği için Beyrut yoluyla Şam'a götürüleceği ve son Padişah Vahideddin'in de mezarının bulunduğu Selimiye Camii kabristanına defnedileceği bildirildi.

Taksim'de yeni bir işaret memuru görevlendirildi

4 temmuz - İstanbul Emniyeti 6. Şube Müdürlüğü, Taksim'de gidiş gelişleri düzene sokmak amacıyla yeni bir işaret memuru görevlendirdi. Memur, Cumhuriyet Anıtı'nın Kristal Gazinosu'na bakan tarafında tramvayların dönüş noktasında duracak.

« Millî Husumet Andı » gerginliği

Hürriyet

KAZAİN

KARS ÇİFTLİĞİ

"Milli husumet andı,, na cevap olarak

Hükûmet dün akşam bir beyanname neşretti

"And,, dolayısiyle hayret ve teessüflerini bildiren hükûmet yeni seçimin tam bir serbestlik ve emniyet içinde yapılacağını söylüyor

Rejimi diktatörlüğe götürecek hareketlere hükûmet bütün vasıtalarla karşı koyacak

Dün müsabakamızın ikramiye keşidesi Noterlikçe yapıldı

ORTA TABAKA

Beyanname hayretle karşılandı

1 temmuz - Demokrat Parti 2. Kongresi'nde yayımlanan « Millî Teminat Andı » ülkede siyasî havayı birdenbire gerginleştirdi. Cumhuriyet Halk Partili çevreler tarafından « Millî Husumet Andı » olarak nitelenen bu ant yüzünden Şemsettin Günaltay Hükûmeti istifa tehlikesi atlattı.

Bakanlar Kurulu, Demokrat Parti'nin yayımladığı bu ant üzerine toplanarak bir görüşme yaptı. Toplantıdan sonra konuyla ilgili bir açıklama yapan İçişleri Bakanı Emin Erişirgil, « Millî Husumet Andı hukuk devleti ile bağdaştırılamaz. Bu ant, yurdun dört bir köşesinde görev yapmakta olan memurları baskı altında tutmaya yöneliktir. Millî husumet sözü linç veya başka türlü düşmanlıkları vatandaşın aklına getirebilir. Görevlilerin bu konuda endişe duymaları doğaldır. Ancak açıkça söyleyeyim ki, herhangi bir fiilî gösteri karşısında failler kanunun çelik duvarına çarpacaktır. Bu bakımdan vatandaşların içi rahat olabilir. Görevli memurlarsa her zamanki gibi Cumhuriyet kanunlarının fedakâr bekçileridir » dedi.

Sovyetler, Kürtleri kışkırtmaya devam ediyor

12 temmuz - *Vatan* gazetesi muhabiri Ali Saraçoğlu'nun Van'dan bildirdiğine göre, Sovyetler Birliği, Kürt lideri Molla Mustafa Barzanî'ye Sovyet Azerbaycanı'nda kukla bir Kürt hükûmeti kurması için destek verme kararı aldı. Kurulması planlanan kukla Kürt hükûmetinin bayrağı için şimdilik şu üç şeklin tespit edildiği belirtildi:

1. Düz yeşil zemin üzerine 3 kırmızı yıldız.
2. Düz sarı zemin üzerine biri yeşil ikisi kırmızı üç yıldız.
3. Sarı, kırmızı ve yeşil düz çizgili zemin üzerinde sarı, kırmızı ve yeşil üç yıldız.

Bayrak üzerinde yer alan yıldızlardan biri Iran'daki Kürtlerin, ikincisi Irak ve Suriye, diğeri de Türkiye Kürtlerinin sembolü olarak düşünülüyor.

Karargâhını Tiflis'te kuran Kürt lideri Molla Mustafa Barzanî'nin yaklaşık 5 000 kişilik bir askerî güce sahip olduğu tahmin ediliyor. Sovyet subaylarının bu askerlere çetecilik talimi yaptırdığı ve sabotaj usullerini öğrettiği de gelen bilgiler arasında.

Bir diğer grup da dindarlık kisvesi altında Türkiye sınırları içinde faaliyet göstererek, Mustafa Barzanî'nin yardakçılığını yapıyor. İstanbul ve Diyarbakır'ı merkez edindiği bildirilen bu kişiler dinimizi kullanarak fesat tohumları ekmeye çalışıyor.

Öte yandan Hür Azerbaycan Radyosu'nun devamlı olarak « Kürt Gençliği İstiklal Marşı »nı çaldığı bildiriliyor. Kamuran Ali Bedirhan tarafından yazılmış olan bu marş, daha önce de İstanbul'da çıkan *İçtihat* dergisinde yayımlanmıştı.

İstanbul'a 500 yataklı otel

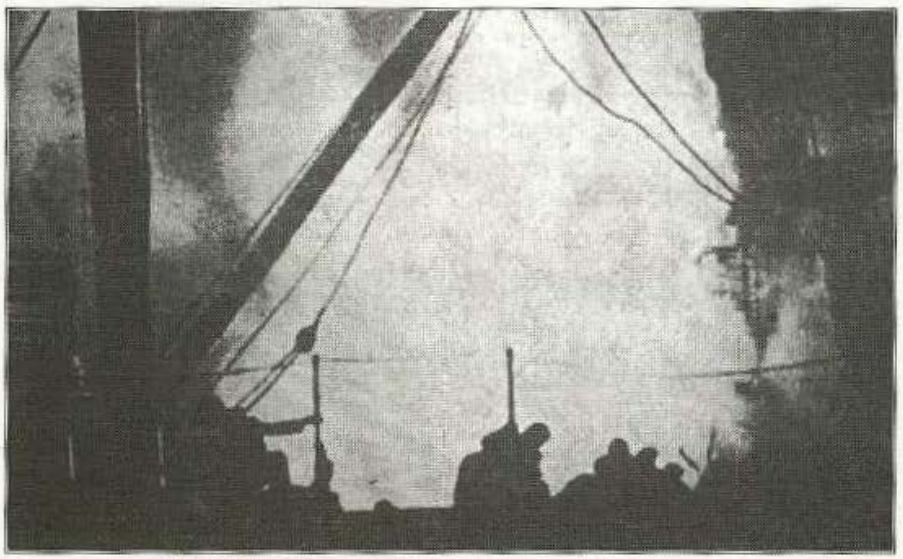
1 temmuz - Amerikalıların İstanbul'da yapacağı 500 yataklı otel için Vali ve Belediye Başkanı Kırdar, « Otel, Harbiye Radyoevi'nin arkasındaki Belvü Bahçesi'nin yerinde yapılacak ve 14-15 milyona mal olacak » dedi.

Kara ekmek çıktı

17 temmuz - Yeni tip ekmeğin imaline başlandı. 525 g'lık ekmek 20 kuruşa satılacak. Eski 900 g'lık beyaz ekmek 35 kuruşa satıldığına göre, yeni ekmek eskisinden 32 para daha ucuz olacak. Yeni ekmekteki kepek oranının yüzde 5 oranında artırılması nedeniyle halk bu ekmeğe « kara ekmek » adını taktı.

Çorum vapuru yandı; 56 kişi öldü

9 temmuz - Karadeniz seferine çıkmaya hazırlanan Çorum vapurunda yangın çıktı. Polisten alınan bilgiye göre geminin 3 numaralı ambarında birdenbire başlayan yangın, buradaki yolculardan 56 kişinin dumandan boğularak ölümüne yol açtı. Yangının çıkış nedeni henüz belirlenemezken, facia büyük üzüntüye yol açtı.

Çorum vapurunda yangın söndürme çalışmaları devam ederken.

1949

Acı yıldönümü: 21 temmuz

21 temmuz - Tam 3 yıl önce, yani 1946 yılının 21 temmuzunda yapılan genel seçimlerdeki baskı ve hileleri kınamak için Demokrat Parti'nin düzenlediği toplantılar bütün yurtta büyük ilgi topladı. Toplantılarda salonlar « 21 Temmuz Demokrasimizin Kara Günüdür », « Oy Sandığı Milletin Namus ve İffetidir », « Halk İdaresi Baskı İle Yürümez » gibi pankartlarla süslendi. Konuşmacılar iktidarı sert bir dille uyararak, « 1950 seçimlerinde millet hakkına el uzatılırsa, o eller kırılacak » dediler. Halkın oy çalmaya kalkışanlara göğsünü siper edeceğini belirtmesi alkışlarla karşılandı.

Öte yandan Başbakan Yardımcısı Nihat Erim de DP'yi ve Genel Başkanı Celal Bayar'ı sert bir dille eleştirerek, « Millî Husumet Andı »nı kınadı. Erim, « Bugünkü Türkiye pek az ülkede görülen bir demokratik gelişmenin mutlu havası içinde yaşamaktadır » dedi.

HALKIN GÖZÜ
HALKIN KULAĞI
HALKIN DİLİ

Son Posta

21 Temmuz seçiminin yıl dönümü münasebetiyle bütün yurtta heyecanlı toplantılar yapıldı

Bütün hatipler reylerin ismetine dokundurulmıyacağını söylediler

"Milletin iradesi birgün mutlaka parlayacaktır,,

"Millî andı,, milletin tecrübelerini yarınki hamlelerine temel yapmak azminin bir ifadesi olduğu belirtildi

Bütün yurtta yapılan toplantılar asil bir heyecan ve yüksek bir vekar içinde sona erdi

BUGÜN:
Kuraklığın yarattığı facia
Yazanı: Selim Rağıp EMEÇ

C. H. P. de toplantılar yapıldı
Beyoğlunda matbuata karşı kahrolsunlar diye bağırıldı

Amerika Âyanında
Atlantik Paktı tasdik edildi

Truman'ın Avrupanın silâhlandırılması için 1 milyar 130 milyon; Türkiye, Yunanistan, İran, Filipin ve Kore için 320 milyon dolarlık tahsisat istemesi hakkında

Kömür dağıtımı yeniden düzenlendi

1 temmuz - 1949-1950 kış mevsimi kömür ihtiyacı konusunda *Resmî Gazete*'de « Kömür Satış ve Tevzi Yönetmeliği » yayımlandı. Buna göre, 1-2 odalı evlere 500 kg, 3-4 odalı evlere 750 kg, 5 ve daha fazla odalı evlere 1 ton kok verilecek. Doktor ve dişçi muayenehanelerine de en çok 1 ton kömür verilebilecek. Ancak ikametgâhı muayenehanesiyle aynı yerde olanlar bu tahsisten yararlanamayacak.

Halk Veliefendi'de tribünleri yaktı

31 temmuz - At yarışlarını izlemek için Veliefendi Hipodromu'na gelen yarışseverler, memnuniyetsizliklerini belirtmek için tribünleri yaktılar, kule ve gişeleri de parçalayarak ateşe verdiler.

Jandarma havaya ateş açarak olayların daha da büyümesini önledi. Olay sonunda 20 kişi gözaltına alındı. Yetkililer olayların, hakemlerin yanlış kararlar vermeleri sonucunda çıktığını bildirdiler.

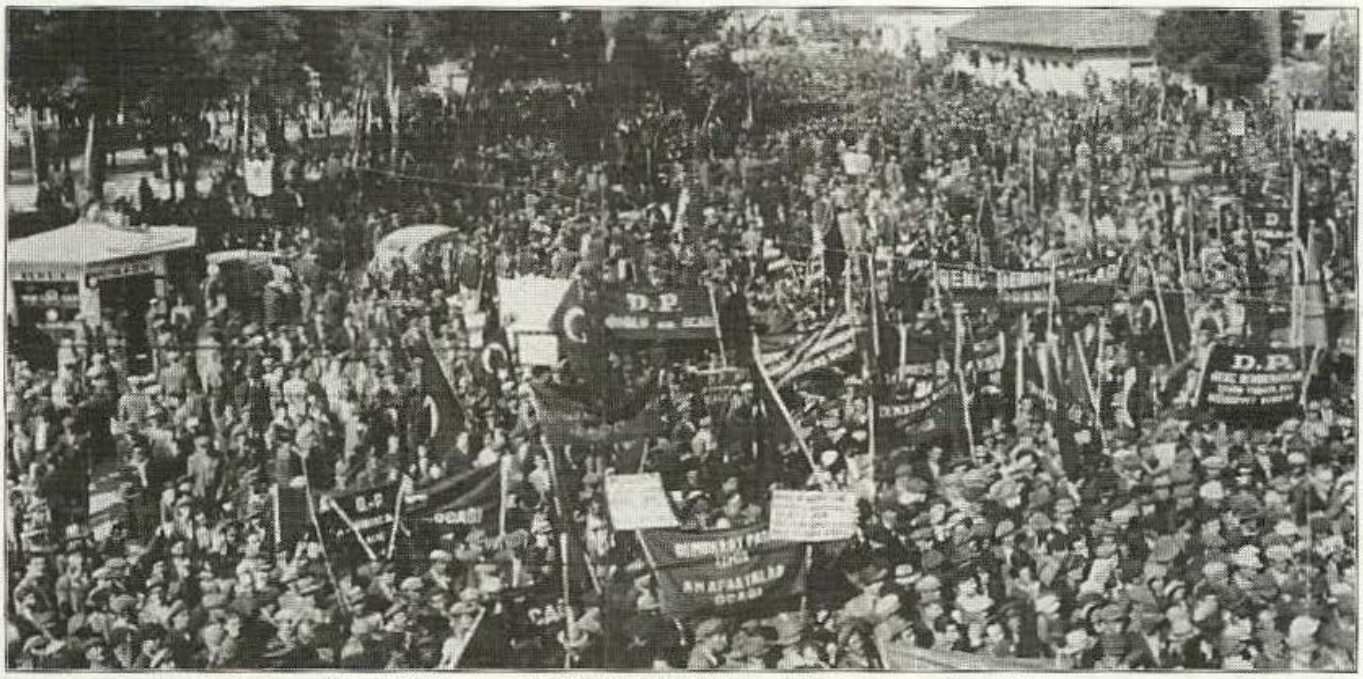
Üniversite gençliği, İstanbul Belediyesi Şehir Meclisi'ni protesto etti

1 temmuz - Üniversite ve yüksekokul öğrencileri, tramvay ve otobüslerde paso indirimini kaldıran İstanbul Belediyesi Şehir Meclisi kararını protesto etmek için Marmara Lokali'nde bir toplantı yaptılar. Toplantıya malûl gaziler de katıldı. Gençler, tramvay ve otobüslerin üzerlerine yapıştırılmak için « Malûlleri Korumayan Hayırlı İdare », « Aristokratlara Ayrılmıştır, Öğrenciler Binemez » gibi yazılar yazdılar. Toplantı sonucunda kararın geri alınması için Millî Türk Talebe Birliği Başkanı'nın Ankara'ya giderek Başbakanlık nezdinde girişimde bulunması kararlaştırıldı.

Ağustos

1. ABD Başkanı Truman Kongre'ye, « Türkiye'nin silahlandırılması Ortadoğu için zorunludur » şeklinde bir rapor verdi.
1. 108 Kıbrıslı Türk öğretmen İstanbul'da.
4. Ekmeğin gramı ve fiyatı artırıldı: 600 g ekmek 25 kuruş.
5. Türkiye Dünya Gençlik Birliği'ne kabul edildi.
5. ABD Senatosu Türkiye'ye 45 milyon dolarlık yardımı onayladı.
5. Türkiye'ye iltica eden 225 mülteci İtalya'ya gönderildi.
6. Cumhurbaşkanı İnönü yurtdışında parası olduğu haberlerini yalanladı. ☞
8. Türkiye Avrupa Konseyi'ne kabul edildi.
8. Bir Romen pilot Türkiye'ye iltica etti.
8. Kanada'dan 10 000 ton buğday ithal ettik.
11. Çatalağzı Elektrik Santralı İstanbul'a bağlanıyor.
12. Ara seçimin ekim ayı içinde yapılması kararlaştırıldı.
13. Fırıncılar sunî ekmek darlığı yarattılar. ☞
14. Suriye'de yeni bir hükûmet darbesi; Albay Hannavi yönetimi ele geçirdi, Mareşal Zaim asıldı. ☞
14. Bir askerî uçağımız Ankara'da düştü; 4 İngiliz asker öldü, 3 subayımız şehit oldu.
15. Bakanlar Kurulu, İngiliz Profesör Smith'in Nuh'un gemisini aramasına izin verdi.
17. Suriye'de darbe sonrası kanlı çatışmalar başladı.
18. Doğu'da deprem; Bingöl'de 322, Erzurum'da 13 kişi öldü. ☞
22. Millî Eğitim Şûrası Ankara'da toplandı.
25. Türkiye Turizm ve Tanıtma Kurumu kurularak faaliyete geçti.
26. Nâzım Hikmet'in affı istendi.
26. İstanbul'a elektrik getirecek şebeke 2 milyon 400 bin dolara ihale edildi.

DP Genel Başkanı Bayar iktidarı uyardı: Kardeş kavgası olabilir

Demokrat Parti'nin 9 ağustosta düzenlediği İzmir mitingi, 10 000'den fazla vatandaşın katılımıyla yapıldı.

9 ağustos - Demokrat Parti tarafından düzenlenen İzmir mitingi 10 000'in üzerinde vatandaşın katılımıyla yapıldı. Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar mitingde halka hitaben yaptığı konuşmada Cumhuriyet Halk Partisi iktidarını eleştirerek, « İktidarın bugünkü gafleti, işleri kardeş kavgasına kadar götürebilir » diyerek hükûmeti uyardı.
Genel Başkan Celal Bayar ayrıca, son günlerde çok söz edilen « Millî Husumet Andı »nın bir politika kurnazlığı olarak iktidar tarafından uydurulmuş olduğunu, CHP'lilerin iddia ettiğinin aksine Demokrat Parti'nin kanunî yollardan hiçbir zaman ayrılmadığını ve ayrılmayacağını da sözlerine ekledi.

Devlet Tiyatroları'nda kontrat sistemi uygulamaya kondu

11 ağustos - Ankara Devlet Tiyatrosu yönetiminin, sanatçıları kontratla tiyatroya bağlama girişimi bazı anlaşmazlıklara yol açtı. Sanatçılarla konuşan Muhsin Ertuğrul, « Bu sistem tüm dünyada uygulanıyor. Bu kontratlar Devlet Tiyatroları'nın ve sanatçıların menfaatini koruyacak » dedi. Bunun üzerine sanatçılar kontratlarını imzaladılar.

Çakmak kaçakçıları yakalandı

5 ağustos - Gümrük Muhafaza Teşkilatı, İstanbul ve Ankara'da büyük bir çakmak kaçakçılığı olayını ortaya çıkardı. Polis, kaçakçıların deposuna yaptığı baskında çok miktardaki Avusturya, İsviçre, Fransa ve İngiltere yapımı değerli çakmağa el koydu.
Ele geçirilen bazı çakmakların yalnız gümrük vergisinin 5 lira olmasına karşın bunların İstanbul ve Ankara'da işportada 3 liradan satıldığı bildirildi.

Doğu'da büyük deprem: 335 ölü

18 ağustos - Bingöl Karlıova ve Erzurum'da meydana gelen şiddetli deprem büyük can ve mal kaybına yol açtı. 6,7 şiddetindeki depremde Bingöl'de 322, Erzurum'da 13 kişi hayatını kaybetti. Büyük hasara yol açan depremde ölü ve yaralı sayısının artmasından korkuluyor.
Yetkililer, Kızılay'ın deprem bölgesine yardım malzemesi göndermeye başladığını bildirdiler.

Fırıncılar ekmek darlığı yarattı

13 ağustos - İstanbul Belediyesi, sunî ekmek darlığı yaratan fırıncıları mahkemeye vermek için savcılığa başvurdu. Fırıncılarsa, ekmeğin baston şeklinde imalinin çok zaman aldığını ve bu nedenle İstanbullulara ekmek yetiştiremediklerini ileri sürdüler. Fırıncılar, 510 g'lık ekmeği 20 kuruşa sattıklarını, bunun da ancak maliyeti karşıladığını söyleyerek, « Ya ekmeğe zam yapılsın ya da yuvarlak ekmek çıkarılsın » dediler. Ancak İstanbullular, fırınlar önünde saatlerce beklemelerine rağmen ekmek bulamamaktan şikâyet ediyor.

İstanbul'da halk ekmek kuyruklarında çile çekiyor.

1949

İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Kırdar.

Lütfi Kırdar'ı hem CHP'liler, hem DP'liler koruyor

23 ağustos - Istanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar'ın görevinden alınacağı söylentileri üzerine CHP ve DP il başkanları harekete geçerek, Kırdar'ın görevde kalması için girişimde bulundular. Hiçbir konuda anlaşamayan CHP ve DP'lilerin bu ortak girişimleri ilgi uyandırdı.

Karpiç lokantası mahkemeye verildi

24 ağustos - Ankara'nın ünlü lokantası Karpiç, beyaz undan yapılmış ekmek bulundurduğu ve fırınlarında beyaz undan börek imal ettiği gerekçesiyle Ankara Belediyesi'nce Ankara Millî Korunma Mahkemesi'ne verildi.

İnönü: Yurtdışında servetim yok

6 ağustos - İzmir'de yurt gezisinde bulunan Cumhurbaşkanı İnönü'ye, İkiçeşmelik semtindeki Çakır Mustafa Kahvehanesi'nde yanına gelen bir vatandaş, « Sizin İsviçre bankalarında paranız, Amerika'da da çiftlikleriniz olduğu doğru mu? » diye bir soru yöneltti. Cumhurbaşkanı İnönü, vatandaşlara verdiği cevapta bu iddiaların tümüyle uydurma olduğunu söyledi. İnönü, bu dedikoduların tüm yurtta yaygınlaşacağını göz önüne alarak Anadolu Ajansı'na bir açıklama yaptı ve tüm iddiaları resmen yalanladı.

Suriye'de yeni darbe

14 ağustos - Suriye'de Albay Hannavi komutasında yeni bir hükûmet darbesi oldu. Yönetimi ele geçiren Hannavi, bir önceki darbe lideri Mareşal (darbe sırasında albaydı) Zaim ve Başbakan Elbarazi'yi öldürttü. Mareşal Zaim'in tutuklanması, yargılanması ve kurşuna dizilmesi bir saatte tamamlandı. Bu arada halk ikiye bölünerek sokak çatışmalarına başladı. Öte yandan, Mareşal Zaim'in Suriye ordusunu yeniden yapılandırması için ülkesine davet ettiği Orgeneral Kâzım Orbay'ın da öldürüldüğü yolundaki söylentilerin aslı olmadığı öğrenildi.

6 zabıta dergisi mahkemelik

8 ağustos - Savcılık Basın Bürosu, İstanbul'da yayımlanmakta olan ve cinayet, hırsızlık vb haberleri yazan haftalık 6 derginin sahiplerini ve sorumlu müdürlerini, Basın Kanunu'nun 37. maddesine dayanarak İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'ne verdi. Savcılık iddianamesinde, « halkın ahlakî duygularına dokunan gerçek veya uydurma bu haberlerin insanları haydutluk, hırsızlık ve cinayete teşvik ettiğini, bunları yapanların hayat ve hareketlerine özendirdiğini » öne sürdü. Mahkemeye verilen dergiler şunlar: *Ayna, Cinayet, Dehşet, Kelepçe, Hadise* ve *İmdat*.

Cumhurbaşkanı İnönü huzur istiyor

11 ağustos - Yurt gezisine çıktığı İzmir'de halka hitap eden Cumhurbaşkanı ve CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, « Ülkede huzurun korunması ve siyasî çalışmaların kanunî çerçevede yapılması için Anayasa'nın bana verdiği bütün imkân ve yetkileri kullanacağıma emin olabilirsiniz » dedi. Cumhurbaşkanı İnönü, hükûmetin demokratik devlette vatandaşın huzur ve güvenini koruyacağını, bunun için de gereken yetkiyle donatıldığını ve bu yetkiyi kullanacak güçte olduğunu da sözlerine ekledi.

Eylül

1. İstanbul Radyosu yayına başladı.
2. Ağrı Dağı'nda Nuh'un gemisini arayan İngilizler hiçbir iz bulamadılar.
3. Marshall yardımında 65 300 dolar fazlalık sağladık.
3. Askerî mahkeme emekli Orgeneral Mustafa Muğlalı'nın idamını istedi.
4. İşçiler işsizliği protesto etti.
5. Yunanistan'da trenimize sabotaj; 4 kişi tutuklandı, can kaybı yok.
8. Marmara Bölgesi'nde sel felaketi: demiryolu şebekesi hasar gördü; bir lokomotif devrildi, makinist öldü.
8. Kadıköy'de bir motor yandı; sanatçı Necmi Rıza ölümden döndü.
10. Kıbrıslı Türkler, Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmemesi için birlik kurdular.
11. Filibe'deki konsolosluğumuzda bomba patladı.
14. Konsolosluklarımızın çalışmasını önleyen Bulgaristan'ı protesto ettik.
15. Güreşçi Ali Özdemir Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nü dava etti.
16. Atatürk'ün eski eşi Latife Hanım tedavi için Fransa'ya gitti.
18. Sterlin devalüe edildi; 1 sterlin 2 dolar 80 cent.
18. Gazeteci Tuğrul Deliorman, hikâyeci Fahri Erdinç ve öğretmen Ziya Bulgaristan'a kaçtı.
21. 1 sterlinin karşılığı 790 kuruş olarak tespit edildi.
23. İngiliz tepkili uçak filosu İstanbul'da bir gösteri yaptı.
23. Ara seçimin 16 ekimde yapılması kararlaştırıldı.
24. Lütfi Kırdar, Manisa'dan CHP milletvekili adayı oldu.
29. İstanbul'dan Anadolu'ya gönderilen 52 ilkokul öğretmeni istifa etti.

ÖLÜM

2. İstanbul Üniversitesi'nin eski rektörlerinden CHP Samsun Milletvekili Cemil Bilsel.
26. Profesör Doktor Neşet Osman.

Fener Rum Patriği Atenagoras.

Cumhurbaşkanı İnönü, Fener Patriği Atenagoras'a altın saat hediye etti

1 eylül - İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar, Fener Rum Patrikhanesi'ne resmî bir ziyarette bulundu. Kırdar, Patrik Atenagoras'a, Cumhurbaşkanı İnönü'nün kendisini karşılamak için gönderdiği heyet nedeniyle teşekkürlerini bildirdi. Kırdar ayrıca, üzerinde Cumhurbaşkanı İnönü'nün imzasının bulunduğu altın bir saati Patrik Atenagoras'a verdi.

Cumhurbaşkanı İnönü, hasta olan Mareşal Çakmak'la görüşemedi

7 eylül - Prostat ameliyatı geçiren Mareşal Fevzi Çakmak'ı ziyaret için Teşvikiye Sağlık Yurdu'na giden Cumhurbaşkanı İnönü'yü Mareşal'in kız kardeşi « Şu anda rahatsız ve doktorlar ziyarete izin vermiyor » diyerek karşıladı. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı İnönü, Mareşal'e acil şifalar dileyerek hastaneyi terk etti.

Yeni alınan vapurlar çürük çıktı

7 eylül - ABD'den yeni alınan 7 300 tonluk Ordu, Giresun ve Trabzon vapurlarının hizmete girdikten çok kısa bir süre sonra arızalandığı ve çalışamaz duruma geldiği bildirildi. Bu gemilerin Türkiye'de onarılamaması ve yabancı ülkelerin de onarıma yanaşmamaları nedeniyle çürüğe çıkarılacağı ve devletin 20 milyon lira zarar edeceği belirtildi. Konuyla ilgili bir açıklama yapan Denizyolları Genel Müdür Yardımcısı Aziz Derya, gemilerin alımı sırasında çıkan dedikoduları araştırmak için Amerika'ya gönderildiğini ve hurda halinde gördüğü bu gemilerin alınmaması gerektiğini Ankara'ya bildirdiğini, buna rağmen yapılan baskılar sonucu gemilerin alındığını söyledi.

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nü mahkemeye verdi

15 eylül - 1948 Londra Olimpiyatları'nda Finlandiyalı rakibiyle güreştiği sırada belkemiği çatlayan millî güreşçi Ali Özdemir, devlet hastanelerinden aldığı mükerrer raporlara rağmen, bir türlü kendisine inanmayan ve hastane parasını ödemeyi kabul etmeyen Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nü sonunda mahkemeye verdi.

Hacı adayları, kendilerine tahsis edilen vapuru boykot etti

21 eylül - Hacı adayları, kendilerini Cidde'ye götürecek olan Ordu vapurunun arızalı olduğu yolunda çıkan haberler üzerine vapura binmeyi kabul etmediler.
Bunun üzerine 600 yolcu kapasiteli vapurun, 100 yolcuyla sefere çıkarak büyük zarar ettiği bildirildi

16 eylülde tedavi için Fransa'ya giden Atatürk'ün eşi Latife Hanım, 1923 yılı ilkbaharında Ankara'da Gazi'yle birlikte.

1949

Başbakan Günaltay basına çattı

5 eylül - Yurt gezisine çıktığı Kars'ta bir konuşma yapan Başbakan Şemsettin Günaltay, basını sert bir dille eleştirdi. Başbakan Günaltay şunları söyledi: « Bazı gazetelerde devlet otoritesini sarsmak, devlet ile millet arasındaki güveni zayıflatmak yolunda bazı yazılar çıktığını görüyorum. Bu yazıları yazanlar eğer bunu, basın özgürlüğünden faydalanarak bir çeşit kahramanlık göstermek gibi küçük ve şuursuz heveslerle yapıyorlarsa, kendilerini ülkenin bu en uzak sınır bölgesinden uyarmak isterim ki, gittikleri yol çok tehlikelidir. Kendilerini karşılayacak mesuliyet çok ağırdır ve bunun sonuçları çok vahim olabilir. Intiba-ha gelsinler, hareketlerini ona göre ayarlasınlar. Eğer bu yazılar gizli emellerin idamesiyse onlar da bilmelidir ki, bu memlekette inhilale yol açtıracak bir millet ve o millete dayanan bir hükûmet yoktur ».

Günaltay'ın bu konuşması basında tepkilere yol açtı ve bazı gazeteler Başbakan'ın yurt gezisini izleyen muhabirlerini geri çağırdılar.

Başbakan Günaltay'ın konuşmasına siyasî partiler de tepki gösterdi. Başbakan Günaltay'a, Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar adına Adnan Menderes cevap verdi. Menderes cevap konuşmasında, « Anayasal haklarımız tehdide uğramıştır » dedi.

İki gazeteci Bulgaristan'a kaçtı

18 eylül - 15 gün önce Edirne'ye giden ve uzun bir süre kendilerinden haber alınamayan *Cumhuriyet* gazetesi çalışanlarından Tuğrul Deliorman ile Fahri Erdinç'in yanlarındaki öğretmen arkadaşları Ziya'yla birlikte Bulgaristan'a kaçtıkları anlaşıldı.

Deniz kazası geçiren sanatçı Necmi Rıza ölümden döndü

8 eylül - Ünlü ses sanatçısı Necmi Rıza'nın da içinde bulunduğu özel bir deniz motoru, Haydarpaşa açıklarında yanarak battı. Sanatçı, geçen bir motor tarafından kurtarıldı.

Orgeneral Mustafa Muğlalı (sağda) ve avukatı duruşma sırasında.

İki emekli generalin idamı istendi

3 eylül - Bundan tam 7 yıl önce Van İli'nin Özalp İlçesi'nde 33 vatandaşın kurşuna dizilmesiyle sonuçlanan olayla ilgili olarak, 2 general ve 4 subayın yargılanmasına Millî Savunma Bakanlığı'nda kurulan mahkemede başlandı. Mahkeme, kurşuna dizilen 33 vatandaşın suçunun Türkiye ile İran arasında hayvan kaçakçılığı yapmak olduğunu açıkladı. Özalp'ta yakalanan 33 kaçakçıyı sorgulamadan makineli tüfekle kurşuna dizdiren emekli Orgeneral Mustafa Muğlalı ile Tümgeneral Rasim Saltuğ'un idamı istendi.

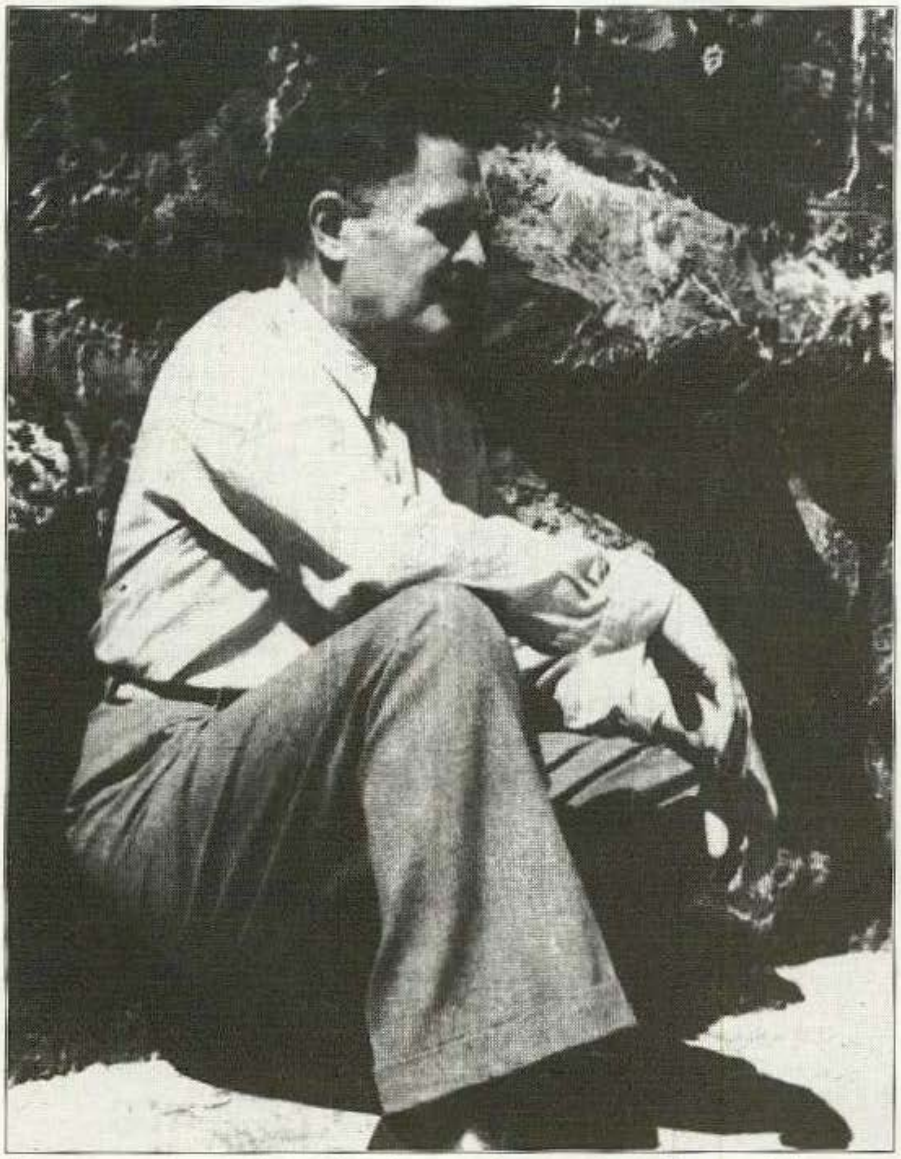
Ekim

1. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilan edildi; SSCB yeni devleti tanıdı.
1. İstanbul Sergisi açıldı; açılışta konuşan Başbakan Günaltay, özel girişim devrinin başladığını söyledi.
6. ABD Türkiye ve Yunanistan'a, askerî yardımdan 211, Marshall yardımından da 45 milyon dolar ayırdı.
7. Almanya'nın ilk cumhurbaşkanı Theodor Heuss, Almanya ile Türkiye arasındaki ticarî ilişkiyi canlandıracağını açıkladı.
9. 49 Türk hac ziyareti sırasında öldü.
12. Almanya'da Sovyet işgal bölgesinde Demokratik Almanya Cumhuriyeti kuruldu.
15. Çin'de komünistler Hongkong şehrine dayandı.
16. 12 ilde ara seçim yapıldı; muhalefet seçimleri boykot etti, bağımsız aday Rauf Orbay seçilemedi.
16. İsrail İstanbul'da bir konsolosluk açtı.
16. İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar, Manisa'dan CHP milletvekili seçildi.
18. Patrik Atenagoras kimsesiz çocuklar için 318 kg giyecek ve oyuncak getirtti.
19. Ordinaryüs Profesör Doktor Fahrettin Kerim Gökay, İstanbul valisi ve belediye başkanı oldu.
22. Sabahattin Ali'nin katili Ali Ertekin 6 aya mahkûm oldu.
27. Altın stoku azalıyor; Amerikan buğdayı için 15 milyon Türk lirası karşılığı 5 tonluk altın satışı yapıldı.
31. Yeni kurulan İlahiyat Fakültesi'ne 70 öğrenci kayıt yaptırdı.
31. İstanbul Balat'ta eroin fabrikası basıldı; 1 milyon lira değerinde 300 kg eroin ele geçirildi.

ÖLÜM

17. Şair Enis Behiç Koryürek.
29. Şair ve yazar İbrahim Alâaddin Gövsa.

Nâzım Hikmet: Günahım ülkemi sevmemdir

Ahmet Emin Yalman'ın Nâzım Hikmet'le yaptığı röportaj geniş yankılar uyandırdı.

19 ekim - *Vatan* gazetesi sahibi ve başyazarı Ahmet Emin Yalman, Bursa Cezaevi'nde yatmakta olan Nâzım Hikmet'le yaptığı bir röportajı gazetesinde yayımladı. Nâzım Hikmet röportajda, « Benim bütün günahım, memleketimi ve milletimi çok, pek çok sevmekten ibarettir » dedi.

Yalman, 12 yıldır hapis yatmakta olan ünlü şairle neden görüştüğünü şöyle açıkladı:

« Şairimiz için zorla yaratılan ideoloji hüviyetinin altında, memleket sevgisi ve hassasiyetiyle çarpan bir kalbi vatandaşlara olduğu gibi tanıtmanın bir hizmet olduğuna kaniyim ».

Yalman'ın, « Nazım Bey, siz Moskova'yı Kâbe bilen bir adam mısınız? » sorusunaysa şair Nâzım Hikmet şu cevabı veriyor: « Hayır, ben böyle bir adam değilim, olamam da. Benim Kâbem memleketim ve milletimin sevgisidir. Ben bu milleti çok seviyorum. Yüksek meziyetleri dolayısıyla layık olduğu anlayış ve saygıyla seviyorum. Türk milletini sevmeyi bilen bir adam tanıyorum, o da Şeyh Bedreddin'dir. Milletimi sevebilmek hususunda onun mertebesine ulaşmak en büyük emelimdir ».

Gecekonducular kongresi gene yapılamadı

30 ekim - Kazlıçeşme ve Zeytinburnu Gecekondularını Güzelleştirme ve Teşkilatlandırma Derneği'nin kongresi, katılımcılar arasında çıkan tartışmalar nedeniyle ikinci defadır ki yapılamadı. Bu defa da, yönetime seçilen Tarık Ziya Türkkan'ın gecekonduda değil Samatya'da bir dairede oturduğu ileri sürülerek seçime itiraz edildi.

900 bin ilkokul öğrencisi açıkta

1 ekim - Doğu illeri gezisinden dönen Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu, bina yokluğu ve öğretmen azlığından ilkokul çağındaki 300 000 çocuğun okula gidemediğini bildirdi. Bakan Banguoğlu, okul bulunan yerlerde de 600 000 ilkokul öğrencisinin yer darlığından okullara giremediğini açıkladı.

Fahrettin Kerim Gökay, İstanbul valisi ve belediye başkanı oldu

19 ekim - Istanbul valiliği ve belediye başkanlığına Ordinaryüs Profesör Doktor Fahrettin Kerim Gökay atandı. Bir CHP üyesinin bu görevlere atanması tepkilere yol açtı. Gökay tepkiler üzerine, CHP'deki tüm görevlerinden ayrılacağını açıkladı.

Fahrettin Kerim Gökay.

1949

Tarihî nişan çalındı

17 ekim - Osman Gazi'nin Bursa'daki türbesine Sultan Abdülaziz'in ecdat yadigârı olarak armağan ettiği yüz binlerce lira değerindeki tarihî nişan, içinde bulunduğu kutudan çalındı. Nişan, törenlerde çıkarılır ve türbenin altındaki çelik kasada saklanırdı.

1 kuruşluk dava

12 ekim - Bestekâr Osman Nihat'ın İstanbul Radyosu Genel Müdürü Hasan Refik Ertuğ aleyhine açtığı 1 kuruşluk tazminat davasına İstanbul 1'inci Asliye Hukuk Mahkemesi'nde başlandı. Osman Nihat, şarkılarının izni olmadan İstanbul Radyosu'nda okunduğunu ve telif haklarının verilmediğini ileri sürdü.

Enis Behiç Koryürek öldü

17 ekim - Şair Enis Behiç Koryürek 57 yaşında Ankara'da öldü. Koryürek 1913'te Mülkiye Mektebi'ni bitirdikten sonra, Hariciye Nezareti'nde çalıştı; Bükreş ve Budapeşte'de görev yaptı. 1921'de yurda döndükten sonra, İstanbul'da Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen Müdafaai Milliye adlı gizli örgüte katıldı. Daha sonra Fransızca ve edebiyat öğretmenliği yaptı.
Enis Behiç ilk şiirlerini aruz vezni ve Osmanlıca olarak kaleme aldı. Balkan felaketi üzerine yazdığı ve *Şehbal* dergisinde yayımlanan « Vatan Mersiyesi »yle ün kazandı. Daha sonra Ziya Gökalp'in de etkisiyle Millî Edebiyat akımına katıldı, Beş Hececiler'den biri oldu. Son yıllarda kendini dine ve tasavufa veren Enis Behiç evinde ruh çağırma seansları düzenliyordu. Koryürek bu seanslar esnasında bir Mevlevî piriyle kurduğu ilişki sonucu yazdığını ileri sürdüğü şiirlerini « Vâridat-ı Süleyman » adı altında toplamıştı.

İbrahim Alâaddin Gövsa öldü

29 ekim - Eğitimci ve yazar İbrahim Alâaddin Gövsa 60 yaşında Ankara'da öldü. 1916'dan itibaren İstanbul Dârülmuallimini'nde öğretmenlik ve müdürlük yapan Gövsa, 1926'da Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Dairesi başkanlığına getirildi. 1927-1931 arasında Sivas, 1936-1945 arasında da Sinop milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 1941'den 1945'e kadar « İnönü (Türk) Ansiklopedisi »nin hazırlık çalışmalarına katıldı. Aynı zamanda bir edebiyatçı olan Gövsa, önceleri fecriâti topluluğuna katıldı, daha sonra bu toplulukla görüş ayrılığına düşerek Millî Edebiyat akımı içinde yer aldı. Atatürk'ün ölümü üzerine « Tavaf » adlı ünlü şiirini yazdı ve 1940 yılına kadar şiir çalışmalarını sürdürdü. Gövsa, eğitim ve çocuk psikolojisiyle ilgili birçok eser verdi; sözlük ve ansiklopedi alanında da kapsamlı çalışmalarıyla tanındı.

Kasım

1. Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanı İnönü'nün konuşmasıyla açıldı; İnönü konuşmasında, « muhalefetin güvenliğinin temini »ni istedi.
2. Endonezya Cumhuriyeti kuruldu.
11. ABD'nin Ortadoğu'daki elçileri İstanbul'da toplanıyor.
11. Büyük kemancı Prihoda, Türk vatandaşlığına geçti.
12. Çalışma Bakanı Reşat Şemsettin Sirer, « modası geçmiş kelime » diyerek greve karşı çıktı.
12. Şehir Tiyatrosu'nda anlaşmazlık çıktı.
14. Adalet Bakanlığı yeni bir Basın Kanunu hazırladı.
14. Meclis, Cumhurbaşkanı İnönü için istenen gizli oturum istemini reddetti.
16. İnönü ve Bayar'a suikast ihbarı; çok sayıda kişi tutuklandı. ☞
18. 20 yolcu ve yük gemisi alınıyor.
19. İstanbul Radyosu törenle açıldı.
20. Yeni bütçe 1 milyar 457 milyon lirayı aştı; bakanlık bütçelerinde azaltma yapıldı.
20. Türk Millî Futbol Takımı Suriye'yi 7-0 yendi.
23. Amerikalılar İnönü'ye 16,5 kg'lık bir hindi hediye ettiler. ☞
23. Orgeneral Mustafa Muğlalı tahliye edildi.
24. Sahte para basan bir şebeke yakalandı. ☞
25. Başbakan Günaltay, « Gerçek demokrasi kurtuluş yolumuzdur » dedi.
26. Hükûmet 337,5 milyon liralık 103,09 kg altın satın aldı.
28. ABD Başkanı Truman'ın Kongre'ye raporu: 9 yılda Türkiye'de 23 000 km yol yapılacak; 100 milyon dolarlık askerî yardım yapıldı.
30. Hayali suikast ihbarcısı Millet Partisi Denizli Milletvekili Reşat Aydınlı'nın dokunulmazlığı kaldırıldı. ☞

ÖLÜM

13. Şair Hıfzı Tevfik Gönensay.

İnönü ve Bayar'a suikast ihbarı

16 kasım - Millet Partisi Denizli Milletvekili Reşat Aydınlı, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'a suikast yapılacağı ihbarında bulundu. Olaya el koyan Ankara Cumhuriyet Savcılığı, suikast düzenledikleri ileri sürülen Millet Partisi Afyon Milletvekili emekli General Sadık Aldoğan ile gene Millet Partisi kurucuları Osman Bölükbaşı ve Fuat Arna'yı tutuklattı. Millet Partisi, ihbarın Reşat Aydınlı tarafından ve tümüyle kişisel nedenlerle yapıldığını açıkladı. Reşat Aydınlı ise, « Ben bir ihbarda bulunmadım » dedi. Suikast ihbarı karşısında Celal Bayar çok sakin bir şekilde gülümseyerek, « Bende kurşun geçmez muskası var, kimse öldüremez » dedi.
Emniyet güçleri, suikast ihbarı üzerine İstanbul'da da özellikle Millet Partisi üyesi bazı kişilerin evlerinde arama yaptı.
Öte yandan ihbarı yaptığı ileri sürülen Denizli Milletvekili Reşat Aydınlı, Millet Partisi'nden istifa etti. Afyon Milletvekili emekli General Sadık Aldoğan'ın dokunulmazlığının kaldırılması isteği Meclis'te kabul edilmedi.

Hayalî suikast ihbarcısı Aydınlı'nın dokunulmazlığı kaldırıldı

30 kasım - Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'a suikast yapılacağı şeklinde hayalî ihbarda bulunan Millet Partisi Denizli Milletvekili Reşat Aydınlı'nın dokunulmazlığı kaldırıldı.

Sahte 50 ve 100 kuruşluklar

21 kasım - Piyasaya bol miktarda sahte 50 ve 100 kuruşluk sürüldüğü bildirilerek vatandaşlar uyarıldı. Yetkililer, sahte paraların daha hafif ve kurşun gibi mat renkli olduğunu ve ortasından kolayca kırılabildiğini bildirdiler.

İsmet İnönü'ye Amerika'dan hediye hindi geldi

23 kasım - Amerika'daki hindi sergisinde birincilik kazanan 16,5 kg'lık hindi, Şükran Günü'nde Cumhurbaşkanı İnönü'ye hediye edildi. « Unity » (Birlik) adını taşıyan hindi önce Yeşilköy'e getirildi, sonra özel uçakla Ankara'ya, oradan da özel otoyla Çankaya Köşkü'ne çıkarıldı.

Fuat Arna yolda Celal Bayar'a çatıyor.

DP Genel Başkanı Celal Bayar'a sözlü saldırı

21 kasım - Millet Partisi Denizli Milletvekili Reşat Aydınlı'nın yaptığı ihbar üzerine, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'a suikast düzenledikleri iddiasıyla tutuklanan Millet Partisi'nin kurucu üyeleri Osman Bölükbaşı ile Fuat Arna, çıkarıldıkları mahkeme tarafından serbest bırakıldılar.

Tahliye olduktan hemen sonra Ankara'nın Sıhhiye semtinde Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'a rastlayan Osman Bölükbaşı ve Fuat Arna, Bayar'a, ağıza alınmayacak küfürlerle sözlü saldırıda bulundular.

Çevrede bulunan halkın da büyük bir merakla izlediği olay, Celal Bayar'ın son derece serinkanlı davranıp Bölükbaşı ve Arna'ya cevap vermemesi üzerine fazla büyümeden yatıştırıldı.

İstanbul Radyosu törenle açıldı

19 kasım - Bir süreden beri deneme yayınları yapan İstanbul Radyosu saat 17.00'de törenle işletmeye açıldı. Radyo yayınına saat 19.00'da İstiklâl Marşı'yla başladı. Daha sonra Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, radyonun açılmasıyla ilgili plağa alınmış bir konuşması yayınlandı. Radyo günde ortalama 8,5 saat yayın yapacak.

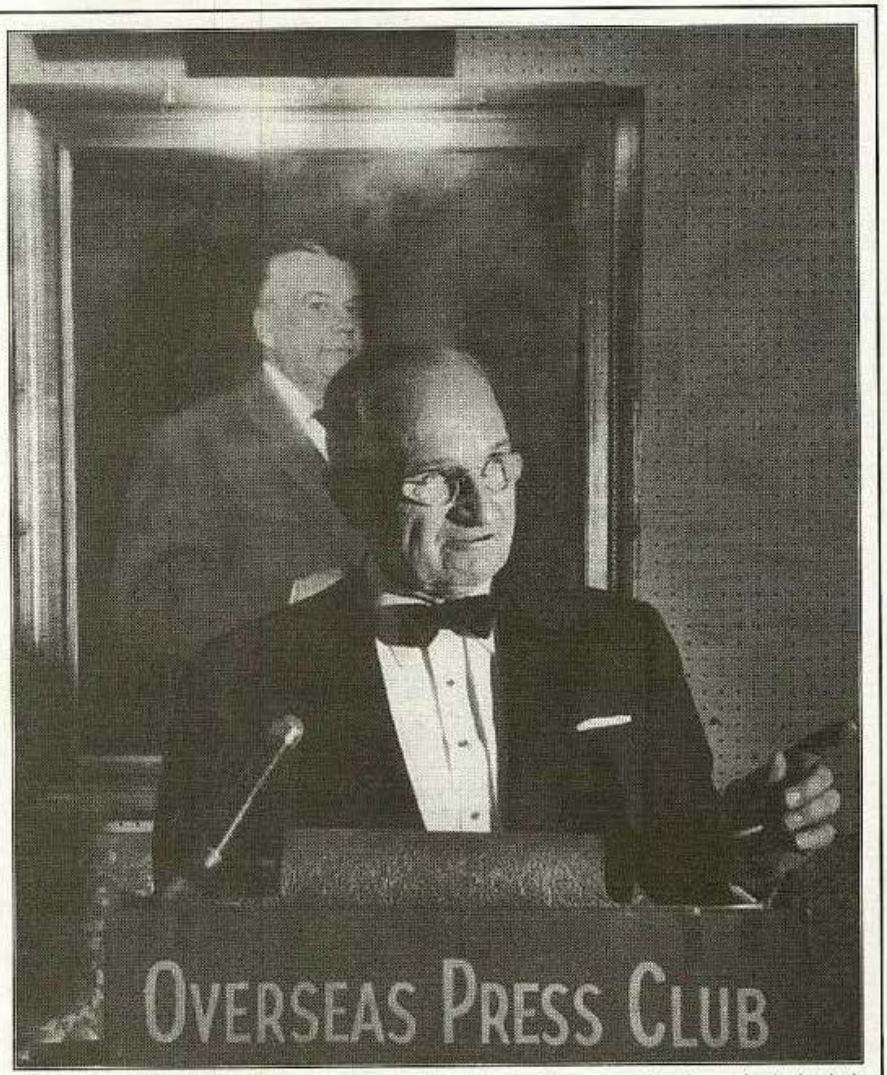
Necip Fazıl'ın çirkin iddiası

4 kasım - Savcılık, Necip Fazıl Kısakürek'in son günlerde bir gazetede yayımlanan, yurtlarda kalan kız öğrencilerin yurt parası ödemek için randevuevlerinde çalışmak zorunda kaldıkları yolundaki yazısı üzerine, yazarın ifadesini aldı.

Ordu mensuplarının evliliği konusu Meclis'e getirildi

15 kasım - Cumhuriyet Halk Partisi Bolu Milletvekili Lütfi Gören, bazı ordu mensuplarının yabancı uyruklu kadınlarla birlikte yaşadığını ve gene bazılarının üniformalarının şerefiyle uygun olmayan kadınlarla evlendiğini iddia etti.

Lütfi Gören ayrıca, subayların hangi rütbede olurlarsa olsunlar evlenmeleri konusunda amirlerinden, «Şu kadınla evlenmesinde mahzur yoktur» şeklinde bir belge almaları şeklinde bir uygulama başlatmak amacıyla Meclis'e bir de önerge verdi.

ABD Başkanı Harry Truman Kongre'ye, Türkiye'ye yapılan ve yapılacak yardımlarla ilgili bilgi veren bir rapor sundu.

1949

Aralık

2. Millet Partisi Denizli Milletvekili Reşat Aydınlı tutuklandı. ☞
2. Yahya Kemal Beyatlı'nın 65. doğum yıldönümü kutlandı.
4. Millî Savunma Bakanlığı bütçesinde indirim yapılırken, Millî Eğitim Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçeleri artırıldı.
6. CHP Meclis grubu, Seçim Kanunu taslağını onayladı; seçimde adlî teminat ilkesi kabul edildi.
9. Lise mezunlarının yedek subaylık hakkı kaldırıldı.
9. İngiltere, Kıbrıs'ta plebisite izin vermedi.
10. Kudüs uluslararası şehir ilan edildi.
11. Amerika'nın Sesi Radyosu Türkçe yayın yapacak.
12. Büyük Millet Meclisi Avrupa Konseyi üyeliğimizi onayladı.
12. Reşat Aydınlı'nın duruşmasına başlandı. ☞
14. 10 Yunan milletvekili Kıbrıs'ın ilhakını istedi. Gençler olayı protesto için toplantı yaptı.
15. UNESCO İstanbul Bürosu açıldı.
17. Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, « Kıbrıs'ı isteyenlerin aklından şüphe edilir » dedi.
19. Suriye'de yeni darbe; Albay Edip Çiçekli idareyi ele aldı.
20. Türk Dil Kurumu Kurultayı'nda « dilde yaşayan her kelimenin aslına bakılmadan Türkçe sayılması » kararlaştırıldı. ☞
22. Ankara'da bir Stradivarius kemanı bulundu.
24. İstanbul'da gecekondu yıkımına başlandı.
27. Piyasada buhran; iki büyük firma daha iflas etti.
27. Türkiye-ABD Kültür Antlaşması imzalandı.
28. Türkiye Endonezya Cumhuriyeti'ni tanıdı.
29. İsrail'in ilk Türkiye büyükelçisi geldi.
30. Sümerbank'ın Feshane Fabrikası yandı; zarar 3 milyon lira.

ÖLÜM

30. Rıza Tevfik Bölükbaşı. ☞

27 aralıkta ülkesinin bağımsızlığı ilan edildikten sonra, 28 aralıkta Başbakanı Doktor Hatta ile birlikte, artık Cakarta adını taşıyacak olan başkent Batavia'ya gelen Endonezya Cumhurbaşkanı Ahmed Sukarno.

Radyo vergilerine yapılan zam halkta hoşnutsuzluk yarattı

26 aralık - Meclis Bütçe Komisyonu'nda alınan, radyo vergilerinin iki katına, yani 20 liraya çıkarılması kararı halkta büyük bir hoşnutsuzluk yarattı. Komisyonda zamma neden olarak İstanbul Radyosu'nun yayına geçiş masrafları gösterildi.

Alman doktor ülkesine döndü

25 aralık - 14 yıldır Ankara'da doktorluk yapan Alman Profesör Albert Eckstein ülkesine döndü. Eckstein'i ülkesine dönmek üzere uçağa binerken, mesai arkadaşları ve tıp fakültesi öğrencileri tarafından uğurladı. Dönüş yolculuğu öncesi bir konuşma yapan Profesör Eckstein, savaş sırasında 6 ülkeden teklif almasına rağmen Türkiye'yi tercih ettiğini belirterek, « Türk doçentlerim beni aratmayacaktır » dedi.

Anadolu Ajansı'nın ve Radyo'nun görevi bakanların demecini yayınlamakmış (!)

21 aralık - Bütçe Komsiyonu toplanarak Basın-Yayın Turizm bütçesi üzerinde görüşmelerine başladı. İlk konuşmacı Demokrat Parti milletvekillerinden Abidin Potuoğlu, radyodaki Meclis Saati'nin Meclis görüşmelerini aksettirmediğinden, Demokrat Parti milletvekillerinin isimlerinden ve konuşmalarından çok az bahsedildiğinden, Meclis Saati'nde Cumhuriyet Halk Partisi'nin propagandasının yapıldığından dert yandı.

Bunun üzerine söz alan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Nihat Erim, sinirli bir dille Abidin Potuoğlu'nun eleştirilerine cevap vererek, « Basın-Yayın Genel Müdürlüğü'nün, Anadolu Ajansı'nın ve Radyo idaresinin tüm icraatının kendi bilgisi dahilinde yapıldığını, bu idarelerin bu şekilde çalışmasını tasvip ettiğini, Meclis Saati'nde muhalif konuşmalarından az bahsediliyorsa, bu konudaki emirleri Radyo idaresinin kendisinden aldığını, Radyo idarecilerine bu yolda çalışmaları için direktifi kendisinin verdiğini, eğer Anadolu Ajansı bakanların demeçlerini ve gezilerini yayınlıyorsa esasen birinci görevinin de bu olduğunu, bundan sonra da böyle yapacağını » söyledi.

Abidin Potuoğlu Nihat Erim'in bu sözlerine karşılık olarak, « Bir başbakan yardımcısının bu şeklide konuşmasının demokrasiyle kabili telif değildir » dedi.

Türkiye çapında bir trafik kanunu hazırlanmasına karar verildi

27 aralık - Akaryakıt sıkıntısı sona erdikten ve bütün taşıtlar trafiğe çıktıktan sonra, otomobil ve kamyon kazalarının artması üzerine, ülke çapında bir seyrüsefer kanunu (trafik kanunu) hazırlanmasına karar verildi.

Türkiye'nin dört bir yanında, ehliyeti olmadığı halde araç kullanan şoförlerin vatandaşların can ve mal güvenliğini tehdit ettiği belirtildi. Şoför dernekleri de kanunu desteklediklerini bildirdiler.

Reşat Aydınlı, asılsız suikast ihbarında bulunmak suçuyla yargılanıyor

12 aralık - Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar'a suikast düzenleneceği yolunda hayalî bir ihbarda bulunduktan sonra partisinden istifa eden ve 30 kasımda dokunulmazlığı kaldırılarak tutuklanan Millet Partisi Denizli Milletvekili Reşat Aydınlı'nın yargılanmasına, Ankara Asliye Ceza Mahkemesi'nde tutuklu olarak başlandı. Duruşmada sanık avukatı reddi hâkim isteminde bulundu.

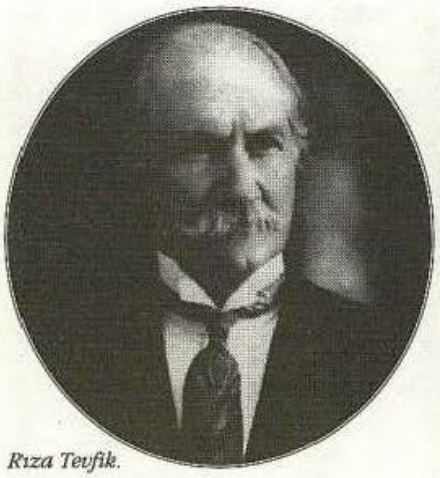
Cumhuriyet Halk Partisi köy ağalarına para mı dağıtacak!

21 aralık - Cumhuriyet Halk Partisi'nin il kongresi sebebiyle Antalya'da bulunan Antalya Milletvekili Rasih Kaplan, burada yapılan gizli bir toplantı sırasında, seçim kanunu ve hâkimler kanununun çıkmasından sonra 1950 martında veya en geç nisan ayında behemahal seçimlerin yapılacağını söyleyerek konuşmasına şöyle devam etti:

« Cumhuriyet Halk Partisi, Antalya İli için tam 165 000 lira para ayırdı. Siz bu parayı horozlara dağıtın, tavuklar onların arkasından gelir. »

Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Milletvekili Rasih Kaplan'ın « horozlar » olarak köy ağalarını, « tavuklar » olarak da bütün köylü vatandaşları kast ettiği öne sürüldü. Söz konusu bu değerlendirmenin Rasih Kaplan'ın gene aynı toplantıda söylediği belirtilen şu sözlerinden de kolaylıkla anlaşıldığı iddia edildi: « Demokratlar tavukları elde etmişler. Bu hiçbir şey ifade etmez; iş horozlardadır, horozlarda. »

Bu sözlerin duyulmasından hemen sonra Antalya'daki Demokrat Partililer bir toplantı yaparak, CHP'li Rasih Kaplan'ın bu düşüncesini şiddetle protesto ettiklerini belirttiler ve Türk'ün, namusu olarak kabul ettiği oyunu parayla asla satmayacağını söylediler.

Rıza Tevfik.

Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, « Bizden Kıbrıs'ı isteyenlerin aklından şüphe edilir » dedi.

Türkiye'de veremden ölümler korkunç boyutta

28 aralık - Birleşmiş Milletler Sağlık Teşkilatı veremle mücadele uzmanı Doktor Konald Thomson, ülkemizde yaptığı incelemeler sonucu, « Veremin Türkiye'deki tahribatı binde iki yüzdür. Bu da gerçekten korkunç bir rakamdır » dedi.

Dünyanın en büyük tankeri İstanbul'da

29 aralık - Dünyanın en büyük tankeri olarak bilinen Sovac Astral, 12 000 tonluk petrol ve yağ yükünü boşaltmak üzere İstanbul'a geldi. Çubuklu depolarına yanaşan 191 metre uzunluğundaki bu dev tanker 24 000 ton petrol taşıyabiliyor.

Ankara-Konya asfalt yolu açıldı

28 aralık - Ankara-Konya asfalt yolu törenle açıldı. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Nihat Erim'in de katıldığı törende bir konuşma yapan Bayındırlık Bakanı Şevket Adalan, Ankara-Konya yolunun devamı olan Silifke yolunun inşaatına da 1950 yılında başlanacağını açıkladı.

Nuri Boytorun Fransız güreşçileri yetiştiriyor

11 aralık - Türk Güreş Millî Takımı'nın antrenörü Nuri Boytorun, Fransa Millî Eğitim Bakanlığı'nın talebi üzerine Paris'e gönderildi. Antrenör Nuri Boytorun, Fransa Spor Enstitüsü'nde Fransız güreşçileri çalıştıracak.

Rıza Tevfik Bölükbaşı öldü

30 aralık - İkinci Meşrutiyet yıllarının tanınmış simalarından Rıza Tevfik Bölükbaşı İstanbul'da öldü. Hareketli bir siyasî hayatı olan Rıza Tevfik, İttihat ve Terakki içinde yer aldı, daha sonra Hürriyet ve İtilaf saflarına geçti. Mütareke yıllarında Tevfik Paşa ve Damat Ferid Paşa hükûmetlerinde çeşitli bakanlıklarda bulundu. Sevr Antlaşması'nı imzalayan heyet içinde bulunduğundan Yüzellilikler listesine alındı, sürgün yıllarını Ürdün ve Lübnan'da geçirdikten sonra 1943 yılında Türkiye'ye döndü. Tıp öğrenimi görmesine rağmen felsefeye olan ilgisi ve bu konudaki eserleri dolayısıyla « Feylesof » diye anılan Rıza Tevfik, âşık ve tekke edebiyatları geleneğinde, koşma, nefes, vb biçimlerinde yazdığı şiirlerini « Serab-ı Ömrüm » isimli kitabında toplamıştı.

Uydurma kelimeler Türkçe'den çıkarılacak

20 aralık - Türk Dil Kurultayı toplantıları sonunda « uydurma » kelimelerin kullanılmaması kararı alındı. Toplantıya katılan dilciler, Türk Dil Kurumu'nun bu kurultayının çok başarılı olduğunu ve Türk dilini gerçekten sevenler arasında büyük bir memnunluk yarattığını söylediler.

Dil Kurultayı'nda alınan, uydurma, alışılmamış ve kulak tırmalayıcı kelimelerin kullanılmasından vazgeçilmesi ve özellikle bugünkü dilimizde yaşayan kelimelerin kökenine bakılmaksızın Türkçe sayılması kararı sevinçle karşılandı. Bütün bilim ve fikir adamları, kalem sahipleri bu kurultayı, dili anarşiden, keyfî baskılardan kurtaran bir kongre olarak nitelendirdiler.

Kurultayı izleyen Cumhurbaşkanı İsmet İnönü de, « Türk Dil Kurultayı, çalışmalarıyla Dil Devrimi'mizin kıymetli bir bekçisi olduğunu ispatlamıştır » dedi.